BERNHARD KELLERMANN

TUNELUL

TRADUCERE DE
JUL. GIURGEA

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

BERNHARD KELLERMANN

TUNELUL

Versiunea digitală 1.0 – mai 2025

Realizată după volumul apărut la Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1943 (ediţia a II-a)

Titlul lucrării în original: Bernhard Kellermann – Der Tunnel, Editura S. Fischer, Berlin, 1916

Traducere şi prefaţă: Jul. Giurgea

MĂRTURISIRE

Cartea pe care o prezint astăzi publicului românesc a fost cel mai răsunător succes pe piaţa literară europeană între anii 1912–1920. Marea ei calitate este ritmul şi stilul adaptat în întregime atmosferei de înfrigurare descrise în acţiunea romanului. Poate n-ar fi indicat să vorbesc despre descrieri, deoarece aşa ceva nu se găseşte în toată cartea, căci stilul este aproape telegrafic şi capitolele se citesc pe nerăsuflate şi cu interes crescând, până la sfârşitul romanului, iar dacă se întâmplă să întrerupi lectura, o poţi relua, fără să fie nevoie să găseşti pagina unde te-ai oprit, căci interesul se menţine, chiar dacă vei fi determinat să parcurgi din nou pagini pe care le-ai mai citit odată.

Traducerea cărţii am început-o în primăvara anului 1916 şi am terminat-o în vara anului 1922. Manuscrisul mi-a fost refuzat de un editor, pe motiv că e prea mare şi condiţiunile oneroase; al doilea editor a dat faliment înainte de a-l pune sub tipar, şi la doi sau trei ani după aceea, primul editor a publicat o versiune prescurtată, făcută dintr-o revistă franţuzească şi semnată de o doamnă cu aptitudini de cadână priceputǎ la toate.

Versiunea făcută de mine a rămas uitată vreme de douăzeci de ani şi în timpul acesta paşii mi s-au îndreptat spre alte tărâmuri şi au intervenit alte ocazii, când am căzut din nou victimă editorilor veroşi.

În aceşti douăzeci de ani am făcut constatarea că în literatura epică universală, de după războiul din 1914–1918, locul de frunte îl ocupă scriitorii spanioli şi anglo-saxoni. (Nu cunosc de ajuns limba spaniolă, dar am stăruit pe lângă scriitori şi editori, să traducă şi să tipărească din operele acestora. Primele începuturi au fost făcute şi nădăjduiesc că vor continua).

Din literatura anglo-saxonă am tradus şi eu timp de paisprezece ani, fără întrerupere, începând din 1922 până în 1936, şi din manuscrisele acestea am publicat în ultimii şase ani peste treizeci de volume pe care mulţi dintre cetitori le-au apreciat, deoarece unele dintre ele au ajuns la ediţii subsecvente destul de numeroase.

Toată această muncă uriaşă am făcut-o din proprie iniţiativă, fără să ştie nimenea şi fără să primesc îndemnul nimănui, dar mai ales fără să mă gândesc că voi ajunge vreodată să văd tipărite cel puţin o parte din aceste opere.

Am mai spus şi am scris şi înainte de asta, dar mi-ar fi imposibil să repet fiecăruia în parte, că eu nu primesc comenzi, nu fac traduceri pentru nimenea şi cu niciun fel de preţ. Eu fac operă culturală – probabil un altul cu mai mult talent, ar fi făcut mai bine, dar s-a întâmplat să nu facă – şi s-ar

putea să se găsească şi un cronicar dezinteresat, care mai târziu să aprecieze la justă valoare strădania mea din ultimii douăzeci de ani.

Cartea aceasta o prezint publicului românesc, nu din motive de oportunitate şi nici pentru că mi-a fost cerută de cineva, ci pentru că mi se pare şi astăzi tot atât de actuală ca şi în ziua cea dintâi, când am citit-o. Voi mai tipări şi altele, dacă voi avea ocazie, deoarece marea pătură a cetitorilor români (căreia i se aruncă mereu acuzarea nedreaptă că nu citeşte, deşi în realitate citeşte foarte mult, dar numai carte bună, iar cărţii proaste nu-i acordă credit decât cu titlu de sacrificiu şi în mod excepţional), exploatată de editori hrăpăreţi, nu cunoaşte decât foarte puţin din ceea ce ar trebui să cunoască.

Jul. Giurgea

PARTEA ÎNTÂIA

I.

Concertul de inaugurare al noului Palat Madison Square reprezenta evenimentul cel mai de seamă al sezonului.

Concertul însuşi era cel mai extraordinar eveniment muzical ce s-a pomenit vreodată. Orchestra era compusă din două sute douăzeci de muzicanţi şi fiecare instrument era încredinţat unui artist cu renume universal. Se obţinuse concursul celui mai sărbătorit compozitor în viaţă, un german căruia i se plătea nemaipomenitul onorariu de şase mii de dolari, pentru a dirija concertul în această singură seară.

Preţurile de intrare uimiseră chiar pe cei din New York. Sub treizeci de dolari nu se găsea niciun fel de loc, şi cei care speculau biletele de intrare, urcaseră preţul unei loje până la două sute de dolari şi chiar mai mult decât atâta. Totuşi, dacă voiai să însemnezi ceva, nu se putea să lipseşti de la concert.

În aceeaşi seară pe la orele opt, străzile 26, 27 şi 28 şi Madison Avenue fură blocate de maşinile care trepidau nerăbdătoare. Speculanţii de bilete, oameni îmbătrâniţi între pneumatice şi automobilele în goană, se repezeau cu îndrăzneală nebunească, gâfâind şi picurând de năduşeală – cu toată temperatura de douăsprezece grade sub zero – în mâini cu teancuri de bancnote şi bilete, de-a dreptul în mijlocul torentului de vehicule în goană. Se urcau pe scara maşinilor, alături de şofer şi chiar pe acoperiş, încercând cu glasurile răguşite să stăpânească vâjâitul motoarelor: „*Here you are! Here you are!* Două fotolii în rândul al zecelea! Un loc în lojă! Două fotolii...!" O răpăială de grindină, întocmai ca un ropot de mitraliere, începu să bată oblic asupra străzii.

Imediat ce se auzea deschizându-se uşa unei maşini şi strigătul – *come on you* – se repezeau din nou, cu iuţeala fulgerului şi dispăreau ca nişte scafandri în mijlocul torentului de vehicule. Dar până când terminau afacerea şi băgau banii în buzunar, picăturile de sudoare le îngheţau pe frunte.

Concertul trebuia să înceapă la orele opt, dar şi după opt şi un sfert rânduri nesfârşite de maşini mai aşteptau încă, pentru a putea ajunge în faţa intrării, sub baldachinul de sticlă – lucitor de umezeală şi scăpărând de lumina roşie – al uriaşului foyer din noul palat de concert. În mijlocul larmei vânzătorilor de bilete, a vuietului motoarelor şi ciocănitului grindinei pe acoperişul de sticlă al baldachinului de la intrare, automobilele care se schimbau cu iuţeala fulgerului, vărsau mereu valuri noi de lume spre zidul negru al curioşilor care aşteptau cu nerăbdare crescândă: blănuri scumpe,

pieptănături superbe, pietre preţioase cu lumini multicolore, trupuri îmbrăcate în mătăsuri, picioruşe încântătoare în pantofii albi, râsete, ţipete scurte de mulţumire şi mirare...

Toată bogăţia din Fifth Avenue, din Boston, Philadelphia, Buffalo şi Chicago umplea sala supraîncălzită care în timpul concertului vibră din mii de evantaie mişcate cu grabă. De pe umerii albi şi busturile decoltate ale femeilor se desprindea o undă de parfumuri îmbătătoare, acoperind din când în când pătrunzătorul miros de lac, ipsos şi uleiuri ce mai stăruia încă în sala nouă a palatului. Rânduri nenumărate de becuri electrice, ascunse în tavanul de ştuc şi cornişele balustradelor, vărsau valuri de lumină atât de puternică, încât nu putea fi suportată decât de spectatorii obişnuiţi şi cu vederea sănătoasă. Artiştii modei parisiene lansaseră în iarna aceasta nişte minuscule bonete veneţiene pe care femeile le purtau puţin aduse spre ceafă. Păinjenişuri de dantele ca o spumă, brocarde de argint şi aur, galoane şi volane, salbe preţioase, odoare, diamante şi perle; dar din cauză că evantaiele vibrau neîntrerupt şi capetele se mişcau fără încetare, pe deasupra parchetului înţesat de lume, luneca mereu o scânteiere şi o fluturare de lumini care zvâcneau din focurile însutite ale briliantelor, în mod simultan şi din toate părţile.

Peste capetele acestor auditori dintr-o lume tot atât de strălucitoare şi de nouă ca şi sala de concert, picura muzica bătrânilor maeştri care de multă vreme se prefăcuseră ţărână.

Inginerul Mac Allan şi tânăra sa soţie aveau o mică lojă, în imediată apropiere de orchestră. Loja aceasta nu-l costa niciun ban, căci i-o pusese la dispoziţie prietenul său Hobby, arhitectul care clădise palatul Madison-Square. Şi ca să se ştie, inginerul acesta nu venise din Buffalo – unde avea o fabrică de oţeluri pentru scule – ca să asculte muzica din care el nu pricepea nimica, ci venise pentru o convorbire de zece minute, cu regele căilor ferate, bancherul Lloyd, cel mai puternic om din Statele Unite şi unul dintre cei mai bogaţi oameni din lume. Pentru Allan convorbirea aceasta era de cea mai mare importanţă. În timpul după-amiezii, venind cu trenul spre New York, luptase zadarnic împotriva unei uşoare emoţii, şi chiar cu câteva clipe în urmă, când dintr-o singură privire se convinsese că loja din faţa lui, loja lui Lloyd, e goală, se simţise din nou înfiorat de aceeaşi nelinişte ciudată.

Lloyd nu venise încă şi poate nici nu va mai veni. Şi chiar dacă ar fi venit, asta nu însemna deocamdată nimica, cu toată telegrama triumfătoare a lui Hobby.

Allan aştepta, ca orice om care dispune de răbdarea necesară aşteptării. Se aşezase pe scaun, cu umerii laţi sprijiniţi zdravăn în spătar, cu picioarele întinse, pe cât îi permitea lărgimea lojii, şi ochii liniştiţi îi fugeau în toate

părţile prin sală. Allan nu era tocmai înalt, dar era lat în umeri şi zdravăn zidit, ca un luptător de box; capul lui era mai mult în patru colţuri decât lunguieţ, iar culoarea obrazului ras complet, neobişnuit de oacheşă. Chiar acum în timp de iarnă, pe obrajii lui se vedeau urme de pistrui. Părul castaniu, cu reflexe de aramă în bătaia luminii, îl purta ca toată lumea: despărţit de o cărare la mijloc. Ochii lui de culoare albastră-cenuşie, erau flancaţi de occipitale puternice şi aveau o expresie binevoitoare şi copilărească. Judecat după înfăţişare, Allan părea un ofiţer de bord, abia întors dintr-o călătorie – cu pieptul încărcat de aerul binefăcător al mării – şi care îşi pusese astăzi numai din întâmplare fracul ce nu-i venea tocmai bine. Un bărbat sănătos, puţin cam brutal, dar totuşi bun la inimă, nu lipsit de inteligenţă, dar în niciun caz un om de importanţă: aceasta era prima impresie pe care ţi-o făcea.

Allan îşi omora timpul, cum se pricepea mai bine. Muzică n-avea nicio putere asupra lui şi în loc să-i adune şi să-i aprofundeze gândurile, mai mult i le destrăma şi i le alunga. Cântărea cu privirea dimensiunile uriaşe ale sălii, admirându-i tavanul şi arcul lojelor. Apoi coborî ochii spre marea sclipitoare şi vibrantă de evantaie de la parter şi-şi zise că „în Uniune sunt multe parale şi că aci s-ar putea încerca ceva asemănător cu ceea ce-l preocupă pe el acuma". Ca omul practic din fire, încercă să evalueze cheltuielile necesitate de fiecare oră cu iluminatul palatului, şi conveni asupra sumei rotunde de o mie de dolari, apoi începu să studieze expresia câtorva figuri masculine. Femeile nu-l interesau. Pe urmă ochii îi fugiră din nou spre loja goală a lui Lloyd şi apucară pe dreapta, unde se vedea o parte din orchestră. Ca orice om care nu înţelege muzica, rămase mirat de precizia cu care se mişcau executanţii. Se plecă puţin înainte, ca, să poată vedea pe cel de la pupitru. Braţul cu bagheta nu se vedea peste balustradă decât din când în când. Era un gentleman distins, dar uscăţiv şi îngust în umeri, căruia îi plăteau numai pentru seara aceasta şase mii de dolari, ceea ce pentru el reprezenta o adevărată enigmă. Însuşi exteriorul acestui om era neobişnuit. Capul cu nasul coroiat, cu ochii mici şi vii, cu gura ca o pungă, cu părul rar şi pieptănat spre spate, îi aducea aminte de capul unui erete. Părea că e numai piele şi oase, iar dincolo de acestea numai nervi. Totuşi arăta pe deplin liniştit, în mijlocul haosului de larmă şi glasuri, dirijându-le şi stăpânindu-le aşa cum voia, cu un singur semn al mâinilor albe, în aparenţă sleite de putere. Allan îl admira, cum ar fi admirat un vrăjitor, a cărui putere şi taine nu se simţea îndemnat să le cerceteze. Omul acesta i se părea rămas dintr-o epocă depărtată, urmaş al unei rase ciudate, neînţelese şi străine, astăzi pe cale să se stingă.

Dar tocmai în clipa aceasta eretele ridică braţele în aer şi le zgudui ca apucat de nebunie frenetică, şi lui Allan i se păru că într-însele a coborât o putere mai presus de firea omenească: orchestra erupse cu violenţă şi amuţi dintr-un singur gest.

O avalanşă de aplauze ropoti în largul sălii, răscolind ecoul spaţiului imens. Allan respiră uşurat, gata să se ridice. Dar se înşelase, căci jos viorile trecură numaidecât la un addagio. Din loja de alături prinse o frântură de conversaţie: „...douăzeci de procente dividend, omule, nu înţelegi! O afacere mai strălucită decât asta..."

Şi Allan trebui să stea din nou liniştit. Începu să studieze iarăşi arcul lojelor cu arhitectura pe care nu o înţelegea pe deplin. Dar soţia sa, ea însăşi o pianistă de talent, se lăsă cu totul în voia muzicii. Îşi sprijinise capul frumos de madonă în mâna albă şi urechea ei ca de ceară sorbea valurile de armonie venite de jos în sus şi de sus în jos, înconjurând-o din toate părţile. Uriaşa vibraţie a celor două sute de instrumente care cutremurau aerul, îi zguduia toţi nervii. Ochii i se dilataseră şi se uita în depărtări, fără să poată vedea nimic. Emoţia ei era atât de puternică, încât pe obrajii delicaţi şi diafani îi apăruseră pete mari şi roşii.

I se părea că niciodată n-a gustat mai profund muzica, în general că niciodată n-a mai auzit o astfel de muzică. O melodie cât de neînsemnată, un motiv secundar, în aparenţă fără importanţă, putea trezi în sufletul ei o fericire necunoscută încă. Un singur sunet răzleţ putea face să vibreze o coardă de fericire care sbucnea luminoasă din adâncul sufletului şi o copleşea întreagă. Toate senzaţiile pe care i le trezea această muzică, erau cea mai pură mulţumire şi frumuseţe. Toate amintirile pe care i le evoca, erau limpezite şi scăldate în lumină, şi mai frumoase decât orice realitate.

Viaţa doamnei Maud era tot atât de simplă şi de curată, ca şi înfăţişarea ei. Era exact ca şi viaţa a mii de fete şi femei: fără evenimente prea mari şi fără surprize neobişnuite. Se născuse la Brooklyn, unde tatăl ei avea o tipografie, şi fusese crescută la o fermă din Berkshire-Hills, de către mama ei, o femeie de origine germană, care o răsfăţa. Avea o educaţie pedagogică frumoasă; petrecuse şi două veri la conferinţele unei aşa-zise *summer-school* din Chautauqua. Îşi ticsise căpuşorul cu o mulţime de înţelepciune şi erudiţie, ca mai târziu să uite tot ce a învăţat. Deşi nu era înzestrată cu extraordinare calităţi muzicale, învăţase totuşi să cânte la pian şi studiase cu cei mai buni profesori din Münich şi Paris. Făcuse călătorii împreună cu mama ei (tatăl ei murise mai demult), făcuse sporturi şi flirtase cu băieţii, ca toate fetele de seama ei. Avusese şi o dragoste, la care acum nu se mai gândea. Pe arhitectul Hobby, care-i ceruse mâna, îl refuzase, deoarece nu-l putea iubi decât ca pe un camarad, şi se măritase cu inginerul Mac Allan. După căsătorie, muri şi

maică-sa pe care o adora şi Maud o plânse din toată deznădejdea sufletului. La doi ani după căsătorie, născu o fetiţă pe care o idolatriza. Aceasta era toată povestea ei. Avea douăzeci şi trei de ani şi era fericită.

Ascultând muzica, se simţea cuprinsă de un fel de beţie divină şi ca la o vrajă, în suflet îi înfloriră o mulţime de amintiri care se alungau în voie, toate foarte limpezi şi pline de semnificaţie. Vedea obrazul spiritualizat al mamei sale, exprimând o bunătate sufletească neţărmurită, dar nu simţea nicio durere ci numai mulţumire şi dragoste nespusă, parcă mama ei ar mai fi fost şi astăzi în viaţă. În acelaşi timp prin minte îi trecu o regiune din Berkshire-Hills, pe unde alergase cu bicicleta în toate părţile. Peisagiul însă era plin de o lumină tainică, de o strălucire mistică. Se gândi la Hobby şi îşi aduse aminte de camera ei de fată, plină de cărţi. Se vedea pe sine, făcând exerciţii la pian. Dar numaidecât răsări iarăşi obrazul lui Hobby: se aşezase alături de ea, pe o bancă din marginea *courtului* de tenis asupra căruia coborâse întunerecul, aşa că liniile albe trase pe teren, aproape nu se mai vedeau. Hobby sta picior peste picior şi se lovea cu racheta în bombeul pantofilor, vorbind fără să mai ostenească. Se vedea pe sine şi se vedea zâmbind, căci Hobby spunea numai prostii de dragoste. Urmă o amintire veselă care alungă imaginea lui Hobby, şi-i evocă excursia ce o făcuse în ziua când întâlnise pe Mac pentru prima dată. Venise în vizită la familia Lindlay din Buffalo şi era vară. Sub streaşina pădurii se opriseră două automobile şi erau douăsprezece persoane cu totul, bărbaţi şi femei. Îşi aducea aminte de fiecare în toate amănuntele. Era cald; domnii îşi scoseseră hainele şi pământul dogorea; cu toate acestea ceaiul trebuia fiert, aşa că Lindlay întrebă: „Allan, n-ai vrea să faci focul?" şi Allan îi răspunse: „All right!" Şi doamnei Maud i se părea acum că s-a îndrăgostit de glasul lui, chiar din clipa când l-a auzit, glasul acela cald şi profund care-i clocotea în adâncul pieptului. Apoi îl urmări cum aţâţă focul; robotea liniştit, fără să bage pe nimenea în seamă, rupea vreascuri şi făcea surcele, străduindu-se din răsputeri. Îl văzu înghenunchind în faţa focului, cu mânecile cămăşii sumese şi suflând cu băgare de seamă în flacără; în aceeaşi clipă constată că pe antebraţul drept avea un tatuaj: două ciocane încrucişate. Atrase imediat atenţia lui Grace Gordon asupra lui, şi Grace Gordon (aceeaşi care fusese eroina unui recent scandal matrimonial) se uită la ea mirată şi o întrebă: „Don't you know, my dear?" Apoi îi spuse că acest Mac Allan este „fostul pogăniciu din mina Uncle Tom" şi-i povesti aventura romantică a acestui tânăr ars de soare şi pistruiat. El însă sta chircit şi sufla în foc, fără să se sinchisească de vorbăria veselă a celor dimprejurul său, şi în clipa aceea şi-a dat seama că-l iubeşte. Nu se îndoia câtuşi de puţin că acesta a fost adevărul, dar ea nu-şi dase seama de el, decât abia acuma. Şi Maud se lăsă cu totul în

voia senzaţiilor răscolite de amintirea lui Mac. Îşi aducea aminte de felul ciudat în care-i ceruse mâna, de căsătoria lor şi de primele luni de căsnicie. Pe urmă de timpul cât fusese însărcinată cu mica ei Edith şi de săptămânile de înfrigurare, când aştepta să nască. Nu va uita niciodată îngrijirile lui Mac, duioşia şi devotamentul lui în aceste împrejurări, sentimente care pentru orice femeie reprezintă măsura iubirii ce i-o poartă bărbatul. Mac se dovedi cu totul pe neaşteptate, un bărbat plin de solicitudine şi de atenţii. Nu va uita niciodată această epocă, în timpul căreia s-a putut convinge despre bunătatea soţului ei. O undă de duioşie i se ridică de la inimă şi închise ochii. Tot stolul amintirilor se spulberă şi muzica o duse înainte. Nu se mai gândi la nimic; toată fiinţa îi trepida de senzaţii sublime...

Un zgomot neaşteptat, de parcă s-ar fi prăbuşit un zid, vâjâi în auzul doamnei Maud şi o trezi, făcând-o să respire adânc. Simfonia se terminase. Mac se ridicase în picioare şi sta sprijinit cu amândouă mâinile de balustradă. Parchetul vuia şi se cutremura ca o mare răscolită în adâncuri.

Maud se ridică şi ea, puţin ameţită, preocupată, apoi cu totul pe neaşteptate începu să aplaude din toate puterile.

— Aplaudă şi tu, Mac! strigă ea, cu obrazul arzând ca o flacără din pricina emoţiei pe care nu şi-o mai putea stăpâni.

Văzând atitudinea neobişnuită a soţiei sale, Allan începu să râdă şi ca să-i facă plăcere, bătu de câteva ori cu sete din palme.

— Bravo! Bravo! se auzi glasul cristalin şi subţire al doamnei Maud care se plecase peste balustrada lojii şi se uita cu ochii umezi de emoţie la parter.

Cel de la pupitru îşi ştergea obrazul scofâlcit şi palid din cauza efortului pe care-l făcuse, înclinându-se mereu spre public; apoi văzând că aplauzele nu mai contenesc, întinse amândouă braţele spre orchestră: această modestie care se vedea că a fost dinainte studiată, trezi în sufletul lui Allan aversiunea lui neîmpăcată faţă de artişti – pe care el nu-i considerase niciodată oameni întregi, sau mai bine zis, considera pe toţi artiştii drept oameni inutili. Maud însă încercă să contribuie şi ea la noua furtună de aplauze.

— Ia vezi, Mac, mi-au plesnit mânuşile! O, ce artist! Spune drept, nu ţi s-a părut extraordinar! Buzele îi erau contractate, ochii îi luceau cu lumini chihlimbarii, şi Mac îşi zise că în starea aceasta de extaz, soţia sa este o femeie neobişnuit de frumoasă. Se uită la ea şi zâmbi, apoi îi răspunse pe un ton, ceva mai indiferent decât ar fi dorit:

— Da, e un tip extraordinar!

— Ce extraordinar; e un geniu! strigă Maud, aplaudând frenetic. N-am auzit niciodată un concert care să se poată asemăna cu acesta, nici la Paris, nici la Berlin şi nici la Londra... Se întrerupse şi se întoarse spre intrarea lojii,

în cadrul căreia apăruse arhitectul Hobby: Hobby! strigă Maud care aplauda fără să ostenească, deoarece ar fi vrut ca dirigintele să mai apară o dată: Aplaudă, Hobby! Trebuie să mai apară o dată! Hip! Hip! Hurrah!

Hobby îşi duse mâinile la gură şi şuieră ştrengăreşte.

— Hobby! ţipă Maud. Cum îndrăzneşti! şi bătu revoltată din picior.

Exact în clipa aceasta dirigintele apăru iarăşi, leoarcă de sudoare şi cu batista înfăşurată împrejurul gâtului, aşa că începu din nou să aplaude frenetic. Hobby aşteptă până se potoli zgomotul.

— Constat că publicul a înnebunit de-a-binele! declară el şi zâmbi larg. E nemaipomenit. Eu, dragă Maud, am fluierat doar aşa ca să fac puţină gălăgie. Ce mai faci, my girl? And how are you, old chap?

Abia acum avură răgaz ca să se salute.

Pe toţi trei îi lega o prietenie sinceră, neobişnuit de dezinteresată. Allan cunoştea foarte bine relaţiile de mai înainte dintre Hobby şi Maud, dar cu toate că niciodată nu vorbeau împreună despre acest amănunt, el totuşi împrumuta o căldură şi un farmec special relaţiunilor dintre ei. Hobby mai era şi astăzi puţin îndrăgostit de Maud, dar avea tact tocmai de ajuns şi era destul de prudent să nu se trădeze. Totuşi doamna Maud ştia în mod instinctiv că nu se înşală, şi primea dragostea aceasta a lui Hobby ca pe un fel de triumf – care se putea citi în ochii ei calzi căprii – şi îi răspundea la această iubire cu o afecţiune de soră. În diverse ocazii îşi făcuseră toţi trei servicii reciproce, simţindu-se fericiţi că-şi pot fi unul altuia de folos. Mai ales Allan îi era foarte îndatorat, căci cu câţiva ani în urmă – pentru ca el să-şi poată continua cercetările tehnice şi să-şi construiască fabrica, îi găsise un împrumut de cinzeci de mii de dolari şi garantase el însuşi pentru plata acestei sume. Săptămânile trecute Hobby vorbise despre el în faţa lui Lloyd, regele căilor ferate, cu care-i mijlocise întâlnirea de astă-seară. Hobby ar fi fost în stare să facă pentru Allan tot ce omeneşte s-ar putea imagina, deoarece era un sincer admirator al prietenului său. Chiar pe vremea când Allan nu crease încă nimic, afară de *allanit,* un aliaj de oţel-diamant pentru burghie, Hobby avea obiceiul să-şi întrebe toate cunoştinţele: „Pe Allan îl cunoşti? Inginerul acela care a inventat allanitul? Ei, vei mai avea ocazie să auzi vorbindu-se despre el!" De văzut se vedeau în fiecare an o dată. Allan venea cu familia la New York sau îi vizita Hobby la Buffalo. Vara petreceau de obicei trei săptămâni împreună la Berkshirebrook, o fermă pe moşioara doamnei Maud din Berkshire-Hills. Pentru ei de fiecare dată întâlnirile acestea erau un fel de eveniment. Îşi închipuiau că trăiesc cu trei-patru ani în urmă, şi toate ceasurile fericite petrecute împreună, le simţeau aievea, trăind din nou într-înşii.

Iarna aceasta nu se văzuseră deloc, aşa că mulţumirea lor era cu atât mai mare. Se cercetară cu ochii din creştet până în tălpi, ca nişte copii curioşi, şi se felicitară. Maud făcu haz de escarpinii lui Hobby care aveau pe funde coarne veritabile de rinocer, făcute din piele lucioasă, şi-i dădeau înfăţişare de dandy. La rândul său, Hobby examină – parcă ar fi fost croitor – toaleta doamnei Maud si fracul nou al lui Allan. Ca orice oameni care nu s-au văzut de vreme îndelungată, schimbau sute de întrebări şi răspunsuri, fără să înceapă o discuţie temeinică asupra unui subiect anume. Hobby, ca întotdeauna, avusese cele mai nebănuite şi mai năstruşnice aventuri, aşa că începu să le înşire câteva amănunte. Vorbiră apoi despre concert, despre evenimentele zilei şi despre cunoştinţele lor comune.

— Ei, ia spuneţi, cum vă place palatul? întrebă Hobby şi zâmbi triumfător, căci ştia dinainte ce-i vor răspunde.

Allan şi Maud îl copleşiră cu laudele lor sincere. Admirau totul şi totul li se părea măreţ.

— Dar foyerul?

— Great, Hobby!

— Totuşi sala mi se pare puţin prea fastuoasă, interveni Maud. Mi-ar fi plăcut mai mult, dacă ar fi fost ceva mai intimă.

Arhitectul zâmbi cu amabilitate:

— Da, Maud, observaţia ta e firească şi ar putea fi şi justă, dacă oamenii care vin aici, ar veni pentru muzică. Dar vezi tu, aşa ceva nici prin gând nu le trece. Oamenii vin la concerte, ca să admire ceva şi să fie admiraţi. Consorţiul mi-a spus: „Hobby, fă-ne ceva, o feerie... Sala de spectacol trebuie să dea gata tot ce a existat până acum în genul acesta".

Allan era de acord cu Hobby, dar ceea ce admira la sala lui, era nu fastul decorativ, ci îndrăzneaţa construcţie a ghirlandei de loji care erau suspendate în aer.

Hobby clipi cu mândrie din ochi:

— N-a fost tocmai uşor, declară el. Am avut multă bătaie de cap. Până când am nituit cercul, se legăna toată şandramaua, uite aşa... şi începu să joace pe vârful picioarelor, ca să le demonstreze: Lucrătorii se îngroziseră.

— Hobby! ţipă Maud speriată şi se depărtă de balustrada lojii. Mă înspăimânţi!

Hobby zâmbi şi o apucă de mână:

— Nu te teme, Maud... Tot aşa le spuneam şi băieţilor: aveţi răbdare, până când vom închide cercul; pe urmă nu există putere în lume, cel mult dinamita... Hello! ţipă el şi se uită în jos spre parchet. Un cunoscut îl strigase, întrebuinţând programul drept megafon, şi Hobby începu conversaţie pe

care ar fi putut-o auzi întreaga sală, dacă simultan şi pe acelaşi ton n-ar fi răsunat din toate părţile conversaţii la fel.

Capul ciudat al arhitectului fu recunoscut imediat de publicul din sală: Hobby era cel mai blond dintre toţi spectatorii; avea un păr ca de argint, netezit cu grijă; împărţit în două de o cărare, obrazul mic şi ştrengăresc, cu expresia caracteristică tipului anglo-saxon, şi nasul repezit puţin în sus, spre sprâncenele aproape albe. Încolo era subţirel şi delicat, aproape ca o fată; tocmai contrastul lui Allan. De cum se plecă peste balustrada lojei, toate binoclurile se îndreptară spre el şi toţi îl strigau din toate părţile. Hobby era una dintre cele mai populare personalităţi ale New Yorkului şi în societate omul cel mai preferat, căci extravaganţele şi talentul său îl făcuseră repede celebru. Nu trecea săptămână, ca ziarele să nu publice cel puţin anecdotă, în legătură cu el.

La vârsta de patru ani Hobby era un geniu în specialitatea florilor, la şase ani în cea a cailor (în cinci secunde îşi aşternea pe hârtie herghelii întreg de cai, porniţi pe goană sălbatică) iar acuma era un geniu al fierului şi al betonului armat cu care clădea *zgârie-norii*. Hobby avusese multe aventuri amoroase şi la vârsta de douăzeci şi doi de ani tocase la Monte Carlo o avere de o sută douăzeci de mii de dolari. Cât era anul de lung, gemea sub datorii, de nici urechile nu i se mai vedeau de sub povara lor enormă – cu toate că avea venituri fabuloase – dar el nici nu se sinchisea.

Într-un rând, ziua în amiaza mare, Hobby trecuse în lungul Broadway-ului, încălecat pe un elefant. Cu un an în urmă, Hobby „făcuse patru zile la rând pe milionarul", căci plecase cu un ten de lux până la Yellowstonepark, ca de aci să se întoarcă pe jos, în calitate de cirezar. Deţinea recordul de durată la jocul de bridge – patruzeci şi opt de ore – şi-l cunoşteau toţi conductorii de tramvai, căci era cu ei într-un fel de relaţiuni de *mă* şi *tu*. În public îşi făcuseră loc nenumărate glume de ale lui, căci din fire Hobby era glumeţ şi excentric. Toată America râsese de gluma pusă de el în circulaţie, cu ocazia meetingului aviatic New York-San Francisco. Hobby făcuse acest zbor ca pasager al cunoscutului milionar şi sportman Vanderstyfft, şi de la o înălţime de opt sute sau o mie de metri aruncase asupra grupurilor de curioşi care-i urmăreau, nenumărate bileţele de hârtie pe care scria: „Vino sus, să-ţi spunem ceva!" Gluma aceasta i-a plăcut atât de mult încât vreme de două zile a repetat-o fără încetare. Acum de curând zăpăcise New York-ul cu un nou proiect fantastic, dar tot atât de genial pe cât era de uşor: *New York-ul Veneţia Americii*. El, Hobby, se obliga (având în vedere că terenul din cartierul comercial era atât de scump, încât nimenea nu-l mai putea plăti) să clădească pe Hudson East River şi New York Bay giganţi zgârie-nori şi străzi întregi, aşternute în beton, iar străzile acestea să fie legate între ele de

poduri mobile pe sub care uriaşele transoceanice să poată trece nestânjenite. Ziarul *Herald* publicase şi fascinantele proiecte colorate, făcute de el, şi New Yorkul întreg era în fierbere.

Hobby hrănea singur un grup de gazetari şi făcea pe dracul în patru, ca să se vorbească cât mai mult despre el, deoarece ar fi fost incapabil să trăiască fără afirmarea perpetuă a existenţei sale în faţa opiniei publice. Aşa era Hobby în realitate, dar încolo un tânăr plin de talent şi arhitectul cel mai căutat din New York.

Îşi întrerupse convorbirea cu spectatorul de la parchet şi se întoarse din nou spre prietenii său.

— Haide, Maud, spune-mi ce face mica Edith? întrebă el, deşi se mai interesase o dată de fetiţa care era fina lui. Cu nici o altă întrebare n-ar fi putut impresiona mai mult pe doamna Maud şi în clipa aceasta pentru ea Hobby era nici mai mult nici mai puţin decât un bărbat adorabil. Se aprinse la obraz şi ridică recunoscătoare spre el ochii căprii şi calzi.

— Mi se pare ţi-am spus, Hobby, că Edith devine tot mai drăgălaşă, cu fiecare zi ce trece, răspunse ea cu glasul plin de duioşie şi ochii strălucind de fericire.

— Cu asta nu mi-ai spus nimic nou, căci aşa a fost întotdeauna.

— Da, dar cred că ar fi imposibil să bănuieşti cât de inteligentă este. A început chiar să vorbească.

— Haide Maud, spune-i povestea cu cocoşul, interveni Allan.

— Da! şi Maud începu să-i povestească zâmbind de fericire, o întâmplare în care rolul principal îl avea fetiţa ei şi un cocoş. Toţi trei râseră, fericiţi ca nişte copii.

— Va trebui să merg din nou la voi, şi cât mai curând, ca s-o văd, declară Hobby. Peste două săptămâni să ştii că voi fi la voi. Şi zici că încolo a fost plictiseală la voi în Buffalo?

— Deadly dull, se grăbi Maud să-i răspundă. O plictiseală ca de cimitir, Hobby; îţi vine să mori, nu altceva. Ridică sprâncenele fine şi încruntă fruntea, de-ţi venea să crezi că e nenorocită cu adevărat. Mi se pare ştii, că familia Lindlay s-a mutat la Montreal?

— Păcat...

— Grace Kossat e în Egipt, de astă-toamnă... Şi Maud începu să-şi descarce inima; cât de plicticoase sunt zilele şi cât de grele serile: Tu ştii doar că Mac nu este deloc amuzant, adăugă ea pe un ton de glumă în care tremurau umbrele reproşurilor. Acum a început să mă neglijeze mai mult decât înainte de asta. Câteodată nu iese toată ziua din fabrică; şi după toate acestea acum şi-a mai adus şi o ceată de meşteri care zi şi noapte sfredelesc fără încetare bazalt, oţel şi Dumnezeu mai ştie ce. Crede-mă, Hobby, pe

meşterii aceştia îi cocoloşeşte ca pe nişte bolnavi, da... exact ca pe nişte bolnavi! Îi visează până şi noaptea...

Allan începu să râdă înveselit.

— Ascultă Maud, lasă-l în apele lui, răspunse Hobby şi clipi din genele albe. Ştie el ce face. Ascultă, *girlie,* doar n-ai de gând să fii geloasă din pricina câtorva lucrători?

— Îi urăsc pur şi simplu! declară Maud. Să nu crezi că m-ar fi însoţit astăzi la New York, dacă n-ar fi avut afaceri aici, adăugă ea roşindu-se.

— O, Maud, cum se poate să spui aşa ceva! protestă Allan.

Reproşul petrecut de zâmbete al lui Maud, făcu pe Hobby să-şi aducă aminte de un amănunt important pe care trebuia să-l comunice lui Allan. Păru că rămâne o clipă îngândurat, apoi îşi aşeză mâna pe umărul prietenului său.

— Ascultă, Mac, începu el cu glasul domolit, mi se pare că te-am deranjat de pomană, făcându-te să vii de la Buffalo până aici. Bătrânul Lloyd nu se simte bine. Acum o oră am vorbit cu Ethel Lloyd la telefon, dar nu ştia nici ea, dacă vor veni sau nu. Ar fi adevărată nenorocire...

— Nu e nevoie să vină numaidecât astăzi, răspunse Allan, fără să-şi trădeze dezamăgirea.

— În orice caz, Mac, eu mă voi ţine de el ca un diavol, şi nu-l voi mai lăsa să răsufle în tihnă nicio clipită. Şi acum la revedere, deocamdată.

În clipa următoare Hobby îşi făcu apariţia într-o lojă din apropiere, în care erau trei fete roşcate, împreună cu mama lor.

Şeful orchestrei, neamţul cel cu obrazul îngust şi uscat ca de erete, apăru pe neaşteptate în faţa pupitrului şi tromboanele începură să freamăte un murmur dulce. Fagoţii intonau un motiv melancolic pe care-l repetară, urcându-l în slăvi, până când li-l smulseră viorile, ca să-l interpreteze pe limba lor.

Maud se lăsă din nou în voia muzicii. Allan însă sta înfipt în fotoliul său, cu privirile reci şi cu pieptul zbuciumat de nerăbdare. Începuse să-i pară rău c-a venit. Propunerea lui Lloyd, de a avea o scurtă întrevedere în loja unei săli de concert, nu reprezenta nimic deosebit, cu tot misticismul ce învăluia pe acest om bogat, care numai rareori primea pe cineva acasă la el, şi Allan o acceptase fără să mai ezite. Era chiar dispus să-i inventeze o scuză, dacă se întâmpla ca Lloyd să fie bolnav cu adevărat, dar cerea cel mai mare respect pentru proiectul său ale cărui proporţii gigantice îl copleşeau din când în când şi pe el. Acest proiect la care lucrase vreme de cinci ani – zi şi noapte fără întrerupere – nu fusese până acum dezvăluit decât faţă de doi oameni: Hobby, care la nevoie ştia tot atât de bine să tacă, pe cât ştia să flecărească, atunci când nu-l oprea nimenea; pe urmă Lloyd. Nici Maud nu ştia... Tocmai

de aceea cerea lui Lloyd să se târască – dacă se va putea târî – până la Palatul din Madison Square, sau cel puţin să-i trimită vorbă, sau să-i dea o întâlnire pentru mai târziu. Dar dacă Lloyd va omite sau va pregeta să facă un astfel de gest, atunci el, Allan, se va feri de aci înainte din drumul acestui om bogat şi cu capricii de maniac. Atmosfera aceasta de seră, frământată de vibraţiile muzicii şi îmbibată de parfumuri, de valuri orbitoare de lumină şi de sclipirea pietrelor preţioase potenţau gândurile lui Allan până la suprema limită de claritate. Deşi fusese copleşit pe nesimţite de o puternică enervare, creierul său lucra repede şi cu precizie. Proiectul era totul! Cu el va trăi sau se va prăbuşi. Îşi sacrificase toată averea pentru informaţii, experienţe şi lucrări pregătitoare; mâine însă cu siguranţă va trebui să ia totul de la început, în cazul când proiectul său nu se va putea realiza. Acest proiect era viaţa lui însăşi. Îi calcula acum şansele, cum ai calcula rezolvarea unei probleme algebrice în care orice factor izolat este rezultanta rezultatului final. În primul rând trebuia să cointereseze la proiectul său pe cei de la Trustul Oţelului. Într-o luptă împotriva fierului din Siberia, Trustul fusese înfrânt şi acum sta molcom, copleşit de o impasibilitate fără precedent. Trustul se va repezi imediat asupra proiectului – ar fi gata să ţină zece contra unu – căci altfel Allan va purta război până la cuţite împotriva lui. Putea ataca marele capital reprezentat de Morgan, Vanderbilt, Gould, Astor, Mackay, Hovemeyer, Belmont, Whitney şi toţi ceilalţi pe care Dumnezeu mai ştie cum îi cheamă. Putea să-şi concentreze atacul împotriva grupului bancar. Şi la urmă de tot, dacă toate încercările vor da greş, îi mai rămânea totuşi posibilitatea să se asocieze cu presa.

Putea să-şi ajungă scopul şi pe căi lăturalnice; la drept vorbind el nici nu avea nevoie de Lloyd, dar în calitate de asociat al acestuia, lupta ar fi fost câştigată chiar de la început, pe când altfel drumul ar fi fost o înaintare chinuitoare în lungul căruia fiecare palmă deloc trebuia cucerită cu sacrificii. Şi în fundul ochilor neîmblânziţi, pe jumătate închişi, Allan, care nici nu vedea nici nu auzea, îşi pregăti planul de luptă până în cele mai mici amănunte.

Dar cu totul pe neaşteptate, prin sala care sta mută, hipnotizată de muzică, trecu un fel de înfiorare. Capetele se mişcară, pietrele preţioase luciră mai puternic şi binoclurile se ridicară. Muzica tocmai se topea într-un pianissimo dulce şi şeful orchestrei întoarse capul, enervat de şoaptele publicului. Intervenise un amănunt care asupra auditoriului avea mai multă putere decât cei două sute douăzeci de muzicanţi, chiar decât şeful orchestrei şi nemuritorii compozitori.

Din loja de alături se auzi o voce de bas:

— Poartă diadema Rosy Diamond... care odinioară a făcut parte din tezaurul coroanei lui Abdul Hamid... două sute de mii de dolari.

Allan tresări şi ridică ochii: loja din faţa lor era acum întunecată... venise Lloyd!

În loja copleşită de umbră se distingea tulbure profilul delicat şi fin al domnişoarei Ethel Lloyd. Părul ei blond auriu nu se putea recunoaşte, decât după o sclipire fugară de lumină, iar sub tâmpla stângă – care era spre public – purta o piatră mare, cu focuri roşietice-stinse.

— Ia uită-te la gâtul şi ceafa ei, se auzi din nou glasul de adineaori. Ai mai văzut vreodată un astfel de tors? Se spune că arhitectul Hobby, da, blondul care adineaori era în loja de alături...

— Cred că e foarte explicabil, răspunse un alt glas tot în şoaptă şi cu accent curat englezesc, după care se auzi un gâlgâit vesel de râs.

Partea din fund a lojii lui Lloyd era despărţită de o perdea şi, după o mişcare făcută de Ethel, Allan înţelese că în dosul perdelei acesteia era Lloyd. Se plecă puţin într-o parte şi şopti la urechea lui Maud:

— Mi se pare că Lloyd totuşi a venit.

Dar Maud nu auzea decât muzica şi nu înţelegea ce vrea să-i spună Allan. În toată sala aceasta ea era poate singura fiinţă care habar nu avea că Ethel Lloyd este într-o lojă şi că în seara aceasta poartă diadema Rosy Diamond. Stăpânită de duioşia pe care muzica i-o răscolise în suflet, întinse mâna prin întunerec după Allan. Mac îi strânse maşinaliceşte mâna mică şi începu să i-o dezmierde, în timp ce prin creierul său se încrucişau repezi mii de gânduri îndrăzneţe, iar în auz îi tremurau fragmente din conversaţiile guralivilor care şopoteau în apropierea lui.

— Diamante? întrebă un glas în şoaptă.

— Da! răspunse celălalt. Se spune că aşa a început; în cantonamentele din Australia.

— A speculat?

— Da, în felul său: era stăpânul unui han.

— Spui că n-avea *claims*-uri? (parte din exploatarea unei mine de către cei care au descoperit-o şi care reprezintă dreptul de proprietate).

— Avea unul al său special. (Cineva din interiorul lojii se auzi râzând domol).

— Nu te înţeleg.

— Aşa se spune. O mină proprie care nu l-a costat niciun cent... după cum ştii, la ieşirea din mină lucrătorii sunt cercetaţi cu de-a-mănuntul şi ca să nu fie descoperiţi, înghit diamantele.

— Îmi spui lucruri extraordinare.

— Lloyd, aşa se spune, că în calitate de hangiu băga ceva în whisky... şi minerii începeau să verse... aceasta era mina lui...

— E nemaiauzit!

— Toată lumea ştie. Şi astăzi donează milioane pentru Universităţi, observatorii astronomice, biblioteci...

— Ei, comedie! se auzi glasul în şoaptă de adineaori.

— După toate acestea e grav bolnav şi mai e şi mizantrop. Apartamentele lui sunt căptuşite cu un strat de beton, gros de un metru, ca niciun zgomot de afară să nu poată răzbate până la el... Trăieşte de parcă ar fi un condamnat...

— Nu mai spune!

— Sâât! Maud întoarse capul, revoltată, şi glasurile de alături amuţiră.

În timpul pauzei lumea văzu pe blondul Hobby intrând în loja lui Lloyd şi strângând mâna lui Ethel cu efuziunea caracteristică unei bune cunoştinţe.

— Ai văzut, că eu am dreptate! se auzi glasul de bas din loja de alături. Hobby e om cu noroc. În orice caz în calea lui mai stă şi Vanderstyfft.

Puţin după aceea Hobby plecă, dar peste câteva clipe capul lui apăru în uşa întredeschisă a lojii lui Allan:

— Haide, Mac, strigă el, bătrânul vrea să stea de vorbă cu tine.

II.

— Iată, acesta este Mac Allan! zise Hobby şi-şi bătu prietenul pe umăr.

Lloyd, cu ochii plecaţi în pământ, sta mototol în loja sa pe jumătate întunecată, de unde se vedea o parte strălucitoare din ghirlanda lojelor încărcate de doamne zâmbitoare şi guralive şi de domni în fracuri. Bătrânul nu ridică fruntea şi păru că n-a auzit. Dar după o scurtă pauză, răspunse măsurat şi sec, cu glasul răguşit, petrecut de sunete ciudate:

— Îmi pare foarte bine, că te văd, domnule Allan. Am studiat de aproape proiectul dumitale. E îndrăzneţ, e mare, e realizabil! Ce-mi va fi posibil, pentru realizarea lui, voi face!

În aceeaşi clipă îi întinse mâna, o mână scurtă, pătrată, inertă şi obosită, moale ca o cârpă de mătase, şi se întoarse spre el.

Hobby îl prevenise, dar totuşi Allan trebui să facă un efort pentru a-şi putea stăpâni groaza ce i-o inspiră vederea lui Lloyd.

Obrazul bătrânului acestuia îţi sugera chipul unui bulldog. Dinţii de jos erau precipitaţi puţin în afară, nările două cavităţi rotunde şi ochii mici inflamaţi – mereu plini de lacrimi – păreau două crestături oblice pe obrazul supt ca o smochină. Pe capul lui nu mai era nicio urmă de păr. O boală cumplită descompusese şi uscase gâtul şi obrazul lui Lloyd şi-i întinsese pe oase muşchii secătuiţi şi pielea cafenie ca frunza tutunului. Efectul înfăţişării

lui Lloyd era înspăimântător şi ca să nu-ţi pierzi cunoştinţa şi nici să nu păleşti, ar fi trebuit să ai nervi extrem de puternici, ca să poţi rezista unei astfel de zguduiri. Obrazul bancherului semăna cu masca tragicomică a unui bulldog şi-ţi făcea fioroasa impresie a unei hârci vii.

Lui Allan îi aducea aminte de mumiile indiene pe care le dezgropaseră pe vremea când construiau terasamentul unei linii ferate în Bolivia. Mumiile acestea erau închise în lăzi de formă prelungă patru-unghiulară. Capetele erau uscate, dar dantura era foarte bine păstrată şi se vedea râinjind din dosul buzelor scorojite, iar ochii păreau fioros de fidel imitaţi în pietricele, de culoare albă şi neagră.

Lloyd, care cunoştea perfect de bine efectul pe care-l făcea obrazul său asupra celor cu care sta de vorbă, rămase mulţumit de impresia produsă asupra lui Allan şi începu să-l cerceteze amănunţit cu privirile ochilor săi mici şi umezi.

— Adevărul este, adăugă el într-un târziu, că proiectul dumitale este cel mai îndrăzneţ din tot ce-am auzit eu până acuma... şi e posibil!

Allan se înclină în faţa bătrânului şi-i spuse cât se simte de fericit că proiectul său a putut să trezească interesul lui Lloyd. Ştia că această clipă este hotărâtoare pentru soarta lui, dar spre marea lui mirare, se simţea foarte liniştit. Când intrase în lojă, fusese cuprins de un fel de emoţie, dar acuma era în stare să dea răspunsuri limpezi şi precise la întrebările scurte şi categorice ale lui Lloyd. Se simţea stăpân pe sine, fără a putea să-şi explice motivul acestui calm, în faţa omului a cărui prezenţă, carieră şi bogăţie ar fi zăpăcit pe oricare altul.

— Pregătirile dumitale sunt de ajuns de înaintate încât să te poţi prezenta cu proiectul în faţa publicului? întrebă Lloyd din nou.

— Mai am nevoie de trei luni.

— În cazul acesta, nu mai pierde nicio clipă! adăugă bancherul cu glasul categoric. De altfel cred că-ţi dai seama, că eu sunt cu totul la dispoziţia dumitale. Apoi apucă pe Allan uşor de mână şi-i arătă pe fiică-sa: Dumneaei este Ethel Lloyd.

Allan se întoarse spre fata care-l examinase tot timpul cât stătuse cu tatăl ei de vorbă, şi o salută.

— How do you do, Mr. Allan? întrebă ea şi-i întinse mâna cu spontaneitatea sinceră şi comunicativă a rasei sale, privindu-l în luminile ochilor. Vasăzică dumneata eşti! adăugă ea după o scurtă pauză, cu un zâmbet fin şi discret, în dosul căruia încerca să ascundă interesul cu care se gândise la el.

Allan se înclină, puţin stângaci, căci nu ştia ce atitudine ar trebui să aibă faţă de o fată în astfel de împrejurări.

Băgă de seamă imediat că Ethel este exagerat de pudrată. Obrazul ei îi aducea aminte de portretele lucrate în pastel, căci trăsăturile ei şi culoarea obrazului, blondul părului, albastrul ochilor şi roşul transparent al gurii fragede erau tot atât de fine şi de delicate. Îngână o frază curtenitoare şi în colţul buzelor îi împietri un tremur de zâmbet sfios. Ethel continua să-l examineze cu atenţie, în parte ca o femeie bogată şi influentă a cărei atenţie trebuie considerată drept o mare concesie, în parte ca un copil curios.

Fata era o frumuseţe tipic americană, înaltă, subţire şi mlădioasă, dar totuşi plină de farmec feminin, cu părul de un auriu extrem de delicat, pe care toate femeile care nu-l au, îl declară artificial. În genele ei extrem de lungi atârnau granule de pudră, iar ochii de un albastru închis erau limpezi, cu toate că păreau umbriţi de genele lungi. Profilul, ceafa, urechile, fruntea, totul era de rasă şi desăvârşit de frumos. Dar pe obrazul drept se vedeau chiar de pe acuma urmele cumplitei boli care desfigurase pe tatăl ei. De la bărbie până în colţul gurii se întindeau linii cafenii deschise, aproape indistincte din pricina pudrei, care semănau cu arterele unei frunze şi se confundau cu aluniţele.

— Problemele care mă interesează mai de aproape, îmi place să le discut împreună cu fiică-mea, începu Lloyd din nou, de aceea te rog să nu te superi că am discutat împreună proiectul dumitale. Ea ştie păstra tăcerea, atunci când este necesar.

— Da, eu ştiu păstra tăcerea! confirmă Ethel veselă şi zâmbi plecându-şi într-o parte capul frumos. Am studiat ceasuri întregi planurile dumitale şi am vorbit cu papa atât de mult despre ele, încât am constatat că el însuşi începuse să se entuziasmeze. Chiar astăzi este tot atât de entuziasmat, nu-i aşa, papa? (Masca lui Lloyd nici nu tresări). Papa te adoră, domnule Allan; va trebui să ne faci o vizită, vrei?

Privirile uşor voalate ale lui Ethel îşi făcură loc în ochii lui Allan şi un zâmbet zglobiu şi tineresc îi jucă împrejurul buzelor frumos arcuite.

— Sunteţi cu adevărat extrem de amabilă, domnişoară Lloyd, şi începu să zâmbească, gândindu-se la graba ei înfrigurată.

Fetei îi plăcu acest zâmbet. Privirea i se opri nestânjenită asupra danturii puternice a lui Mac, iar buzele i se întredeschiseră pentru a mai adăuga ceva; în clipa aceasta orhestra reîncepu un brio, aşa că atinse uşor genunchii tatălui ei, ca pentru a-i cere iertare că mai vorbeşte încă – Lloyd era un mare amator de muzică – apoi şopti lui Allan cu gravitate:

— În mine ai o aliată, domnule Allan, şi te asigur că nu voi da voie tatălui meu să-şi schimbe părerea. Ştii, că i se întâmplă câteodată şi aşa ceva! Îl voi sili să pună totul în mişcare! La revedere!

La strângerea ei de mână Allan îi răspunse cu o uşoară înclinare din cap – care decepţionă puţin pe Ethel – şi cu asta convorbirea care deschidea o nouă epocă în viaţa lui, în relaţiunile dintre lumea veche şi cea nouă, se termină.

Trepidând de energie şi încurajat de avalanşa gândurilor şi impresiilor trezite de acest triumf, părăsi loja lui Lloyd, însoţit de Hobby.

În faţa uşii deteră peste un tânăr de vreo douăzeci de ani care abia avu timpul să se ferească din cale, pentru a nu fi călcat în picioare. Probabil încercase să tragă cu urechea în faţa lojii lui Lloyd. Tânărul zâmbi, recunoscându-şi astfel greşeala, şi-şi ceru iertare. Era un redactor de la *Herald* şi venise să-şi facă articolul pentru cronica mondenă, în legătură cu concertul. Ieşi deci fără nicio sfială în faţa lui Hobby:

— Mr. Hobby, cine este acest gentleman?

Hobby se opri şi se uită la el înveselit:

— Cum se poate, nu-l cunoşti? întrebă el. Acesta este Mac Allan, proprietarul fabricilor de oţel din Buffalo, inventatorul oţelului-diamant *allanit,* creatorul maşinilor de forat din Green River şi cea mai formidabilă inteligenţă din lume.

Ziaristul începu să râdă:

— Mr. Hobby, constat că pe Hobby l-ai uitat cu totul! ripostă el şi făcând un semn cu capul spre loja lui Lloyd adăugă în şoaptă, stăpânit de o curiozitate respectuoasă: E ceva nou, domnule Hobby?

— Da, răspunse arhitectul râzând şi-şi continuă drumul. Vă veţi minuna şi voi. Vom ridica nişte furci, înalte de o mie de picioare, şi în acestea vom spânzura în ziua de 4 iunie pe toţi ziariştii din New York.

A doua zi *Herald* publică această glumă a lui Hobby, împreună cu o fotografie apocrifă a lui Mac Allan, inventatorul oţelului-diamant *allanit,* pe care C.H.L. (Charles Horace Lloyd) îl primise în loja sa, pentru a discuta împreună modalităţile unei întreprinderi de milioane.

III.

Maud continua să se desfăteze, dar nu mai putea asculta cu aceeaşi emoţie sfântă ca până acuma. Urmărise scena din loja lui Lloyd şi ştia că Allan este preocupat de perfecţionarea unei lucrări noi, a unei opere mari, cum spunea el. Probabil o invenţie, sau un proiect, ea nu-l întrebase niciodată, căci nimic în lume nu putea să-i fie mai indiferent decât maşinile şi problemele tehnice. Înţelegea de asemenea, cât de preţioasă trebuie să fie pentru Mac o asociaţie cu Lloyd, dar în gând îi făcea reproşuri, că alesese tocmai seara aceasta, pentru a se întâlni şi a sta de vorbă. Singura seară a sezonului de iarnă când veniseră împreună să asculte un concert, şi nu

înţelegea cum de în timpul unui astfel de concert, el este în stare să se gândească la afaceri.

Uneori i se părea că ea nu se potriveşte în mediul acestei Americi, unde totul e numai business şi iarăşi business, şi că poate ar fi fost mult mai fericită în lumea veche unde oamenii mai fac încă deosebire între recreaţie şi afaceri. Dar pe Maud nu o neliniştea numai faptul acesta; instinctul fin şi veşnic treaz al soţiei iubitoare, o făcea să se teamă că această operă mare, aceşti Lloyd, sau cum le mai zice, cu care Mac va avea de a face de aci înainte, îi vor răpi şi mai mult pe soţul ei, decât i-l răpiseră până acum fabrica şi activitatea lui misterioasă din Buffalo.

O umbră începu să se aştearnă peste buna dispoziţie a lui Maud şi fruntea i se întunecă. Pe urmă o veselie calmă i se întinse pe neaşteptate peste obraz. Graţie unei neînţelese asociaţii de idei, o frântură uşoară şi domoală de melodie îi aduse aminte de fetiţa ei, într-o atitudine fermecătoare, menită parcă anume să trezească fericirea unei mame. În muzică i se părea că aude profeţirea viitorului micii sale Edith şi la început totul mergea de minune. Da, tot atât de fericită va trebui să fie şi Edith, aşa va trebui să fie viaţa ei. Dar veselia zburdalnică a muzicii trecu numaidecât la un *majestoso sostenuto,* greoi şi trăgănat care trezea spaima şi gândurile negre.

Inima lui Maud bătea mai încet. Nu, niciodată viaţa fetiţei ei adorate – cu care se juca de parcă ar fi fost ea însăşi fetiţă şi pe care o îngrijea cu priceperea unei bătrâne încercate, – nu va trebui să fie ca această muzică. Ce prostie să te laşi ispitită de astfel de gânduri! Ar fi vrut s-o acopere cu trupul ei propriu şi s-o apere împotriva acestei muzici insinuante şi grele, şi după un scurt răspas reuşi să-şi îndrepte gândurile în altă parte.

Însăşi muzica îi veni într-ajutor, căci imediat torentul notelor o smulse din nou, ducând-o spre o dorinţă nelămurită care era caldă şi blândă şi-i mulcomea toate gândurile. Muzica pasionantă gonea nebuneşte, dusă în cascade calde şi ispititoare, şi Maud se simţea ca o frunză în bătaia vântului. Cu totul pe neaşteptate patima sălbatică erupse în clocot uriaş, întocmai ca în faţa unui stăvilar nevăzut, măcinându-se ca talazul la picioarele stâncilor şi vuietul tunător se topi în glasuri dureroase, tremurate şi pline de fiori. Lui Maud i se păru că trebuie să se oprească şi să-şi aducă aminte de ceva necunoscut, plin de taină şi neînţeles pentru ea. Liniştea ce urmă după viforul de sunete, era atât de emoţionantă, încât toate evantaiele de la parchet se opriră ca la un singur semn. Glasurile de jos continuară ezitând, într-o disonanţă nesigură (evantaiele începură să se mişte din nou) şi aceste tonuri comprimate, chinuite, care se topeau cu greutate în ansamblul melodiei, predispuseră pe Maud la melancolie. De jos îi vorbeau fagoţii batjocoritori şi violoncelurile chinuite, iar ei i se părea că din plânsul lor

desprinde înţelesul întregii ei vieţi. Nu era fericită, deşi Mac o adora, şi ea la rândul ei se uita la el ca la un Dumnezeu... Nu, din viaţa aceasta a ei mai lipsea ceva...

În clipa aceasta, exact în această clipă, Mac o atinse uşor pe umăr şi-i spuse în şoaptă:

— Iartă-mă Maud... Miercurea viitoare vom pleca în Europa şi la Buffalo eu mai am multe de făcut. Dacă plecăm imediat, mai avem exact timpul necesar ca să prindem ultimul tren.

Maud nu răspunse. Sta liniştită şi nemişcată. Simţi cum îi năvăleşte sângele în lungul umerilor spre ceafă şi de aci în obraz. Ochii i se umplură încet de lacrimi. Trecură câteva minute, în timpul cărora sufletul ei clocotea de revoltă împotriva lui Mac. I se părea brutal din partea lui, s-o smulgă din mijlocul concertului, numai pentru că pe el îl zoreau afacerile:

Allan băgă de seamă că soţia sa respiră cu greutate şi că îi ard obrajii ca o flacără. Şi uitase mâna pe umărul ei. Făcu o mişcare, ca şi când ar fi vrut s-o alinte şi-i şopti împăciuitor:

— Ei bine, în cazul acesta să mai rămânem. Eu, draga mea, ţi-am făcut o simplă propunere. Putem lua tot atât de bine şi trenul care pleacă mâine în zori.

Buna ei dispoziţie însă se destrămase. Muzica o chinuia şi o întrista, umplându-i sufletul de nelinişte. Pe urmă văzu că Ethel Lloyd o urmăreşte stăruitor cu binoclul, aşa că se ridică numaidecât, să plece. Făcu o sforţare, ca Ethel Lloyd s-o vadă zâmbind şi Allan rămase impresionat de duioşia reflectată în privirile ochilor ei (încă umezi de lacrimi), când se întoarse spre el.

— Să plecăm, Mac!

Se bucură, văzând pe Mac cu câtă atenţie îi face loc şi-i ajută să-şi îmbrace blana, şi părăsi loja, zâmbind veselă, în aparenţă extrem de fericită.

IV.

Ajunseră la Central Station tocmai în momentul când trenul părăsea peronul. Maud îşi înfipse adânc mâinile în buzunarele hainei de blană şi se uită pe furiş la Mac, din dosul gulerului ei ridicat.

— Ia vezi, Mac, trenul tău a plecat! zise ea râzând, fără să încerce să-şi ascundă mulţumirea plină de ironie.

Pe urma lor venea servitorul Leon, un chinez bătrân căruia toată lumea îi zicea *Lion*. Cu valizele în mână, pe obrazul boţit şi ofilit cu o expresie de năuc, se uita după trenul care începea să dispară din vedere.

Allan scoase ceasornicul din buzunar şi dete din cap:

— Ce păcat, zise el îngăduitor. Lion, ne întoarcem din nou la hotel.

În automobil spuse lui Maud că-i pare rău – tocmai în interesul ei – c-au scăpat trenul, deoarece cu siguranţă ea va avea de împachetat o mulţime de lucruri.

Maud începu să râdă încetişor:

— De ce? întrebă ea şi aruncă lui Mac o privire fugară. De unde ştii, dacă în general eu voi pleca împreună cu tine?

Allan se uită la ea mirat:

— Maud, eu mi-am închipuit că tu mă vei însoţi.

— Nu ştiu zău, dacă vom putea face acest drum, împreună cu Edith, acum în vreme de iarnă. Şi fără ea eu nu plec pentru nimic în lume.

Allan rămăsese îngândurat şi cu privirile pierdute.

— La asta nu m-am gândit deloc, zise el după o clipă de ezitare. Fireşte, trebuie să ţii seamă de Edith. Dar eu cred că totuşi s-ar putea.

Maud nu răspunse. Aştepta. De astă dată nu-i va scăpa atât de uşor. După un timp Allan adăugă:

— Vaporul este amenajat întocmai ca un hotel, dragă Maud. Voi lua cabine de lux, ca să aveţi tot confortul posibil.

Maud îşi cunoştea perfect soţul. El n-ar mai fi stăruit să vină şi nici n-ar fi rugat-o. N-ar mai fi spus o vorbă şi nici nu s-ar fi supărat, dacă l-ar fi lăsat să plece singur la drum.

Îl văzu cum încearcă chiar de acum să se împace cu gândul acesta.

Mac sta îngândurat şi decepţionat, cu privirile pierdute în faţa lui. Nici prin gând nu i-ar fi trecut că refuzul ei nu este altceva decât un fel de joacă. Şi cum era să se gândească la aşa ceva, tocmai el care niciodată în viaţa lui nu jucase teatru şi era o fire atât de sinceră şi de puţin complicată, încât ea rămânea de fiecare dată surprinsă de naivitatea lui, din anumite puncte de vedere.

Cedând unei porniri neaşteptate, îl apucă de mână:

— Mac, cred că e foarte firesc ca eu să plec împreună cu tine, zise ea, privindu-l înduioşată.

— Ei, vezi! răspunse el şi-i strânse mâna cu recunoştinţă.

Alungându-şi indispoziţia, Maud îşi simţi sufletul înviorat şi uşor, apoi începu să vorbească repede şi înveselită. Întrebă de Lloyd şi de fiica acestuia.

— Spune Mac, Ethel trebuie să fi fost grozav de măreaţă, nu-i aşa?

— Adevărul este că faţă de mine a fost foarte drăguţă, răspunse Allan.

— Cum ţi s-a părut fata asta?

— Mi s-a părut lipsită de orice prefăcătorie, firească, chiar puţin naivă, aproape ca un copil.

— Ei! şi începu să râdă. Nu înţelegea de ce răspunsul lui Mac o întărâtă din nou împotriva lui. O, Mac, ce puţin te pricepi tu la femei. Sfinte Doamne! Ethel Lloyd şi firească! Ethel Lloyd şi naivă! şi începu să râdă.

— Adevărul este, că mie aşa mi s-a părut, răspunse Allan, dar de astă dată râse şi el.

Maud însă se aprinsese:

— Ei nu, Mac; în viaţa mea n-am auzit asemenea enormităţi. Ascultă-mă ce-ţi spun: nu există femeie mai prefăcută decât Ethel Lloyd. Sinceritatea ei nu este altceva decât un artificiu. Ethel Lloyd, poţi să mă crezi în toată liniştea, Mac, este cea mai rafinată, cea mai cochetă femeie şi la ea totul nu este altceva decât prefăcătorie. Vrea să vă îmbrobodească pe toţi... Crede-mă, eu o cunosc. Nu i-ai văzut ochii de sfinx?

— Nu! şi Allan spunea adevărul.

— Nu? Ştii că într-un rând a spus domnişoarei Gordon: eu am ochi de sfinx; aşa spune toată lumea. Şi tu o găseşti naivă. Doamne, dar fiinţa aceasta drăguţă e atât de orgolioasă, încât cel puţin o dată pe săptămână fotografia ei trebuie să apară în ziare. Spune singură că-şi face reclamă zi şi noapte, ca şi Hobby. Îşi face reclamă până şi cu operele ei de binefacere.

— Şi cu toate acestea, interveni Allan, s-ar putea să aibă o inimă bună.

— Ethel Lloyd? şi Maud începu să râdă, apoi apucându-se de bara nichelată a automobilului care se precipita în goană nebună, privi pe Mac în fundul ochilor şi-l întrebă pe nerăsuflate: E adevărat că Ethel este atât de frumoasă?

— Da, Maud, este frumoasă; dar numai Dumnezeu ştie, de ce se pudrează atât de mult.

Maud se uită la el decepţionată, apoi îl întrebă cu glasul stins, cutremurată de o spaimă ascunsă:

— Nu cumva te-ai îndrăgostit şi tu de ea, ca toţi ceilalţi.

Allan începu să râdă şi o strânse la piept:

— Maud, mica mea nebunatică, şi-i culcă obrazul aprins, pe obrazul lui.

Femeia se linişti din nou şi se întrebă, cum se face că astăzi toate nimicurile o supără. Ce o interesează pe ea Ethel Lloyd? Tăcu o vreme, apoi adăugă cu un tremur de sinceritate în glas:

— De altfel se prea poate ca Ethel să aibă o inimă bună; de ce adică să nu admit această posibilitate!

Dar abia pronunţă aceste cuvinte şi trebui să recunoască adevărul inevitabil, că în realitate ea nu credea câtuşi de puţin în inima cea bună a lui Ethel Lloyd. Dar nu, astăzi ar fi fost imposibil ca ei să-i poată face cineva pe voie.

După dineul pe care-l luară în cameră, Maud se culcă numaidecât, dar Allan rămase în salon, ca să facă scrisori. De adormit însă nu putu adormi numaidecât, cu toate că de azi-dimineaţă alergase fără încetare şi se simţea ostenită peste măsură. Aerul fierbinte şi uscat al camerei de hotel o transpuse într-o stare de febrilitate uşoară. Toate nemulţumirile zilei: concertul, călătoria, mulţimea, Ethel Lloyd, totul se trezi din nou în creierul ei extrem de obosit. Auzea concertul şi zvon de glasuri vâjâindu-i în urechi; jos vuiau automobilele şi se auzeau semnalele de claxoane, iar în depărtare zburau tramvaiele aeriene. Tocmai în clipa când era să aţipească, pocni ţeava caloriferului şi o trezi. Se auzea zumzetul domol al ascensorului care urca, şi pe sub pragul uşii se mai strecura încă lumina.

— N-ai terminat cu scrisul, Mac? întrebă ea, aproape fără să deschidă gura.

— Go on and sleep, răspunse Mac, dar glasul lui răsună atât de profund, încât cu toată toropeala în care căzuse, Maud începu să râdă.

Pe urmă adormi din nou, dar simţi imediat că e rece toată. Se trezi iarăşi, cutremurată de grijă şi de o nelinişte stranie, şi se întrebă ce oare a putut s-o facă să-şi piardă cumpătul în măsura aceasta. Visase că intrând în camera fetiţei, fusese întâmpinată de Ethel Lloyd care culca cu grijă pe Edith, de parcă i-ar fi fost ea mamă... Ethel strălucea de frumuseţe, pe frunte cu diamantul...

Mac, îmbrăcat numai în cămaşa cu mânecile sumese, se aşezase în colţul canapelei şi scria. Clanţa de la uşă se mişcă şi în prag apăru Maud, îmbrăcată în halatul de noapte, toropită de somn şi clipind repede din ochi, din cauza luminii puternice a becurilor electrice.

Părul îi lucea şi părea exuberantă de tinereţe şi frăgezime feciorelnică, dar ochii îi ardeau vâlvătaie.

— Ce-i cu tine? întrebă Mac.

Maud zâmbi cu sfială.

— Nimic, răspunse ea, dar am visat o mulţime de prostii. Se aşează apoi pe un scaun şi-şi netezi părul: Tu de ce nu te culci, Mac?

— Scrisorile acestea trebuie să plece cu vaporul de mâine. Fii cu băgare de seamă, draga mea, să nu răceşti.

— Da de unde, protestă ea şi clătină din cap. În odaie e foarte cald. Apoi se uită la el cu ochii treji: Ascultă, Mac, adăugă ea, de ce nu mi-ai spus şi mie, ce pui la cale împreună cu Lloyd.

Allan începu să zâmbească şi-i răspunse cu glasul domolit:

— Nu ţi-am spus, dragă Maud, pentru că până acuma nu m-ai întrebat. N-aş fi vrut nici să vorbesc cu tine despre această chestiune, înainte de a fi sigur că voi reuşi să fac ceva.

— Nu vrei să-mi spui nici acum?

— Îţi spun cu plăcere, Maud.

Începu să-i explice despre ce este vorba. Se lăsă în spătarul scaunului şi foarte liniştit încercă să-i expună fiecare amănunt al proiectului său, ca şi când ar fi fost vorba despre construirea unui pod peste East River. Maud sta îmbrăcată în halatul ei şi se uita mirată la el, fără să înţeleagă. Dar când prinse firul cuvintelor soţului ei, se miră şi mai mult şi ochii îi deveniră mult mai mari şi mai strălucitori. Capul îi vâjâia ca un vârtej. Cu totul pe neaşteptate începu să înţeleagă activitatea din ultimii ani a soţului ei, încercările pe care le făcuse, modelele la care lucrase şi vrafurile lui de planuri. Acum înţelegea şi motivul pentru care stăruise să plece imediat la drum: omul acesta n-avea nicio clipă de pierdut. Înţelese de asemenea şi motivul pentru care toate scrisorile acestea trebuiau să plece mâine cu primul vapor. Aproape i se părea că a început din nou să viseze...

Când Allan termină cu ce avea de spus, ea rămase uitându-se la el, cu ochii mari şi strălucitori, aprinşi de admiraţie.

— Acum ştii tot, mica mea Maud! declară Allan şi o rugă din nou să se ducă la culcare. Maud se apropie de el şi petrecându-i braţele împrejurul gâtului, îl strânse din toate puterile şi-l sărută pe buze.

— Mac, Mac al meu! îngână ea.

Dar după ce Allan o rugă a doua oară să se ducă la culcare, se supuse numaidecât şi ieşi din odaie, simţindu-se puţin năucită de ceea ce auzise. Prin minte îi trecu gândul neaşteptat, că opera lui Mac este tot atât de măreaţă, ca şi simfoniile pe care le ascultase astăzi... tot atât de măreaţă şi de importantă... dar din alt punct de vedere.

Spre mirarea sa, peste câteva minute Allan o văzu că apare din nou. Aducea cu ea o pătură şi în timpul cât îi spuse în şoaptă: „Haide, lucrează! Lucrează!" se înveli şi se cuibări alături de el pe canapea. Cu capul sprijinit pe pulpa piciorului lui Allan, adormi numaidecât.

Allan se opri din lucru şi se uită la ea; se gândi că mica sa Maud este frumoasă şi impresionantă şi că de dragul ei ar fi în stare să-şi sacrifice de mii de ori viaţa.

Apoi continuă se scrie grăbit.

V.

Miercurea următoare Allan, împreună cu Maud şi Edith, se îmbarcă pe bordul unui vapor german care făcea cursa spre Europa în timp de trei zile. Hobby era cu ei; reuşise să plece şi el „pentru opt zile".

Maud părea admirabil dispusă. Îşi regăsise veselia de altădată – de pe vremea când era necăsătorită – şi această veselie se menţinu tot timpul cât

dură trecerea peste apele neprimitoare şi cenuşii ale Atlanticului în timp de iarnă, deşi pe Mac nu-l putea vedea decât în timpul prânzului sau seara. Cutreiera râzând şi discutând mulţumită, încălţată în pantofi subţiri de lac şi învelită în haina de blană, toate coridoarele îngheţate de pe puntea vaporului.

Hobby era cel mai popular dintre toţi călătorii de pe vapor. Se simţea ca la el acasă, atât în cabinele medicilor sau ale personalului de bord, cât şi pe puntea de comandă. De dimineaţa până târziu seara, ar fi fost imposibil să găseşti un colţişor pe vapor, unde să nu auzi glasul lui limpede şi cu puţin accent nazal.

Pe Allan însă nu-l vedea şi nici nu-l auzea nimeni. Era ocupat toată ziua. Două dactilografe din serviciul vaporului fuseseră ocupate, tot timpul cât durase trecerea, cu transcrierea scrisorilor dictate de el. În cabina lui Allan aşteptau sute de scrisori, cu plicurile adresate, gata să fie trimise destinatarilor. Îşi luase toate măsurile pentru a putea începe prima bătălie.

Primul drum îi duse la Paris. De aci plecară la Calais şi Folkestone, unde începuseră lucrările pe sub canal, după ce spaima caraghioasă a Angliei, privitoare la eventualitatea unei invazii, fusese înlăturată. Aci Allan petrecu vreme de trei săptămâni, apoi plecară la Londra, Berlin, Essen, Leipzig, Frankturt şi înapoi la Paris. În fiecare oraş dintre acestea Allan întârzie vreme de câteva săptămâni. Înainte de amiază lucra pentru sine, iar în timpul după-amiezelor avea zilnic conferinţe cu reprezentanţii marilor firme, cu ingineri, tehnicieni, inventatori, geologi, geografi, oceanografi, statisticieni şi celebrităţile diverselor facultăţi. O armată cerebrală, din toate regiunile Europei, din Franţa, Anglia, Germania, Italia, Norvegia, Rusia.

Seara lua masa împreună cu Maud, dacă se întâmpla să nu aibă şi invitaţi.

Buna dispoziţie a doamnei Maud se menţinea. Atmosfera de activitate şi spiritul de întreprindere ce trepida împrejurul lui Mae, o punea şi pe ea în mişcare. Acum trei ani, puţin după căsătoria lor, făcuse împreună cu Mac aproape acelaşi drum, dar pe vremea aceea numai cu mare greutate reuşise să-l ierte, din pricină că majoritatea timpului şi-l petrecea împreună cu oameni străini şi ocupându-se de probleme pe care ea nu le putea înţelege. Astăzi însă, când înţelegea rostul acestor consfătuiri şi lucrări, totul îi apărea în altă lumină.

Dispunea de foarte mult timp liber pe care şi-l împărţea cu cea mai mare grijă. O parte a zilei se devota micuţei Edith, apoi vizita muzeele, bisericile şi toate colţurile care meritau să fie văzute, indiferent cât de departe ar fi fost. Cu ocazia primei călătorii, nu se putuse bucura din plin de toate aceste plăceri. Evident, Mac o însoţise în toate părţile, dacă se întâmpla să-i ceară s-o însoţească, dar constatase că pe el nu-l interesează din cale afară

tablourile acestea celebre, sculpturile, ţesăturile vechi, brocardele şi odoarele. Ceea ce-l interesa pe el erau maşinile, atelierele, marile întreprinderi industriale, dirijabilele, muzeele tehnice, ori pe toate acestea ea nu le putea înţelege.

De astă dată însă avea răgaz şi se putea bucura de toate minunăţiile care contribuiau ca pentru ea Europa să fie atât de preţioasă. Vizita teatrele şi se ducea la concerte, de câte ori avea ocazie. Căuta să cumuleze cât mai multă putere de rezistenţă, pentru timpul ce va fi obligată să-l petreacă în America. Rătăcea ceasuri întregi în lungul vechilor străzi şi al hudiţelor întunecate, şi fotografia fiecare prăvălioară pe care o descoperea şi fiecare intrare veche a caselor care i se păreau „încântătoare". Cumpăra cărţi, reproduceri după operele de artă ale muzeelor, cărţi poştale cu vederi ale caselor noi şi vechi. Cărţile acestea poştale erau destinate lui Hobby, care-i ceruse anume să i le cumpere. Îşi da toată silinţa să adune materialul de care avea nevoie, dar când era vorba despre Hobby, la care ţinea enorm, niciun sacrificiu nu părea prea mare.

Vreme de opt zile Allan o lăsă numai singură la Paris. Avea ceva de lucru la Les Sables, în apropiere de Nantes, pe coasta Biskayei, cu nişte geometri şi o armată de agenţi. Pe urmă se îmbarcară împreună cu geometrii, inginerii şi agenţii şi plecară în Azore, unde Allan petrecu mai bine de trei săptămâni pe insulele Fayal, San Jorgo şi Pico, în timp ce Maud şi mica Edith gustară cea mai fericită primăvară din viaţa lor. Din Azore luară un vapor de mesagerii (pe puntea căruia erau singurii călători, amănunt care încântă pe Maud) şi se duseră de-a dreptul în Bermude. Aci, spre marea lor mulţumire, în portul Hamilton, întâlniră pe Hobby care făcuse o mică escapadă, pentru a putea ieşi întru întâmpinarea lor. Terminară repede cu ce aveau de făcut în insulele Bermude, şi în luna iunie se întoarseră în America. Allan închirie o căsuţă la Bronx şi imediat după aceea începu în America aceeaşi activitate care se desfăşurase la Londra, Paris şi Berlin. Allan avea consfătuiri zilnice cu agenţi, ingineri şi oameni de ştiinţă din toate Statele Uniunii. Datorită faptului că avea dese conferinţe chiar cu Lloyd, opinia publică începu să se trezească. Ziariştii adulmecau vânturile şi se ţineau pe urmele lui, întocmai ca hienele când simt stârvul. Pe deasupra New York-ului se încrucişau tot felul de zvonuri în legătură cu întreprinderi fantastice pe care le pun la cale.

Dar Allan şi oamenii săi de încredere nu suflau nicio vorbă. Străduinţele lor de a descoase pe Maud se dovediră inutile, deoarece ea începu să râdă şi ridică din umeri.

Pe la sfârşitul lui august lucrările preliminare se terminară. Lloyd expedie o serie de adrese celor mai importanţi treizeci de reprezentanţi ai capitalului, ai industriei grele şi ai marilor bănci, invitându-i la o întrunire;

aceste invitaţii erau scrise chiar de mâna lui şi expediate prin curieri speciali, pentru a le atrage anume atenţia asupra importanţei ce o va avea conferinţa.

Această memorabilă conferinţă se desfăşură în ziua de 18 septembrie la *Atlantic Hotel,* din Broadway.

VI.

În primele zile ale lunii septembrie New York-ul se prăjea sub un val de căldură atât de cumplit, încât Allan hotărî ca întrunirea să se ţină pe terasa de pe acoperişul hotelului. Participanţii, care în marea lor majoritate locuiau în oraşele din exterior, sosiseră în timpul zilei, iar unii dintre ei chiar din ajun.

Veniseră cu maşinile lor uriaşe, acoperite de praf, împreună cu soţiile, fiicele şi feciorii, din reşedinţele de vară de la Vermont, Hampshire, Maine, Massachussetts şi Pennsylvania. Cei singuratici şi cei mizantropi veniseră, zburând cu trenuri speciale care treceau nepăsătoare pe lângă orice gară, tocmai de la St. Louis, Chicago şi Cincinnati. Yachturile lor de lux erau ancorate la cheiuri pe Hudson River. Cei trei din Chicago: Kilgallan, Müllenbach şi C. Morris făcuseră distanţa din Chicago până în New York Centralpark în timp de opt ore cu un Express-Air Line, iar sportivul Vanderstyfft aterizase cu monoplanul său pe terasa hotelului, chiar în timpul după-amiezii. Alţii, tocmai dimpotrivă, sosiră ca nişte călători fără importanţă, pe jos, într-o mână cu umbrela şi în cealaltă cu geamantanul burduşit, şi se opriră în faţa hotelului.

Dar veniră cu toţii. Lloyd îi poftise să vină pentru o chestiune de extremă importanţă, şi solidaritatea pe care o impune banul şi care este mult mai puternică decât solidaritatea de sânge, nu le permitea luxul de a se abţine. Nu veniseră numai pentru motivul că bănuiau eventualitatea unei afaceri ce ar fi putut-o face (era foarte probabil că vor fi obligaţi să şi sângereze) ci veniseră în primul rând pentru motivul ca să ajute la înfăptuirea unui proiect a cărui importanţă satisfăcea spiritul lor de aventură care contribuise la crearea celebrităţii lor. În adresa ce le-o trimisese, Lloyd spunea despre proiectul acesta că „este cel mai măreţ şi cel mai mare proiect al tuturor timpurilor". Atât ar fi fost de ajuns, ca să pornească la drum, chiar dacă invitaţia lui i-ar fi găsit în fundul iadului, căci pentru ei crearea unor opere noi era tot atât de importantă ca şi viaţa însăşi.

Evident, mişcările unui număr atât de mare de căpetenii ale capitalului nu puteau să treacă neobservate, căci fiecare dintre ei era înconjurat de un vast sistem de alarmă. Chiar în dimineaţa acelei zile la bursă se simţise o uşoară înfiorare. Un indiciu sigur, fie cât de mic, în astfel de împrejurări însemna o

avere. Presa publică numele tuturor celor care descinseseră la *Atlantic,* fără să uite să mai adauge şi cifra ce o reprezenta fiecare dintre ei. În timpul după-amiezii cifrele acestea ajunseseră la sume de miliarde. În orice caz se vedea limpede că se pregăteşte ceva: un iureş gigantic al capitalului. Unele ziare făceau aluzii, ca şi când s-ar fi întors de-a dreptul de la Lloyd unde luaseră masa în intimitate şi că aveau toate informaţiile, dar bancherul Lloyd le pusese căluş în gură şi nu puteau sufla nicio vorbă. Altele mergeau ceva mai departe şi afirmau, că în timpul desertului, Lloyd le-ar fi spus că nu este vorba despre nimic extraordinar. Linia electrică de căi ferate de la Chicago va fi dusă mai departe până la San Francisco. Reţeaua de circulaţie aeriană va fi extinsă asupra tuturor Statelor din Uniune, aşa că de aci înainte se va putea zbura spre orice oraş, exact ca şi spre Boston, Chicago, Buffalo şi St. Louis. Proiectul lui Hobby, referitor la *New York Veneţia Americii* este foarte aproape de realizare.

Reporterii ziarelor se învârteau împrejurul hotelului întocmai ca nişte câini de vânătoare care adulmecă urmele. Cu tocurile pantofilor făcuseră găuri în asfaltul muiat de pe Broadway, şi aşteptau cu capetele prăvălite pe spate şi uitându-se la uriaşa clădire de treizeci şi şase de etaje a hotelului, până când reflexul pereţilor de calcar îi făcea să halucineze. Unuia mai şmecher îi trecu prin minte să se strecoare în hotel, îmbrăcat în salopetă de lucrător de la instalaţia telefoanelor, şi reuşi să pătrundă nu numai în hotel, ci chiar în odăile ocupate de miliardari, unde începu să se învârtească printre aparatele destinate convorbirilor interne, în nădejde că va putea surprinde o frântură de conversaţie. Dar directorul hotelului dete de urma lui şi cu toată politeţea îi atrase atenţia, că instalaţiile telefonice ale hotelului sunt în cea mai desăvârşită ordine.

Trepidând de căldură şi de emoţie, uriaşa clădire albă se ridica în faţa lor, sfidătoare şi mută. Se făcu seară, dar tot nu se simţea nimica. În disperare de cauză şmecherul din timpul după-amiezii apăru din nou, de astă dată cu mustăţi, şi spuse că este mecanicul lui Vanderstyfft şi că a fost chemat ca să verifice aparatul care se găseşte pe terasa hotelului. Dar şi de astă dată fu întâmpinat de zâmbetul curtenitor al directorului care îi spuse că aparatele de telefonie şi telegrafie fără fir ale domnului Vanderstyfft sunt de asemenea în perfectă stare.

Şmecherul se întoarse în stradă şi se destrămă ca un fum: dispăru în mod subit, pentru a inventa ceva cu totul nou. Peste un ceas apăru în calitate de *globe-trotter,* într-un automobil încărcat de cufere şi geamantane, pline de etichetele de reclamă ale hotelurilor pe unde trecuse, şi ceru o cameră la etajul al 36-lea. Dar etajul acesta fiind ocupat de personalul hotelului, trebui să primească odaia nr. 3512, pe care directorul foarte prevenitor avu

amabilitatea să i-o ofere. Aci reuşi să mituiască pe unul dintre tinerii chineji de serviciu pe terasa hotelului, spunându-i să ascundă un aparat care nu era mai mare decât un Kodak, undeva între ramurile unui palmier artificial. Totuşi nu se gândise că *allanitul* este un aliaj de oţel atât de rezistent, încât nu putea fi perforat de niciun fel de explozibil.

Instrucţiunile date de Allan fuseseră precise şi directorul hotelului îşi luase întreagă răspunderea, că acestea vor fi respectate. Imediat ce invitaţii se vor aduna cu toţii pe terasă, ascensoarele nu mai aveau voie să circule decât până la etajul al 35-lea. Băieţii care erau de serviciu pe terasă, nu puteau pleca decât numai după ce ultimul invitat va părăsi întrunirea. Nu fuseseră admişi să fie de faţă în timpul conferinţei decât şase reporteri şi trei fotografi (de care Allan avea tot atâta nevoie ca şi ei de el) care se legaseră pe cuvânt de onoare, că în timpul cât va dura consfătuirea, nu vor fi în contact cu lumea din afară.

La orele nouă fără câteva minute Allan apăru el însuşi pe terasă, pentru a se convinge că ordinele sale au fost executate cu precizie. Descoperi imediat aparatul de telefonie fără fir, ascuns între ramurile unei tufe de dafin şi la un sfert de ceas după aceea şmecherul îl primi în camera nr. 3512, frumos împachetat şi legat cu o sforicică... dar nu se miră câtuşi de puţin, deoarece la aparatul său de recepţie auzise un glas care poruncise nemulţumit: „Îndepărtează prostia asta de acolo!"

Exact la orele nouă ascensoarele intrară în funcţiune.

Invitaţii apărură plini de năduşeală şi gâfâind din adâncul blocului hotelului, care cu toate instalaţiile frigorifere ce le avea, dogorea din toţi porii. Veneau din purgatoriu în infern. Fiecare invitat tresărea în faţa valului de căldură ce-l întâmpina, de cum cobora din ascensor. Apoi îşi scotea numaidecât haina, fără să uite să ceară învoirea doamnelor care erau de faţă. Societatea doamnelor era reprezentată de Maud – veselă şi strălucitoare, îmbrăcată într-o rochie albă ca zăpada – şi doamna Brown, o femeie bătrână, mică de statură, sărăcăcios îmbrăcată, galbenă la obraz şi cu privirile bănuitoare, caracteristice pentru cei care sunt surzi şi zgârciţi: aceasta era cea mai bogată femeie din Uniune şi cămătăreasă înrăită.

Invitaţii fără excepţie se cunoşteau unii pe alţii. Se întâlniseră şi înainte de asta pe diverse câmpuri de bătaie; ani de-a-rândul luptaseră umăr la umăr sau se combăteau unul pe altul fără cruţare. Nu se respectau din cale afară, dar în orice caz se apreciau. Aproape toţi erau cărunţi sau albiţi, cu mişcări calme şi demne, vorbeau măsurat şi stins, ca susurul domolit al toamnelor, iar majoritatea lor avea ochi buni şi prietenoşi, ochi inocenţi, aproape ca de copil. Se adunaseră în grupuri şi stăteau de vorbă, făceau glume sau se plimbau în sus şi în jos pe terasă, vorbind în şoaptă.

Singuraticii şi mizantropii se aşezaseră liniştiţi în fotoliile grele şi se uitau cu ochii reci, îngânduraţi, pe obraz cu o uşoară expresie de nemulţumire, la covorul persan întins la picioarele lor. Din când în când scoteau ceasornicul din buzunar şi se uitau spre ascensor: întârziaţii soseau mereu...

În adânc New York-ul trepida şi trepidaţiile lui păreau că amplifică şi mai mult dogoarea căldurii. Oraşul asuda întocmai ca un luptător, după ce a ieşit din arenă, gâfâia ca o locomotivă intrată în hala de revizie, după ce a făcut un drum de patru sute cinzeci de kilometri. Automobilele care se înfipseseră cu roţile în asfaltul muiat se auzeau scrâşnind din frâne, în lungul prăpastiei din Broadway, iar vagoanele de tramvai se auzeau dând semnale neostenite de clopote; undeva foarte departe se auzea un glas enervant de clopot: treceau pompierii în goană nebunească. În atmosferă se simţea un dangăt surd, amestecat cu ţipete stinse, ca şi când cine ştie unde, în mari depărtări oamenii ar fi fost măcelăriţi cu grămada.

Jur-împrejur pe sub bolta cerului se vedeau scăpărând lumini, despre care în primul moment nu-ţi puteai da seama dacă sunt din cer sau de pe pământ. De pe terasă se vedea o porţiune din prăpastia lungă de douăzeci de kilometri a arterei Broadway care desparte New York-ul în două: un fel de cuptor aprins şi incandescent, în fundul căruia zvâcnesc limbi albe de flacără şi pe podmolul căreia se văd părticele microscopice, întocmai ca praful de cenuşă: oamenii. O stradă laterală se vede ca o dâră de plumb topit. Din străzile care cad oblic pe această arteră se ridică nori argintii de ceţuri. În mijlocul pieţelor se văd uneori turnurile albe ale zgârie-norilor; în altă parte grupurile acestor palate uriaşe par sumbre şi tăcute, întocmai ca nişte uriaşe monumente funerare la capul modestelor clădiri de câte douăsprezece şi cincisprezece etaje. Departe pe cer se ghiceşte o aglomeraţie de cel puţin douăsprezece case, după ferestile care clipesc oarbe, fără să poţi distinge liniile clădirilor. Ici-colo palate de câte patruzeci de etaje în vârful cărora flutură flăcări de focuri adormite: sunt grădinile teraselor de la Regis, Metropolitan, Waldorf-Astoria, Republic. Pe sub poala zării se văd vetre de foc în care mai clipesc tăciunii: Hoboken, Jersey City, Brooklyn, East New York. În prăpastia de întunerec dintre doi zgârie-nori tresare din minut în minut o dublă zvâcnire de lumină, întocmai ca un tighel făcut din puncte electrice care ar vrea să împreune zidurile caselor vecine: aci este linia aeriană din Sixth Avenue.

Împrejurul hotelului tremură focurile de artificii ale nopţii. Din fundul străzii se reped necontenit snopi de lumină şi raze colorate spre cer. Un fulger despică turnul unei clădiri până în pământ şi pune foc unui pantof uriaş. O casă este încinsă de pară şi arde vâlvătaie, iar în mijlocul incendiului apare o inscripţie: *Bull Durham Smoking Tobbacco*. Rachetele se reped spre

înălţimea cerului şi explodează, formând cuvinte de flacără. Un soare violet se învârteşte ca apucat de frenezie şi dâra luminilor de la reflectoare pipăie zărea până departe spre răsărit şi tremură pe deasupra deşertului caselor cenuşii ca gresia. Sus pe cer, deasupra strălucitorului New York scapără palide, sfioase şi ruşinate: luna înconjurată de stele.

Dinspre Battery se vede apropiindu-se un dirijabil de reclamă, vâjâind din toate elicele şi în faţă cu doi ochi enormi, ca de bufniţă. Pe pântecele bufniţei apar alternativ cuvintele: „Sănătate! – Succes! – Sugestie! – Bogăţie! – Pinestreet 14th".

În adâncul străzii, cu treizeci şi şase de etaje mai jos, se frământa o mare de pălării îngrămădită împrejurul hotelului: reporteri, agenţi, brokeri, curioşi – care din cauza luminii orbitoare nu făceau umbre împrejurul lor – asudând de nerăbdare şi cu ochii îndreptaţi spre ghirlanda de becuri electrice dimprejurul terasei de pe acoperişul hotelului. În mijlocul murmurului de glasuri din faţa hotelului se auzea limpede ţipătul vânzătorilor de pe Broadway şi al celor care alergau cu teancurile de ziare la subţioară: *Extry! Extry!* Ziarul *World* publica ultima ştire senzaţională cu care lua înainte tuturor celorlalte ziare concurente. Redactorii cunoşteau în toate amănuntele proiectul ce se discuta de către miliardarii care asudau acum din gros pe terasa hotelului: este vorba despre un serviciu submarin de mesagerii poştale! A.E.L.M. *America-Europe-Lightning-Mail!* Exact cum astăzi scrisorile sunt expediate de la New York la San Francisco, cu ajutorul aerului comprimat prin tuburi subterane, vor fi instalate tuburi uriaşe – în felul în care a fost aşezat şi cablul submarin – prin care scrisorile vor fi expediate cu ajutorul aerului comprimat în Europa. Drumul se va face prin Bermude şi Azore, în timp de trei ore! (Se vedea destul de limpede că ziarul *World* reuşise să descopere drumul făcut de Allan în timpul călătoriei sale în Europa).

Stând aci pe terasă, nici cei cu nervii mai liniştiţi n-ar fi putut să se sustragă efectului produs asupra lor de freamătul străzii, de luminile New York-ului în timp de noapte şi de căldura înăbuşitoare. Pe măsură ce aşteptarea se prelungea, deveneau mereu mai nerăbdători, şi răsuflară mai liniştiţi când văzură pe blondul Hobby că apare şi strigă ceva în mijlocul tumultului general, ceea ce însemna că şedinţa este deschisă.

Hobby scoase o telegramă şi le spuse că C.H. Lloyd îşi exprimă sincera părere de rău, deoarece fiind reţinut de cunoscuta lui boală, este obligat să renunţe la plăcerea de a le ura bună venire, dar l-a însărcinat pe el să le prezinte pe domnul Mac Allan, care de ani îndelungaţi este colaboratorul întreprinderii Edison-Works-Limited şi inventatorul oţelului-diamant, cunoscut sub numele de *allanit*.

— Acesta este omul cu pricina! declară Hobby şi făcu un semn spre Allan care – numai în cămaşă, ca toţi ceilalţi participanţi – sta întins într-un fotoliu de trestie, alături de Maud.

Allan are să vă spună ceva, domnilor. Vrea să vă vorbească despre un proiect, despre care după cum ştiţi, însuşi C.H. Lloyd s-a exprimat că este cel mai măreţ şi cel mai îndrăzneţ proiect din toate timpurile. Allan este un om de geniu, capabil să conceapă un astfel de proiect, dar pentru executarea lui are nevoie de banii dumneavoastră. Apoi se întoarse spre Allan:

— Go ahead, Mac!

Allan se ridică în picioare.

Dar Hobby făcu un semn, ca să mai întârzie o clipă şi conchise, uitându-se la telegrama ce o ţinea în mână: A uitat să mai adauge... că Lloyd, în cazul când cei de faţă vor fi de acord să adopte proiectul lui Allan, ar fi dispus să participe cu o contribuţie de douăzeci şi cinci de milioane de dolari. Şi se întoarse din nou spre Allan:

— Now, my boy!

Allan trecu în locul lui Hobby. Tăcerea deveni grea şi chinuitoare. De jos din fundul străzii freamătul părea mai puternic şi se urca până la ei. Toate privirile se îndreptară spre el: vasăzică acesta este cel care afirmă c-ar avea de spus ceva neobişnuit! (Din pricina aşteptării şi a emoţiei, Maud rămăsese cu gura căscată şi respira şuierător). Allan nu-şi exprimă cu nimica înalta apreciere faţă de auditoriul său. Privirile îi fugiră calme pe deasupra celor adunaţi pe terasă; şi nimenea n-ar fi fost în stare să ghicească chinuitoarea emoţie ce-l cutremura în aceste clipe. Nu era un lucru de nimica să faci pe toţi oamenii aceştia să te asculte cu atenţie, dar afară de asta el nici nu era orator. I se întâmpla pentru prima dată să vorbească în faţa unui grup atât de numeros şi atât de distins. Dar când începu să vorbească, glasul lui se ridică liniştit şi vibră limpede pe deasupra ascultătorilor.

Allan le spuse că după ce datorită cuvintelor lui C.H. Lloyd, aşteptările lor fuseseră puse la o încercare atât de grea, probabil cuvintele ce le va pronunţa el însuşi, îi vor decepţiona puţin. Proiectul său nu crede să merite mai multă atenţie decât cel al Canalului Panama, sau decât proiectul Palk-Street-Bridge al lui Sir Rodgers, care leagă insula Ceylan de India. Judecând cu tot calmul, proiectul său este cât se poate de simplu.

La aceste cuvinte Allan scoase din buzunarul pantalonilor o bucată de cretă şi trase două linii pe planşa din spatele lui. Aceasta este America şi aceasta este Europa! El se obligă ca în termen de cincisprezece ani să construiască un tunel submarin cu care să lege aceste două continente unul de altul şi să pună în circulaţie trenuri care să facă în douăzeci şi patru de ceasuri drumul din America până în Europa! Acesta ar fi proiectul său.

În clipa aceasta se aprinseră rachetele fotografilor care îşi începură atacul şi Allan trebui să facă o scurtă pauză. Din stradă se ridică un chiot stins: cei de jos înţelegeau că în această clipă pe terasă a început marea bătălie.

În primul moment păru că proiectul lui Allan – care reprezenta o nouă epocă în istoria celor două continente şi chiar în timpul acesta de progres fără pereche, nu era ceva de toate zilele – nu le-a făcut nici cea mai mică impresie. Unii dintre cei de faţă păreau chiar decepţionaţi. Li se părea că au mai auzit cândva vorbindu-se despre acest proiect, care plana în aer, ca atâtea alte proiecte. Totuşi acum cinzeci de ani... chiar acum douăzeci de ani, nu ai fi putut vorbi despre aşa ceva, fără ca lumea să te ia în bătaie de joc. Între cei de faţă erau oameni care în timpul cât îşi întorceau ceasornicul, câştigau mai mult decât majoritatea oamenilor într-o lună întreagă; erau şi de cei care nici n-ar fi clipit din ochi, dacă ar fi ştiut că ziua următoare pământul va sări în aer, ca o bombă, dar pentru nimic în lume n-ai fi putut găsi între ei pe cineva, care să-ţi permită să-l plictiseşti cu fleacuri. Ori tocmai de asta se temuseră mai ales, căci la urma urmelor, de... putea şi C.H. Lloyd să se înşele cel puţin o dată! S-ar fi putut întâmpla ca omul acesta din faţa lor să vină cu cine ştie ce fosilă, cum ar fi de pildă fertilizarea deşertului Saharei sau cu ceva asemănător. Proiectul său avea cel puţin calitatea că nu era plicticos. Ori singur amănuntul acesta însemna foarte mult. În special singuraticii şi mizantropii răsuflară uşuraţi.

Allan nu se aşteptase câtuşi de puţin să-i vadă că au căzut în patru labe, în clipa când le va expune proiectul său, şi era foarte mulţumit de impresia pe care le-a făcut-o. Mai mult nu putea cere deocamdată. Ar fi putut să divulge în mod treptat punctele esenţiale ale proiectului său, dar preferase să-l întrebuinţeze ca pe o bombă pe care o aruncă în mijlocul ascultătorilor, urmărind anume să sfâşie cuirasa lor de prefăcută indiferenţă care ar fi dezarmat pe orice orator; cuirasa formată din linişte, din nepăsare, din plictiseală, din resemnare dinainte calculată şi din răceală pe care el le înlătură dintr-o singură lovitură. Trebuia să determine aceste *şapte miliarde* să asculte cuvintele lui. Aceasta era prima lui datorie, aceasta şi nu alta. Şi părea că a reuşit. Fotoliile de piele se auziră icnind: câţiva dintre cei prezenţi se proptiră comod în spătare şi-şi aprinseră ţigările. Doamna Brown îşi scoase tubul acustic, ca să poată auzi mai bine. Wittersteiner, directorul de la New York-Central Bank, suflă ceva la urechea lui I.O. Morse, regele minelor de aramă.

Allan continuă cu mai mult curaj şi mai sigur de sine.

Tunelul va fi săpat cam la o sută de kilometri spre miazăzi de New York şi va porni din New Jersey, spre Bermude şi Azore, va atinge coasta Spaniei şi va ieşi la suprafaţă în golful de Biscaya, pe coasta Franţei. Ambele staţiuni

oceanice din Bermude şi Azore erau indispensabile din punct de vedere tehnic, deoarece acestea, împreună cu staţiunea americană şi cele două staţiuni europene, reprezentau cinci puncte de unde săparea galeriilor subterane ale tunelului ar fi putut începe în mod simultan. Afară de asta cele două staţiuni oceanice erau de extremă importanţă pentru rentabilitatea tunelului. Staţia din Bermude va atrage întreg traficul de persoane şi traficul poştal al golfului Mexic, al Indiilor, al Americii Centrale şi al Canalului Panama. Staţiunea din Azore va atrage traficul Americii de sud şi al continentului african. Ambele aceste staţiuni oceanice vor deveni centre ale circulaţiei universale, de aceeaşi importanţă ca şi New Yorkul şi Londra. Se vedea destul de limpede şi fără să mai fie nevoie de explicaţii suplimentare, care va fi rolul viitor al staţiei americane şi a celor două staţii europene, pentru circulaţia globului. Diversele guverne ale ţărilor interesate vor trebui să-şi dea asentimentul pentru construirea tunelului; da, el Allan le va determina să admită introducerea pe piaţă a acţiunilor noului *Tunnel-Syndicat* pentru a fi cotate la bursele lor, căci altfel se vor expune ca industriile lor să piardă sute de milioane.

— Forarea tunelului din strâmtoarea Behring, care a început acum trei ani, declară Allan, şi tunelul Dover-Calais care se apropie de sfârşit, au dovedit îndeajuns că pentru mijloacele tehnicii moderne forarea tunelurilor submarine nu reprezintă nicio dificultate. Tunelul Dover-Calais are o lungime de cinzeci de kilometri. Tunelul meu va avea o lungime de aproximativ cinci mii de kilometri. Prin urmare problema ce se pune pentru mine este ca lucrările executate de englezi şi francezi să fie însutite, deşi nu caut câtuşi de puţin să desconsider marile dificultăţi ce le voi întâmpina în timpul lucrărilor. Dar cred că nu este necesar să vă mai repet, că acolo unde omul de astăzi poate instala o maşină, se va simţi ca şi la el acasă. Din punct de vedere financiar executarea proiectului meu depinde de aprobarea dumneavoastră. Nu am nevoie de banii dumneavoastră – cum a spus Hobby – căci tunelul îl voi construi cu bani din America şi Europa, cu banii tuturor naţiunilor din lume. Posibilitatea tehnică de a construi tunelul în termen de cincisprezece ani, este pendinte exclusiv de invenţia mea pe care o cunoaşteţi, de *allanit,* un aliaj de oţel a cărui duritate este inferioară diamantului numai cu un singur grad; cu ajutorul acestuia se poate fora cea mai rezistentă stâncă şi din care vom putea fabrica orice număr de burghie şi de orice mărime, la preţuri extrem de reduse.

Cei prezenţi îi ascultau fiecare cuvânt. Păreau că au adormit, dar tocmai amănuntul acesta era o dovadă că inteligenţa lor lucrează cu toată preciziunea. Majoritatea capetelor cărunte şi albe stăteau plecate, numai două sau trei obraze lucitoare de năduşeală erau ridicate spre cerul în

fundul căruia stelele scăpărau ca nişte cioburi colorate de sticlă. Cineva îşi învârti ţigara de foi între buzele ţuguiate şi o mută spre celălalt colţ al gurii, apoi se uită la Allan; un altul care sta cu bărbia sprijinită în palme, dete încet din cap. Expresia binevoitoare şi copilărească dispăruse aproape din privirile tuturor; obrazele deveniseră îngândurate şi treze, iar privirile păreau tulburate şi fantomatice. Doamna Brown asculta fiecare cuvânt pronunţat de Allan şi împrejurul buzelor îi tremura un zâmbet sarcastic, aproape răutăcios. Creierul tuturor acestor treizeci de stăpânitori de sclavi, spre care Allan îşi repezea acum ideile, înghesuindu-i ca barosul când cade pe nicovală, începuse să lucreze. Banul cumpănea orice posibilitate, tot aşa fierul, oţelul, arama, lemnul şi cărbunele, îşi făceau tot felul de socoteli. Problema aceasta pe care le-o punea Allan, nu era un lucru de toate zilele. Merita să fie cântărită şi judecată pe toate feţele. Un astfel de proiect nu poate fi găsit pe stradă în fiecare zi. Dar problema pe care o punea Allan acesta nu era nici simplă. Aci nu putea fi vorba numai de câteva milioane de snopi de grâu sau de câteva baloturi de bumbac, nu putea fi vorba nici de câteva mii de acţiuni King-Edward-Mines of Australia. Era vorba de ceva mult mai important. Pentru unii dintre ei proiectul lui Alan reprezenta un munte de aur, fără un risc prea mare pentru fier, pentru oţel sau pentru cărbune. Hotărârea ce o vor lua, nu putea fi nimic extraordinar. Pentru alţii însă proiectul reprezenta bani cu maximul de risc. În orice caz aci era vorba de atitudinea ce vor fi obligaţi s-o adopte fără întârziere. Pe urmă aci mai era vorba şi despre altceva; era vorba despre Lloyd şi nimic altceva decât despre Lloyd cel a-tot-puternic, care trecea împrejurul globului pământesc, întocmai ca un monstru de aur, creând sau distrugând totul în calea sa. Lloyd ştia foarte bine ce face şi Allan acesta fusese scos în primele rânduri şi acum îşi închipuia că poate face ceea ce şi-a pus de gând. În timpul ultimelor săptămâni, în Wallstreet se încheiaseră importante tranzacţii cu valorile miniere şi ale industriei grele. Acum înţelegeau că toată această activitate se datora lui Lloyd care dase drumul armatei sale de agenţi oculţi. Vedeau limpede că Lloyd, care în această clipă îşi morfolea ţigara în mijlocul tezaurului său, dăduse de săptămâni întregi lovitura, şi măciuca pe care o întrebuinţase, era tocmai acest Mac Allan! Lloyd era întotdeauna cel dintâi care sosea la ţintă; Lloyd avea întotdeauna dinainte pregătită lovitura, când începea un *general rush*. Mai era însă timp de ajuns ca să-l poată ajunge din urmă, în oarecare măsură. Chiar astă-seară, imediat după ridicarea şedinţei, vor trebui să-şi expedieze telegramele în toate părţile globului. În orice caz mâine-dimineaţă va fi prea târziu.

Prin urmare trebuiau să ia numaidecât o atitudine...

Unii dintre ei, cei care se încălziseră, pentru a putea înţelege mai bine problema, încercaseră să examineze pe Allan cu toată minuţiozitatea. Ascultând cu atenţie expunerea făcută de el, despre felul în care înţelegea să construiască tunelul – despre felul în care va săpa galeriile şi le va aerisi – începură să-l studieze de la pantofii de lac – să-i examineze pantalonii albi şi imaculaţi de flanelă, cureaua cu care era încins, cămaşa, gulerul şi cravata – până la oasele frontale puternice, între care se întindea cărarea ce despărţea în două părul său roşu arămiu, cu sclipiri palide. Obrazul scăldat de sudoare al acestui bărbat lucea ca bronzul, dar chiar acuma după ce vorbise timp de o oră, nu trăda nicio urmă de oboseală. Dimpotrivă, trăsăturile lui deveniseră mai limpezi şi mai treze. Ochii omului acestuia păruseră la început inocenţi şi buni, dar acuma – scăldat în sudoare – ochii lui păreau mai limpezi şi mai îndrăzneţi, aşa că luceau ca *allanitul,* oţelul acela despre a cărui duritate spunea că nu este inferioară diamantului decât cu un singur grad. Era cert că omul acesta nu avea obiceiul să-ţi permită prea adeseori ca să-l priveşti în luminile ochilor. Când un astfel de om are poftă să mănânce alune, cu siguranţă nu întrebuinţează cleştele. Glasul omului acestuia se auzea clocotind în adâncul pieptului, înainte de a-i scăpa pe gât. Când Allan le făcu schiţa aceea pe planşă, îi examinară antebraţul ars de soare pe care erau tatuate două ciocane încrucişate, şi constatară că antebraţul acesta este caracteristic pentru un bărbat care joacă tenis şi se bate în spadă. Îl studiară în toate amănuntele, cum ai studia un boxeur pe care vrei să pariezi o sumă de bani. Fără îndoială omul acesta merita să rişti ceva pentru el. Puteai şi pierde, dar n-aveai niciun motiv să te ruşinezi că ai pierdut cu un astfel de om. Fusese ales de ochiul sigur al lui Lloyd. Ştiau despre el că la vârsta de doisprezece ani a fost pogăniciu într-o mină de cărbuni şi că în timp de douăzeci de ani reuşise să se ridice din galeria care era la opt sute de metri sub pământ, până la înălţimea grădinii de pe terasa de la *Atlantic Hotel*. Ori asta însemna ceva! Însemna ceva chiar pregătirea proiectului acestuia; dar partea cea mai importantă şi mai demnă de admirat, era că a reuşit ca pe oamenii aceştia – pentru care o singură zi reprezenta un enorm capital – pe aceşti treizeci de oameni a reuşit să-i adune aci la o anumită oră şi să-i determine ca pe o temperatură de nouăzeci de grade Fahrenheit să asculte ce le va spune. În faţa ochilor lor li se părea că se desfăşoară o scenă cu totul neobişnuită: un individ urcă cu dinţii încleştaţi, ca să ajungă până la ei pe culme şi-şi pretinde locul ce i se cuvine şi încearcă să-l apere din toate puterile.

Allan le spusese: „Pentru administrarea galeriilor tunelului şi pentru exploatare voi avea nevoie de o forţă electrică cel puţin egală cu forţa totală

a uzinelor *Niagara-Power-Works*. Niagara nu mai este disponibilă, prin urmare voi fi obligat să-mi fac singur o Niagară!"

Aşa că se treziră din adâncul gândurilor lor şi se uitară cu atenţie la el.

Încă un amănunt le atrăsese atenţia asupra omului acestuia: în tot timpul cât durase expunerea ce le-o făcuse, nu zâmbise niciodată şi nici nu făcuse nicio glumă. Pesemne umorul nu era nicidecum slăbiciunea lui. O singură dată avuseseră ocazie să râdă, când fotografii începuseră o discuţie violentă între ei şi Allan se răsti: *Stop your nonsense!*

De încheiere Allan le ceti părerile celor mai celebri oameni din lume; certificatele inginerilor, ale geologilor, oceanografilor, statisticienilor şi ale celebrităţilor în domeniul financiar din New York, Boston, Paris şi Berlin.

Cea mai mare senzaţie o făcu rezumatul prezentat din partea lui Lloyd care calculase el însuşi finanţarea şi rentabilitatea aplicării proiectului. Pe acesta Allan îl ceti între cele din urmă şi cele treizeci de cutii craniene începură să lucreze cu maximul de viteză şi de precizie.

Căldura părea că a devenit de trei ori mai mare decât fusese la început. Stăteau nemişcaţi în fotolii, scăldaţi în sudoarea care curgea gârlă de pe ei. Nici chiar aparatele frigorifere ascunse între ramurile palmierilor artificiali care respirau fără încetare aerul îngheţat şi ozonat, nu mai erau în stare să aducă vreo uşurare. Era o căldură ca la tropice. Printre fotoliile celor prezenţi treceau nesimţiţi băieţi chineji, îmbrăcaţi în hainele lor uşoare şi albe de pânză, oferind pahare de limonată, de *horses-neck, gin-fizz* şi apă de la gheaţă. Dar nu slujea la nimica. Valurile de căldură se ridicau din adâncul străzii şi năpădeau terasa, întocmai ca un suflu fierbinte de pară pe care-l puteai prinde cu mâna. New York-ul clădit din beton armat şi din asfalt era întocmai ca un acumulator gigantic care absorbise în celulele sale toată căldura din timpul ultimelor săptămâni şi acum îi dădea din nou drumul. Şi în tot timpul acesta din fundul prăpastiei Broadway-ului se ridica mereu zvonul de glasuri şi ţipetele înfrigurate ale celor care aşteptau. New York-ul oraşul pe care oamenii îl ridicaseră între un deşert de 3.000 de mile de ape şi 3.000 de mile de continent, New York-ul însuşi părea că freamătă, că stăruie şi îndeamnă lumea la crearea unor opere din ce în ce mai mari şi cere sforţări fără precedent. New York-ul, creierul Americii, părea că a început să se gândească, preocupat de o idee gigantică pe care o cântăreşte în toate felurile încercând să o realizeze după chipul şi asemănarea lui...

În clipa aceasta Allan termină cu ce avea de spus. Se opri aproape în mijlocul frazei. Cuvântarea lui nu avu niciun fel de încheiere. Era un fel de cuvântare debitată de-a-ndoasele, în care punctul culminant fusese la început. Sfârşitul fu atât de neaşteptat, încât rămaseră cu toţii în aceeaşi

atitudine, trăgând cu urechea, când Allan era demult plecat, pentru a le da posibilitate să discute proiectul său.

Pe deasupra terasei trecu din nou dirijabilul reclamă ducând spre Manhattan cuvintele scrise pe nacelă: „Douăzeci şi cinci de ani de viaţă în plus! – Ofertă garantată! – Dr. Josty, Brooklyn!"

VII.

Allan coborî împreună cu Maud până la etajul al zecelea, ca să se aşeze la masă. Era atât de transpirat, încât trebui să-şi schimbe toate hainele de pe el. Dar imediat după aceea mărgelele de sudoare începură să-i curgă din nou de pe frunte. Ochii lui păreau măriţi şi opaci, din pricina sforţării pe care o făcuse.

Maud îl şterse cu grijă pe frunte şi-i răcori tâmplele cu un şervet muiat în apă de la gheaţă.

Era încântată şi ciripea de mulţumire şi de emoţie! Ce seară! Şedinţa miliardarilor, ghirlandele de lumină, grădina improvizată, New York-ul feeric aşternut la picioarele ei, nu va putea uita niciodată acest spectacol. Cum se aşezaseră cu toţii roată! Oamenii aceştia, al căror nume îl auzise pronunţat de mii de ori, din cea mai fragedă copilărie, şi al căror ecou singur însemna bogăţie, putere, geniu, îndrăzneală şi scandal. Stăteau roată, fără să se mişte şi ascultau la Mac! Maud era nebănuit de mândră de soţul ei. Triumful lui o entuziasma şi nu se îndoia nicio clipită că va reuşi.

— Mac, mi-a fost îngrozitor de frică! declară ea şi-i petrecu braţele împrejurul gâtului. Dar tu ai reuşit să vorbeşti. Aproape nu-mi venea să cred când te-am auzit. Sfinte Atotputernice! Mac...

Allan începu să râdă.

— Crede-mă, aş fi preferat să vorbesc în faţa unei adunări de diavoli, decât să vorbesc oamenilor acestora, răspunse el.

— Câtă vreme crezi că va putea să mai dureze?

— Un ceas, două ceasuri, dar s-ar putea să dureze şi toată noaptea.

Maud căscă gura şi rămase mirată.

— Toată noaptea?...

— S-ar putea foarte bine, Maud. În orice caz ne vor da timpul necesar ca să putem mânca netulburaţi.

Allan îşi revenise pe deplin în simţiri. Mâinile nu-i mai tremurau şi ochii începuseră să-i strălucească din nou. Îşi făcu datoria în calitate de soţ şi gentilom, oferind lui Maud cea mai frumoasă bucată de friptură, aşa cum îi plăcea ei, cel mai gustos sparanghel şi mazărea cea mai frumoasă, apoi se aşternu şi el pe lucru, cu broboanele de sudoare sclipind pe frunte. Constată că este mai flămând ca niciodată. Maud însă vorbea atât de nestăvilită, încât

aproape îşi uită cu totul că trebuie să şi mănânce. Era convinsă că Wittersteiner are un cap admirabil şi foarte bine format. Şi exprimă mirarea faţă de înfăţişarea juvenilă a lui Kilgallan, iar pe John Andrus, regele minelor îl compara cu un hipopotam; bancherul C.B. Smith însă îi făcea impresia unui mic vulpoi cenuşiu şi viclean. Bătrâna doamnă Brown se uitase la ea, de parcă ar fi fost o fetiţă de şcoală. Ce scoabă! O fi oare adevărat că de zgârcită ce este, seara nu aprinde lumină în casă?...

În timpul mesei Hobby îşi făcu apariţia în camera lor. Hobby care îndrăznise (şi care îşi putea permite astfel de libertăţi) să coboare cu ascensorul hotelului, numai în cămaşă. Maud sări în picioare, emoţionată:

— Cum merge, Hobby? ţipă ea.

Hobby începu să râdă şi se lăsă pe un scaun.

— Aşa ceva n-am văzut în viaţa mea! exclamă el. Se reped unul la altul cu unghiile. Este exact aceeaşi scenă ca în Wallstreet, după o alegere. C.B. Smith era gata să plece... Ei bine, scena asta ar fi meritat s-o vedeţi şi voi. El pleacă, spunea Smith, deoarece afacerea asta i se pare prea năstruşnică şi prea luată din vânt, şi dă să intre în ascensor. Dar ceilalţi se reped după el şi-l înşfacă de pulpana hainei, aşa că-l scot cu sila din ascensor şi-l fac să se aşeze din nou pe scaun. Crede-mă, acesta este adevărul! *Ye gods and little fishes!* Kilgallan se repede în mijlocul tumultului şi agită referatele specialiştilor, strigând ca un stentor: „Împotriva acestora cred că nu poţi avea nimic de spus; nu cred că vei fi în stare să afirmi că nu sunt întemeiate!"

— Kilgallan nici nu se putea să aibă o altfel de atitudine! răspunse Allan. El trebuia să fie chiar de la început de partea mea! (Kilgallan era preşedintele trustului oţelurilor şi în calitatea aceasta nu avea decât de câştigat dintr-o astfel de întreprindere).

— Pe urmă doamna Brown! Noroc că au fost şi fotografii de faţă! Arată exact ca o sperietoare de ciori în extaz. Te rog să mă crezi, Mac, femeia aceasta este ca ieşită din minţi. Lui Andrus aproape i-a scos ochii. Şi-a pierdut cumpătul şi strigă fără să mai ostenească: Allan este cel mai mare om al tuturor timpurilor. Ar fi adevărată ruşine pentru America, dacă proiectul prezentat de el ar rămâne neexecutat!

— Doamna Brown? întrebă Maud care nu se putea mira îndeajuns. Bine, dar femeia aceasta de zgârcită ce este, nu aprinde seara nici cel puţin o lumânare.

— Totuşi, Maud, acesta este adevărul! răspunse Hobby şi începu să râdă cu hohote. Numai dracul ar mai fi în stare să-ţi spună că cunoaşte oamenii, *my girl*. Ea şi Kilgallan, dragă Mac, te vor ajuta ca să reuşeşti!

— Hobby, nu vrei să mănânci cu noi? întrebă Allan care ronţăia un picioruş de pui şi asculta cu toată atenţia la ce-i spune prietenul său.

— Da, Hobby, haide să mănânci cu noi! stărui Maud şi-i întinse o farfurie.

Dar Hobby nu avea timp de aşa ceva. Era mult mai emoţionat decât Allan, deşi pe el chestiunea aceasta îl interesa foarte puţin, aşa că se repezi din nou spre ascensor.

Din sfert în sfert de ceas se întorcea, ca să le raporteze despre stadiul în care se găsesc tratativele.

— Allan, doamna Brown a semnat zece milioane de dolari! Afacerea a apucat pe drumul cel bun!

— Pentru numele lui Dumnezeu! ţipă Maud şi-şi împreună mâinile deasupra capului.

Allan tocmai curăţa o pară şi se întoarse liniştit spre Hobby:

— Ei şi?

Dar Hobby era prea nerăbdător ca să poată sta pe scaun, aşa că începu să alerge de colo până colo prin odaie şi scoţând din buzunar o ţigară, îi muşcă vârful.

— Bătrâna scoate din buzunar un carnet, continuă el şi cu mâinile tremurând îşi aprinse ţigara, un carnet pe care eu nu l-aş fi ridicat nici cu cleştele de la sobă, atât era de murdar, şi semnează. Pe terasă se face tăcere. Nimenea nu mai mişcă. Pe urmă bagă şi ceilalţi mâna în buzunare şi scot carnetele, iar Kilgallan se apropie de fiecare şi adună cecurile într-o pălărie. Nimenea nu mai scoate nicio vorbă. Fotografii asudă din greu! Mac, să ştii că eşti om făcut, *or I will eat my hat...*

Pe urmă vreme îndelungată Hobby nu se mai arătă. Trecu un ceas întreg.

Maud nu mai spunea nimica. Sta nemişcată, cu ochii şi urechea la pândă, ca să vadă nu cumva se mişcă ceva. Din ce dura mai mult, devenea cu atât mai nerăbdătoare. Allan se aşezase într-un fotoliu şi fuma îngândurat lulea, fără să zică nimica.

Într-un târziu Maud nu se mai putu stăpâni şi-l întrebă cu glasul tremurând de emoţie.

— Spune, Mac, ce se va întâmpla, dacă nu se vor putea decide?

Allan îşi scoase luleaua din gură, ridică privirea spre Maud şi zâmbi, apoi îi răspunse cu glasul liniştit şi vibrând adânc:

— În cazul acesta mă voi întoarce la Buffalo şi voi continua să fabric oţelul meu! Apoi dete categoric şi cu toată convingerea din cap: Dar te asigur, Maud, că se vor decide.

În clipa aceasta sună telefonul. Era Hobby.

— Vino imediat pe terasă!

Când Allan apăru din nou în faţa miliardarilor, Kilgallan, reprezentantul trustului oţelurilor se apropie de el şi-l bătu pe umăr:

— *You are all right, Mac!* zise el.

Allan câştigase. Întinse groomului îmbrăcat în uniformă roşie un maldăr de telegrame şi băiatul se prăvăli cu ascensorul în adâncul hotelului.

Peste câteva minute terasa hotelului rămase pustie. Toţi cei care veniseră la consfătuire se întoarseră fără întârziere la treburile lor. Personalul hotelului feri scaunele şi plantele, ca să facă loc pentru avionul lui Vanderstyfft.

Miliardarul se urcă în aparat şi făcu contactul. Elicea începu să vâjâie şi un vânt ca de furtună repezi oamenii într-un colţ al terasei. Aparatul rulă câţiva metri şi se ridică în aer. Pasărea uriaşă şi albă se îndreptă spre ceţurile albe aşternute pe deasupra New York-ului şi dispăru în zare.

VIII.

La zece minute după ridicarea şedinţei telegramele începură să zboare spre New Jersey, Franţa, Spania, Bermude şi Azore. Un ceas mai târziu agenţii lui Allan cumpărară terenuri în valoare de douăzeci şi cinci de milioane de dolari.

Aceste terenuri erau în punctele cele mai favorabile pentru începerea lucrărilor tunelului, şi Allan le alesese de ani de zile. Toate era formate din pământul cel mai ieftin şi de cea mai proastă calitate: dune, câmpii, mlaştini, insule deşarte, terenuri stâncoase şi pământ năsipos. Preţul de douăzeci şi cinci de milioane de dolari era o sumă ridiculă, când stai să te gândeşti că totalul acestor terenuri reprezenta suprafaţa unui ducat. În această achiziţie era inclusă şi o mare întindere de teren din Hoboken care avea un front de două sute de metri pe ţărmul fluviului Hudson. Toate terenurile erau la mare depărtare de oraşele mai importante, deoarece Allan nu avea nevoie de aceste oraşe. Câmpiile şi dunele sale de năsip erau menite ca foarte curând să-şi aibă şi ele oraşele lor care vor îmbrăţişa toată regiunea din apropiere.

În timp ce lumea dormea încă, telegramele lui Allan trecură în goană vertiginoasă prin cablul submarin şi prin aer, făcând să se cutremure toate bursele de pe glob. Dimineaţa următoare New York-ul, Chicago, America, Europa, întreg universul fremăta de numele: „Atlantic-Tunnel-Syndicat".

Redacţiile ziarelor fură luminate toată noaptea. Rotativele tipografiilor lucrau cu maximul de viteză. *Herald, World, Sun, Journal, Telegraph,* toate ziarele ce apăreau la New York în limba engleză, germană, franceză, italiană, spaniolă, rusă, tipăriră în ediţii speciale, aşa că de cum se iviră primele lumini ale zorilor, asupra New York-ului începură să plouă milioane de exemplare. În trenurile aeriene, în lungul trotuarelor şi pe scările gărilor, pe peroanele Metropolitanului, unde în fiecare dimineaţă se dădeau adevărate lupte pentru ocuparea unui loc în vagoanele supra-încărcate, pe sutele de

ferry-boaturi şi în miile de vagoane de tramvai – începând de la Battery până sus la strada 200, fu adevărată învălmăşeală şi lumea îşi smulgea din mâini ziarele cu cerneala încă proaspătă. Pe toate străzile şi la toate încrucişările drumurilor se vedeau grupuri de oameni cu mâinile întinse şi spre ei plouau mii de exemplare ale ediţiilor speciale.

Ştirea era senzaţională, nemaiauzită, aproape nebănuit de îndrăzneaţă.

Mac Allan!... Cine este omul acesta, ce a făcut până acuma şi de unde vine? Cine este tânărul acesta care într-o singură noapte reuşise să se impună milioanelor care formau opinia publică?

Nu interesează cine este! Esenţialul e că a reuşit să facă New York-ul, care zi şi noapte îşi urma drumul nepăsător, să sară din făgaşul lui obişnuit.

Privirile tuturor erau îndreptate spre celebrităţile care îşi exprimau părerea despre tunel în stil telegrafic:

C.H. Lloyd: „Europa va deveni o suburbie a Americii".

Preşedintele trustului plantatorilor de tutun, H.F. Herbst spunea: „De aci înainte vei putea expedia un vagon de marfă, de la New Orleans până la St. Petersburg, fără să fie nevoie de transbordare".

Multimilionarul H.J. Bell: „Pe fiică-mea, care este căsătorită la Paris, o voi putea vizita de aci înainte nu de trei ori, ci de douăsprezece ori pe an".

Forest, Ministrul Comunicaţiilor: „Pentru orice om de afaceri tunelul reprezintă un an de viaţă în plus, din economia de timp ce o va putea realiza".

Publicul cerea ştiri amănunţite şi avea tot dreptul să le ceară. În faţa palatelor ziarelor lumea sta îngrămădită şi aştepta, aşa că cei care conduceau vagoanele de tramvai dădeau semnale disperate de clopot, ca să-şi poată face loc şi să treacă înainte. Ceasuri de-a-rândul publicul îngrămădit în faţa redacţiilor, rămase cu ochii îndreptaţi spre ecranul de pe *Herald Building,* deşi imaginile proiectate erau aceleaşi: Mac Allan, Hobby şi grupul miliardarilor pe terasa hotelului *Atlantic*.

„Sunt reprezentate şapte miliarde! Mac Allan îşi expune proiectul. (Vedere cinematografică). Doamna Brown semnează primele zece milioane. (Scenă filmată) C.H. Smith este scos cu forţa din ascensor".

„Suntem singurii care am fotografiat aparatul lui Vanderstyfft, în momentul sosirii deasupra terasei hotelului, până în clipa aterizării. Fotograful nostru a fost târât de aparat". (Scenă filmată).

Pe ecran se văd zgârie-norii albi ai New York-ului din care se desprind dâre de ceaţă albă. Din zare se apropie un fluture alb, o pasăre, un pescăruş, un monoplan! Monoplanul trece vâjâind pe deasupra terasei, descrie o curbă, se întoarce, coboară mai jos, lăsându-se pe o aripă. S-a terminat.

Urmează o fotografie: „Mr. C.G. Spunnaway, fotograful nostru, pe care aparatul lui Vanderstyfft l-a trântit la pământ şi l-a rănit grav”.

Ultima vedere: „Mac Allan la Bronx îşi ia rămas bun de la soţie şi de la fetiţa sa, pentru a se duce la birou”.

Şi din nou începe aceeaşi serie de vederi filmate.

Pe la orele unsprezece rularea filmului se întrerupse în mod subit. O fi ceva nou? Toate obrazele sunt îndreptate în sus.

Apare o fotografie: „Mr. Hunter, broker, din 37th Street 212 East, care a reţinut primul bilet pentru prima călătorie New York-Europa”.

Publicul începe să râdă, agită pălăriile şi aclamă.

Centralele telefonice erau supra-aglomerate, oficiile telegrafice şi centrala cablului submarin nu mai pridideau cu lucrul. În toate birourile din New York receptoarele erau smulse cu violenţă din furca telefonului, de cei care voiau să discute situaţia împreună cu asociaţii lor. Întregul Manhattan se cutremura ca de friguri. Cu ţigara în gură, cu gambeta repezită pe ceafă, în cămaşă, cu mânecile sumese şi picurând de năduşeală, lumea discuta, ţipa, gesticula: bancheri, brokeri, agenţi, funcţionari. Pregăteau ofertele. Trebuiau să ia o atitudine, cât mai repede posibil şi să profite cât mai mult de avantajele ce mai existau încă. Se pregătea o campanie uriaşă, o luptă internaţională a capitalului tuturor popoarelor din lume, în timpul căreia dacă nu deschideai bine ochii, puteai fi călcat în picioare. Cine va finanţa această gigantică întreprindere? Lloyd? Cine a spus că o va finanţa Lloyd? Wittersteiner? Cine ar fi putut afirma ceva cu certitudine? Cine este îndrăcitul acesta de Mac Allan care într-o singură noapte a fost în stare dă cumpere terenuri în valoare de douăzeci şi cinci de milioane de dolari... terenuri a căror valoare se va întrei, se va încinci – ce stai să vorbeşti – se va însuti şi nimic altceva!

Fierberea cea mai cumplită se desfăşura în birourile societăţilor transoceanice de mesagerii. Pentru acestea Mac Allan nu era altceva decât asasinul circulaţiei pasagerilor peste ocean! Imediat ce tunelul va fi predat circulaţiei – şi era foarte probabil ca într-o bună zi să se întâmple şi aşa ceva – nu le mai rămânea altceva de făcut, decât să topească cele patru sute de mii de tone vase de transport ce le aveau. Vapoarele de lux le vor putea întrebuinţa pentru transportul călătorilor la preţuri care înainte de asta se plăteau pentru clasa a treia; yachturile le puteau transforma în sanatorii plutitoare pentru tuberculoşi sau le puteau trimite negrilor din Africa. În interval de două ore se constitui un fel de Anti-Tunnel-Trust – pe bază de comunicări telefonice şi telegrafice – care făcea proiectul unei interpelări ce aveau de gând s-o adreseze diferitelor guverne.

Emoţia din New York se propagă la Chicago, Buffalo, Pittsburg, St. Louis, San Francisco, şi în timpul acesta frigurile tunelului cuprinseră şi pe cei din Europa, unde se manifestară la Londra, Paris şi Berlin.

New York-ul fierbea sub arşiţa de amiază şi când oamenii îndrăzniră să iasă din nou pe stradă, din toate colţurile fură întâmpinaţi de afişe uriaşe: „O sută de mii de lucrători!"

În sfârşit, acum cunoşteau şi sediul Syndicatului: Broadway-Wallstreet. Aci era un turn alb nou-nouţ, de treizeci şi două de etaje, în interiorul cărora mai mişunau încă lucrătorii şi meşterii.

Nu trecuse mai mult de jumătate oră de când oraşul fusese inundat de afişele acestea uriaşe, şi pe, scările de granit, acoperite cu scânduri stropite de var, ale palatului apărură grupuri de oameni care căutau de lucru şi întreagă armata de şomeri, care în orice moment se cifrează la aproximativ cinzeci de mii de oameni, se prăvăli ca un uriaş tăvălug în lungul sutelor de străzi, spre Downtown. În încăperile de la parter – unde mai stăruiau încă scările, blocurile de piatră şi găleţile de văpsele, fură întâmpinaţi de agenţii lui Allan... indivizi încercaţi, cu priviri de gheaţă şi obişnuiţi cu comerţul de sclavi. Oamenii aceştia erau în stare să vadă prin haine scheletul celui care venea, să-i ghicească muşchii şi tendoanele dintr-o singură privire. Cunoşteau forţa, după poziţia umerilor şi curba braţelor individului. Atitudinile căutate, văpsirea părului sau alte apucături, ar fi fost zadarnice pentru oameni ca ei. Pe cei cărunţi şi slăbănogi, pe cei care munca istovitoare a New York-ului îi storsese de puteri, îi dădeau la o parte. Dar deşi în timp de o singură oră prin faţa lor defilau sute de oameni... vai de cel care ar fi făcut a doua încercare: pe acesta îl întâmpina privirea de gheaţă a agentului care-i încremenea măduva în oase, şi după aceea nici nu se mai ocupa de el.

IX.

În aceeaşi zi apărură grupuri de oameni în toate cele cinci staţiuni, de pe litoralul american, spaniol şi francez, pe insulele Bermude şi San Jorgo din Azore. Veniseră cu căruţe şi automobile de piaţă, pipăindu-şi încet drumul în lungul câmpiilor, al mlaştinilor şi al dunelor le năsip. Într-un anumit punct care nu se deosebea cu nimic de restul terenului, se opriră şi coborâră cu aparatele de nivelat, cu instrumentele de măsurat şi descărcară legături numărate de prăjini pentru marcat, apoi se aşternură pe lucru. Începură foarte calmi triangularea, măsurătorile şi făcură calcule, ca şi când ar fi fost vorba de plantarea unui simplu parc. Sudoarea le curgea şiroaie de pe frunte. Înfipseră prăjinile într-o porţiune de teren care cădea într-un anumit

unghi pe litoralul mării şi se întindea până departe în interior. Puţin după aceea se împrăştiară şi începură să lucreze în diferite puncte.

În mijlocul câmpiei apărură câteva căruţe încărcate cu grinzi, scânduri, valuri de carton gudronat şi tot felul de scule. Căruţele acestea păreau că s-au rătăcit pe aici din întâmplare şi că nu au niciun fel de legătură cu geometrii şi inginerii care nici nu se uitară la ele. Dar cu toate acestea se opriră şi grinzile şi scândurile fură descărcate. Dulgherii scoaseră teslele, ferăstraiele începură să scârţâie şi se auzi pocnetul de ciocane.

Puţin după aceea apăru un automobil care se legăna pe arcuri şi dintr-însul coborî un bărbat care striga şi gesticula furios. Bărbatul acesta luă la subţioară o legătură de prăjini şi se îndreptă spre geometri. Era mic şi cu părul blond deschis; era Hobby, şeful staţiunii americane.

Hobby strigă *Hello!,* începu să râdă, îşi şterse sudoarea de pe obrazul leoarcă şi adăugă:

— Peste un ceas vine bucătarul! Wilson lucrează ca un sălbatic la Toms River. Apoi vârî două degete în gură şi şuieră.

De lângă căruţă se desprinseră patru oameni care se apropiară cu câte o sarcină de prăjini în spinare.

— *Chaps,* domnii aceştia de aci vă vor spune ce aveţi de făcut. Şi Hobby se întoarse din nou la automobil unde începu să mătrăşească printre lucrurile ce le adu cu el.

Pe urmă dispăru cu automobilul, pentru a face o inspecţie lucrătorilor din Lakehurst, care erau ocupaţi cu instalarea unei linii telefonice. Începu să strige şi să înjure, apoi plecă înainte, în lungul terasamentului liniei Lakehurst-Lakewood care traversa terenul Syndicatului. În mijlocul unui imaş unde se oprise în popas o cireadă de vaci şi de boi, întâlni un tren de marfă cu garnitura formată din două locomotive şi cincizeci de vagoane. Pe urma lui venea un alt tren cu cinci sute de lucrători. Erau ceasurile cinci după-amiază. Aceşti cinci sute de lucrători fuseseră angajaţi până la orele două şi plecaseră din Hoboken un ceas mai târziu. Toţi erau veseli şi mulţumiţi că reuşiseră să scape din infernul NewYork-ului şi putuseră găsi de lucru în aer liber.

Lucrătorii coborâră numaidecât din cele cinzeci de vagoane şi începură să descarce scânduri, tablă undulată, baloturi de carton gudronat, bucătării de campanie, provizii, corturi, pături, lăzi, saci, baloturi şi tot felul de mărfuri, în mijlocul câmpului. Hobby se simţea în largul lui. Ţipa, fluiera, se urca repede şi cu agilitatea unei maimuţe, din vagon în vagon, trecând peste vrafurile de scânduri şi împărţindu-şi poruncile. La un ceas după aceea, bucătăriile de campanie fură instalate şi bucătarii se aşternură pe lucru. Două sute de lucrători fură îndrumaţi ca în cea mai mare grabă să ridice

barăci pentru a se adăposti peste noapte, iar ceilalţi continuară cu descărcarea vagoanelor.

După ce se întunecă, Hobby îndemnă „băieţii" să-şi facă rugăciunea de seară şi să se culce, aşa cum vor putea.

Se întoarse la grupul geometrilor şi inginerilor şi-şi făcu raportul telefonic la New York. Apoi plecă împreuna cu ceilalţi ingineri spre dune, ca să se scalde. Imediat după aceea se întinseră îmbrăcaţi pe scânduri barăcilor şi adormiră cât ai clipi, pentru ca în zorii zilei următoare să înceapă din nou aceeaşi activitate.

La orele patru dimineaţa sosi un tren cu o sută de vagoane de materiale. Peste jumătate oră sosi un alt tren cu cinci mii de lucrători care-şi petrecuseră noaptea în tren şi păreau istoviţi şi morţi de foame. Bucătăriile de campanie lucrau cu mare presiune, de cum se crăpase de ziuă şi brutăriile fuseseră puse în funcţiune.

Hobby fu exact la datorie. Activitatea îl înviora, dar deşi dormise abia câteva ceasuri, era în cea mai bună dispoziţie, care-i asigură numaidecât simpatia generală a armatei sale de muncitori. Îşi procurase un cal, cu părul cenuşiu, şi toată ziua galopa neostenit în largul câmpului, de la un grup la altul.

În lungul terasamentului liniei începură să se formeze adevăraţi munţi de materiale. La orele opt sosi un tren format numai din douăzeci de vagoane care aducea traverse, şine de cale ferată, roabe şi două locomotive mici pentru linie îngustă. La nouă sosi şi al doilea. Acesta aducea un batalion de ingineri şi tehnicieni şi Hobby alese o mie de lucrători care trebuiau să înceapă imediat construirea unei linii înguste care ducea la depărtare de trei kilometri, unde fusese instalat şantierul. Pe înserate sosi un tren care aducea două mii de paturi cu cadrele de fier şi păturile necesare. Hobby suna mereu la telefon şi cerea cât mai mulţi lucrători. Allan îi făgădui să-i trimită un nou grup de două mii, în cursul zilei următoare.

De fapt, în zorii zilei trenul care sosi aduse două mii de lucrători, şi pe urma lor apărură nesfârşite trenuri încărcate cu materiale. Hobby ar fi fost în stare să smulgă toate stelele de pe cer: Allan îl inunda şi-l copleşea cu iureşul lui neostenit. Dar pe urmă se resemnă, dându-şi seama că acesta era ritmul în care înţelegea Allan să lucreze. Era ritmul infernal al Americii care în cazul de faţă devenise un fel de nebunie. Ritmul acesta îl respecta şi el, deşi îi tăia respiraţia, aşa că-şi acceleră eforturile.

În ziua a treia, linia industrială, pe care putea trece un singur tren fără să se răstoarne, ajunse în faţa şantierului şi în seara aceleiaşi zile o mică locomotivă şuieră veselă în faţa grupului de lucrători care o primiră cu urale şi chiote, de răsuna cantonamentul. Locomotiva aducea cu ea nenumărate

vagonete încărcate cu scânduri, grinzi şi tablă undulată, iar în marginea liniei două mii de lucrători roboteau de zor la clădirea barăcilor, a bucătăriilor de campanie şi a şoproanelor. Dar în timpul nopţii se dezlănţui o furtună şi oraşul lui Hobby fu răsturnat cu susul în jos.

În faţa unei astfel de farse, lui Hobby îi scăpă o înjurătură printre dinţi. Ceru lui Allan un răgaz de douăzeci şi patru de ore, dar Allan nu ţinea socoteală de nimic şi expedia trenurile de materiale unul după altul, aşa că bietului Hobby începu să i se facă negru pe dinaintea ochilor.

În aceeaşi zi, pe la orele şapte seara, sosi şi Allan împreună cu Maud, într-un automobil. Allan cutreieră întreg cantonamentul, ţipă şi înjură, spunând că felul lor de a lucra este un fel de a trândăvit; Syndicatul plăteşte, prin urmare cere muncă fără preget, apoi plecă, lăsând în urma lui un val de răcoreală şi de respect.

Hobby nu era omul care să se lase atât de uşor descurajat. Era ferm hotărât să ducă până la capăt cursa aceasta nebunească de cincisprezece ani, aşa că se repezi cu toată convingerea în mijlocul vârtejului. Ritmul lui Allan pusese stăpânire pe el. Un batalion de lucrători era ocupat cu construirea unui terasament de linie ferată normală, până la Lakewood; un nor de praf arămiu arăta drumul pe unde trecea acest convoi. Un alt batalion de lucrători se repezea la trenurile de materiale ce soseau, şi descărcau gâfâind traversele, şinele, stâlpii pentru cabluri şi maşinăriile. Al treilea săpa la gura unde se deschidea galeria; al patrulea clădea barăcile. Toate aceste grupuri de lucrători erau conduse de ingineri, care nu se distingeau cu nimic dintre ceilalţi, decât cu cel mult că-i puteai recunoaşte după ţipetele continue şi după gesturile agitate cu care îndemnau lucrătorii.

Hobby, călare pe cenuşiul său, era pretutindeni prezent. Lucrătorii îi ziceau „Jolly Hobby", exact cum lui Allan îi spuneau „Mac". Şi lui Harriman, inginerul şef – un bărbat cu ceafa groasă şi întunecat, care-şi petrecuse viaţa pe şantierele din întreaga lume – pur şi simplu „Bull".

Printre batalioanele acestea de lucrători treceau indiferente grupurile de geometri care-şi făceau măsurătorile foarte liniştiţi, ca şi când pe ei nu i-ar interesa câtuşi de puţin tumultul acesta, şi împestriţau toată regiunea cu prăjini colorate şi cu steguleţe.

La trei zile după prima lovitură de cazma, oraşul tunelului semăna cu un cantonament minier, pe urmă cu o tabără, şi la o săptămână după aceea cu o uriaşă colonie de barăci în care se adăposteau douăzeci de mii de oameni, cu măcelăriile, lăptăriile, brutăriile, bazarele, barurile, poşta şi telegraful lor, cu un spital şi un cimitir. Ceva mai la o parte în lungul terenului era o stradă întreagă de case gata făcute, case sistem Edison, care fuseseră turnate pe loc şi în timp de două zile puteau fi locuite. Întreaga colonie era acoperită de un

strat gros şi alb de praf, aşa că ea însăşi părea albă; cele câteva smocuri de iarbă şi tufişurile rătăcite în această regiune deveniseră mormane de ciment. Străzile erau terasamente pe care aşternuseră traverse şi şine de cale ferată, iar barăcile scunde dispăreau în mijlocul unei păduri de stâlpi care susţineau cablurile.

Opt zile mai târziu în mijlocul oraşului de barăci apăru un monstru negru care urla şi fremăta de energie: O uriaşă locomotivă americană pentru trenurile de marfă, cu roţile înalte şi roşii care târa după ea o nesfârşită garnitură de vagoane. Monstrul se frământa pe loc, azvârlind nori negri de fum spre soare şi părea că se uită mirat împrejurul său. Toţi cei din cantonament se întoarseră şi se uitară la el, apoi începură să chiuie mulţumiţi: *America* îşi făcuse apariţia în oraşul tunelului!

Ziua următoare apărură în grupuri, iar la o săptămână după aceea sosiră roiuri întregi de astfel de monştri negri care cutremurau aerul cu emanaţiile trupului lor de giganţi, vărsând abur şi fum pe gură şi pe nări. Oraşul barăcilor părea că se preface el însuşi în fum. De multe ori fumul era atât de gros, încât în atmosfera grea se produceau descărcări electrice care chiar pe timp senin se auzeau tunând pe deasupra cantonamentului. Oraşul fremăta şi ţipa, gemea, răzbubuia şi şuiera ca un cuibar de şerpi.

Din mijlocul acestei aşezări ce se cutremura din temelii, se ridica un stâlp uriaş de praf care nu se risipea nici ziua nici noaptea. Coloana aceasta de praf forma nori care semănau cu cei semnalaţi în timpul erupţiilor vulcanice. Se răspândeau ca nişte glugi, comprimate de densitatea straturilor superioare de aer, şi se destrămau în şuviţe subţiri pe care le lua vântul şi le ducea mai departe.

Coloana aceasta se legăna în voia vântului. Vapoarele de pe mare constataseră prezenţa prafului acestuia alb, ca de calcar, cum se leagănă la depărtări de kilometri întregi şi li se păruse că este un fel de insulă plutitoare, iar uneori praful ridicat din oraşul tunelului se cernea pe deasupra New York-ului întocmai ca o ploaie fină de cenuşă.

Şantierul în punctul acesta avea patru sute de metri lăţime şi se întindea în linie dreaptă spre interior. Lucrările se executau în formă de terase care coborau tot mai adânc în pământ. La gura tunelului fundul teraselor trebuia să fie la două sute de metri adâncime sub nivelul mării.

Astăzi o câmpie aşternută cu năsipuri şi presărată cu prăjini colorate, mâine o albie de năsip, poimâine o carieră de piatră, o uriaşă groapă de conglomerate, de granit şi calcar, iar la urmă de tot o prăpastie în fundul căreia mişună furnicile. Acestea erau oameni; văzuţi de sus, păreau mici, albi şi cenuşii din pricina prafului aşternut pe ei, cu obrazele cenuşii, cu praf în păr şi în gene şi împrejurul gurii cu un cir de praf. Zi şi noapte douăzeci de

mii de oameni se opinteau la săpături. Cazmalele şi târnăcoapele luceau ca valurile mării poleite de razele soarelui. Se dă un semnal de sirenă: norii de praf se ridică, un colţ uriaş de stâncă se pleacă într-o rână, se prăvăleşte şi se fărâmă, iar în mijlocul vălătucilor de praf ce se ridică, se văd frământându-se grupuri de oameni. Vinciurile scârţâie şi scâncesc, lanţurile macaralelor susură necontenit, vagonetele zvâcnesc prin aer şi pompele scot zi şi noapte o dâră de apă murdară prin ţevile de grosimea unui om.

Roiuri de locomotive minuscule îşi făceau loc pe sub schelării, târându-se printre săpături şi muşuroaiele de năsip. Dar imediat ce ajungeau în larg şi apucau pe terasamentul bine aşternut al liniei, alergau cu toată viteza şi şuierând sau dând semnale de clopot, printre grupurile de barăci, spre şantierele unde aveau nevoie de prund şi de piatră. Aci trenurile descărcaseră munţi întregi de saci plini de ciment şi grupurile de lucrători lucrau de zor la clădirea cazărmilor care trebuiau să adăpostească peste iarnă patruzeci de mii de oameni şi să le ofere locuinţe.

La o depărtare de cinci kilometri de şantier – în punctul unde terasa începea să se încline abia simţit – stau înconjurate de un nor de praf, de abur şi fum patru maşini întunecate, oprite pe şinele nou-nouţe şi aşteaptă, cutremurându-se pe arcuri şi gâfâind. În faţa roţilor lor se văd sclipind lopeţi şi cazmale care se ridică şi cad. Grupuri de lucrători, picurând de sudoare, sapă terenul şi aştern bucăţi de piatră şi pietriş adus de vagonetele sosite de la gura tunelului. În pietrişul acesta sunt îngropate traversele care mai picură încă de catran.

După ce au aşternut câţiva metri de traverse, începe înşurubarea şinelor. Când o porţiune de cinzeci de metri de şine este gata, pistoanele de oţel ale celor patru maşini se aud ţâşnind sub presiunea aburului şi se mişcă de trei-patru ori, ca să ajungă imediat alături de cei cu târnăcoapele şi cazmalele.

În felul acesta cel patru monştri înaintează în fiecare zi, aşa că nu trece mult şi trupurile lor uriaşe ajung adânc printre munţii de dărâmături de pe ambele părţi ale liniei proaspete, îngropate între pereţii oblici de beton, şi cu ochii de ciclop se uită la peretele de stâncă din faţa lor, unde la o depărtare de treizeci de paşi se văd două arcade uriaşe – care sunt gura de intrare în tunel.

PARTEA A DOUA

I.

Exact ca în oraşul tunelului de pe teritoriul american, armatele de lucrători începură săpăturile şi în Franţa, la Finisterre şi în staţiunile oceanice, pentru a pătrunde în adâncul pământului. Zi şi noapte în aceste cinci puncte ale globului, coloanele de fum şi de praf se ridicau necontenit spre cer. Armata de o sută de mii de lucrători fusese recrutată dintre americani, francezi, englezi, germani, italieni, spanioli, portughezi, mulatri, negri şi chineji. În timpul lucrului se auzeau încrucişându-se cuvinte pronunţate în toate limbile pământului. Batalioanele de ingineri erau formate în majoritate din americani, englezi, francezi şi germani. Nu trecu însă vreme prea îndelungată şi începură să apară voluntari de la toate şcolile tehnice superioare ale lumii, japonezi, chineji, scandinavi, ruşi, polonezi, spanioli şi italieni.

Inginerii şi oardele de lucrători ai lui Allan apărură în diferite puncte de pe litoralul Franţei, al Spaniei şi al Americii, în Bermude şi Azore, ca să înceapă aceeaşi activitate înfrigurată ca şi la şantierul principal. Misiunea acestora era să construiască uzina de forţă electrică, „Niagara" lui Allan, de care el avea nevoie pentru a-şi expedia trenurile din America spre Europa, pentru a putea lumina şi aerisi giganticele galerii subterane. Allan porunci să se construiască rezervoare uriaşe, după sistemul ameliorat german Schlick & Lippmann, în care apele mării pătrundeau în timpul fluxului, ca de aci să cadă în bazine cu nivelul mai jos şi prin forţa căderii să pună în mişcare turbinele uriaşe cu ajutorul cărora dinamurile să producă curentul electric, ca apoi în timpul refluxului apa să se întoarcă din nou în mare.

Turnătoriile de fier şi laminatoarele din Pennsylvania, Ohio, Oklahoma, Kentucky, Colorado, cele din Northumberland, Durham, Southwells, Suedia, Westfalia, Lorena, Belgia şi Franţa primiră comenzile uriaşe ale lui Allan. Minele de cărbuni fură obligate să-şi sporească producţia, pentru a putea satisface nevoile transporturilor şi ale turnătoriilor. Arama, fierul şi cimentul cunoscură o epocă de prosperare nebănuită. Marile fabrici de maşini din America şi Europa lucrau cu echipe suplimentare. În Suedia, Rusia, România şi Canada munţi întregi fură tunşi de păduri.

O flotă de vapoare de transport şi de vase cu pânze era mereu pe drum între Franţa, Anglia, Germania, Portugalia, Italia şi Azore, între America şi Bermude, pentru a transporta materiale şi lucrători spre cele cinci şantiere.

Vapoarele Syndicatului, pe bord cu personalităţile cele mai de seamă (în majoritate francezi şi germani) erau mereu în largul Oceanului, pentru a face măsurătorile şi sondajele şi a le controla, în raport cu indicaţiile

oceanografilor, pe o lăţime de treizeci de mile marine, în regiunea unde trebuia să se aştearnă curba tunelului.

Din toate staţiunile şi cantonamentele, de pe bordul tuturor vapoarelor şi din centrele industriale, plecau zi şi noapte fire nevăzute spre *Tunel-Syndicat-Building,* Broadway-Corner-Wallstreet şi de aci se întâlneau într-o singură mână... mâna lui Allan.

După câteva săptămâni de muncă încordată, Allan reuşi să pună în mişcare gigantica maşină. Opera lui începuse să îmbrăţişeze universul. Numele său care până de curând fusese cu desăvârşire necunoscut, strălucea acum ca un meteor pe deasupra omenirii.

Mii de ziare vorbeau despre el şi foarte curând nu mai exista niciun cetitor pe glob, care să nu fi cunoscut în toate amănuntele povestea vieţii lui.

Povestea aceasta însă nu era câtuşi de puţin o întâmplare de toate zilele: de la vârsta de zece până la treisprezece ani Allan făcuse parte din armata milioanelor de necunoscuţi care-şi petrec viaţa sub pământ şi la care nimenea nu se gândeşte.

Se născuse în regiunile carbonifere din West şi între primele imagini ale copilăriei lui rămăsese neştearsă imaginea incendiilor. Incendiile acestea în timp de noapte se reflectau în diferite puncte pe cer, întocmai ca nişte capete de flacără aşezate pe trupuri uriaşe care încercau să-l înspăimânte. Flăcările acestea scăpau pe gura cuptoarelor, în forma unor munţi de pojar, spre care oameni cu trupurile ca o vatră încinsă aruncau apă din furtunuri, până când totul dispărea în mijlocul unui nor de aburi.

Atmosfera era încărcată de fum şi de funingine, şi se cutremura de ţipetele sirenelor fabricii; de sus ploua cu funingine şi uneori în timp de noapte cerul întreg părea încins ca de pară.

Pe stradă oamenii treceau întotdeauna în grupuri, printre casele de cărămidă înnegrită, se întorceau în grupuri, plecau în grupuri, erau întotdeauna negri şi până şi în zilele de sărbătoare şi duminicile erau cu ochii plini de praful cărbunelui. În toate conversaţiile lor se repetau mereu cuvintele: Uncle Tom.

Tatăl său şi fratele său Fred lucrau la Uncle Tom, ca toţi ceilalţi din colonie. Strada în care crescuse Mac era acoperită aproape în mod permanent de un noroi ca o clisă neagră şi lucitoare. Prin apropiere trecea un părăuaş cu ape sărace. Puţinele buruieni ce creşteau pe malurile lui nu erau verzi, ci negre. Până şi apele părăului erau murdare şi uneori pe luciul lor se vedeau plutind pete polychrome de ulei. Dincolo de părău se vedeau şirurile lungi ale cuptoarelor de cocs, iar în dosul acestora se ridicau schelele înalte de lemn şi de fier, în lungul cărora alergau fără încetare vagonete minuscule. Dar atenţia lui Mac era atrasă mai ales de o roată

uriaşă, o roată adevărată, care se vedea în aer. Uneori roata aceasta rămânea clipe întregi nemişcată, pe urmă începea din nou să susure, învârtindu-se atât de repede încât nu-i mai puteai vedea spiţele. Apoi cu totul pe neaşteptate spiţele începeau iarăşi să se contureze, roata se învârtea mai încet, roata se oprea. Şi din nou începea să se învârtească nebuneşte.

La vârsta de cinci ani Mac fu iniţiat de fratele său Fred şi de ceilalţi pogănici din mină, în secretul de a face bani, fără a învesti niciun fel de capital. Puteai vinde de pildă buchete de flori de câmp, deschideai uşile automobilelor, ridicai bastoanele scăpate din mâna stăpânilor lor, aduceai un automobil de piaţă celui care avea nevoie de el, adunai ziarele cetite din vagoanele de tramvai şi le mai vindeai o dată. Mac îşi începu cu tot entuziasmul activitatea în *City*. Fiecare para pe care o câştiga, o dădea lui Fred şi în schimbul banilor acestora avea şi el dreptul ca duminica să şi-o petreacă împreună cu pogănicii la *saloon*. Mac ajunsese la vârsta când un băiat deştept poate umbla toată ziua cu tot felul de vehicule, fără să-l coste un cent. Trăia ca un parazit pe tot ce rula şi putea să-l ducă repede şi cât mai departe. Puţin după aceea Mac dete o nouă extindere afacerilor sale şi începu să lucreze pe cont propriu. Aduna sticlele de bere goale pe care le găsea pe şantiere şi le vindea, spunând: „M-a trimis tata..."

Dar se întâmplă că-l prinseră, mâncă o bătaie zdravănă şi cu asta înfloritoarea afacere se termină.

La vârsta de opt ani Mac primi de la tatăl său o şapcă cenuşie şi nişte cizme mari pe care înainte de asta le purtase Fred. Cizmele acestea îi erau atât de mari, încât dintr-o singură smucitură a piciorului Mac le putea expedia tocmai în colţul cel mai depărtat al odăii vecine.

Tatăl său îl luă de mână şi-l duse la Uncle Tom. Ziua aceasta lăsă lui Mac o amintire neştearsă. Îşi mai aduce aminte şi astăzi de felul cum trecuse, ţinând pe tatăl său de mână, speriat şi emoţionat, prin curtea minei. Uncle Tom era în plină activitate. Atmosfera trepida de ţipete, de glasul sirenelor, prin aer zvâcneau vagonete, pe linia de garaj treceau vagoane cu platforme, totul era un fel de înfrigurare. Sus de tot se învârtea roata pe care Mac o urmărise ani de-a-rândul din depărtare. Din dosul cuptoarelor de cocs se vedeau flăcări ca de incendiu şi se ridicau nori de aburi; de sus ploua funingine şi praf de cărbune şi se aduna în ţevi de grosimea omului, din instalaţiile răcitoarelor se prăvăleau zăpoare de apă şi pe gura coşului uzinei se vălătucea fără încetare fumul negru, ridicându-se spre cer.

Dar din ce se apropiau mai mult de clădirile cu pereţii înnegriţi şi cu ochiurile de fereşti sparte, larma devenea tot mai uriaşă şi mai sălbatică. Se auzeau ţipete, ca şi când mii de copii ar fi fost chinuiţi de cineva; pământul se cutremura.

— Tată, cine ţipă aşa? întrebă Mac.

— Cărbunele!

Mac nici nu bănuise că s-ar putea să ţipe cărbunele!

Tatăl său începu să urce scara unei clădiri care se cutremura de larmă şi ai cărei pereţi erau plesniţi pe alocurea, apoi întredeschise o uşă uriaşă.

— 'Mneaţa, Josiah! Vreau să arăt băiatului maşina ta, strigă el, apoi se întoarse şi scuipă pe scară: Haide, Mac!

Mac îşi plimbă ochii în largul uriaşei săli podite cu lespezi. Cel cu numele Josiah sta cu spatele spre ei. Era aşezat pe un scaun şi cu mâinile încleştate pe două manivele lucitoare, cu ochii îndreptaţi spre o tobă uriaşă din fundul sălii. Se auzi un semnal de clopot. Bătrânul Josiah puse o manivelă în mişcare şi uriaşele maşini de pe stânga şi dreapta începură să scuture din coapse. Toba care lui Mac i se păruse mai mare decât o casă, prinse să se învârtească din ce în ce mai repede şi împrejurul ei se i înfăşura o frânghie de sârmă neagră, de grosimea braţului unui bărbat.

— Colivia coboară în gangul numărul şase, îi spuse tatăl său. Cade mai repede decât ar cădea o piatră. Este smulsă cu forţa, de pe şinele pe care coboară. Josiah lucrează cu opt sute de cai putere.

Mac simţi că-i vâjâie capul.

Pe o prăjină albă de lângă toba uriaşă se vedeau săgeţi galbene urcându-se şi coborându-se, iar când săgeţile ajungeau foarte aproape una de alta, Josiah întindea mâna spre cealaltă manivelă şi toba începea să se învârtească mai încet, ca apoi să se oprească.

Mac nu văzuse niciodată ceva ce s-ar fi putut asemăna cu această maşină care punea în mişcare coliviile cu care ridicau cărbunele din mină.

— Thanks, Josiah! zise bătrânul, dar Josiah nici nu se întoarse să se uite la ei.

Trecură de sala maşinilor şi ajunseră la o scăricică îngustă de fier, pe care din pricina cizmelor lui mari, Mac nu reuşi decât cu mare greutate s-o urce. Se urcau spre sala de unde se auzeau ţipetele copiilor şi constatară că aci larma era atât de mare, încât nu mai puteai înţelege ce spune cel de lângă tine. Hala era uriaşă, întunecată, plină de praful cărbunelui şi scârţâitul vagonetelor încărcate, care treceau în goană.

De spaimă, Mac îşi simţi inima cât un purice.

Şi tatăl său găsi de cuviinţă ca tocmai în sala aceasta unde cărbunii scânceau şi ţipau, să-l dea în primirea unor oameni tăciuniţi la obraz şi să plece. Aci spre mirarea sa Mac văzu o cascadă de cărbuni! Pe o chingă cam de un metru de lată treceau fără încetare bucăţi de cărbuni, ca apoi ajunşi la o gaură anume făcută, să cadă ca o dâră neagră în vagoanele care aşteptau dedesubt. Pe ambele părţi ale acestei chingi erau postaţi băieţi, nişte ţânci ca

şi el, care întindeau repede mâna şi o băgau în torentul de cărbuni, pentru a alege anumite bucăţi pe care le aruncau în vagonetele de fier.

Un băiat se apropie de el şi-i ţipă la ureche, să urmărească pe ceilalţi ce fac. Dar Mac nu-l recunoscu decât abia mai târziu, după buza de iepure pe care o avea. Era un băiat din vecini cu care abia ieri se încăierase, deoarece strigase după el în bătaie de joc: „Iepure!"

— Alegem „muntele" din cărbune, Mac, strigă iepurele la urechea lui, căci n-avem voie să et şi piatra drept cărbune.

Zilele următoare Mac se deprinse să vadă tot atât de limpede ca şi ceilalţi băieţi şi putea distinge bucăţile de piatră dintre cărbuni, după formă, după lucire şi după colţurile ce le aveau. La o săptămână după aceea i se părea că se găseşte de când e lumea în hala aceasta plină de larmă şi praf de cărbune.

Plecat deasupra dârei nesfârşite de cărbuni, cu mâinile tăciunite scotocind după bucăţile de „munte", Mac petrecu doi ani încheiaţi, stând în fiecare zi la locul ce-i fusese destinat: al cincilea, începând din partea de sus. Prin mâinile lui îndemânatice trecuseră mii de tone de cărbuni.

În fiecare sâmbătă îşi lua leafa pe care trebuia s-o predea tatălui său până la ultimul ban, după ce-şi reţinea şi lui câţiva gologani, ca să aibă de cheltuială. Mac avea acum nouă ani şi era bărbat în lege. Duminicile când nu cobora în mină şi se ducea la „saloon", purta pălărie tare şi guler scrobit. Dintre dinţii mărunţi şi subţiri îi atârna luleaua; începuse să mestece gumă şi în orice bună vreme avea o importantă rezervă de salivă sub limbă şi pe cerul gurii. Acum era bărbat, vorbea ca un bărbat, doar că glasul îi era subţire şi ascuţit ca al unui băiat care cât e săptămâna de lungă îşi petrece timpul în mijlocul unei hale uriaşe care clocoteşte de larmă.

Acesta era cărbunele ce se găsea în toate părţile pământului şi el, Mac, îl cunoştea şi era informat despre toate amănuntele în legătură cu el... chiar mult mai bine decât tatăl său şi decât Fred. Erau aci duzini de băieţi care nici după un an nu bănuiau de unde vine cărbunele, torentul acesta nesfârşit de blocuri negre care răzbubuie căzând în vagoane. Uşile de metal de la vârtejul minei se auzeau pocnind zi şi noapte şi colivia aducea zi şi noapte câte patru vagonete încărcate, sau cinzeci de chintale dintr-odată. Zi şi noapte vagonetele de fier alergau în lungul platformelor de metal ale halei, zi şi noapte se întorceau pe bucele într-un anumit loc (întocmai ca nişte pui în frigare), deasupra unei deschizături, vărsau cărbunii şi plecau goale mai departe. De acolo din adânc însă cărbunele se urca în sus cu o macara şi era trecut prin nişte site şi de aci se auzeau ţipetele cărbunelui, căci sitele se mişcau în direcţie concentrică. Bucăţile mari de cărbune, aşa zisul cărbune de transport era încărcat la vagoane şi expediat. Atâta lucru ştiau şi ceilalţi băieţi, dar nimic mai mult. Nu trecu mai mult de o lună şi Mac îşi zise că

vagonetele care fac să se cutremure hala de goana lor, nu se poate să aducă tot cărbunele din mină. Şi adevărul era acesta. Zilnic soseau sute de vagoane – din Uncle Tom II, Uncle Tom III şi Uncle Tom IV – şi toate acestea veneau la Uncle Tom I, deoarece aci erau spălătoriile şi cuptoarele, aci era „laboratorul de chimie". Mac deschisese bine ochii şi le ştia toate. Ştia că toţi cărbunii ce trec prin sită, intră într-o macara circulară cu care se duc la spălătorie. Aci erau trecuţi în nişte zăcători de unde apa ducea cărbunele, iar pietrişul cădea la fund. Cărbunele trecea apoi într-o tobă uriaşă cu cinci site unde era ales după mărimi. Granulele de diverse mărimi treceau prin conducte care le duceau spre pâlnii unde cădeau ca blocuri, cărbune amestecat, nuci de calitatea I, II, III, în vagoanele de cale ferată şi plecau. Cărbunele fin, sfărmăturile şi praful, poate crezi că se arunca? Întreabă-l pe Mac, inginerul în vârstă de zece ani şi-ţi va spune că aci cărbunele este absorbit, până când nu mai rămâne nimic dintr-însul. Praful acesta de cărbune se urca pe o scară cu treptele perforate; această scară uriaşă plină de o murdărie de culoarea cenuşii părea că stă în loc, dar când te uitai cu atenţie la ea, puteai constata, că în realitate se mişcă, dar foarte încet. Exact în timp de două zile fiecare treaptă a scării se întorcea în balamale şi scutura praful de cărbune în pâlnii uriaşe. De aci praful trecea în cuptoarele de cocs, era transformat în brichete, iar gazele erau comprimate de maşini uriaşe pentru a deveni catran, amoniac şi tot felul de produse chimice. Aci era „laboratorul de chimie" din Uncle Tom şi Mac le ştia toate acestea.

Când împlini zece ani, Mac primi de la tatăl său un costum gros de postav cafeniu şi un şal de lână, şi în ziua aceea intră pentru prima dată acolo... de unde se scoteau cărbunii. Zăvoarele de fier se auziră zdrăngănind, clopotul dete semnalul şi cutia ascensorului se prăvăli în adânc. La început încet, apoi tot mai repede, atât de repede încât Mac îşi zise că pământul care era dedesubt, va trebui să plesnească. În prima clipă i se făcu negru pe dinaintea ochilor... stomacul i se contractă, dar la urmă de tot reuşi să se stăpânească. Cu un zgomot asurzitor colivia ascensorului se prăvăli la o adâncime de opt sute de metri. Şinele verticale pe care luneca, icneau şi cutia se zbuciuma, încât părea că se va sfărâma în mii de bucăţi. De sus se simţeau picăturile de apă care cădeau necontenit, iar învelişul de scândură al vârtejului se repezea în sus cu iuţeală ameţitoare, vărgat de luminile tremurate ale opaiţelor purtate de mineri. Mac se gândi că fără îndoială aşa trebuie să se întâmple. Doi ani la rând urmărise schimbul echipelor de mineri şi săpători, cu opaiţele lor – care jucau întocmai ca nişte lumini de licurici prin hala întunecată – ieşind din colivia ascensorului, sau coborând cu ea în adâncul gangurilor subterane, dar numai de două ori se întâmplase câte ceva. Într-un rând colivia se repezise în tavan şi oamenii îşi spărseseră capetele; a doua

oară se rupsese frânghia şi doi supraveghetori şi un inginer căzuseră în mocirla de dedesubt. Astfel de accidente se puteau întâmpla, dar totuşi nu se întâmplau.

Colivia se opri pe neaşteptate: ajunseseră în galeria Nr. 8 şi împrejurul lor se împânzi tăcerea ca de cimitir. Fură primiţi de câţiva oameni pe jumătate goi şi atât de negri, încât nu-i mai puteai recunoaşte.

— Ţi-ai adus băiatul, Allan?

— Yep!

Mac se găsea într-o galerie cu aerul încălzit, care la gură era slab luminată, iar ceva mai încolo era copleşită de un întunerec negru ca păcura. După o bucată de drum văzu că în depărtare clipeşte un opaiţ şi apare un căluţ, împreună cu Jay, pogăniciul pe care Mac îl cunoştea de mai demult, iar pe urma lor veneau uruind douăzeci de vagonete încărcate cu cărbuni.

Jay începu să râdă, când îl văzu:

— Hello; vasăzică ai venit! Mac, să ştii că ieri am câştigat de două ori la automatul de poker. Hee, hee stop, Boney!

Mac fu dat în seama acestui Jay şi vreme de o lună de zile se ţinu de el ca o umbră, până când învăţă tot ce avea de învăţat. Pe urmă Jay dispăru şi Mac trebui să facă singur toată treaba.

În galeria Nr. 8 se simţea ca şi acasă, şi pentru nimic în lume nu i-ar fi putut trece prin minte, că un băiat de zece ani poate deveni şi altceva decât *ponyboy*. La început se simţise deprimat de întunerecul de sub pământ, dar mai ales de tăcerea dimprejurul său. Cât fusese de prost, când îşi închipuise că în gangurile minei ciocăneala şi loviturile de cazmale trebuie să se audă neîncetat. Dar tocmai dimpotrivă, aci în galerie era o linişte adâncă, de parcă ai fi fost într-o criptă; în orice caz putea fluiera. Numai la gura vârtejului unde cobora ascensorul şi erau câţiva oameni care împingeau vagonetele pe platformă, sau scoteau pe cele goale, în galeriile laterale unde erau săpătorii, căţăraţi printre colţurile de stâncă şi desprindeau stratul de cărbuni, doar aci dacă se mai simţea un zvon de larmă. Era însă o porţiune şi în galeria Nr. 8 unde se auzea un zgomot infernal. Aci lucrau maşinile de forat. Doi lucrători care probabil erau surzi de vreme îndelungată, se propteau cu umerii în burghiele automate cu care sfredeleau stânca, şi în apropierea lor nu puteai schimba cu nimenea o vorbă.

În fundul galeriei Nr. 8 lucrau o sută optzeci de oameni – dar cu toate acestea numai rareori se întâmpla ca Mac să vadă pe cineva, doar din când în când întâlnea câte un supraveghetor sau maestru de explozii, încolo nimic. Era un eveniment când se întâmpla să vezi sclipind flacăra unui opaiţ în adâncul întunerecului şi să auzi paşii târşiţi ai unui lucrător care se apropie, bâjbâind singur. Cât era ziua de lungă Mac cutreiera galeria aceasta pustie,

întunecată şi cu tavanul jos. Aduna vagonetele încărcate cu cărbuni de la gura gangurilor laterale şi de la macazuri şi le ducea până la gura vârtejului. Aci îşi înhăma căluţul la convoiul de vagonete care aşteptau încărcate cu pietrişul destinat pentru umplerea excavaţiilor din care scoseseră cărbunele, cu lodbe, grinzi şi scânduri pentru proptit tavanul galeriilor, şi le ducea acolo unde aveau nevoie de ele. Cunoştea cu de-amănuntul labirintul galeriilor subterane, fiecare grindă pe care tavanele gangurilor o îndoiseră sub greutatea lor, toate vârtejurile laterale, fie că se numeau George Washington, Merry Aunt, Fat Billy, fie altfel. Cunoştea colţurile din care se ridicau gazele grele din mină, cunoştea „capacele de sicrie" care erau un fel de coloane scurte săpate în peretele de stâncă şi care puteau să se desprindă în orice clipă şi să te strivească. Cunoştea curenţii întrebuinţaţi pentru aerisire, uşile pe care nici cei mai voinici oameni nu le puteau deschide, înainte de a da drumul aerului de dincolo de ele, printr-un orificiu tăiat în uşă, ca apoi curentul să înceapă să vâjâie întocmai ca bătaia crivăţului. Tot aşa, erau şi galerii umede şi cu aerul încălzit în mijlocul cărora sudoarea începea numaidecât să-ţi picure de pe frunte. În fiecare zi trecea de sute de ori în lungul acestor galerii îngheţate sau în clocot, exact cum făceau mii de pogănici de seama lui, odată cu el.

După ce termina lucrul, ieşea împreună cu ceilalţi tovarăşi, îngrămădiţi în colivia de metal ce se repezea zdrăngănind pe gura vârtejului; ieşea şi intra fără să se gândească la nimic deosebit, exact cum un funcţionar ia ascensorul ca să se urce până la birou şi pe urmă ca să coboare la parter şi să iasă în stradă.

În fundul galeriei Mac avu ocazie să cunoască pe Napoleon Bonaparte, sau mai pe scurt Boney. Aşa-l chema pe căluţul ce i se dase în grijă. Boney petrecuse ani îndelungaţi în fundul galeriilor întunecate, aşa că era pe jumătate lipsit de vedere. Avea spinarea încârligată şi umbla cu capul plecat în pământ, din pricină că trebuia să treacă mereu pe sub tavanele prea joase ale galeriilor. Călcând mereu în aceleaşi gropi dintre traversele şinelor liniei, copitele lui Boney deveniseră late ca nişte lipii. Trecuse demult de primii ani ai tinereţii şi începuse să năpârlească. Împrejurul ochilor şi a nărilor avea o tivitură trandafirie care nu arăta tocmai frumos. Încolo lui Boney îi mergea bine, era gras şi pântecos şi devenise indiferent. Alerga întotdeauna în acelaşi ritm. Creierul lui de patruped se sincronizase cu ritmul acesta pe care acum nu-l mai putea abandona. Oricât s-ar fi învârtit Mac cu ţesala împrejurul lui (despre asta vom avea ocazie să mai vorbim), Boney nu se mişca mai repede nici să-l fi tăiat. Mac putea să ridice biciul şi să-l croiască de câteva ori... pungaşul de Boney se prefăcea că porneşte mai cu nădejde şi

ca să-şi arate bunăvoinţa, prindea să dea mai repede din cap, proptea copitele mai cu putere în băltoacele liniei... dar totuşi nu alerga mai repede.

Mac nu se purta faţă de el din cale afară de delicat. Când voia ca Boney să se ferească pe marginea liniei, îi repezea cotul în deşert; altfel nu se putea să te înţelegi cu bătrânul Boney, căci deşi vedea că trebuie să facă loc şi ciulea urechile, până nu-l îmboldea sub coaste, nu se mişca din drum. Când se întâmpla ca Boney să adoarmă, ceea ce se întâmpla destul de des, Mac trebuia să-l pocnească cu pumnul peste nas – căci Mac era obligat să-şi facă numaidecât cursele, altfel zbura din slujbă, dacă nu prididea cu transportul vagonetelor. Prin urmare nu putea să-i treacă nimic cu vederea. Totuşi erau foarte buni prieteni. Uneori când Mac îşi epuiza repertoriul de fluierat, se apropia de el şi-l dezmierda pe grumaz, şi stăteau împreună de vorbă: *He, old Boney, how are you today, old fellow? All right, are you?*

La jumătate de an după ce se cunoscură, Mac băgă de seamă că Boney este murdar, aşa că cel mult aci în lumina tulbure a opaiţelor minei mai arăta şi el a căluţ. Dacă l-ar fi scos la lumina zilei – Holy Gee – bietul Boney ar fi trebuit să se ruşineze el însuşi de felul în care arăta.

Mac îşi luă inima în dinţi şi cumpără o ţesală. În capul lui Boney nu mai rămăsese nici cea mai palidă amintire a unui astfel de confort, căci Mac constată numaidecât că Boney întoarce capul spre el. Ori aşa ceva Boney nu făcea nici când se producea câte o explozie în apropierea lui. Imediat după aceea bătrânul Boney începu să-şi salte pântecele lăbărţat, pentru a putea gusta în toată intensitatea plăcerea ţesalei. Mac încercă să-l şi spele, căci îşi pusese de gând să facă pe Boney alb ca zăpada. Dar imediat ce simţi apa, bătrânul Boney tresări, ca şi când i-ar fi trecut un curent electric prin trup şi începu să bată neliniştit din copite. Prin urmare rămaseră la ţesălatul pe uscat. Dar după ce Mac îl ţesălă destul de îndelung, Boney întinse gâtul şi dete drumul unui nechezat ascuţit şi tremurat, întocmai ca un lătrat de câine – acesta era un simplu simulacru de mulţumire cavalină. Mac începu să râdă de clocoti galeria împrejurul lor...

Era mai presus de orice îndoială că Mac îndrăgise pe Boney. Chiar astăzi mai vorbeşte uneori despre el. Simte un fel de duioşie faţă de căluşeii bătrâni, cu spinarea încârligată, şi uneori se opreşte în loc, alături de câte un căluţ de acesta şi-l mângâie pe grumaz, apoi se întoarce spre soţia sa: „Vezi Maud, aşa arăta Boney, exact ca şi căluţul acesta!" Dar Maud văzuse atâtea exemplare asemănătoare cu Boney, încât începuse să se îndoiască de exactitatea afirmaţiilor soţului ei. Mac nu se pricepea la tablouri şi nu cheltuise niciun cent pentru pictură, dar totuşi între lucrurile lui, Maud descoperise un tablou foarte stângaci făcut, care reprezenta un căluţ. Erau căsătoriţi de mai bine de doi ani, când atenţia îi fu atrasă de simpatia

neobişnuită a soţului ei faţă de aceşti căluţi. Într-un rând, la Berkshire-Hills, oprise maşina în marginea drumului:

— Ia te uită, Maud, zise el şi-i arătă în mijlocul drumului un căluţ înhămat la o cotigă ţărănească.

Maud începu să râdă înveselită:

— Bine Mac, este un căluţ bătrân de care poţi întâlni cu miile, în toate părţile.

Firește, Mac îşi da pe deplin seama de acest amănunt şi dete din cap în semn de aprobare:

— Asta se poate, dragă Maud, dar vezi tu, într-un rând am avut şi eu exact un astfel de căluţ.

— Când?

— Când? Ochii lui Mac rătăciră în depărtări. Nimic nu-i venea atât de greu, ca necesitatea de a vorbi despre sine însuşi: Asta s-a întâmplat demult, dragă Maud... La Uncle Tom.

Mac mai adusese şi altceva din mina Uncle Tom. Un ţipăt tăios, ca al unei păsări de pradă – heiehe! – care-i scăpa de fiecare dată când constata prezenţa cuiva în calea automobilului său. Ţipătul acesta îl învăţase în galeria Uncle Tom. Cu acesta urnea pe Boney la drum, când trebuia să plece şi cu acesta îl oprea, când se întâmpla ca un vagonet să sară de pe şine.

Mac era de trei ani în galeria Nr. 8 – şi făcuse jumătate distanţă din cât i-ar fi trebuit ca să înconjure globul – când se întâmplă uriaşa catastrofă minieră de care unii îşi mai aduc şi astăzi aminte. Catastrofa aceasta pricinui moartea a două sute şaptezeci şi doi de lucrători şi reprezentă cel mai mare noroc pentru Mac.

În a treia noapte după Rusalii, dimineaţa la orele trei, se produse o explozie de gaz în galeria cea mai de jos a minei Uncle Tom.

Mac se întorcea cu un convoi de vagonete goale şi fluiera o melodie populară pe care gramofonul din „saloon"-ul lui Johnson o cânta în fiecare seară. Cu totul pe neaşteptate, în mijlocul zdrăngănitului pricinuit de vagonetele goale i se păru că aude ceva, un muget depărtat, şi se uită maşinaliceşte împrejurul său, fără să se oprească din fluierat: văzu că stâlpii şi grinzile cu care erau proptite tavanele din galerie, se frâng ca nişte chibrituri şi muntele se prăbuşeşte peste ei. Smuci din toate puterile pe Boney de căpăstru şi-i ţipă la ureche: *„Hee, hee! Git up... giit up!"* Boney se sperie când auzi stâlpii pârâind pe urma lui şi încercă să pornească în galop; bătrânul Bonaparte îşi întinse trupul nătăvălos, repezi copitele pornite într-un *finish* deznădăjduit şi dispăru sub mormanul uriaş al dărâmăturilor prăvălite peste el. Mac o rupse la fugă, ca un desmetic, cu dărâmăturile

muntelui care alergau după el, să-l ajungă. Era vorba de viaţă şi de moarte! Dar constată îngrozit că stâlpii şi grinzile începuseră să se îndoaie şi în faţa lui şi că tavanul galeriei coboară tot mai jos. Se învârti de câteva ori în loc, întocmai ca o sfârlează, ridică mâinile la tâmple şi se repezi într-un gang lateral. Galeria se prăbuşi cu muget uriaş, gangul în care intrase se auzea pârâind, şi alungat de pietrişul ce se rostogolea pe urma lui, Mac fugea cu sufletul la gură, înnebunit de spaimă, dar iute de picioare. Într-un târziu constată că în fuga lui se învârteşte pe loc; mâinile şi le apăsa pe tâmple şi ţipa!

Începuse să tremure din tot trupul şi nu mai avea nicio putere. Băgă de seamă că a intrat în grajd, ceea ce fără îndoială ar fi făcut şi bătrânul Boney, dacă n-ar fi fost prins sub dărâmăturile galeriei. Trebui să se aşeze, căci picioarele nu-l mai puteau purta; rămase nemişcat, năucit de spaimă şi vreme de un ceas nu fu în stare să se gândească la nimic. Pe urmă îşi aduse aminte de opaiţul pe care-l avea şi a cărui flacără aproape stinsă, lumina împrejurimea; fusese îngropat de dărâmăturile galeriilor şi de zăcămintele cărbunelui prăbuşit. Încercă să se gândească, cum de s-a putut întâmpla aşa ceva, dar nu fu în stare să-şi explice motivul.

Rămase ceasuri lungi şi grele în această atitudine. Plânse chinuit de deznădejde şi de singurătate, dar la urmă se reculese. Scoase o bucată de gumă de mestecat şi simţi că trupul i se mai înviorează.

Era cert că se întâmplase o explozie de gaze sau de praf de cărbune. Pe Boney îl omorâseră dărâmăturile... Iar pe el, fără îndoială vor veni să-l scoată.

Mac se aşează jos, alături de micul său opaiţ şi aşteptă. Aşteptă vreme de câteva ceasuri, apoi se simţi cuprins de o spaimă rece ca de gheaţă şi sări în picioare speriat. Luă opaiţul şi ieşi în galerie, unde cercetă în toate părţile, nu cumva se găseşte vreun loc pe unde ar putea ieşi. Nu găsi nimic; prin urmare nu-i rămânea altceva de făcut, decât să aştepte. Cercetă lada cu furaje, se aşeză din nou jos şi-şi lăsă gândurile să alerge slobode. Se gândi la Boney, la tatăl său şi la Fred cu care intrase împreună în gangurile minei; la barul lui Johnson. La cântecul gramofonului. În gând jucă o nesfârşită serie de jocuri: băgă piesa de cinci cenţi în automat şi învârti manivela... dar i se părea ciudat că acum câştigă mereu: *full hand, royal flush...*

Din mijlocul acestei preocupări fu trezit de un zgomot ciudat. Ceva ţăcănea şi zbârnâia întocmai ca un aparat telefonic. Mac ascultă cu toată atenţia. Pe urmă îşi dete seama că n-a auzit nimic. Era tăcerea care ăulea împrejurul său. Urechile i se înfundaseră. Dar tăcerea aceasta înfiorătoare i se părea insuportabilă. Îşi băgă arătătoarele în urechi şi încercă să-şi revină în fire. Îşi drese glasul şi scuipă zgomotos. Apoi se propti cu spatele în

peretele grajdului şi se uită la aşternutul de paie care fusese pregătit pentru Boney. Într-un târziu se întinse pe paiele acestea şi copleşit de un sentiment de deznădejde neagră, adormi.

Se trezi peste câteva ceasuri (cel puţin aşa îşi închipuia), din pricina umezelii; opaiţul i se stinsese şi acum bălăcea cu picioarele în apă, de cum încerca să facă un pas. Îi era foame şi luând o mână de ovăs din ladă, începu să-l mestece între dinţi. Se aşeză pe ieslea lui Boney, iscodind întunerecul cu ochii, şi mesteca bob după bob. Trăgea în acelaşi timp cu urechea, dar nu auzea nici ciocăneli, nici glasuri, numai ţârâitul şi căderea picăturilor de apă din tavan.

Întunerecul era înfricoşător, şi după o bucată de vreme îşi dete drumul de pe marginea ieslei, scrâşni din dinţi şi începu să-şi smulgă părul, alergând ca un desmetic. Se lovi de peretele grajdului, dete cu capul de câteva ori în peretele de stâncă şi începu să-l bată cu pumnii. Starea aceasta de furie nu dură prea mult, căci se întoarse pe pipăite la iesle şi continuă să mestece ovăs, în timp ce lacrimile îi curgeau slobode în lungul obrazului.

Stete ceasuri întregi în felul acesta. În apropierea lui nu auzea nicio mişcare. Îl uitaseră îngropat în mină.

Mac sta pe marginea ieslei, mesteca ovăs şi se gândea. Capul lui de copil începu să lucreze cu înfrigurare şi-şi simţi trupul rece de spaimă. În ceasul acesta de cumplită cumpănă trebuia să se aleagă, dacă este ceva de capul micului Mac. Şi se dovedi că este!

— *If those blasted fools* nu vin după mine să mă scoată, ţipă el, va trebui să ies singur din mină!

Dar Mac nu începu numaidecât să sape. Se aşeză din nou pe marginea ieslei şi se gândi îndelung şi cu cea mai mare grijă. Îşi făcu în gând planul galeriei din apropierea grajdului. Prin galeria de la miazăzi ar fi fost imposibil să iasă! Dacă în general va putea ieşi, atunci drumul ducea numai prin galeria Merry Aunt şi răsuflătoarea lui Patterson. Zăcămintele din această răsuflătoare erau la şaptezeci, optzeci sau nouăzeci de paşi departe de grajd. Toate aceste amănunte Mac le cunoştea. Cărbunele din galeria Merry Aunt devenise poros din pricina presiunii exercitate de muntele prăbuşit asupra lui. Ori amănuntul acesta era de cea mai mare importanţă.

Pe la orele unu după miezul nopţii strigase lui Patterson care era în răsuflătoare:

— He, Pat, Hikkins spune că de aici nu mai scoatem decât gunoi.

Obrazul asudat al lui Pat apăruse în orbita de lumină a opaiţului şi Pat răspunsese supărat:

— *Hikkins shall go to the devil,* să-i spui vorba asta de la mine, Mac. To hell, Mac! Toată galeria Merry Aunt nu este altceva decât gunoaie, deoarece

straturile de cărbune au fost strivite de greutatea muntelui. Lui Hikkins să-i tacă fleanca; spune-i vorba asta de la mine, şi mai spune-i că-l poftesc să-şi vadă de treaba lui!

Pat proptise răsuflătoarea aceasta cu stâlpi noi şi sănătoşi, căci se temuse că va fi strivit de muntele ce se va prăbuşi peste el. Răsuflătoarea mergea oblic în sus până la o înălţime de două sute cinzeci de metri şi ajungea la macazul liniei din galeria Nr. 7.

Mac număra paşii, dar după ce ajunse până la şaptezeci, simţi un sloi de gheaţă cum îi fuge în lungul spinării, şi după ce număra optzeci şi cinci şi dete peste pietriş, scoase un chiot de bucurie.

Cu gândurile limpezite de energie, cu nervii şi muşchii încordaţi, se apucă de lucru, fără să mai întârzie. În timp de un ceas – stând în apă până în genunchi – reuşi să facă o groapă adâncă în peretele de dărâmături. Dar era sleit de puteri şi din pricina aerului stătut, îi venea rău de la stomac. Trebui să se odihnească. După ce îşi mai veni puţin în fire, se apucă din nou de lucru. Se mişca încet şi hotărât. Trebuia să pipăie pietrele din tavan şi cele de pe ambele părţi, pentru a se asigura că nu se vor dărâma peste el; să îndepărteze colţurile de stâncă din locurile unde puteau deveni primejdioase; să aducă stâlpi şi grinzi din grajd cu care să proptească pereţii, şi să ferească din cale bucăţile mai mari de piatră. În felul acesta Mac lucră ceasuri de-a-rândul, gemând şi respirând scurt şi şuierător. Puţin după aceea se simţi cu desăvârşire sleit de puteri, aşa că se întinse în iesle şi adormi. Imediat ce deschise din nou ochii, trase cu urechea, dar ne auzind nimica, se apucă din nou de lucru.

Săpa, săpa cu, nădejde. În felul acesta Mac săpă câteva zile la rând – deşi nu săpase în total mai mult de patru metri! De sute de ori după aceea visă că sapă, sapă din toate puterile şi-şi taie drum prin piatră...

Pe urmă înţelese că trebuie să fie la gura răsuflătorii. Simţea cu toată precizia că aşa trebuie să fie, după praful ce rămăsese de pe urma cărbunelui strivit. Mac îşi umplu buzunarele de ovăs şi apucă în sus pe răsuflătoare. Majoritatea stâlpilor erau în picioare. Muntele prăbuşit nu adusese decât o cantitate foarte redusă de cărbune, şi lui Mac îi venea să chiuie şi tremura de bucurie, când se gândea că are de făcut o distanţă de cinzeci şi doi de metri, iar cărbunele ce-l întâlnea în cale, se putea feri foarte uşor. Târându-se de la stâlp la stâlp, apucă la deal prin răsuflătoarea neagră. De întors nu se mai putea întoarce înapoi, deoarece îşi astupase el însuşi drumul. Pipăind cu mâna, dete peste căputa unei cizme şi după pielea grosolană şi ruptă, înţelese numaidecât că trebuie să fie cizma lui Patterson. Old Pat era aci, îngropat în cărbunele prăbuşit de sub bolţi, aşa că de spaimă şi groază bietul Mac rămase multă vreme cu trupul încremenit, fără să se mai poată mişca.

Nici astăzi nu îndrăzneşte să se gândească la clipa aceasta de groază. După ce-şi veni din nou în fire, începu să urce încet la deal. În împrejurări obişnuite răsuflătoarea aceasta putea fi trecută cel mult în timp de jumătate oră. Dar deoarece Mac era sleit de puteri şi slăbit, iar din drumul pe care-l făcea, trebuia să ferească tone întregi de cărbuni, după ce se încredinţa că stâlpii cu care sunt proptite bolţile mai stau în picioare, îi trebui vreme mult mai îndelungată. Cu trupul scăldat în sudoare şi frânt ajunse la macazuri. Linia aceasta ducea din galeria Nr. 8 de-a dreptul în galeria Nr. 7.

Mac se întinse să doarmă. Într-un târziu se trezi iarăşi şi cu mare greutate apucă în sus pe linie.

Într-un târziu ajunse la capăt: galeria era liberă.

Mac se lăsă jos şi începu să mestece ovăs şi-şi linse palmele umede, ca să-şi astâmpere setea. Apoi apucă spre vârtejul de ieşire al minei. Cunoştea galeria Nr. 7 tot atât de bine ca şi galeria Nr. 8 în care lucrase, dar drumul fiindu-i închis de cărbunele prăbuşit, trebuia să facă mereu câte un înconjur. Rătăci ceasuri întregi, până când îşi simţi sângele vâjâindu-i în urechi. Trebuia să ajungă la vârtejul de ieşire, trebuia să ajungă numaidecât... şi să tragă clopotul de alarmă...

Dar în aceeaşi clipă – exact când începuse să tremure – de spaimă că a rămas închis în această galerie – văzu nişte scăpărări palide de lumină roşietică: Opaiţe! Erau trei de toate!

Mac deschise gura, ca să strige... dar nu reuşi să articuleze niciun sunet şi căzu grămadă. Se poate ca totuşi Mac să fi strigat, deşi doi dintre cei trei lucrători jurau că n-au auzit nimic, dar al treilea susţinea că i s-a părut c-aude un ţipăt stins.

Mac simţi că l-a luat cineva pe sus. Pe urmă simţi că se găseşte în colivia ascensorului care-l scoate din mină; de fapt se şi trezi, căci i se părea că ascensorul urcă grozav de încet. Pe urmă simţi că întind nişte pături peste el şi că-l ridică din nou... şi nu mai simţi nimica.

Mac rămăsese închis în adâncul pământului şapte zile încheiate, deşi el îşi închipuise că nu trecuseră mai mult de trei. Dintre toţi lucrătorii intraţi în galeria Nr. 8, el fusese singurul salvat. Pogăniciul apăru din adâncul minei prăbuşite întocmai ca o fantomă venită din altă lume. Pe vremea aceea întâmplarea lui tragică fu publicată de toate ziarele din America şi Europa. Pogăniciul din Uncle Tom! Fotografia lui – aşa cum îl duceau cu targa, acoperit de pături şi cu mâna tăciunită şi mică bălăngănind pe marginea brancardei, în drumul spre spital – apăru în toate ziarele.

Toată lumea râsese emoţionată de primele cuvinte pronunţate de Mac, după ce s-a trezit la spital:

— *Have some chewing gumm, sir?* întrebase el pe medicul oprit lângă patul său.

Dar pentru el cuvintele acestea erau cât se poate de firești, deoarece gura lui Mac era uscată ca o iască; tot atât de bine ar fi putut să ceară și apă.

Peste opt zile Mac era pe deplin restabilit. Când la întrebările lui îi răspunseră cu multă prudență, ce s-a întâmplat cu tatăl său și cu Fred, Mac își acoperi obrazul cu palmele mâinilor și începu să plângă, cum numai un băiețaș de treisprezece ani este în stare să plângă, după ce-și dă seama că a rămas singur pe lume. Dar încolo micului Mac îi mergea admirabil. Îl hrăneau foarte bine și toată lumea îi trimitea prăjituri, vin și bani. Cu asta însă aventura lui Mac s-ar fi terminat, dacă nu s-ar fi găsit o doamnă bogată din Chicago – impresionată de soarta tragică a micului pogăniciu – care să-l ia în grija ei. Din ziua aceea se ocupă ea însăși de educația lui.

Mac nu s-ar fi gândit pentru nimic în lume, că omul ar putea să devină și altceva, nu numai lucrător într-o mină; prin urmare protectoarea lui îl trimise să urmeze cursurile unei Academii Miniere. După ce-și luă diploma, Mac se întoarse la Uncle Tom în calitate de inginer și rămase doi ani în slujba minei. De aci se angajă tot ca inginer la minele de argint Juan Alvarez din Bolivia... o regiune unde trebuia să știi dinainte momentul exact când trebuie să aplici adversarului un pumn bine îndreptat în obraz, ca să nu mai ai bătaie de cap din pricina lui. Mina dete faliment și Mac se angajă la lucrările de forare ale tunelului Căilor Ferate Bolivia-Anzi. Aci născoci „ideea" lui. Punerea în practică a acestei idei depindea de descoperirea și ameliorarea sistemelor de forare a stâncilor... așa că Mac se așternu pe lucru. Diamantul burghielor de forat trebuia înlocuit cu un material mai ieftin și de o duritate foarte apropiată de a diamantului. Mac se angajă în atelierele de cercetări ale uzinelor Edison Works Limited și încercă să creeze un oțel de scule care să aibă o duritate excepțională. După ce lucră vreme de doi ani din toate puterile și ajunse foarte aproape de ținta pe care o urmărea, plecă din serviciul uzinelor Edison Works și începu să lucreze pe cont propriu.

Allanitul său îl ajută să facă foarte repede avere. La această epocă, întâlni pe Maud. Până acuma nu avusese niciodată vreme de ajuns, ca să se poată ocupa de femei și pe el nici nu-l interesau. Maud însă îi plăcu de la prima vedere. Obrazul ei delicat și oacheș de madonă, ochii ei calzi și mari, care în lumină aveau sclipiri chihlimbarii, atitudinea ei calmă (pe vremea aceea mai purta încă doliul după mama ei), temperamentul ei spontan și entuziast, toate aceste amănunte făcură o adâncă impresie asupra lui. În special îi plăcuse obrazul ei. Avea cel mai curat, cel mai alb și cel mai delicat obraz pe care-l văzuse în viața lui și se mira cum de pielița obrazului ei nu plesnește

la cea mai uşoară adiere de vânt. Se simţea impresionat de curajul cu care înfrunta viaţa. Pe vremea aceea da lecţii de muzică la Buffalo şi era ocupată de dimineaţa până seara. Într-un rând o auzise vorbind despre muzică, literatură şi artă – tot lucruri din care el nu înţelegea nicio boabă – şi simţi o admiraţie nelimitată faţă de cunoştinţele şi priceperea ei. Se îndrăgosti până peste cap de Maud şi comise şi el exact aceleaşi imprudenţe ca orice bărbat în situaţia lui. La început curajul îl părăsise cu totul şi avea clipe când se simţea chinuit de deznădejde. Dar într-una din zile în ochii lui Maud descoperi înflăcărarea unei expresii – ce expresie o fi fost, Doamne – şi expresia aceasta îi dete curaj. Fără să mai întârzie nicio clipită, o ceru în căsătorie, şi la câteva săptămâni se căsătoriră. Imediat după aceea sacrifică alţi trei ani de muncă neostenită, pentru prelucrarea ideii lui în toate amănuntele.

Şi astăzi era Mac, Mac pur şi simplu, al cărui nume îl slăveau rapsozii populari în sălile de spectacole de la periferia oraşului.

II.

În primele luni Maud nu avu decât rareori ocazie să vadă pe Mac.

Înţelese chiar din primele zile că activitatea lui de acuma este cu totul altceva decât ceea ce fusese activitatea lui în fabrica din Buffalo şi era destul de deşteaptă şi avea suficientă putere de voinţă să sacrifice operei lui Mac toate preferinţele ce le-ar fi avut. Uneori treceau zile întregi, când nu-l vedea deloc. Era plecat la şantier, sau în atelierele de experienţe din Buffalo, sau avea diverse consfătuiri. Allan începea lucrul dimineaţa la şase şi de multe ori nu ieşea din birou până târziu noaptea. Sfârşit de puteri, prefera de multe ori să se întindă pe canapeaua de piele din biroul său, în loc să se mai ducă până la Bronx.

Maud se împăcă şi cu asta.

Ca să aibă cât de puţin confort, îi aranjă un dormitor cu cameră de baie şi o sufragerie în Palatul Syndicatului; un mic apartament unde avea tutun şi lulele, gulere, rufe curate, cu un cuvânt unde putea găsi tot ce-i trebuia. Îi dete pe Lion, valetul chinez, ca să-l servească, căci nimenea nu s-ar fi priceput mai bine decât el cum trebuie să procedeze faţă de Mac. Lion cu temperamentul său de asiat placid ar fi fost în stare să repete de sute de ori la rând – la intermitenţe destul de scurte – şi fără să-şi piardă răbdarea: *„Dinner, sir... Dinner, sir!”* Nu-şi pierdea nici răbdarea şi nu avea nici toane. Era întotdeauna prezent, dar niciodată nu-l vedea nimeni. Se mişca fără zgomot şi în acelaşi ritm, întocmai ca o maşină bine unsă, dar cu toate acestea lucrurile din casă erau întotdeauna într-o ordine desăvârşită.

În orice caz pe Mac îl vedea acum şi mai rar, dar încerca să fie curajoasă. Cât dură vremea bună, aranjă în fiecare seară câte un mic dineu pe terasa Palatului Syndicatului, de unde aveau o vedere feerică a New York-ului în timp de noapte. Dineurile acestea, în tovărăşia prietenilor şi a colaboratorilor lui Mac, îi făceau mare plăcere şi-şi petrecea toate după-amiezile făcând pregătiri. Nu se supăra nici când constata că Mac nu poate pierde mai mult de câteva minute în societatea invitaţilor săi.

Duminicile însă Mac şi le petrecea în mod regulat la Bronx, împreună cu ea şi cu mica Edith; în astfel de cazuri părea că-şi dă toată silinţa să şteargă amintirea absenţei lui din timpul săptămânii şi nu se gândea decât la ea şi la fetiţa lor; era vesel şi exuberant ca un tânăr de douăzeci de ani.

Uneori duminica lua automobilul şi pleca împreună cu ea la şantierul din New Jersey, „ca să mai dea puţin curaj lui Hobby".

Urmă după aceea o lună întreagă de conferinţe cu fondatorii şi marii acţionari ai Syndicatului, cu reprezentanţii finanţei, cu inginerii, agenţii, cu specialişti în domeniul higienei şi cu constructorii. În şantierul din New Jersey daseră peste mari cantităţi de apă; lucrările în serpentine din Bermude le pricinuiau dificultăţi nebănuite. În Finisterre materialul de construcţie se dovedise că este de calitate inferioară şi trebui înlocuit. Dar afară de asta lucrările curente care trebuiau executate fără întârziere, se îngrămădeau din zi în zi tot mai mult.

Uneori Allan era obligat să lucreze douăzeci de ore în şir şi era de la sine înţeles, că în astfel de împrejurări nu putea avea pretenţia ca el să se ocupe de ea.

Mac o asigura că peste câteva săptămâni totul va reintra în ritmul normal. După ce va trece primul *rush*. Maud avea răbdare. Singura ei grijă era ca Mac să nu se istovească din cauza lucrului.

Maud era mândră de faptul că era soţia lui Mac Allan, şi petrecea timpul într-un extaz neîntrerupt. Îi făcea plăcere când vedea că ziarele îl numesc „Cuceritorul Continentelor Submarine" şi că apreciază genialitatea şi îndrăzneala proiectelor sale. În realitate însă nu reuşise să se împace pe deplin cu gândul că Mac a devenit cu totul pe neaşteptate un bărbat celebru. Uneori se uita la el înfiorată de mirare şi respect. Dar constata întotdeauna că soţul ei arată exact ca şi înainte de asta; un bărbat neprefăcut şi fără nimic extraordinar. Uneori se gândea cu spaimă că nimbul gloriei sale ar putea să pălească în faţa opiniei publice, dacă oamenii vor afla că în fond soţul ei este o fire atât de puţin complicată. Începu să adune cu înfrigurare toate articolele şi notele în legătură cu tunelul şi cu Mac. Uneori intra şi în câte o sală de cinematograf, dacă se întâmpla să-i fie în drum, pentru a se vedea pe sine, „Mac-s wife", în Tunnel Citty, coborând din automobil şi cu

mantaua deschisă, fluturând în vânt. Ziariştii profitau de toate ocaziile pentru a avea câte o convorbire cu ea şi-i venea să se tăvălească de râs, când a doua zi cetea în ziare: „Soţia lui Mac spune că el este cel mai ideal soţ şi tată din New York".

Deşi nu era dispusă să admită o astfel de posibilitate, totuşi se simţea măgulită, când în magazinele unde-şi făcea cumpărăturile, vedea publicul că se uită curios la ea, şi cel mai mare triumf din viaţa ei fu ziua când Ethel Lloyd se opri cu maşina în Union Square şi o arătă prietenelor ei.

Când vremea era frumoasă, scotea pe Edith la plimbare cu un cărucior elegant prin parcul din Bronx, pe urmă se duceau la grădina zoologică, unde se opreau ceasuri întregi în faţa cuştilor în care erau maimuţele, şi se distrau; dar la drept vorbind Maud nu se distra cu nimic mai puţin decât Edith. După ce veni toamna cu negurile şi umezeala ce se ridica din pământ, se termină şi cu această distracţie.

Mac îi făgăduise ca de Crăciun să petreacă trei zile încheiate – fără niciun fel de ocupaţie – împreună cu ele două, şi Maud jubila cu săptămâni de zile înainte de această sărbătoare, care trebuia să fie exact cum fusese primul Crăciun pe care-l petrecuseră împreună în calitate de căsătoriţi. Hobby le făgăduise să vină a doua zi, aşa că vor juca bridge, până când nu se vor mai putea ţine pe picioare. Pentru aceste trei zile de vacanţă, Maud întocmise un program nebănuit.

Cât dură luna decembrie, pe soţul ei aproape nu-l văzu deloc. Allan era zilnic ocupat şi avea conferinţe neîntrerupte cu financiarii, deoarece făceau pregătirile pentru marea campanie ce trebuia să înceapă în luna ianuarie.

Înainte de orice Allan avea nevoie chiar de la început de frumoasa sumă de trei miliarde de dolari. Dar nu se îndoia nicio clipă, că va reuşi să le obţină.

Săptămâni de-a-rândul Palatul Syndicatului fu asediat de ziarişti, deoarece presa făcuse afaceri strălucite cu senzaţionalul proiect al lui Allan. Cum va fi construit tunelul? Cum va fi administrat? Cum vor aerisi gangurile subterane? Cum a fost calculată curba ce o va face traseul tunelului? Cum se poate ca acest traseu, cu toate micile ocoluri pe care le va face, să fie totuşi mai scurt cu o cinzecime decât drumul pe mare? (N-ai decât să înfigi un ac în globul pământului şi vei vedea). Toate acestea erau întrebări care săptămâni de-a-rândul ţinură publicul cu sufletul la gură. În cele din urmă presa începu o nouă campanie a tunelului, care se desfăşură cu aceeaşi patimă şi tot atât de zgomotoasă ca şi prima care fusese un „război al tunelului".

Presa adversă invocă aceleaşi argumente pe care le mai întrebuinţase o dată, şi afirma că nimenea nu va fi în stare să construiască această gigantică linie prin granit şi bazalt; că o adâncime de 4000 până la 5000 de metri sub

nivelul mării exclude orice posibilitate de activitate omenească; că din cauza căldurii îngrozitoare şi a enormei presiuni, niciun fel de material nu va putea rezista şi că din aceste motive întreprinderea tunelului va înregistra un dureros eşec. Dar presa favorabilă Syndicatului explica, pentru a mia oară, cetitorilor ei avantajele ce le reprezenta tunelul: Timp! Timp! Economie de timp! Exactitate! Siguranţă! Trenurile vor circula, tot atât de sigure ca şi trenurile care circulă la suprafaţa pământului... poate chiar mult mai sigure! Drumul nu va mai fi condiţionat de mersul vremii, de ceaţă şi de inundaţii, şi călătorii nu se vor expune să fie mâncaţi de peşti, undeva în largul Oceanului. E de ajuns să te gândeşti la catastrofa vaporului „Titanic" în care au pierit o mie şase sute de oameni, şi la soarta vasului „Kosmos" care a dispărut în valurile Oceanului, având patru mii de oameni pe bord.

Dirijabilele nu vor putea fi considerate niciodată drept mijloc de transport al maselor. Afară de asta, dirijabilele care au reuşit să treacă până acum Atlanticul, pot fi numărate pe degete.

La această epocă ar fi fost imposibil să deschizi un ziar, fără să dai peste articole privitoare la tunel, sau peste ilustraţii şi schiţe în legătură cu el.

În luna noiembrie ştirile acestea începură să lâncezească şi la urmă dispărură cu totul din coloanele ziarelor. Biroul de Presă al Syndicatului începuse să devină exagerat de discret. Allan pusese şantierele sub pază severă, aşa că ar fi fost imposibil să mai publice ilustraţii în legătură cu lucrările.

Frigurile provocate de ziare în opinia publică, se domoliră şi la câteva săptămâni după aceea problema tunelului era o chestiune învechită care nu mai interesa pe nimenea. Un eveniment cu totul nou era acuma la ordinea zilei: un zbor internaţional împrejurul globului.

Tunelul fusese uitat!

Aceasta era intenţia lui Allan. El îşi cunoştea oamenii şi ştia foarte bine că entuziasmul de la început nu-i produsese nici cel puţin un milion de dolari. Va avea grijă, ca atunci când va sosi momentul, să dezlănţuiască un al doilea val de însufleţire care nu se va întemeia numai pe partea senzaţională a întreprinderii.

În luna decembrie ziarele publicară o ştire amănunţită şi susţinută de toate explicaţiile necesare, menită să dea posibilitate opiniei publice să înţeleagă importanţa proiectului lui Allan: Societatea Pittsburg Smelting and Refining Company obţinuse – pentru suma de douăsprezece milioane de dolari – dreptul de opţiune asupra tuturor materiilor prime ce vor fi scoase la lumina zilei, în timpul lucrărilor tunelului, şi care vor putea fi prelucrate din punct de vedere tehnic. (În al şaselea an de la începerea lucrărilor acţiunile P.S.R.C. se urcară cu 60 de procente). În acelaşi timp în ziare apăru

o notiţă care spunea că Edison Pictures Ltd. a obţinut pentru un milion de dolari dreptul exclusiv de a face fotografii şi a lua vederi pe şantierele Syndicatului, tot timpul cât vor dura lucrările, şi că aceste filme vor fi prezentate publicului.

Afişele uriaşe ale casei Edison Pictures anunţau că direcţiunea „are de gând să eternizeze într-un film uriaşa operă a tunelului, de la prima lovitură de cazma, până la primul *Europe-Flyer,* pentru a trece în patrimoniul generaţiilor viitoare istoria celei mai gigantice opere a omenirii". Filmele vor fi prezentate în primul rând la New York, iar de aci le vor trece la cele treizeci de mii de cinematografe ce le avea Societatea pe toată întinderea globului.

Ar fi fost imposibil să poţi inventa o reclamă mai bună în favoarea tunelului.

Edison-Pictures îşi începu activitatea în aceeaşi zi şi cele două sute de săli de cinematograf ce le avea în New York, fură ocupate până la ultimul loc.

Filmul reprezenta cunoscutele scene de pe terasa hotelului *Atlantic;* continua cu cele cinci coloane uriaşe de praf din fiecare şantier; cu valurile de piatră prăvălite de explozia dinamitei; cu alimentarea celor o sută de mii de lucrători; cu plecarea batalioanelor de lucrători în zorii zilei spre şantiere; arăta şi pe omul căruia o despicătură de stâncă îi strivise coşul pieptului şi care mai respira încă, foarte încet. Arăta cimitirul din Tunnel-Citty cu cele cincisprezece movile proaspete. Arăta un grup de tăietori din Canada care tăiau o pădure întreagă pentru Mac – arăta nesfârşitele convoaie de vagoane cu materiale care toate purtau inscripţia A.T.S. (Atlantic Tunnel Syndicat).

Filmul acesta care dura zece minute întregi şi purta numele fără pretenţie „Vagoane de Cale Ferată" făcu în realitate cea mai puternică şi mai zguduitoare impresie. Trenuri de materiale şi nimic altceva. Trenuri de marfă din Suedia, Rusia, Austria, România, Germania, Franţa, Anglia şi America. Trenuri încărcate cu minereu, cu buşteni, cu cărbuni, cu şine de cale ferată, cu traverse, cu ţevi de conductă, trenuri care nu se mai terminau. Locomotivele vărsau vălătuci de fum pe coşuri şi toate treceau în goană... treceau mereu... aşa că în cele din urmă ţi se părea că le auzi uruind şi pocnind din bucelele osiilor.

La urmă de tot mai rula un film scurt: „Allan împreună cu Hobby inspectează şantierul din New Jersey".

Edison-Pictures prezenta în fiecare săptămână câte un nou film în legătură cu tunelul, şi la sfârşitul fiecărui film Allan apărea întotdeauna, într-o anumită scenă inedită.

Câtă vreme înainte de asta numele lui Allan abia dacă însemnase ceva mai mult decât numele unui pilot care face zboruri de durată, care astăzi este aclamat şi mâine îşi frânge gâtul, ca poimâine să fie uitat, astăzi lumea îşi făcea despre el şi despre opera lui o idee mult mai limpede şi mai durabilă.

La patru zile înainte de Crăciun New York-ul şi toate oraşele mai de seamă din Uniune fură inundate de afişe, mari cât peretele unui vagon de marfă, în faţa cărora publicul – cu toată înfrigurarea caracteristică în săptămâna Crăciunului – începea să se adune în grupuri. Afişele acestea reprezentau un oraş fermecat, un ocean de case, prinse din zbor. Niciodată nu s-a întâmplat şi nici n-a visat nimenea, că aşa ceva ar fi posibil. În mijlocul acestui oraş, reprezentat în tonalităţi luminoase (exact cum ar fi fost New York-ul într-o dimineaţă cu soare şi atmosfera încărcată de pâclă), era clădirea grandioasă a unei gări, în comparaţie cu care Hudson-River-Terminal, Central şi Pennsylvania Station păreau simple jucării de copii. Terasele în formă de deltă, coborau chiar din faţa gării. Aceste terase precum şi linia principală ce ducea până la gura tunelului, trecea pe sub nenumărate viaducte, avea parcuri împodobite cu havuzuri, şi pajişti înflorite. În piaţa din faţa gării erau îngrămădiţi unul lângă altul zgârie-nori cu cel puţin o mie de fereşti: hoteluri, magazine, bănci, birouri. În lungul bulevardelor şi a străzilor se vedea mişunând mulţimea de oameni, automobile, tramvaie electrice şi trenuri aeriene. În fund, pierdute în ceaţa tulbure din zare, se vedeau rânduri nenumărate de blocuri. În primul plan, pe partea stângă erau instalaţiile ca din basme ale unui port, antrepozite, docuri, cheiuri, în lungul cărora lucrul se desfăşura cu înfrigurare: la cheiuri erau ancorate vapoare, coş lângă coş şi catarg lângă catarg. Pe partea dreaptă era o plajă nesfârşită, presărată cu fotolii de trestie şi în fund cu hoteluri uriaşe pentru vizitatori. Sub strălucitorul proiect era inscripţia: „Oraşele lui Mac Allan, de astăzi în zece ani!"

Cele două treimi din partea de sus a afişului erau numai senin de cer, şi tocmai în marginea cea mai extremă se vedea un avion care nu era cu nimic mai mare decât o molie. Din avion se vedea pilotul aruncând ceva peste bord care la început nu era mai mare decât un grăunte de năsip, dar imediat după aceea devenea mai distinct, flutura în aer, ca să devină un fel de bileţel şi unele dintre acestea ajunseseră foarte aproape deasupra oraşului, aşa că puteai ceti cu uşurinţă inscripţia ce o purtau: „Cumpăraţi loturi!"

Afişul acesta fusese făcut de Hobby, care era de ajuns să se bată cu degetul pe frunte, ca numaidecât să apară cu cele mai năstruşnice idei.

În aceeaşi zi afişul imprimat în mărime corespunzătoare fu trimis tuturor ziarelor. Fiecare metru pătrat al oraşului New York fu acoperit de astfel de afişe. În toate birourile, restaurantele, barurile, berăriile, în trenuri, în gări,

ferryboat-uri şi în toate părţile dădeai peste oraşul minune pe care Allan avea de gând să-l ridice din dunele sale de nisip. Oamenii făceau haz, se uitau uimiţi, dar admirau proiectul de pe afiş, aşa că până seara toată lumea cunoştea în cele mai mici amănunte oraşul lui Mac Allan, şi întreg New York-ul era convins că a fost cel puţin o dată în Mac Allan-s City.

Omul acesta ştia perfect de bine ce trebuie să facă pentru ca lumea să vorbească despre el.

— *Bluff! Bluff! Fake! The greatest bluff of the world!*

Dar dintre zece inşi care strigau *„bluff"* se alegea întotdeauna câte unul care dădea din mâini, apuca pe ceilalţi de umeri şi-i scutura, strigând, până se făcea vânăt la obraz:

— *Bluff? Nonsense, man!* Bagă-ţi minţile în cap. Mac va face acest oraş! Ne mai vedem noi! Mac este omul care face tot ce spune!

Oare existenţa acestor oraşe gigantice era posibilă sau cel puţin verosimilă, în viitorul apropiat? Aceasta era întrebarea ce preocupa pe toată lumea.

Ziua următoare ziarele publicară părerile celor mai renumiţi statisticieni, economişti, bancheri şi mari industriaşi în legătură cu proiectul: *Mr. F. says...* Cu toţii erau de acord că singură administrarea tunelului şi exploatarea din punct de vedere tehnic va necesita mii de oameni care vor forma oraşe cu totul aparte şi vor ocupa teritorii imense. După părerea unor anumiţi specialişti, trei sferturi din totalul circulaţiei călătorilor între Europa şi America se va desfăşura prin tunel – unii erau de părere că nouă zecimi – aşa că astăzi când zilnic între cele două continente se găsesc pe drum cam cincisprezece mii de oameni, după terminarea tunelului circulaţia aceasta va fi de şase ori mai mare, iar alţii afirmau că se va înzeci. Cifrele puteau ajunge la totaluri pe care astăzi nimenea nu le-ar fi putut prevedea. Grupuri uriaşe de călători vor sosi în fiecare zi în oraşele tunelului. Era foarte probabil ca peste zece, douăzeci, cinzeci sau o sută de ani, oraşele acestea să ia proporţii nebănuite pe care noi oamenii de azi, cu meschinele mijloace de măsurat de care dispunem, nici să nu le putem concepe.

Allan dădea acum lovitură după lovitură.

A doua zi aduse la cunoştinţa publicului preţurile loturilor de vânzare.

În orice caz Allan nu era atât de nerușinat încât să ceară aceleaşi sume ce se cereau în Manhattan, unde metrul de teren trebuia acoperit în întregime cu bancnote de câte o mie de dolari, dar cu toate acestea preţurile lui era sfruntător de exagerate şi dezarmau până şi pe cei mai îndrăzneţi. Agenţii imobiliari se frământau şi se răsuceau pe loc, de parcă ar fi înghiţit otravă. Îşi duceau mâna la gură, ca şi când şi-ar fi fript şi buzele şi degetele. Ia te uită, cine a mai auzit de aşa ceva, şi-şi trânteau câte un pumn în gambetă:

Mac! Unde s-a ascuns până acuma pungaşul acesta care dintr-o singură lovitură le spulberă toate nădejdile de a putea câştiga o avere, în timp de câţiva ani? De unde-şi luase dreptul ca toţi banii disponibili să-i mături exclusiv în buzunarele sale?

Un fapt însă era cert: Afacerea asta Allan era cea mai îndrăzneaţă specula de terenuri ce s-a pomenit de când e lumea. Allan, pungaşul acesta, cumpărase dunele de năsip cu hectarul şi acum le vindea cu metrul pătrat. În cartierele mai ieftine ale oraşelor sale afurisite – care nici nu existau cel puţin – îşi însuti capitalul învestit, iar în cartierele aşa zise din centru, şi-l înmii.

Specula te înmărmurea! (Unii dintre speculanţi se urmăreau unul pe altul bănuitori. Plănuiau atentate, trusturi şi cointeresări misterioase!) În faţa preţurilor neruşinate, cerute de Allan, speculanţii făcură front, gata să meargă până la cuţite. Allan mai avea şi îndrăzneala să afirme că această ofertă „favorabilă" nu va rămâne deschisă pentru public decât vreme de trei luni. Să poftească! îşi ziceau adversarii săi. Să vedem dacă se vor găsi amatori pentru mocirlele lui infecte... Ehe!... Nebuni care să plătească cu bani buni apă în loc de whisky...

Dar realitatea fu cu totul alta!

Exact Societăţile de Navigaţie, care împroşcaseră pe Allan cu foc şi pucioasă, fură cele dintâi care achiziţionară primele loturi de construcţie, cheiurile şi docurile de care aveau nevoie. Banca Lloyd înghiţi o porţiune enormă de teren, iar după ea veni Magazinul Universal Wannamaker.

Acum trebuiau să cumpere. Erau obligaţi, deoarece ziarele publicau în fiecare zi noi liste de cumpărări efectuate – sume fabuloase aruncate pentru năsip şi pietriş – într-un oraş fantomă – dar trebuiau să cumpere, de teamă să nu ajungă prea târziu. În lume se întâmplă atâtea lucruri, al căror sfârşit nimenea nu-l poate prevedea.

„— Nearer my God to thee"... aşa că nu mai puteau da înapoi...

Allan nu se opri în drum. Reuşise să încălzească opinia publică până la temperatura necesară şi acum înţelegea să profite de această temperatură.

În ziua de patru ianuarie publică un uriaş apel în toate ziarele, cu care invita lumea să semneze primele trei miliarde de dolari, din care două treimi reveneau Americii, iar restul de o treime Europei. Un miliard va fi emis în acţiuni, iar restul în bonuri de participaţie.

Apelul la subscripţie dădea toate amănuntele în legătură cu cheltuielile mai principale ale lucrărilor, cu forarea tunelului, cu rentabilitatea, cu beneficiile şi amortizarea. Presupunând o circulaţie zilnică de treizeci de mii de persoane, tunelul va renta. Fără îndoială însă că cel puţin patruzeci de mii de călători vor întrebuinţa zilnic tunelul şi eventual chiar mai mulţi. La asta

se mai adaugă enormele încasări din transportul mărfurilor, al coletelor poştale, din expediţia pneumatică a poştei exprese şi din telegrame...

Toate acestea erau cifre pe care până acuma lumea nu avusese ocazie să le vadă. Cifre care te zăpăceau, te obsedau, cifre nefaste care-ţi tăiau respiraţia şi-ţi luau mintea!

Apelul la subscripţie era semnat de fondatorii Syndicatului şi de marii acţionari, de cele mai strălucite nume din Uniune şi de marile bănci. În fruntea conducerii financiare a întreprinderii apăru, spre marea mirare a New-York-ului, un bărbat despre care toată lumea ştia că este *„Lloyd's right-hand-man":* S. Woolf, care până acum fusese director la *Lloyd's Bank*.

III.

Pe Woolf îl pusese Lloyd însuşi în fruntea Syndicatului şi cu asta numele lui S. Woolf rămase legat pentru vecie de tunel.

Fotografia lui apăru în ediţiile de seară ale ziarelor: un gentilom plin de demnitate, cu înfăţişare gravă, puţin cam gras şi cu obrazul tipic oriental. Cu buzele groase, cu un nas puternic şi coroiat, cu părul scurt, negru şi bătucit, cu o mustaţă neagră, tăiată scurt, iar ochii de culoare închisă şi bulbucaţi aveau luciri melancolice.

„A început ca negustor de haine vechi... azi este directorul financiar al A.T.S. cu un salariu anual de două sute de mii de dolari. Vorbeşte douăsprezece limbi" – scriau ziarele.

Afacerea cu hainele vechi era un basm pe care mai mult din glumă îl pusese însuşi S. Woolf în circulaţie. În orice caz însă e cert că S. Woolf se ridicase de foarte „de jos". Până la vârsta de doisprezece ani frământase noroiul unui orăşel unguresc cu numele Szenteş şi mâncase pâine cu ceapă. Pe vremea aceea îl chema Samuel Wolfsohn şi tatăl său era şhames (spălător de morţi) şi gropar al comunităţii. La treisprezece ani intră în calitate de practicant în biroul unei bănci din Budapesta unde rămase vreme de cinci ani. Aci la Budapesta i se întâmplă să constate pentru prima dată că „hainele au început să-l strângă", cum spunea el însuşi. Era îmbibat de ambiţii, de deznădejdi, de umilinţe, de doruri de mărire, şi aproape înnebunit de visuri îndrăzneţe. Încercă deci să se reculeagă, pentru a face un salt disperat. Păzea, căci acum a pornit la drum! Şi Samuel Wolfsohn se canoni zi şi noapte, cu dinţii încleştaţi, mânat de o energie sălbatică. Învăţă limba engleză, franceză, italiană, spaniolă, rusă şi poloneză. Dar constată că creierul său absoarbe limbile acestea fără nicio greutate deosebită, exact cum sugativa ar absorbi un clăbuc de cerneală. Se împrieteni cu vânzători de covoare, cu vânzători de portocale, cu chelnări, studenţi şi pungaşi de buzunare, pentru a face exerciţii de conversaţie. Ţinta lui era Viena.

Ajunse la Viena, dar şi aci începură să-l strângă hainele. Se simţea ca şi când ar fi fost strâns în mii de curele. Acum ţinta lui era Berlinul. Samuel Wolfsohn presimţea care va fi itinerarul său. Îşi înfipse în memorie încă o sută de mii de vocabule, şi învăţa ziarele străine pe din afară. După trei ani reuşi să fie angajat corespondent la un agent de bursă din Berlin, cu o leafă din care ar fi putut muri de foame. Dar şi aci îl strângeau hainele. De astă dată se pomeni că a devenit pe neaşteptate *ungur* şi *evreu*. Prin urmare îşi zise că drumul carierei lui trece prin Londra, şi bombardă toate băncile londoneze cu oferte. Nu obţinu niciun rezultat. Cei din Londra nu aveau nevoie de el, dar el, Samuel Wolfsohn, era hotărât să-i silească să aibă nevoie. Instinctul îl îndreptă spre limba chineză. Creierul său absorbi şi această limbă dificilă; pentru pronunţare făcea exerciţii cu un student chinez, căruia drept compensaţie îi aduna mărci poştale pentru colecţie. Samuel Wolfsohn trăia mai rău decât un câine. Nu da niciodată o para bacşiş, şi avea curajul să treacă cu vederea obrăznicile celui mai impertinent chelnăr berlinez. Nu lua niciodată tramvaiul, ci se târa ca un erou pe picioarele chinuite, cu talpa lată şi degetele pline de bătături; dădea lecţii de limbi străine cu optzeci de bani pe oră şi făcea traduceri. Bani; trebuia să scoată bani din piatră seacă! Se cutremura de dorinţele nebuneşti; ambiţiile nu-i mai lăsau o clipă de odihnă şi închipuirile cele mai îndrăzneţe îi săgetau prin minte. Nu voia să ştie de odihnă, nici de recreaţie, nici de somn şi nici de aventuri romantice. Decepţiile şi umilinţele ce i le impunea viaţa, nu puteau decât să-l facă şi mai vânjos; se frângea de mijloc şi se îndrepta din nou. Ori-ori! îşi zicea el. Luă o hotărâre neaşteptată şi puse totul pe o carte! Îşi dete demisia. Plăti treizeci de mărci unui dentist, ca să-i pună o plombă şi să-i cureţe dinţii. Îşi cumpără ghete elegante şi-şi făcu un costum englezesc, la cel mai bun croitor, şi plecă la Londra ca un adevărat gentleman. După patru săptămâni de alergătură zadarnică, la banca Tayler & Terry, întâlni un alt Wolfsohn care trecuse prin aceeaşi metamorfoză. Acest Wolfsohn vorbea exact atâtea limbi, câte vorbea şi el, şi i-ar fi făcut deosebită plăcere să-i poată frânge gâtul. Dar nu reuşi să i-l frângă. Acesta a fost cel mai mare succes din viaţa lui.

Wolfsohn, arivistul, chemă un tălmaci chinez, dar rămase cu gura căscată, când constată că cei doi au început o conversaţie în toată regula. Peste trei zile era din nou la Berlin, dar – *if you please* – nu pentru a rămâne în acest oraş. Acum era Mr. S. Wolfson (fără *h*) din Londra, vorbea exclusiv englezeşte şi plecă în aceeaşi seară spre Shanghai, ca nobil pasager, obişnuit să tiranizeze oamenii de serviciu de la vagoanele cu paturi. La Shanghai se simţi mai la larg. Aci era aer liber şi orizonturi largi. Dar haina îl mai strângea niţel şi acuma. Încă nu era englez, oricât de fidel şi-ar fi copiat

camarazii de Club. Se botează deci şi trecu la religia catolică, deşi nu-l rugase nimenea. Făcu economii (aşa că bătrânul Wolfsohn putu să renunţe la slujba lui de şhames) şi plecă în America. În sfârşit, acum putea respira în voie: avea o haină destul de largă în care se simţea bine. Drumul în faţa lui se aşternea liber, aşa că acum putea lăsa să se descarce în voie toată energia propulsivă ce o cumulase. Luă o hotărâre îndrăzneaţă şi-şi reteză fără ezitare ultimele silabe ale ambelor nume, întocmai cum o guşteriţă şi-ar reteza coada, şi-şi zise Sam Wolf. Dar ca nu cumva să fie bănuit că e neamţ, îşi mai adăugă un *o*. Se debarasă de accentul englezesc, îşi rase mustaţa şi începu să vorbească cu accent nazal; striga vesel şi cât îl răbdau plămânii, şi fu cel dintâi care-şi scoase haina şi ieşi numai în cămaşă pe stradă. În scaunul lustragiului se întindea ca un american de rasă pură. Trecuse demult timpul când îl puteai presa în toate formele, după dorinţă, în trei, în patru colţuri, în cerc sau în formă de minge, după pofta inimii. S. Woolf încetă să mai fie ce a fost înainte de asta. De această metamorfoză avusese nevoie, pentru a putea deveni el însuşi. Dar acum se terminase. Câţiva ani lucră la bursa de bumbac din Chicago, pe urmă veni la New York. Sosise acolo unde trebuia să sosească, venind tocmai de-a-ndoasele împrejurul globului. Cunoştinţele sale, geniul şi puterea de muncă îl ridicară repede, aşa că astăzi călca în picioare pe toţi subalternii săi, exact cum fusese călcat el însuşi la timpul său. Se dezobişnui de felul zgomotos de a vorbi al brokerilor şi-şi creă o mască personală plină de demnitate, iar ca dovadă că este un ajuns şi-şi poate permite tot ce pofteşte, îşi combină o înfăţişare specifică, lăsându-şi să-i crească nişte barbete scurte.

La New York avu a doua oară acelaşi noroc ca şi acum câţiva ani la Londra. Întâlni pe al treilea S. Woolf, dar un S. Woolf de calibru gigantic. Dete peste Lloyd. Pe vremea aceea era la Union-Exchange, dar în niciun caz într-un post de conducere. Din fericire îi fusese scris să înceapă o mică manevră împotriva lui Lloyd. Făcu câteva lovituri abile de şah, şi Lloyd – cunoscător temut în toate atacurile acestui joc – înţelese că aci are de a face cu un talent. Aceasta nu era tactica lui W.P. Griffith & T. Lewis – nici pomeneală de aşa ceva – şi când Lloyd bătu la uşă, ca să vadă cu cine are onoarea, apăru S. Woolf şi Lloyd se gândi că ar fi bine să-şi asigure concursul omului acestuia. S. Woolf urca mereu – instinctul său de ascensiune era atât de puternic, încât nu se mai putea opri, înainte de a ajunge sus pe culme. Astfel la vârsta de patruzeci şi doi de ani – puţin cam gras şi cam astmatic, cutremurat de ambiţii – ateriză la Atlantic-Tunnel-Syndicat.

În drumul său de ascensiune S. Woolf nu făcuse decât un singur popas, destul de scurt; totuşi această oprire îl costase destul de scump. La Chicago se îndrăgostise de o vieneză drăguţă şi se căsătorise cu ea. Dar frumuseţea

cu care-l fermecase vieneza păli foarte curând şi nu mai rămase dintr-însa decât soţia certăreaţă, arogantă şi cicălitoare care-l chinuia până la sânge cu gelozia ei. Femeia aceasta murise exact acum şase săptămâni, dar S. Woolf nu avu motive s-o regrete. Pe cei doi băieţi ai săi îi dete la un pension, nu în Europa ci la Boston, de unde putea scoate din ei doi americani liberi şi cu educaţie. Aranjă un mic apartament la Brooklyn, unei suedeze blonde care urma şcoala de canto – apoi respiră adânc şi-şi începu activitatea în Palatul Syndicatului.

Chiar din prima zi reuşi să cunoască numele şi personalul uriaşului său resort de subdirectori, procurişti, contabili, funcţionari şi dactilografe; a doua zi luase toate frânele în mână, iar a treia zi îţi făcea impresia că ocupă de ani îndelungaţi această slujbă.

Lloyd recomandase pe S. Woolf ca pe cel mai important practician în domeniul financiar, pe care l-a cunoscut în toată viaţa lui, iar Allan, căruia personalitatea lui S. Woolf îi era străină şi nu tocmai simpatică, trebui să admită foarte curând, dacă nu altceva, cel puţin faptul că era o forţă demnă de admirat.

IV.

Apelul la subscripţie fu publicat şi tunelul începu să înghită.

Acţiunile erau de o mie de dolari. Bonurile de participaţie de o sută, de douăzeci şi de zece dolari.

În ziua emisiunii uriaşa sală de la New York-Stock-Exchange răzbubuia de vuietul larmei. De ani îndelungaţi nu se mai întâmplase ca piaţa să fie inundată de atâta hârtie al cărei viitor nu se putea preciza cu nimic sigur. Această hârtie putea să fie extrem de bună, dar în acelaşi timp putea şi să nu valoreze un cent. Cei care speculau cu valorile, tremurau de emoţie; totuşi stăteau în aşteptare, căci nimenea nu îndrăznea să facă începutul. Dar înainte de emisiune S. Woolf petrecuse săptămâni întregi în vagoanele cu paturi ale trenurilor, pentru a sonda atitudinea luată faţă de Syndicat, de către marea industrie care era cea mai interesată la construirea tunelului. Nu ratifică niciun contract de angajament, înainte de a fi pe deplin sigur de omul său. Astfel se întâmplă că la orele douăsprezece agenţii marii industrii începură atacul şi cumpărară acţiuni pentru frumoasa sumă de şaptezeci şi cinci de milioane de dolari.

Gheaţa se spărsese...

Allan însă avea nevoie în primul rând de banii poporului, deoarece tunelul nu trebuia să fie executat de un grup de capitalişti şi de speculanţi: el trebuia să aparţină poporului, Americii, întregii lumi.

Şi banii poporului nu se lăsară aşteptaţi prea mult.

Oamenii au admirat întotdeauna îndrăzneala şi bogăţia. Îndrăzneala este un triumf asupra morţii, bogăţia este un triumf asupra foamei, şi mulţimea de nimic nu se teme mai cumplit ca de moarte şi de foame.

De când există lumea, masele populare s-au repezit întotdeauna asupra ideilor noi şi străine, pentru a se încălzi şi a se entuziasma de flacăra lor şi pentru a-şi uita de propria lor prostie şi de plictiseala care-i chinuieşte. Aceştia sunt o armată de cetitori ai ziarelor care de trei ori pe zi încearcă să-şi încălzească sufletul, informându-se despre destinele altora. Sunt o armată de spectatori care trepidează de emoţie în faţa tragediilor vieţii şi a miilor de feluri cu care semenii lor se precipită în calea morţii; o armată torturată de gelozia nemărturisită a neputinţei şi sărăciei dureroase în care se zbate. Numai puţini aleşi pot să-şi permită şi ei luxul de a face ceva. Celorlalţi le lipseşte timpul, banii şi curajul, căci viaţa: nu le-a oferit nimic. Aceştia sunt smulşi de uriaşele transmisiuni ce aleargă împrejurul globului, iar cei care-şi pierd cumpătul şi încep să tremure, cad şi se zdrobesc în adânc, fără ca cineva să se mai intereseze de ei. Nimenea nu are timp, nici bani şi nici curajul necesar, ca să se poată ocupa de ei, deoarece însăşi compătimirea este un fel de lux. Vechile civilizaţii daseră faliment şi mulţimea anonimă

abia dacă era vrednică de puţină atenţie: puţină artă, religie, ştiinţă creştină, armata mântuirii, theosofie şi jonglerii spiritiste... Toate acestea erau insuficiente pentru a împăca nevoile sufleteşti ale unui pumn de oameni. Ca să-ţi alungi senzaţia de ameţeală, când uriaşele transmisiuni se opresc pentru o clipă, faci apel la o distracţie ieftină: puţin teatru, cinematograf, lupte de box şi spectacol de varietăţi. Dar foarte mulţi dintre aceştia au enormă bătaie de cap cu antrenamentul, pentru a putea continua ziua următoare drumul început. Şi acestui antrenament i se zice sport.

Viaţa este aspră şi grăbită, nebunească şi asasină, stearpă şi fără niciun rost. Mii de inşi se leapădă de ea. Mulţimea cere o melodie nouă, care să se deosebească de cele cântate până acum în colţul străzilor.

Şi Allan le dete această melodie. Le dete un cântec plămădit din fier, cu scântei electrice care ţâşnesc, şi ei îl înţelegeau: era cântecul epocii în care trăiau, şi-i auzeau ritmul neostenit în goana trenurilor aeriene ce zvâcneau pe deasupra capetelor lor.

Omul acesta nu făgăduia proprietăţi în cer, nici nu afirma că sufletul ar avea şapte etaje. Allan nu jongla cu lucruri care s-au întâmplat demult şi nici cu lucruri pe care nimenea nu le putea controla, din viitor; el era însuşi prezentul. Făgăduia ceva concret, ceva ce putea înţelege toată lumea: voia să sape o gaură prin inima pământului, nimic altceva.

Dar deşi lucrurile se prezentau atât de simplu, lumea înţelegea că proiectul acestui om este extrem de îndrăzneţ. Afară de asta mai avea şi ispita milioanelor.

La început banul oamenilor străzii curgea încet, dar imediat după aceea deveni torent de milioane. Pe deasupra oraşului New York, Chicago, San Francisco şi pe deasupra întregii Americe fremăta cuvântul „Tunnel Shares". Lumea vorbea despre Victoria-Rand Mine Shares, despre Continental-Radium Shares care îmbogăţiseră pe proprietarii lor. Bonurile de participaţie ale tunelului puteau întrece foarte uşor în rentabilitate tot ce s-a văzut până acum în genul acesta. Prin urmare era posibil!... *O, go on,* sigur: trebuia numaidecât. Aci nu era vorba de o mie de dolari mai mult sau mai puţin, ci era vorba de asigurarea bătrâneţilor, înainte de a închide ochii.

Săptămâni întregi valul de lume urca şi cobora fără întrerupere treptele de granit ale Syndicatului, căci deşi bonurile de participaţie puteau fi cumpărate în o sută de alte locuri, cu aceiaşi bani şi tot atât de bine, lumea ţinea să le aibă proaspete şi de la origine. Cei care făceau coada în faţa Palatului Syndicatului erau birjari, şoferi, chelnări, servanţi de ascensoare, funcţionari, fete de magazin, lucrători, pungaşi, creştini, evrei, americani, francezi, germani, ruşi, polonezi, armeni, turci, toate naţiunile pământului şi toate rasele, şi discutau înfierbântaţi despre bonuri, despre dividende şi

despre câştigurile posibile. Prin aer se simţea mirosul banului. Nu cumva din cerul mohorât de toamnă asupra Wallstreet-ului au început să plouă bani şi să se aştearnă bancnote pe pământ, în loc de frunzele veştede pe care le poartă vântul?

Câteodată înghesuiala era atât de mare încât funcţionarii nici nu mai aveau vreme să aranjeze banii încasaţi. Îţi venea să crezi că eşti în vremurile fericite cu *Franklin-Syndicat şi Miller 520%.* Funcţionarii aruncau banii în dosul lor pe parchet şi scotoceau până în coate printre bancnote, iar oamenii de serviciu cărau fără încetare moneta cu coşurile de rufe. Acest torent de bani care nu scădea ci creştea mereu, aprindea flăcări de lăcomie nebunească în ochii celor care se îngrămădeau în faţa ghişeelor. O mână numai – atât cât vor putea lua o dată – şi ar fi putut deveni şi ei oameni, căci astăzi nu erau altceva decât numere, automate, motoare şi maşini. Ameţiţi, ca după orgii, îmbătaţi de visuri, cu ochii aprinşi de friguri, plecau milionari...

La Chicago, St. Louis, Frisco şi în toate oraşele mai mari ale Uniunii se desfăşurau aceleaşi scene. Nu exista fermier, nici cowboy, nici miner care să nu încerce o speculaţiune cât de mică cu valorile emise de A.T.S.

Şi tunelul înghiţea, tunelul sorbea banii, ca un monstru uriaş, cuprins de o sete antidiluviană. Înghiţea din amândouă părţile Atlanticului.

V.

Enorma maşină mergea cu maximul de viteză şi Allan avea grijă să-i păstreze cadenţa.

Principiul său era că totul se poate isprăvi în jumătate din timpul cât prevede omul. Toţi cei care ajunseră în contact cu el, se molipsiră, fără să-şi dea seama, de acest ritm înfrigurat.

Coşniţa de albine omeneşti, cu cele treizeci şi două de etaje clădite din fier şi beton, mirosea a sudoare şi a muncă, de la subteranele tezaurului până la staţiunea de radiografie de pe terasa de sus. Cele opt sute de celule ale ei mişunau de funcţionari, de agenţi şi de dactilografe. Douăzeci de ascensoare alergau zi şi noapte în sus şi în jos, urcând şi coborând. Mai erau şi ascensoare circulare în care te puteai urca din mers. Un ascensor nu oprea decât la etajul al douăzecilea. Nu exista nici un singur metru pătrat din această clădire cu treizeci şi două de etaje, care să nu fie întrebuinţat. Aci avea poştă, oficiu telegrafic, centrale pentru lucrări la suprafaţă şi în adâncul pământului, centrale de dinamuri, centrala lucrărilor de arhitectură, centrala circulaţiei transportului maritim, a fierului, a oţelului, a cimentul şi a lemnului. În mijlocul furnicarului plin de zgomot pestriţ de pe Broadway, clădirea aceasta rămânea luminată până târziu în noapte.

Peste întreg frontul primelor patru etaje se întindea un tablou reclamă – lucrat de Hobby – din mii de becuri electrice colorate. O hartă uriaşă a Oceanului Atlantic, încadrată în colorile *stars and stripes*. Atlanticul era făcut din linii de valuri albastre care fremătau necontenit, pe partea stângă cu America, pe dreapta cu Europa, cu insulele britanice, grupuri compacte de stele luminoase. Tunnel-City, Biskaya, Azore, Bermude şi Finisterre. Smocuri de lumini care străluceau ca nişte reflectoare de culoarea rubinelor. Pe Ocean, în apropiere de Europa, un vapor desăvârşit imitat în lumini. Vaporul nu se mişcă din loc, dar pe sub valurile albastre se desenează o curbă uşoară de lumină roşie care trece prin Bermude şi Azore, spre Spania şi Franţa. Prin tunel însă, între cele două continente, aleargă fără întrerupere trenuri luminoase. Trenuri de câte şase vagoane, la intervale de cinci secunde. Din tabloul strălucitor se desprinde o tulbureală de lumină, purtată de litere mari, compacte şi albe care formează cuvântul: Atlantic-Tunnel.

Pe măsură ce atmosfera împrejurul său fremăta mai adânc, Allan era tot mai mulţumit. Se simţea neobişnuit de binedispus. Părea mereu înfierbântat şi preocupat, dar în acelaşi timp se simţea mai puternic şi mai sănătos decât oricând înainte de asta. Capul lui părea aşezat mai mândru pe umeri şi umerii aceştia îţi făceau impresia că au devenit mai laţi şi mai puternici. Ochii lui pierduseră expresia copilărească şi blajină, privirea lui era acum sigură şi limpede. Însăşi gura lui care înainte de asta părea contractată, acum avea buzele pline şi împrejurul lor juca o umbră de zâmbet nedefinit. Avea o poftă sănătoasă de mâncare, dormea adânc şi fără să fie zbuciumat de visuri şi lucra, nu în goană ci în ritm normal şi în mod statornic.

Maud, tocmai dimpotrivă, pierduse din strălucire şi frăgezime. Tinereţea ei trecuse, din fată tânără devenise femeie. Obrajii ei nu mai păstrau rumeneala şi frăgezimea de odinioară; chipul ei părea ofilit şi cu trăsături rigide, mereu atente, iar pe fruntea netedă se vedeau cutele adânci, săpate de gânduri.

Suferea!

În februarie şi martie se bucură de câteva săptămâni splendide, care o despăgubiră în parte de plictiseala şi golul zilelor din timpul iernii. Plecă împreună cu Mac în Bermude, Azore şi Europa. În special pe bordul vaporului avu parte să se bucure aproape zile întregi de prezenţa neîntreruptă a soţului ei. La întoarcere însă îi veni cu atât mai greu să se obişnuiască din nou cu felul de viaţă de la Bronx.

Mac era de multe ori săptămâni întregi plecat: la Buffalo, Chicago, Pittsburg, Tunnel-City şi în staţiunile generatoare de energie de pe litoral. Îşi petrecea timpul în compartimentele trenurilor exprese, iar în absenţa sa

lucrul care aştepta să fie rezolvat, se îngrămădea pe biroul său din Palatul Syndicatului.

E adevărat că la Bronx venea acum mult mai des decât făgăduise soţiei sale, dar aproape întotdeauna – până şi duminica – aducea cu el lucrări a căror rezolvare nu putea fi amânată. De multe ori venea numai ca să doarmă, sau să facă o baie, şi după ce lua dejunul, pleca din nou.

În aprilie, soarele începu să dogorească din înălţimea cerului şi vreme de câteva zile fu o căldură înăbuşitoare. Maud se plimba împreună cu Edith – care acum tipăia cu îndrăzneală din picioruşe, alături de mama ei – în lungul aleilor din Bronx-Park, care erau încărcate de mirosul reavăn al pământului şi al mugurilor plesniţi. Ca şi vara trecută, se oprea şi de astă dată, cu Edith în braţe, în faţa cuştilor de maimuţe şi se veseleau ceasuri întregi împreună. Mica Edith, aprinsă la faţă de mulţumire, călărea pe un *pony* de Shetland şi amândouă aruncau bucăţi de pâine urşilor care aşteptau cu gurile căscate în apropierea gratiilor; de aci se duceau să vadă cuştile cu puii de lei şi aşa îşi petreceau după-amiezile. Câteodată Maud se aventura împreună cu fetiţa chiar în cartierul plin de larmă şi praf din City; simţea nevoie să vadă viaţa cum pulsează împrejurul ei. De obicei se oprea în împrejurimile pajiştilor din Battery, unde trenurile aeriene zvâcnesc cu zgomot uriaş pe deasupra capetelor copiilor care-şi văd liniştiţi de jocurile lor. Din întreg New York-ul, aceasta era regiunea cea mai preferată a lui Maud.

Împrejurul acuariului erau bănci şi Maud se aşeza pe câte una şi începea să viseze, cu ochii pierduţi departe, dincolo de Hudson Bay, iar în timpul acesta fetiţa se juca în nisip cu cioburi colorate şi respira cu putere din pricina efortului ce-l făcea şi a emoţiei. Ferryboat-urile albe lunecau necontenit între Hoboken, Ellis Island, Bedloes Island, States Island şi New York-Brooklyn. Apele nesfârşite şi lăptoase ale golfului, împreună cu Hudsonul, mişunau de furnicarul lor şi de multe ori putea număra câte treizeci, trecând unul după altul. Pe puntea fiecăruia erau macarale cu braţe duble, care semănau cu prăjina unor decimale uriaşe. Vapoarele care treceau, îţi făceau impresia că se târăsc cu greutate, ridicându-şi picioarele încălţate în cizme gigantice. New-Jersey-Central Ferry trecea, încărcat cu vagoane de cale ferată, cu pontoane, şi bărcile agenţilor vămii zvâcneau din toate părţile, brăzdând oglinda apei. Departe în lumina soarelui se profila Statuia Libertăţii şi în ceaţa zării părea că pluteşte pe luciul unei ape. În fund, dincolo de ea, se aşternea o linie palidă albastră; era States Island care abia se putea distinge. Din coşurile vapoarelor se desprindeau necontenit suluri de fum şi se auzeau semnale de clopot şi de sirene. Golful era plin de larmă, de glasuri, de şuierul strident al remorcherelor şi de mugetul adânc al transoceanicelor, care făcea să se cutremure văzduhul până la mari

depărtări. Atmosfera trepida de zuruitul neîntrerupt al lanţurilor şi la răstimpuri se auzea vuiet de ciocane înghesuind nicovale. Larma părea făcută de glasuri atât de variate, încât îţi făcea impresia unui concert straniu şi te predispunea la melancolie şi visare.

Un şuier de sirenă se auzi în imediată apropiere: un uriaş vapor de mesagerii tăie lumina soarelui frământând cu elicele apa-verde murdară a Hudsonului; pe bord cânta muzica, toate punţile erau încărcate de călători, iar la pupă se vedeau masaţi călătorii de clasa a treia.

— Fă semne, Edith; fă semne vaporului!

Mica Edith ridică fruntea şi începu să facă semne cu găleata ei de tinichea, ţipând – exact ca sirena remorcherului.

Când plecau spre casă, Edith ar fi vrut întotdeauna să meargă la tatăl ei, dar Maud îi spunea că el are de lucru şi nu se poate să-l deranjeze.

Maud începu din nou să se ocupe de pian. Făcea exerciţii cu toată stăruinţa şi lua iarăşi lecţii. Cât de mult uitase din ceea ce ştiuse până acuma! Vreme de câteva săptămâni la rând se duse la toate concertele mai de seamă; de două ori pe lună cânta şi ea la seratele care se dădeau în căminul vânzătoarelor şi al lucrătoarelor de rufărie. Dar mulţumirea ce i-o strecura muzica în suflet se amesteca din ce în ce mai mult cu o dorinţă chinuitoare şi nelămurită, aşa că de la un timp începu să se ocupe tot mai rar de muzică şi la urmă o abandonă cu totul. Frecventa conferinţele despre educaţia copiilor, despre higienă, etică şi cele privitoare la protecţia animalelor. Numele ei apăru şi între numele doamnelor din Comitetul Asociaţiilor pentru ajutorarea invalizilor şi educaţia orfanilor – aceste ambulatorii moderne unde se îngrijesc rănile celor căzuţi în lupta nemiloasă a muncii.

Cu toate acestea în sufletul ei stăruia un gol, şi golul acesta era încărcat de melancolie şi de dorinţe.

În fiecare zi pe înserate telefona lui Mac şi imediat ce-i auzea glasul, se simţea mai liniştită.

— Vii astă-seară la cină, Mac? întreba ea, şi-i pândea răspunsul, înainte de a fi isprăvit vorba.

— Astă-seară? Nu, astăzi nu se poate. Dar voi veni mâine; mă voi aranja aşa fel, ca să pot veni. Ce face Edith?

— Face mult mai bine decât mine, Mac! dar dându-i răspunsul acesta, râdea şi încerca să pară veselă, ca să nu-l mâhnească.

— Spune, Maud, n-ai putea să mi-o aduci la telefon?

Şi Maud se simţea fericită că s-a gândit la fetiţa ei, aşa că o ridica în braţe şi Edith trebuia să gângurească şi ea câteva cuvinte în receptorul telefonului.

— Ei, la revedere, Mac! Dacă nu poţi veni astăzi, nu face nimica; dar mâine să ştii că nu voi admite niciun fel de scuză... m-ai auzit?

— Te-am auzit. Mâine cu siguranţă! Noapte bună, Maud!

Nu mult după aceea însă lui Lion i se întâmplă de mai multe ori, să nu poată aduce pe Mac la aparat, deoarece îi era imposibil să se mişte din birou. Şi biata Maud, deznădăjduită şi revoltată, trântea cu violenţă receptorul, luptându-se din toate puterile să-şi stăpânească lacrimile.

Seara deschidea câte o carte şi cetea. Cetise rafturi întregi de cărţi, dar foarte curând avu ocazie să se convingă, că cele mai multe dintre ele nu conţineau altceva decât minciuni. *No, my dear,* viaţa este cu totul altfel. Din când în când însă găsea câte o carte care-i confirma întreaga nenorocire în care se zbătea acuma. Rătăcea abătută şi cu ochii plini de lacrimi prin camerele tăcute şi goale. În cele din urmă îi veni admirabila idee, să scrie ea însăşi o carte. O carte specială şi unică... deoarece cu aceasta ar fi vrut să facă lui Mac o surpriză. Ideea aceasta o entuziasmă. Toată dimineaţa alergă prin oraş, pentru a descoperi o carte în genul celei care o preocupa pe ea. În cele din urmă, o găsi. Era un caiet cu foile îngălbenite, legat în piele de crocodil. Imediat după-amiază se aşternu pe lucru. Pe prima pagină a caietului scrise:

Viaţa fetiţei mele Edith şi tot ce a spus ea,

Descrisă de mama ei, Maud.

„Dumnezeu să aibă în paza lui pe mica mea Edith", continuă ea pe pagina a doua, iar pe a treia începu: *„To begin with my sweet little daughter was born..."*

Cartea aceasta avea intenţia s-o dăruiască lui Mac de Crăciun. Scrisul o entuziasma şi-i alungă urâtul multor seri pustii. Înregistra cu minuţiozitate orice amănunt din viaţa micii ei fetiţe. Toate cuvintele caraghioase pe care le pronunţa şi toate întrebările, observaţiile şi părerile naive sau cuminţi pe care le exprima Edith. Uneori însă, copleşită de propriile ei griji şi temeri, i se întâmpla ca să-şi piardă şirul gândurilor.

Trăia într-o nerăbdare chinuitoare, aşteptând să vină duminica, ziua când Mac sosea la Bronx. Duminicile erau adevărate sărbători pentru ea. Împodobea casa şi pregătea bucate alese şi anume menite să despăgubească pe Mac de felul simplu în care trăise toată săptămâna, cât lipsise de acasă. Dar se întâmpla uneori ca Allan să nu poată veni acasă nici duminica.

Într-un rând fu chemat pe neaşteptate la oţelăriile din Buffalo. Duminica următoare aduse cu el şi pe Schlosser, şeful şantierului din Bermude şi-şi petrecură toată ziua discutând probleme tehnice, aşa că Maud nu avu parte să se bucure de prezenţa lui.

Puţin după aceea Maud apăru la o oră cu totul neobişnuită în Palatul Syndicatului şi trimise pe Lion să spună lui Mac, că ar vrea să-i vorbească numaidecât.

Aşteptă în sufrageria care era alături de biroul lui Mac şi auzi un glas zbârnâitor şi gutural, înşirând numele unei serii de bănci:

„— Manhattan – Morgan Co. – Sherman –"

Recunoscu glasul lui S. Woolf, pe care nu-l putea suferi. Imediat după aceea înţelese că s-a oprit şi Mac strigă: „Imediat, Lion, spune-i că vin imediat!"

Lion veni şi-i comunică în şoaptă răspunsul stăpânului.

— Lion, eu nu pot să aştept!

Imediat după aceea apăru şi Mac, înfierbântat de lucru şi în cea mai bună dispoziţie.

Găsi pe Maud cu obrazul în batistă, plângând cu sughiţuri.

— Maud! ţipă el speriat. Ce s-a întâmplat? Unde este Edith?

Maud se zbuciuma deznădăjduită. Edith, mereu Edith; nici prin minte nu i-ar fi trecut, că poate să i se întâmple şi ei ceva. La ea nici nu se gândea. Umerii i se cutremurau de suspine.

— Nu mai pot suporta felul acesta de viaţă! gemu Maud şi-şi acoperi din nou obrazul cu batista. Plânsul ei devenea din ce în ce mai chinuitor. Arăta exact ca un copil care după ce a început să plângă, nu se mai poate opri. Trebuia să-şi descarce toată durerea şi mâhnirea de până acuma.

În primul moment Mac rămase ca năucit. Apoi îi puse mâna pe umăr:

— Ascultă, Maud, eu nu port nicio vină că plăcerea de duminica trecută ne-a stricat-o Schlosser cu prezenţa lui. A venit din Bermuda şi ar fi fost imposibil să întârzie mai mult de două zile.

— Nu e vorba câtuşi de puţin de asta; numai de duminica asta!... Ieri a fost aniversarea naşterii fetiţei noastre... Te-am aşteptat... crezusem...

— Ziua naşterii lui Edith? întrebă Mac.

— Da! Şi tu ai uitat-o!

Mac rămase ruşinat.

— Cum de am putut s-o uit? întrebă el. Chiar alaltăieri m-am gândit la această aniversare. Făcu o pauză, apoi adăugă: Ascultă, Maud, în timpul zilelor din urmă am avut atâtea pe cap; dar cred că situaţia se va schimba, imediat ce vom trece de primele greutăţi ale începutului.

Maud se ridică de pe scaun şi bătu furioasă din picior, în timp ce lacrimile îi curgeau şiroaie pe obraz.

— Aşa-mi spui întotdeauna – cuvintele acestea mi le repeţi de luni de zile! O, ce viaţă! gemu ea şi lăsându-se din nou pe scaun, îşi acoperi obrazul cu batista.

Mac se simţea din ce în ce mai stânjenit. Se oprise în faţa ei, ca un băiat de şcoală, cu obrajii aprinşi, ca şi când l-ar fi certat cineva. Niciodată nu văzuse până acum pe Maud în starea aceasta.

— Ei bine, Maud, ascultă-mă, începu el din nou. Lucrul se îngrămădeşte zilnic şi este mai mult decât ar fi în stare un bărbat să pridideasc㠅 dar în curând totul se va schimba... Şi o rugă să fie îngăduitoare faţă de el, să se distreze, să facă muzică, să viziteze concertele şi teatrele.

— O, pe toate le-am încercat, dar m-am plictisit... şi acum sunt sătulă până în gât... să aştept, mereu să aştept!...

Mac clătină din cap şi se uită la ea mâhnit.

— Bine, dar ce să fac eu cu tine, fetiţa mea? întrebă el cu glasul sfios. Poate ar fi mai bine să pleci pentru câteva săptămâni la ţară? La Berkshire?

Maud ridică fruntea şi se uită la el cu ochii umezi şi speriaţi:

— Carevasăzică, vrei să scapi cu totul de mine? îl întrebă ea şi rămase cu buzele întredeschise.

— O, da de unde; nici pomeneală! Dragă Maud, eu nu mă gândesc decât la tine. Nemulţumirea ta mă doare... Te rog, crede-mă... Îţi vorbesc cât se poate de sincer...

— Nu vreau să te doară şi nici nu vreau să mă compătimeşti, protestă Maud şi din nou fu cuprinsă de spasmele plânsului.

Mac o cuprinse în braţe şi încercă s-o liniştească:

— Astă-seară voi veni la Bronx! declară el în cele din urmă şi încercă s-o alinte, ca şi când asta ar fi însemnat că nu mai are niciun motiv de plâns.

Maud îşi şterse obrazul ud de lacrimi.

— Bine! Dar să ştii că dacă vei veni mai târziu de opt jumătate, voi divorţa de tine. Spunându-i cuvintele acestea, obrazul i se aprinse ca o flacără. M-am gândit de multe ori la această soluţie... da, Mac, n-ai decât să râzi, dar să ştii de la mine, că în felul acesta nimenea n-are dreptul să-şi trateze soţia.

Îi repezi braţele împrejurul gâtului şi lipindu-şi obrazul aprins de obrazul lui ars de soare, adăugă:

— O, Mac, te iubesc atât de mult! Atât de mult!

Coborî cele treizeci şi două de etaje cu ochii strălucind de emoţie. În inimă simţea o căldură binefăcătoare şi era mulţumită, dar se simţea puţin ruşinată. Îşi aduse aminte de spaima şi de mâhnirea oglindită în ochii lui Mac, de stângăcia lui şi de mirarea pe care abia şi-o putuse stăpâni, văzând că ea nu este în stare să înţeleagă necesitatea inexorabilă a activităţii lui de acuma. „M-am purtat ca o gâscă proastă, îşi zise ea. Cum se poate să fiu atât de lipsită de cumpăt? Ce va crede Mac despre mine? Că nu am nici curaj, nici răbdare şi nici înţelegere pentru opera lui de acuma... şi ce prostie din partea mea, să-i mai spun şi minciuna, că m-am gândit mai demult să divorţez de el". În realitate gândul acesta abia atunci îi trecuse prin minte.

„— Da, m-am purtat ca o gâscă – *a real goose!*" – îşi zise ea cu glasul aproape ridicat, când se urcă în maşină, şi începu să râdă încetişor, pentru a-

şi putea amuţi sentimentul de ruşine ce i-l pricinuia purtarea ei lipsită de seriozitate.

Allan porunci lui Lion ca la orele opt fără un sfert să-l dea afară din birou. Niciun minut mai târziu. Câteva clipe înainte de opt intră repede într-un magazin şi cumpără o mulţime de daruri pentru Edith şi câteva pentru Maud, dar fără să aleagă prea mult, căci la astfel de treburi el nu se pricepea.

„— Maud are dreptate", îşi zise el, în vreme ce automobilul gonea în linie dreaptă făcând drumul de şase mile pe Lexington Avenue, şi începu să se gândească adânc, cum ar putea să-şi împartă timpul, ca de aci înainte să se poată dedica mai mult familiei sale. Dar nu ajunse la niciun rezultat. Adevărul era, că pe măsură ce treceau zilele, lucrul se îngrămădea tot mai mult, în loc să scadă. „Ce să fac?" se întreba el. „De aş avea cel puţin cu cine să înlocuiesc pe Schlosser, căci văd că nu este în stare să lucreze independent".

Pe urmă îşi aduse aminte că în buzunar are câteva scrisori urgente; le ceti din nou şi scrise adresele pe plicuri. Când ajunse la Harlem-River, termină şi cu asta. Spuse şoferului să oprească, pentru a pune scrisorile la cutie. Mai lipseau zece minute până la opt-jumătate.

— Andy, apucă pe Boston Road, *let her rip,* dar bagă de seamă, să nu calci pe cineva!

Şi Andy se precipită în lungul şoselei cu o viteză atât de vertiginoasă, încât trecătorii speriaţi se legănau pe picioare de spaimă, iar un călăreţ începu numaidecât să-i urmărească în galop. Mac îşi întinse picioarele pe scăunelul din faţa lui, îşi aprinse o ţigară şi închise ochii obosit. Era gata să adoarmă când automobilul scârţâi din frâne şi se opri. Casa întreagă era luminată, ca de sărbătoare.

Din capul scării Maud se repezi în braţele lui Mac, exact ca o fetiţă. Chiar în timpul cât traversă în goană grădina, începu să strige:

— O, Mac, n-ai idee ce gâscă sunt eu!

Puţin îi păsa că şoferul ar putea-o auzi.

În orice caz era hotărâtă ca de aci înainte să aibă răbdare şi să nu se mai plângă niciodată.

— Ţi-o jur, Mac!

VI.

Maud se ţinu de vorbă, dar îi venea foarte greu.

Acum nu se mai plângea când Mac nu putea veni duminica la Bronx, sau dacă aducea cu el atât de mult de lucru, încât nu putea să-i sacrifice niciun minut. Ştia că Mac s-a angajat la ceva supra-omenesc, un lucru care pe alţii i-ar fi măcinat cu desăvârşire şi era datoria ei ca acuma să nu-i treacă pe

umeri o nouă povară. Dimpotrivă, trebuia să se străduiască din toate puterile, ca ceasurile de repaos să i le facă mai plăcute.

Aşa că se prefăcea veselă şi mulţumită, de câte ori venea acasă, şi nu-i da cu nimic să înţeleagă, că în pustiul zilelor se topeşte ca o lumânare de dorul lui. Dar amănunt ciudat... Mac nu se gândea niciodată, lui nici nu-i trecea prin minte, că în absenţa sa ea ar putea să sufere.

Veni vara şi trecu, şi se apropia toamna; verdele parcului din Bronx îngălbeni, frunzele copacilor din faţa casei lor cădeau în pale, fără ca ramurile să fie scuturate de vânturi. Într-un rând Mac o întrebă, dacă ar fi dispusă să se mute în Tunnel-City? Ea încercă să-şi ascundă mirarea. Îi spuse că el are treabă de câte două-trei ori pe săptămână la Tunnel-City şi că are de gând ca în zilele de duminică, înainte de amiază, să acorde un fel de audienţă la care să se poată prezenta oricine, inginer sau lucrător, pentru a-şi spune păsurile şi dorinţele.

— Bine, Mac, dacă vrei tu!

— Eu cred că ar fi cea mai bună soluţie. Afară de asta, am intenţia ca imediat ce va fi posibil, să-mi strămut birourile la Tunnel-City. Fireşte, mă gândesc că pentru tine singurătatea ar fi şi mai chinuitoare.

— Mac, mai rău decât la Bronx nu poate fi nici acolo, răspunse Maud şi zâmbi.

Mutarea trebuia să se facă în primăvară, dar în timpul cât îşi făcu pregătirile, Maud se opri de mai multe ori din lucru şi se întrebă: „Doamne, ce voi face eu acolo, în pustiul acela de ciment?"

Trebuia să înceapă ceva, ceva care să-i alunge gândurile negre şi melancolia.

La urmă de tot prin minte îi trecu o idee admirabilă şi încercă din toate puterile s-o pună în aplicare. Ideea aceasta o entuziasma şi era atât de binedispusă şi zâmbea atât de mulţumită, încât atrase până şi atenţia lui Mac.

O vreme Maud făcu haz de curiozitatea soţului ei, dar la urmă nu mai fu în stare să se ascundă de el. Problema era următoarea: trebuia să aibă o ocupaţie, ceva serios şi care să ceară o anumită răspundere. Nu o simplă jucărie. Ei bine, s-a gândit să lucreze la spitalul din Tunnel-City. „Mac, nu cumva să îndrăzneşti să râzi!" Da, de astă dată s-a gândit foarte serios. De altfel a şi început cursul de infirmieră, la clinica de copii a doctorului Wassermann. Mac păru că se gândeşte:

— Ai început cu adevărat, Maud? întrebă el, căci nu-i venea să creadă.

— Da, Mac, de acum patru săptămâni. Astfel, dacă la primăvară ne vom muta la Tunnel-City, voi avea şi eu o ocupaţie. Fără asta, nu se mai poate!

Mac păru că rămâne îngândurat şi se uită la ea foarte serios. Clipi de câteva ori din ochi, fără să găsească vorba pe care ar fi vrut să i-o spună. Maud la rândul ei făcea haz pe socoteala lui.

— Poate va fi mult mai bine, dacă te-ai hotărât să lucrezi ceva, răspunse el cu glasul grav. Dar nu ştiu dacă este indicat să începi numaidecât la spital? Poate s-ar fi găsit şi altceva. Apoi cu totul pe neaşteptate începu să râdă cu hohote: i se părea că vede pe mica sa Maud îmbrăcată în uniforma unei surori de caritate. Ia spune, îmi vei cere o leafă mare? Râsul lui nevinovat însă nemulţumi puţin pe Maud.

Mac considera planul soţiei sale drept o jucărie sau un capriciu şi se îndoia de tenacitatea ei. Nu putea înţelege că ocupaţia a devenit pentru ea o necesitate. Maud se supără şi pentru motivul că soţul ei îşi da atât de puţină silinţă ca s-o înţeleagă.

A doua zi când îşi aduse aminte de această scenă, îşi zise: „Înainte de asta nu mă supărau astfel de nimicuri. Probabil m-am schimbat". Şi Maud, care se chinuia zile şi nopţi întregi din cauză că nu mai avea certitudinea propriei ei fericiri, începu să înţeleagă că o femeie are nevoie de ceva mai mult decât iubire şi adoraţie.

Pe înserate rămase singură; afară cădea o ploaie uşoară şi plăcută, plină de răcoare, aşa că se aşeză să-şi facă notele în jurnal.

Însemnă câteva cuvinte pronunţate de mica Edith, în care se oglindea limpede spaima naivă şi egoismul fetiţei sale adorate. Ciudăţenii pe care le au toţi copiii şi pe care Maud nu uita să şi le noteze. Pe urmă gândurile i se îndreptară în altă parte: „Mi se pare că numai mamele şi soţiile sunt în stare să fie cu totul dezinteresate, scrise ea. Băieţii şi bărbaţii nu au această calitate. Faţă de copii, bărbaţii nu au decât un singur sentiment preconceput: sunt dezinteresaţi şi gata de sacrificiu, dar numai în ce priveşte lucrurile mărunte, lucruri de faţadă, cred că aş putea afirma, în împrejurări lipsite de importanţă. Nu vor putea însă renunţa niciodată la pornirile lor esenţiale şi la dorinţele lor, de dragul unei persoane pe care ar iubi-o. Mac e bărbat, prin urmare un egoist ca toţi ceilalţi bărbaţi. Nu-l pot scuti de acest reproş, deşi îl iubesc din tot sufletul".

Se duse să se convingă dacă Edith a adormit, apoi se înfăşură într-un şal şi ieşi pe terasă. Aci se aşeză într-un fotoliu de trestie şi ascultă şopotul ploii. În partea de sud-vest se vedea lumină pe cer, ca dintr-o vatră de jăratic: era New-York-ul.

Când vru să treacă în dormitor, privirile îi căzură pe jurnalul deschis de pe birou. Îşi receti rândurile scrise, dar deşi în intimitatea sufletului se simţea mândră de propria ei inteligenţă, de astă dată clătină din cap şi adăugă la ceea ce scrisese: „Un ceas mai târziu, după ce am ascultat şopotul

ploii. Nu cumva eu nedreptăţesc pe Mac? Nu cumva eu sunt egoistă şi nu el? Îmi cere Mac ceva? Sau poate eu cer lui Mac să facă anumite sacrificii? Mi se pare că tot ce am scris adineauri este prostie. Astăzi nu mai sunt în stare să-mi dau seama de adevăr. Cât de frumos se aude ţârâitul ploii! Te îmbie la linişte şi acum... Maud, mica nebunatică a lui Mac".

PARTEA A TREIA

I.

În timpul acesta maşinile de forat ale lui Allan din cele cinci staţiuni pătrunseseră la câteva mile în întunerecul pământului. Cele două guri ale tunelului păreau două porţi fioroase, deschise spre altă lume.

Pe porţile acestea ieşeau zi şi noapte trenuri nesfârşite, încărcate cu piatră, cu materiale şi lucrători, zi şi noapte fără repaos, în goană sălbatică, spre adâncul pământului. Aceste două galerii duble erau ca nişte răni inflamate şi negre care supurează mereu puroi şi sânge cald. Iar în interiorul galeriilor acestora, în adâncime, acolo robotea munca cu mii de braţe.

Activitatea lui Allan nu era ceva ce oamenii ar fi putut cunoaşte înainte de el, ci era un fel de goană, o luptă disperată pentru utilizarea secundelor. Activitatea aceasta îşi tăia drum prin pereţii de stâncă.

Întrebuinţând metodele de lucru ale precursorilor săi şi având aceleaşi materiale şi maşini de forat, Allan ar fi avut nevoie de nouăzeci de ani, pentru a putea termina lucrările tunelului. El însă nu lucra opt ore pe zi, ci douăzeci şi patru. Lucra duminica şi în sărbători. În fundul tunelului, unde se croia drumul, lucra cu şase echipe. Pe oameni îi silea ca în patru ore să pridideascâ ceea ce alţii, muncind mai domolit, n-ar fi reuşit să facă în mai puţin de opt. În felul acesta obţinu de şase ori rezultatul normal al muncii.

În limbajul *tunnelmen*-ilor, punctul unde lucrau maşinile de foraj se numea „iadul". Aci vuietul larmei era atât de grozav, încât partea cea mai mare a lucrătorilor erau surzi, deşi îşi înfundau urechile cu vată. Maşinile cu care Allan perfora stânca se opinteau cu urlet metalic, bazaltul ţipa ca mii de copii în spasmele morţii, râdea ca o adunătură de nebuni, delira ca cei suferinzi de friguri pe paturile unei săli de spital. Prin galeriile în clocot se auzeau glasuri fioroase, până la depărtare de cinci mile; gemete cumplite şi atât de puternice, încât chiar dacă s-ar fi prăbuşit pământul, nimenea nu şi-ar fi dat seama. Din cauza zgomotului care acoperea toate comenzile şi semnalele de sirenă, ordinele se dădeau cu semnale optice. Reflectoare uriaşe îşi aruncau snopii de lumină, când albă, când roşie ca sângele peste haosul în care se vălătuceau grămadă oamenii scăldaţi în sudoare, peste trupuri şi stâncile în cădere care la rândul lor păreau şi ele oameni, iar în lumina aceasta praful juca întocmai ca un nor gros de aburi. Din mijlocul acestui haos se desprindea tremurând un monstru cenuşiu, acoperit de praf, întocmai ca un monstru preistoric, care s-a tăvălit într-o mlaştină: aceasta era maşina de forat a lui Allan.

Inventată de el până în cele mai mici amănunte, semăna cu un gigantic peşte cuirasat, cu intestine de cabluri şi electromotoare, cu creierul din

trupuri omeneşti despoiate, cu o uriaşă coadă de sârme şi cabluri pe care le târa după el. Activată de o energie îndoit de mare faţă de cea întrebuinţată de două locomotive de tren accelerat, se târa înainte, pipăind stânca cu antenele, cu tentaculele şi gura căscată, şi vărsa foc pe nări. Cutremurată de furie animalică şi zbătându-se în delirul distrugerii, urlând şi tunând, îşi vâra capul tot mai adânc în trupul de granit al pământului. Apoi îşi retrăgea antenele şi închidea buzele, ca să împroaşte cu ceva în găurile pe care le făcuse în peretele stâncii. Antenele şi buzele acestui monstru erau burghie cu coroana de *allanit* – goale pe dinăuntru pentru a putea fi răcite cu apă – iar în găuri împroşca exploziv. Culoarea şi-o schimba tot atât de repede ca şi un cameleon marin. Nările îi abureau de sânge şi spinarea i se zbârlea fioros, apoi învăluindu-se într-un nor de aburi roşii, se retrăgea întocmai ca fiara, când îşi ia vânt, pentru a se repezi din nou înainte. Mereu înainte, şi iarăşi înapoi, zi şi noapte, ani de-a rândul, fără repaos.

Imediat ce-şi schimba culoarea şi se retrăgea, un grup de oameni se repezeau în goană spre peretele de stâncă şi înnodau cu mâinile înfrigurate capetele fitilurilor ce atârna din găuri, şi se întorceau înapoi, de parcă ar fi fost alungaţi de sperieţi. Cuprinsul începea să freamăte, să urle şi să tune; stânca fărâmiţată de explozie alerga ameninţător după ei, iar grindina de pietriş se repezea în jos şi lovea cu furie în cuirasa de oţel a monstrului. Nori de praf se rostogolesc prin respiraţia de văpaie a maşinii. Apoi începe din nou să verse lumină orbitoare şi grupuri de oameni pe jumătate goi se aruncă în valul de praf şi aleargă spre grămada de dărâmături fumegânde.

Dar monstrul lacom care se târăşte înainte, îşi arată colţii fioroşi, în formă de cleşte sau de macarale şi-şi întinde fălcile în jos şi în sus, ca să înghită pietrişul, bucăţile de stâncă şi dărâmăturile pe care sute de oameni, cu obrazele crispate şi picurând de sudoare, i le aruncă în gură. Fălcile încep să mestece şi să înghită, stomacul, care-i atârnă până în pământ, macină de zor şi în dosul lui se scurge un nesfârşit şuvoi de piatră sfărâmată.

Sutele de trupuri ale muncitorilor care asudă, se împletecesc prin şuvoiul de pietriş, trag de lanţuri, strigă şi mormanul de dărâmături se topeşte şi dispare în mod vizibil sub picioarele lor. Feriţi, piatra trebuie cărată din drum: acesta este cuvântul de ordine!

Grupuri de oameni cu obrazele vărgate de cirul prafului amestecat cu sudoare s-au repezit demult în faţa antenelor maşinii, ca să-i netezească drumul. Convoaie cu traverse şi şine se apropie gâfâind, îngroapă tălpile şi după ce înşurubează şinele, monstrul începe să-şi pipăie din nou drumul spre stâncă.

Pe trupul lui murdar, pe coaste, pe pântece şi pe spinarea lui boltită se caţără oameni minusculi. Aceştia fac găuri în tavan, în pereţi şi în toate

colţurile proeminente de stâncă, pentru ca să le umple imediat cu explozive şi să le poată arunca în aer în orice moment.

În dosul maşinii, unde se scurge şuvoiul de pietriş, exact ca şi în faţă, munca este tot atât de înfrigurată şi de diabolică. La cel mult o jumătate oră mai târziu, maşina trebuie să aibă linia liberă pe o distanţă de două sute de metri, ca să se poată retrage din calea exploziei.

Imediat ce apărea pietrişul pe grătarul în perpetuă mişcare de sub pântecele maşinii, blocurile grele pe care nu le puteau dovedi cu puterea braţelor, erau împinse de lucrători voinici spre capătul grătarului care se întindea până la doisprezece paşi în dosul maşinii; aceştia strâng lanţurile împrejurul blocurilor şi macaralele din spatele maşinii le ridică în aer.

Grătarul neodihnit varsă pietrişul, făcând o larmă uriaşă, în vagonete pântecoase de fier care seamănă cu vagonetele minelor de cărbuni; acestea trec în convoi nesfârşit de pe linia din stânga în lungul unei linii semi-periferice laterale, ca să ajungă pe cea din dreapta, fără să întârzie în faţa grătarului mai mult decât e nevoie ca să încarce pietrişul şi bolovanii. Vagonetele sunt remorcate de o locomotivă activată de acumulatori. Grupuri de oameni palizi, împrejurul buzelor cu cirul de praf, se împletecesc împrejurul grătarului şi a vagonetelor, scormonind cu lopeţile şi strigând, iar lumina orbitoare a reflectoarelor se revarsă nemiloasă şi crudă peste ei, în timp ce aerul primenit de maşini anume, şuieră prin ganguri, ca suflul îngheţat al crivăţului.

Lupta în faţa maşinii de forat era ucigătoare şi zilnic se întâmplau accidente, cu răniri din care unele erau mortale.

După un robot nebunesc de patru ore oamenii erau schimbaţi. Epuizaţi cu desăvârşire şi fierţi în sudoare, palizi şi pe jumătate leşinaţi, din cauza pulsaţiilor insuficiente ale inimii, se întindeau pe pietrişul umed din vagoane şi adormeau pe loc, ca să nu se mai trezească decât târziu în cursul zilei.

Lucrătorii cântau un cântec pe care-l făcuse unul dintre ei şi care începea în felul următor:

Unde urlă adânc tunelul,
Jos în iadul plin de clocot,
Ard pereţii în jurul tău!
Îţi plăteşte suplimentul pentru robot,
Ca să poţi scăpa de seu;
Vine un dolar pe deasupra – tu m-auzi?
Mac plăteşte, dar îţi cere ca s-asuzi!

Lucrătorii fugeau cu miile din „iadul” acesta, dar zilnic soseau convoaie noi şi în scurtă vreme mulţi dintre ei se prăbuşeau pentru totdeauna.

II.

Locomotiva cea mică alerga nebuneşte, kilometri întregi prin gangurile tunelului, târând convoiul de vagonete încărcate după ea, până la punctul unde aşteptau vagoanele de cale ferată; aci vagonetele erau ridicate de macarale şi răsturnate în vagoane. Când garniturile acestea se umpleau, trenurile plecau – cel puţin douăsprezece pe fiecare ceas – şi alte trenuri încărcate cu materiale şi oameni apăreau în locul lor.

Spre sfârşitul anului al doilea de la începutul lucrărilor, gangurile din staţiunea americană ajunseră până la o distanţă de nouăzeci şi cinci de kilometri şi pe toată întinderea acestei linii subterane munca era în toi, căci Allan îşi îndemna oamenii fără încetare, în fiecare zi şi în fiecare ceas. Pe inginerii care nu erau în stare să foreze numărul de metri cubi ceruţi în fiecare zi, îi concedia fără nicio consideraţie, iar pe lucrătorii care-şi pierdeau respiraţia în această goană nebunească, îi da afară fără milă.

Locul unde uruiau vagonetele de fier şi urlau pereţii sfâşiaţi de stâncă ai galeriilor pline de praf, de stâncile prăvălite şi de larmă, era năpădit de batalioanele lucrătorilor care în lumina reflectoarelor cărau grinzi şi scânduri, pentru ca să întărească bolţile împotriva unei eventuale prăbuşiri a pietrişului. Un grup de tehnicieni aşternea cabluri electrice, pompe provizorii şi conducte de apă şi aer.

Împrejurul trenurilor mişună convoaie de oameni care descarcă materialul, pentru a-l distribui în lungul liniei, aşa că la nevoie n-aveai decât să întinzi mâna, pentru a găsi grinzi, scânduri, scoabe, cârlige, şuruburi, ţevi, cabluri, burghie, cartuşe de dinamită, lanţuri, şine sau traverse.

Din trei în trei sute de metri, printre grămezile de scânduri, grupuri de oameni murdari atacă cu burghiele peretele de stâncă al galeriilor. Minează gangul, tăind în perete o spărtură de înălţimea unui om, şi imediat ce apare un tren, toţi aleargă gâfâind spre grămada de scânduri. Dar spărtura se adânceşte şi în curând nu se mai sinchisesc de trenurile care trec, iar după câteva zile peretele sună dogit şi se prăbuşeşte, iar ei pătrund în galeria paralelă prin care acum trenurile gonesc ca şi dincolo. Apoi pleacă din nou, mai încolo cu trei sute de metri, ca să înceapă altă spărtură.

Aceste găuri perpendiculare pe linii servesc pentru ventilaţie şi sute de alte scopuri.

Imediat după ei soseşte un grup de oameni care au datoria să zidească în toată forma aceste strâmte ganguri de comunicaţie. Câtu-i anul de lung, altceva nu fac. Tot al douăzecilea gang însă îl lasă intact.

Şi iarăşi, mereu înainte.

Un tren apare şi se opreşte la al douăzecilea gang lateral. Din vagoane coboară un grup de oameni tăciuniţi la obraz şi de pe umerii lor dispar cu iuţeala fulgerului în întunerecul gangului, burghie, cazmale, drugi de fier, saci de ciment, şine şi traverse, în timp ce pe urma lor se aud semnalele nerăbdătoare ale trenurilor oprite în drum. Înainte! Trenurile trec. Gangul vertical a înghiţit grupul de lucrători cu obrazele tăciunite, burghiele scrâşnesc, se aud explozii, stânca plesneşte şi gangul devine mai larg; acum cade oblic pe terasamentul tunelului şi e complet zidit în beton armat. De-a lungul lui sunt aşternute şine: aci e macazul unei linii laterale.

Aceste macazuri de linii laterale sunt de o valoare nepreţuită, căci din şase în şase kilometri veşnicele trenuri încărcate cu materiale şi piatră, pot fi trecute dintr-o galerie într-alta.

În felul acesta linia poate fi izolată pe o distanţă de şase kilometri, pentru a-i termina construcţia.

Pădurea de grinzi, de scânduri, stâlpi, traverse şi scoabe de pe această porţiune de teren, se transforma într-o pădure de schelărie, de armături şi cofraj pentru turnarea betonului.

Unde se găseşte iadul, trebuie să fie şi un purgatoriu, şi dacă între lucrători existau *hellmeni,* trebuiau să existe şi *purgatorymeni,* căci acest şantier se numea purgatoriu.

Linia e liberă şi convoaie nesfârşite de vagoane se prăvălesc spre fundul acestei galerii, iar din vagoane atârnă ciorchine de oameni. Galeria se înalţă şi se lărgeşte în proporţiile necesare. Lupta începe simultan în sute de puncte: se aud explozii, semnale de sirenă, şi se văd fulgerând reflectoarele. Exploziile răzbubuie ca loviturile de tun în flancurile unui cuirasat. Sunt şine şi traverse de fier care răbufnesc în pământ. Galeriile sunt pline de traverse date cu miniu de fier, de armături şi plăci lucrate în şantierele din Pennsylvania, Ohio, Oklahoma şi Kentucky. Vechile şine sunt smulse şi rupte de melinită şi dinamită, iar în aer se ridică lopeţi şi cazmale. Atenţie! Strigătele se încrucişează, se aud oameni gâfâind, cu obrazele congestionate, cu muşchii încordaţi, cu vinele de pe ceafă umflate ca nişte şerpi, trec unul lângă altul, aducând tălpile care sunt puternice traverse duble, menite să suporte linia tunelului, căci linia aceasta va avea o singură pereche de şine. Grupuri de ingineri, cu instrumente şi aparate de măsurat stau pe brânci şi lucrează cu suprema tensiune a nervilor, şi sudoarea descrie dâre murdare prin praful aşezat pe trupul lor pe jumătate despoiat. Tălpile de patru metri lungime şi optzeci de centimetri grosime, cu capetele încovoiate puţin în sus, sunt aşternute în beton. Întocmai cum se clădeşte coca unei corăbii, aşa se aşterne talpă lângă talpă, iar pe urma lor curge un val de beton care le

îngroapă. Acestea sunt traversele. Exact cum o sută de furnici se opintesc să ducă un pai, tot aşa o sută de oameni, gâfâind şi cu genunchii îndoiţi, se opintesc la uriaşele şine în lungime de treizeci de metri, care trebuiesc înşurubate pe traverse. Pe urma lor vin alţii cu armăturile grele care vor îmbrăca în întregime bolta tunelului într-o reţea de fier. Aceste armături au formă eliptică, turtită în partea de jos, în linie aproape orizontală, după ce sunt încheiate. Patru bucăţi formează o armătură: partea de jos e talpa, două laterale (rezistenţa) şi bucata de sus: capota. Bucăţile sunt turnate din şină de fier în grosime de trei centimetri şi legate zdravăn una de alta, cu altă reţea de fier. Maşinile de nituit scapără şi gangurile răzbubuie. Începe să se înşire armătură lângă armătură şi întreg tunelul e căptuşit cu fier, iar pe urma celor care le încheie, zidarii încep numaidecât să se caţere pe reţeaua de fier, pentru a turna învelişul tunelului: o căptuşeală de beton în grosime de un metru pe care n-ar putea-o turti nicio presiune din lume:

De ambele părţi ale şinei, la distanţe egale, se aşază ţevi de dimensiuni diferite, pe care le înşurubează una într-alta şi le sudează. Sunt conducte pentru sârme de telefon şi de telegraf, pentru cabluri electrice şi ţevi imense pentru apă şi aerul pe care maşinile îl presează fără întrerupere prin ganguri. Mai sunt ţevi speciale pentru poşta expresă pneumatică. Peste acestea se aşterne năsip şi pietriş; tălpi şi şine pentru trenurile obişnuite la transportul materialelor, formând o linie care permite trenurilor încărcate cu piatră să înainteze cu viteza obişnuită a trenurilor accelerate.

Cei care sunt în punctul cel mai înaintat, abia au terminat cu nituirea ultimei armături şi cât ai clipi linia pe distanţa de şase kilometri e gata. Trenurile sunt îndreptate prin gang şi zboară înainte, în timp ce zidarii sunt încă printre armăturile de fier.

În faţa stâncii unde urlă uriaşa maşină de forat, luptându-se cu stânca, pe o distanţă de treizeci de kilometri galeriile sunt complet zidite.

III.

Dar atât nu este de ajuns. Mai trebuiau prevăzute mii de amănunte. Imediat ce galeriile americane se vor întâlni cu cele care-şi făceau drum prin stânca de bazalt dinspre Bermude, linia trebuia dată circulaţiei.

De ani de zile planurile lui Allan aşteptau gata, lucrate până în cele mai mici amănunte. Din douăzeci în douăzeci de kilometri tăia în stâncă staţiuni care trebuiau să servească drept locuinţă pentru cantonieri. La fiecare şaizeci de kilometri erau staţiuni mai mari şi tot la două sute patruzeci de kilometri erau prevăzute staţiuni în toată regula. Toate acestea erau un fel de depozite cu acumulatori de rezervă, cu maşini şi alimente. Staţiunile acestea din urmă aveau instalaţii de transformatori, de maşini de mare

voltaj, frigorifere şi aparate de ozonat. Afară de asta mai aveau nevoie de ganguri laterale în care să poată introduce trenurile blocate.

Pentru toate aceste lucrări pregătiseră anume batalioane speciale de lucrători, şi toţi aceştia îşi făceau drum prin stâncă, scoţând avalanşe întregi de piatră măcinată.

Pe gurile tunelului se revărsau zi şi noapte torente de piatră, exact ca lava unui vulcan în plină activitate. Din adâncul tunelului izvorau neîntrerupt trenurile încărcate. Cu o uşurinţă care încânta privirea, urcau panta terasamentului, ca apoi să se oprească sus. Tot ceea ce de la distanţă păruse bolovani şi dărâmături, acum începea să se mişte pe neaşteptate şi din vagoane săreau oameni murdari de să nu-i mai recunoşti. Trenul zbura din nou peste sute de macazuri şi se pierdea în zare. Făcea o curbă uriaşă prin Mac-City (cum se numea în general oraşul tunelului în New-Jersey), apuca pe una dintre sutele de linii care coborau spre ţărmul mării, unde era descărcat. Aci în larg toţi lucrătorii păreau gălăgioşi şi veseli, căci de aci înainte treceau în echipa „săptămânii uşoare".

Mac scosese din galeriile tunelului două sute de kilometri cubi de piatră, cantitate care ar fi fost de ajuns pentru clădirea unui zid de la New York la Buffalo. Stăpânea cea mai uriaşă carieră din lume şi cu toate acestea nu risipea nicio fărâmiţă. Cu piatra aceasta nivelase întinderile uriaşe ale acestei regiuni şi ridicase puţin ţărmul înclinat al mării, împingând-o pe o distanţă de câţiva kilometri spre larg. Ceva mai departe, unde marea era mai adâncă, trenurile vărsau zilnic mii de vagoane de piatră, aşa că din apă începu să răsară pe încetul un dig gigantic. Acesta trebuia să fie unul dintre cheiurile lui Allan care năucise toată lumea cu planurile sale privitoare la oraşele viitorului. La distanţă de două mile inginerii săi lucrau la construirea celei mai vaste şi mai drepte plaje ce s-a văzut vreodată într-o staţiune mondială. Pe această plajă trebuiau să fie clădite uriaşele hoteluri balneare.

La rândul său Mac-City părea un gigantic câmp de dărâmături în largul căruia nu se vedea niciun copac, niciun fir de iarbă şi nu trăia nicio vietate şi pe deasupra căruia nu trecea nicio zburătoare. În bătaia soarelui strălucea de te dureau ochii şi se întindea până departe, acoperit de şinele resfirate în formă de evantai, asemenea diagramelor fizice în care pilitura de fier se îngrămădeşte spre polii unui magnet. Pretutindeni în lungul lor zvâcnesc trenurile electrice, trenuri cu abur; în toate părţile fumegă locomotive, gâfâie, şuieră şi dau semnale de clopote. În rada portului lui Allan sunt grupuri de vapoare, pe coşurile cărora se destramă nori de fum; corăbii care aduc fier, cherestea, ciment, cereale, vite şi alimente de tot felul, din Chicago, Montreal, Portland, Newport, Charleston, Savanah, New Orleans şi

Galveston; în partea de nord-est se vede un zid gros de fum prin care ochiul nu poate răzbate: aci sunt antrepozitele de materiale.

Barăcile dispăruseră. Pe terasele noi străluceau acoperişurile de sticlă de la uriaşele hale ale maşinilor şi de la centralele electrice, alături de care se vede clădirea de înălţimea unui turn de biserică a birourilor. În mijlocul acestui deşert de pietriş se ridică o casă cu douăzeci de etaje: hotelul Atlantic-Tunnel. Clădirea este albă ca varul şi străluceşte de nouă; aci descind grupurile de ingineri, agenţii şi reprezentanţii marilor firme şi tot aci sunt găzduite miile de curioşi care în fiecare duminică vin de la New York să viziteze staţiunea.

În faţa hotelului, Wannamacker clădise un mare magazin care deocamdată avea douăsprezece etaje. Câmpul acesta de dărâmături era întretăiat de străzi lungi şi drepte ca o lumânare. Pe deasupra traseului liniilor se ridică viaducte. La periferia acestui deşert de pietriş se văd frumoasele colonii muncitoreşti, cu şcoli, biserici, terenuri de sport, baruri şi *saloons,* ţinute de foştii campioni de box sau de şoferii de curse. Departe, în mijlocul unei păduri de vegetaţie pitică, stă singură, uitată şi moartă, o clădire care seamănă cu o sinagogă: un crematoriu, cu lungi coridoare încrucişate şi deşarte. Într-un singur coridor sunt câteva urne. Şi toate poartă aceeaşi inscripţie, alături de numele englezesc, franţuzesc, rusesc, german, italian, chinezesc: Mort în timpul unui accident la lucrările tunelului – din cauza unei explozii – îngropat sub dărâmături – călcat de un tren; exact ca şi inscripţiile de pe pietrele funerare ale celor căzuţi într-un război.

Pe ţărmul mării, în imediata apropiere a apei, sunt spitalele albe, clădite în conformitate cu cele mai noi cerinţe medicale. Şi ceva mai la o parte, în mijlocul unei grădini de curând plantate, e o vilă nouă: casa lui Maud.

IV.

Maud îşi desfăşura toată vigoarea de care erau capabile braţele ei delicate. Ea era prezidenta Reuniunii Femeilor şi a Căminului Copiilor Convalescenţi din Mac City. Afară de asta făcea parte dintr-un comitet format din medici şi mediciniste care îşi asumase sarcina de a controla condiţiunile de higienă din locuinţele muncitoreşti, de a îngriji leuzele şi sugacii. Din proprie iniţiativă înfiinţase o şcoală profesională şi de gospodărie casnică pentru fete, o grădină de copii şi un Club pentru femei tinere şi fete, unde în fiecare vineri se ţineau conferinţe şi se dădeau audiţii muzicale. Avea suficientă ocupaţie, şi avea întocmai ca şi Mac, un „office" în care lucra o secretară şi o dactilografă. Se bucura de concursul unui grup destul de important de infirmiere şi profesoare care toate făceau parte din cele mai bune familii din New York.

Maud nu supăra pe nimenea cu prezenţa şi atitudinea ei, era prevenitoare, amabilă, prietenoasă şi zâmbitoare faţă de toată lumea, iar durerea ei pentru nenorocirile altora era pe deplin sinceră, aşa că toată lumea o iubea şi erau unii care chiar o adorau.

În calitate de membră a Comitetului de Higienă, vizitase toate locuinţele muncitoreşti. În cartierul italian, polonez şi rusesc purtase lupte glorioase împotriva murdăriei şi a paraziţilor. Reuşise să obţină ca la răspasuri regulate toate casele din colonia muncitorilor să fie dezinfectate şi curăţite de sus până jos. Majoritatea caselor erau clădite din beton, aşa că puteau fi spălate exact ca o bucătărie. Vizitele ei o apropiară sufleteşte de oamenii aceştia cărora încerca să le dea ajutor – cu sfatul şi cu fapta – de câte ori avea ocazie. Şcoala ei de gospodărie casnică era ocupată până la ultimul loc, deoarece avusese grijă să angajeze profesoare excelente, atât pentru gospodărie, cât şi pentru atelierul de croitorie. Pentru a putea păstra contactul neîntrerupt cu instituţiile fondate de ea, Maud nu ezita să le controleze şi să le inspecteze mereu. Pentru a-şi putea însuşi cunoştinţele necesare, studiase o bibliotecă întreagă, dar deşi fusese înzestrată din fire cu calităţile necesare unui organizator, totuşi nu-i fusese prea uşor să creeze şi să pună în practică toate ideile ei care până acuma nu fuseseră altceva decât teorie. Şi totuşi reuşise, aşa că Maud se simţea măgulită de lauda ce o adresau ziarele activităţii acestor instituţii.

Cea mai de seamă preocupare a ei era însă Căminul pentru Femeile şi Copiii Convalescenţi. Căminul acesta era în apropierea vilei sale şi pentru a-l vizita, nu trebuia decât să treacă în lungul aleilor celor două grădini învecinate. În fiecare dimineaţă exact la orele nouă sosea la cămin, pentru a-şi face inspecţia cotidiană şi se interesa de fiecare protejat al ei, iar uneori când cheltuielile spitalului depăşeau bugetul disponibil, le acoperea din propriile ei fonduri. De copiii care erau daţi în seama ei, avea cea mai mare grijă.

Prin urmare acum era în plină activitate, avea bucuriile şi succesele ei; raporturile dintre ea şi oameni şi dintre ea şi viaţă primiseră un fel de adâncime, erau mai ample şi mai rodnice, dar Maud era totuşi destul de deşteaptă, pentru a recunoaşte că toate acestea luate împreună, nu puteau să-i ţină loc de fericire casnică.

Timp de trei ani trăise alături de Mac în cea mai deplină fericire – până în ziua când veni tunelul şi i-l luă; fără îndoială Mac o iubea şi astăzi: era prevenitor, delicat – căci nu se putea să fie altfel – dar totuşi nu mai era cum fusese înainte de asta.

Acum îl vedea mai adeseori decât îl văzuse în primii ani ai lucrărilor. Era adevărat că mai avea şi astăzi birourile din New York, dar paralel cu acestea

îşi amenajase birouri şi în oraşul tunelului, unde petrecea de multe ori săptămâni întregi fără întrerupere. Din pricina asta n-avea niciun motiv să se plângă. Dar adevărul era că Mac se schimbase. Inocenţa lui, veselia lui naivă, care odinioară o fermecaseră atât de mult la începutul căsătoriei lor, dispăreau din ce în ce mai mult. Devenise acum tot atât de serios şi când era acasă, cum fusese serios în faţa lumii străine şi în tot ce făcea. Se căznea din toate puterile să pară tot atât de sprinten şi de vesel, cum fusese şi până acuma, dar de cele mai multe ori nu reuşea. Era distrat, copleşit de lucru, şi din privirile lui nu se ştergea pentru nicio clipită expresia de aparentă absenţă, pricinuită de concentrarea perpetuă asupra unicei şi aceleaşi idei. Era mai slab şi trăsăturile obrazului său deveniseră mai aspre.

Timpul când o ridica pe genunchi şi o alinta, era acum demult trecut; o săruta şi acuma de câte ori pleca sau venea, dar instinctul ei de femeie ghicea fără nicio greutate realitatea. Deşi era întotdeauna hărţuit de muncă, totuşi în decursul anilor ce trecuseră, nu uitase niciodată „zilele importante", cum era onomastica fetiţei lor sau a soţiei sale, aniversarea căsătoriei lor sau Crăciunul.

Datorită unei întâmplări neprevăzute, Maud însă descoperise în carnetul său de buzunar toate aceste date, subliniate cu roşu: prin urmare şi le amintea în mod mecanic, nu cu sufletul, care ar fi trebuit să-i aducă în fiecare zi aminte de ele.

Trăia exact ca şi celelalte prietene ale ei, ai căror bărbaţi lucrau toată ziua în fabrici, în birourile băncilor şi în laboratorii, care le adorau, erau prevenitori şi le însoţeau seara la spectacole, le acopereau de dantele, blănuri şi perle, dar totuşi gândurile lor erau concentrate exclusiv numai asupra muncii. Aceasta era viaţa în toată realitatea ei, dar lui Maud i se părea îngrozitoare, din cauză că nu putea să fie altfel. Ar fi preferat să fie săracă, să trăiască departe de lume, dar în schimb, să se poată bucura de o dragoste netulburată şi veşnică. Da, uneori se gândea la aceste dorinţe ale ei, deşi i se păreau lipsite de cumpăt.

După ce termina cu lucrul, lui Maud îi făcea plăcere să se ocupe de o broderie şi să-şi lase gândurile să alerge slobode. De fiecare dată îşi aducea aminte de ziua când Mac o ceruse în căsătorie. În amintirea ei, Mac trăia încă, infinit de tânăr şi de naiv. Fiind cu desăvârşire ignorant al felului cum ar trebui să procedeze faţă de o femeie, nu găsise niciun mijloc mai original, pentru a-i mărturisi iubirea lui, decât flori, cărţi, bilete de concert şi teatru, mici servicii cavalereşti, ca cel mai banal dintre oameni. Şi totuşi această atitudine a lui îi plăcea astăzi mai mult decât atunci. Dar cu totul pe neaşteptate el îşi schimbase atitudinea aceasta, pentru a deveni mai asemănător cu Mac, cel pe care-l cunoştea astăzi. Într-o seară, după un

răspuns evaziv, îi spusese categoric şi pe un ton aproape violent: „Gândeşte-te la ce ţi-am spus. Îţi las timp, până mâine la orele cinci. Dacă până atunci nu te vei putea hotărî, să ştii că eu nu voi mai aduce vorba despre asta niciodată. Good bye!" Şi a doua zi exact la orele cinci, venise să ia răspunsul... Maud zâmbea când îşi aducea aminte de scena aceasta, dar nu va uita niciodată strângerea de inimă, cu care petrecuse noaptea şi ziua următoare.

Cu cât tunelul îi răpea mai mult pe Mac, cu atât gândurile ei stăruiau mai cu încăpăţânare şi mai cu dureroasă, dar în acelaşi timp binefăcătoare intensitate, asupra primelor plimbări ce le făcuseră împreună, asupra primelor conversaţii şi asupra inocentelor, dar totuşi atât de semnificativelor incidente din căsnicia lor. În adâncul inimii simţea un fel de ură faţă de tunel. O, mândria celor dintâi zile ale începutului, se destrămase demult. Că numele lui Mac era cunoscut sau nu în cele cinci continente, acum o lăsa cu totul indiferentă. Când reflexul fantomatic al oraşului-tunel pătrundea în camera ei, în timp de noapte, se repezea să închidă obloanele de la ferești, ca să nu-l mai vadă, atât de mult îl ura. Îi venea să plângă de ciudă şi câteodată plângea cu adevărat încet şi pe ascuns. Ce nebunie! Pentru Mac însă nimic nu putea fi mai firesc. Totuşi nădăjduia încă – şi nădejdea aceasta îi ajuta să-şi păstreze echilibrul – că într-o bună zi Mac se va întoarce la ea. Nu se poate să nu vină şi ziua când va scăpa de obsesia tunelului! Când vor da drumul primului tren...

Dar Doamne, până atunci vor trebui să treacă ani! Şi Maud ofta. Răbdare, răbdare! Deocamdată îşi avea ocupaţiile ei, avea pe mica Edith, devenită acum o mică domnişoară care privea viaţa cu ochi curioşi şi înţelepţi. Pe Mac îl vedea acum mai des. Mai avea şi pe Hobby, care mânca la ei aproape în fiecare zi, îi spunea fel de fel de snoave şi avea o conversaţie plină de haz. Chiar gospodăria casei o preocupa mai mult decât până acuma, deoarece Mac aducea foarte mulţi mosafiri, oameni celebri al căror nume era atât de cunoscut, încât Mac le permitea să viziteze tunelul. Maud se bucura de fiecare vizită de aceasta. Celebrităţile lui Mac erau de cele mai multe ori oameni bătrâni, foarte puţin dificili, căci aproape toţi erau la fel: foarte simpli, dacă nu chiar sfioşi. Între ei erau savanţi cu nume cunoscute, care discutau cu Mac anumite probleme geologice, fizice şi tehnice, şi pentru a putea verifica ceva, se întâmpla de multe ori să petreacă săptămâni întregi cu aparatele lor, în câte o staţiune, la o mie de metri sub nivelul mării. Atitudinea lui Mac faţă de aceste celebrităţi nu se deosebea însă cu nimic de atitudinea lui faţă de ea sau faţă de Hobby.

Constată că de fiecare dată când plecau, celebrităţile acestea se plecau în faţa lui Mac, îi strângeau mâna şi nu mai terminau cu mulţumirile. Mac

zâmbea, cu zâmbetul lui modest şi binevoitor, spunându-le *„All right, Sir!”* şi le ura drum bun, căci oamenii aceştia veneau întotdeauna de foarte departe.

Într-un rând venise la ea şi o doamnă.

„— Eu sunt Ethel Lloyd”, îi spusese doamna şi-şi ridicase vălul.

De fapt era chiar Ethel Lloyd! Se aprinsese la obraz, căci nu putea invoca niciun motiv cu care să justifice această vizită. Când văzu pe Ethel că roşeşte, Maud roşi şi ea, dar roşi pentru că prin minte îi trecuse gândul că Ethel aceasta este foarte îndrăzneaţă, şi îi se păru că ea i-a cetit în luminile ochilor reflexul acestui gând.

Ethel însă se reculese numaidecât:

„— Am cetit atât de mult, doamnă Allan, despre şcolile înfiinţate de dumneata, încât nu mi-am mai putut stăpâni dorinţa de a le vedea. Probabil ştii că la New York mă interesez şi eu foarte de aproape de iniţiative similare”.

Ethel Lloyd dispunea de o mândrie înnăscută, de o demnitate firească încântătoare şi era de o bunătate şi sinceritate spontană. Pierduse cu totul pornirile copilăreşti pe care i le constatase Allan acum câţiva ani şi devenise o femeie desăvârşită. Frumuseţea ei, înainte de asta dulceagă şi delicată, era acum matură. Cu ani în urmă îţi făcea impresia unui tablou în pastel; astăzi însă totul la fata aceasta: ochii, gura, părul, părea luminos şi strălucitor. Făcea întotdeauna impresia că abia a ieşit din budoar. Pata de pe bărbie se întinsese abia perceptibil şi devenise o idee mai întunecată, dar astăzi Ethel nu mai încerca să şi-o ascundă sub pudră.

Din simplă amabilitate Maud fu obligată s-o conducă ea însăşi. Îi arătă spitalul, şcolile, grădinile de copii şi modestele încăperi ale Clubului Femeilor. Ethel rămase încântată de tot ce văzu, dar se feri să facă risipă de laude exagerate, cum fac de obicei toate femeile tinere. La urmă de tot Ethel o întrebă, dacă i-ar putea fi eventual cu ceva de folos? Nu? Ethel se mulţumi şi cu atât. Acasă fu atât de drăguţă cu Edith, încât fetiţa prinse numaidecât simpatie de ea. Maud reuşi să-şi stăpânească aversiunea inexplicabilă şi cu nimic justificată ce i-o inspira Ethel, şi o opri la masă. Ethel primi şi telefonă lui „Pa”.

Mac aduse la masă şi pe Hobby a cărui prezenţă împrumută lui Ethel mai multă prestanţă, pe care cu siguranţă nu ar fi avut-o, dacă la masă ar fi fost numai liniştitul şi tăcutul Mac. În timpul după-amiezii lăudase pe Maud cât se poate de obiectiv – fără exagerările caracteristice femeilor – dar de astă dată o copleşi pur şi simplu cu laudele. Bănuielile lui Maud se treziră din nou. Dar spre marea ei mulţumire, constată că Mac nu-i acordă altceva decât o politicoasă atenţie. Se uita la frumoasa şi alintata Ethel Lloyd cu aceiaşi ochi indiferenţi, cu care s-ar fi uitat la o dactilografă.

— Biblioteca din localul Clubului Femeilor mi s-a părut că ar mai avea nevoie de o mulţime de îmbunătăţiri, declară Ethel.

— Cu timpul vom completa şi lipsurile acestea.

— Doamnă Allan, mi-aţi face o deosebită plăcere, dacă mi-aţi da voie să vă dăruiesc şi eu câteva cărţi. Haide, Hobby, pune o vorbă bună pentru mine!

— Dacă se va întâmpla să aveţi câteva cărţi de prisos, încuviinţă Maud.

Zilele următoare Ethel îi trimise câteva baloturi de cărţi: aproximativ cinci mii de volume. Maud îi mulţumi din toată inima, dar îi păru rău că s-a învoit să primească darul acesta, deoarece imediat după aceea Ethel începu să vină mai des. Făcea impresia că între ea şi Maud ar exista o sinceră şi profundă prietenie, iar pe Edith o copleşea cu daruri. Într-un rând întrebă pe Mac dacă îi dă voie să viziteze şi ea tunelul?

Mac se uită la ea mirat, căci i se întâmpla pentru întâia dată ca o femeie să-i pună o astfel de întrebare.

— Nu se poate! răspunse el scurt, şi aproape cu brutalitate.

Dar Ethel nu se supără. Râse înveselită şi-i răspunse:

— Domnule Allan, cred că n-am făcut nimic ce te-ar putea supăra?

Din ziua aceasta începu să vină mai rar, şi Maud se simţi mai uşurată. Nu putea iubi pe Ethel, oricâtă silinţă şi-ar fi dat. Ea era o fire care nu putea păstra contactul decât cu cei de care se apropia şi sufleteşte.

Acesta era motivul pentru care prietenia lui Hobby devenise pentru ea atât de preţioasă. Venea în fiecare zi în casa ei, la amiază şi seara, indiferent dacă Mac era sau nu era acasă. Când se întâmpla uneori să nu vină, i se părea că-i lipseşte. Şi asta chiar când Mac era acasă.

V.

— Hobby este întotdeauna atât de vesel, spunea ea adeseori.

— A fost întotdeauna un băiat excelent, răspundea Allan.

Şi zâmbea întotdeauna, ferindu-se să-i dea să înţeleagă că în repetatele ei aluzii la buna dispoziţie a lui Hobby, a ghicit un uşor reproş. El nu era ca Hobby şi nu avea nici talentul acestuia de a înveseli pe alţii şi nici spontaneitatea lui. După douăsprezece ore de muncă el nu putea să danseze dansurile negrilor şi nici să cânte „song"-uri şi nici să debiteze prostii pline de haz, cum făcea Hobby, pe care nimenea nu l-a văzut altfel decât râzând şi glumind. Hobby râde cu tot trupul şi nici n-a mişcat bine limba în gură, şi a şi dat drumul unei răutăţi pline de spirit. Oriunde ar apare, toată lumea se pregăteşte să râdă, deoarece Hobby este obligat să fie om de haz. Nu, el nu este ca Hobby. Singurul sacrificiu pe care puteai să i-l ceri, era să nu strice cheful altora, şi Mac îşi da toată silinţa să păstreze buna dispoziţie a invitaţilor săi. Dar nenorocirea era că în timpul anilor ce trecuseră,

intimitatea raporturilor dintre el şi Maud suferise foarte mult. Nu se amăgea câtuşi de puţin şi i se părea că pentru un bărbat ca el, ar fi mult mai bine să nu fie căsătorit, deşi îşi iubea soţia şi fetiţa din toată puterea sufletului.

Hobby îşi făcea datoria la slujbă şi cu asta gata. El, Allan, însă nu termina niciodată! Tunelul creştea şi cu el creştea şi munca. Dar afară de asta mai avea şi grijile lui personale pe care nu le ştia nimenea.

Chiar de acum începuse să se îndoiască de posibilitatea de a termina lucrările tunelului în timp de cincisprezece ani. După socotelile lui această eventualitate ar fi fost posibilă numai într-un caz extrem de favorabil. Fixase cu sânge rece acest termen, pentru a câştiga opinia publică şi a atrage banul vulgului. Dacă ar fi fixat un termen de douăzeci sau douăzeci şi cinci de ani, nu ar fi obţinut nici jumătate din banii care se subscriseseră.

În acest termen abia putea isprăvi gangurile duble dintre Biscaya-Finisterre şi America-Bermude.

La sfârşitul anului al patrulea de lucru, gangurile tunelului ajunseseră la o distanţă de două sute patruzeci de kilometri de la coasta americană şi optzeci de kilometri de la Bermude. Pe litoralul francez linia ajunsese la două sute de kilometri de Biscaya şi şaptezeci de Finisterre.

Din liniile atlantice însă nu erau lucrate nici a şasea parte. Prin urmare când se vor putea termina lucrările uriaşelor linii Finisterre-Azore, Azore-Bermude?

La toate acestea se mai adăugau dificultăţile financiare. Lucrările pregătitoare şi serpentinele din Bermude înghiţiseră sume mult mai mari decât fusese prevăzut. Înainte de a trece şapte sau cel puţin şase ani de lucrări, nimenea nu s-ar fi putut gândi la o nouă emisiune de bonuri de împrumut de trei miliarde. Prevedea că din pricina acestei situaţii precare, va fi foarte curând obligat să continue lucrările pe o singură linie, fapt care va îngreuna extrem de mult activitatea oamenilor. Cum va putea, ca prin aceste ganguri simple să scoată piatra care chiar de pe acum – crescând şi sporind mereu – ameninţa să înece tunelul. Piatra era împrăştiată pretutindeni: în gangurile laterale, între şine, prin staţiuni, şi trenurile gemeau sub povara ei.

Allan petrecea săptămâni întregi în tunel, pentru a descoperi o metodă de lucru mai rapidă. În subteranele americane se făceau experienţe cu fiecare maşină, cu fiecare invenţie şi îmbunătăţire nouă, înainte de a fi trimisă pentru întrebuinţare la celelalte şantiere. Aci se făcea antrenamentul echipelor de *hellmeni* şi *purgatorymeni,* ca pe urmă să fie expediaţi în calitate de *pacemakeri* în celelalte staţiuni. Încetul cu încetul trebuiau să se obişnuiască şi ei cu ritmul nebunesc şi cu căldura. În „iad" un lucrător neobişnuit ar fi căzut grămadă din primul moment.

Până şi cea mai neînsemnată mişcare Allan încerca s-o execute cu desfăşurarea unui minim de forţă, de bani şi de timp. Făcu o distribuţie a muncii, până în cele mai mici amănunte; ani de-a-rândul fiecare lucrător îndeplinea exclusiv aceleaşi funcţiuni, aşa că în cele din urmă reuşea să le execute în mod maşinal şi din ce în ce mai repede. Avea specialiştii săi care făceau şcoala echipelor, ca să creeze recorduri (de pildă la descărcarea unui vagon) şi numaidecât după aceea aceste recorduri erau pretinse ca rezultate normale de muncă. O secundă pierdută nu putea fi recâştigată niciodată, şi costa o avere, în timp pierdut şi bani. Dacă un lucrător pierdea o singură secundă dintr-un minut, la 180.000 de oameni dintre care 60.000 erau fără întrerupere în plină activitate, aceasta reprezenta într-o singură zi 24.000 de ore de muncă. În fiecare an de la începutul lucrărilor Allan reuşise să sporească rezultatul muncii cu 5%, dar cu toate aceste lucrul mergea prea încet.

În special forajul pricinuia lui Allan cea mai mare bătaie de cap. În punctul cel mai extrem al galeriilor era imposibil să bagi mai mult de cinci sute de oameni, altfel riscai să se calce unul pe altul în picioare. Încercă diverse explozive, până când descoperi „Tunnel 8", care rupea stânca în blocuri egale, uşor de transportat. Ceasuri întregi asculta rapoartele inginerilor săi, discuta, examina şi verifica propunerile făcute de ei, fără să obosească niciodată.

Cu totul pe neaşteptate, ca şi când ar fi răsărit din apele mării, Allan apăru în şantierul din Bermude şi inginerul Schlosser zbură. Îl trimise la Mac-City, în birourile de arhitectură. Locul lui fu ocupat de un englez tânăr care abia avea treizeci de ani. Allan îşi convocă inginerii – care din pricina ritmului activităţii de acuma îşi pierduseră demult respiraţia – şi le spuse că lucrările lor trebuiesc sporite cu douăzeci şi cinci de procente. Trebuie! Deoarece el, Allan, înţelege să-şi respecte cuvântul. Cum vor face şi cum vor reuşi, asta îi priveşte numai pe ei…

Tot aşa apăru pe neaşteptate în Azore. Pentru acest şantier reuşise să obţină concursul lui Michael Müller, un inginer german care avusese o situaţie de conducere la executarea lucrărilor tunelului pe sub Canal. Müller cântărea o sută douăzeci şi cinci de kilograme şi era cunoscut de toată lumea sub numele de „Müller cel gras". Era iubit de subalterni – parte din pricina grăsimii sale care-i dădea o înfăţişare caraghioasă – şi pe deasupra era un muncitor care nu ştia ce vasăzică oboseala. Chiar acuma Müller îşi croia galeriile tunelului mult mai repede decât Allan şi Harriman în New Jersey. Pe acest morman de grăsime veşnic jovială, puteai spune cu toată certitudinea că-l persecută norocul: şantierul său era cel mai productiv şi cel mai interesant; în acelaşi timp dovedea cu prisosinţă că această parte a

Oceanului a fost cândva în perioadele trecute o parte de continent. În timpul lucrărilor dase peste bogate sedimente de caliu şi minereu de fier. Societatea Pittsburg Smelting and Refining Company, datora exclusiv norocului de care se bucura omul acesta, urcarea cu 60% a acţiunilor ei. Transportul nu o costa niciun cent, deoarece inginerii Societăţii n-aveau decât să însemneze vagoanele care conţineau minereu, ca apoi acestea să fie triate pe o linie anume. Societatea era în continuă fierbere, deoarece în orice moment ar fi putut să-i cadă o pleaşcă de valoare incalculabilă. Müller dase peste un zăcământ de cărbune în grosime de cinci metri, „un cărbune admirabil", cum spunea el însuşi. Acest zăcământ era plasat exact în axa galeriei şi părea că nu se mai sfârşeşte. Müller zbura, croindu-şi drum prin stâncă; singurul său duşman, duşman neîmpăcat, era apa: galeriile săpate de el erau la opt sute de metri sub nivelul mării, şi cu toate acestea picurau necontenit de umezeală. Avea la îndemână o baterie întreagă de *mamuthuri,* pompe rotative care vărsau fără întrerupere un torent de apă tulbure în mare.

Allan sosi la Finistere şi Biscaya şi spuse oamenilor săi că este obligat să se ţină de termen, în consecinţă pretinde accelerarea muncii. Pe Monsieur Gaillard, inginerul şef al staţiunii franceze, un domn elegant, cu părul cărunt şi înzestrat cu alese însuşiri, îl destitui şi-l înlocui cu americanul Stephen Olin-Mühlenberg, fără să ţină socoteală de protestele presei franceze.

Răsărea ca din pământ, în diferite staţiuni şi nu-i scăpa nimica, nici cele mai mici amănunte, iar după ce pleca, bieţii ingineri respirau uşuraţi, că l-au văzut plecat şi totuşi nu şi-au pierdut încă minţile.

Allan veni la Paris şi ziarele publicară coloane întregi despre el, cu interviuri fictive. Opt zile mai târziu, opinia publică franceză află că o Societate a obţinut concesia ca să construiască o linie de cale ferată, astfel că trenurile tunelului vor putea face drumul direct până la Paris. În acelaşi timp metropolele europene fură inundate de placarde care reprezentau unul dintre oraşele fantastice ale lui Hobby: Staţiunea Azore. Oraşul feeric provocă aceleaşi exclamaţii de îndoială şi acelaşi entuziasm pe care-l provocase pe vremuri în continentul nou. Hobby îşi dase şi de astă dată drumul fantaziei. Făcu însă mare senzaţie o schiţă dintr-un colţ al uriaşului afiş care reprezenta forma originală a trenurilor şi felul în care vor arăta mai târziu.

Syndicatul cumpărase o fâşie din insula San Jorgo, câteva insule mai mici şi un grup de bancuri de năsip. În timp de câţiva ani suprafaţa acestor terenuri se va împătri. Insulele erau legate una de alta cu diguri uriaşe, iar bancurile de năsip contopite în restul terenurilor. La început nimenea nu se gândise că Allan va vărsa în mare patru mii de kilometri cubi de piatră (la nevoie chiar mai mult) şi-şi va crea astfel această insulă uriaşă...

Ca şi în oraşul fantomă din America, în viitoarea staţiune Azore era un port gigantic şi foarte frumos, un chei, un far; dar fu admirată mai ales staţiunea balneară cu hotelurile, terasele, parcurile şi plaja imensă.

Enorma senzaţie, ca să nu zicem consternare, o pricinuiră însă preţurile cerute de Syndicat pentru aceste terenuri. Raportate la situaţia din Europa, preţurile erau de-a dreptul exorbitante. Syndicatul însă întorsese ochii reci şi nemiloşi, întocmai ca un şarpe când urmăreşte o pasăre, spre capitalul din Europa. Era uşor de prevăzut că staţiunea din Azore va înghiţi întreg traficul de persoane al Americii de Sud. De asemenea nu era prea greu de priceput, că această staţiune – la o depărtare de paisprezece ore de Paris şi şaisprezece ore de New York – va deveni cea mai celebră staţiune balneară din lume şi locul de întâlnire al societăţii elegante din Anglia, Franţa şi America.

Capitalul european începu să curgă. Se formară numaidecât grupuri de speculanţi ai terenurilor, care cumpărară porţiuni însemnate, ca mai târziu, peste câţiva ani, să le vândă în parcele, cu câştiguri fabuloase.

Din Paris, Londra, Liverpool, Berlin, Frankfurt, Viena, banul începu să gâlgâie în valuri, îndreptându-se spre buzunarul lui S. Woolf, spre acel *big pocket* care devenise proverbial în faţa publicului.

VI.

S. Woolf băgă frumuşel banii în buzunar, cum băgase şi cele trei miliarde ale marelui capital şi ale poporului, împreună cu sumele produse de staţiunile Bermude, Biscaya, Finisterre şi Mac-City, fără să zică nici cel puţin un „mulţumesc". Evident, nu lipsiră nici cei care profeţeau o avalanşă de falimente, în cazul când o sumă atât de enormă de bani se va scurge într-o singură direcţiune. Dar aceste profeţii ale diletanţilor în materie financiară nu se adeveriră decât într-o măsură foarte mică. Câteva întreprinderi mai mici căzură în agonie, dar îşi reveniră foarte curând; încolo nu se întâmplă nimic deosebit, deoarece banii nu prindeau rugină în buzunarul lui S. Woolf. N-avea timp să ruginească nicio para, căci abia trecuţi prin mâna lui, îşi începeau din nou circuitul.

Îi trimetea să alerge împrejurul globului.

Peste Atlantic, spre Franţa, Anglia, Germania, Suedia, Spania, Italia, Turcia şi Rusia se revărsau valuri de aur. Valurile treceau Uralii şi intrau în pădurile Siberiei, în munţii Baicalului. Inundau Africa de Sud, Capland, Oranje, Australia şi Noua Zeelandă. De aci se revărsau spre Mineapolis, Chicago şi St. Louis, treceau spre Rocky Mountains, în Nevada şi Alaska.

Dolarii lui S. Woolf erau miliarde de oşteni înnebuniţi care se băteau cu banii tuturor naţiunilor şi ai tuturor raselor. Toţi erau câte un minuscul S.

Woolf, saturaţi până în gât de instinctul acestuia şi aveau o singură deviză: *money*. Armate întregi se repezeau în lungul sârmelor de telegraf, se cufundau în mare, sfârâiau prin aer, dar imediat ce ajungeau pe câmpul de luptă, se schimbau în minuscule ciocane de oţel care răzbubuiau zi şi noapte, cutremurate de furie; la Liverpool se prefăceau în suveici sau deveneau hotentoţii care se târăsc în lungul deşerturilor de năsip ale câmpurilor de diamante din Africa de Sud. Se prefăceau în manivela unei maşini de patruzeci de mii de cai putere, într-un uriaş piston de oţel care zilnic se luptă douăzeci şi patru de ore cu aburul, ca să fie mereu respins de el. Se prefăceau într-un tren încărcat cu traverse de cale ferată, pe drumul dintre Omsk şi Peking, într-un vapor încărcat cu orez, în drum de la Odesa spre Marsilia. Se prăvăleau cu ascensoarele în vârtejurile minelor din Wales şi se urcau de la o adâncime de opt sute de metri, încărcaţi cu cărbuni. Stăteau cu miile în contoarele din întregul univers şi făceau cămătărie, secerau recoltele din Dakota sau se prăjeau în soare, ca plantaţii de tutun în Sumatra.

Toţi aceştia se luptau! La un semn al lui Woolf întorceau Sumatrei spatele şi începeau să macine aur în Nevada. Stoluri întregi plecau în zbor din Australia şi se abăteau asupra bursei de bumbac din Liverpool.

S. Woolf nu le lăsa o clipă de odihnă. Zi şi noapte îi făcea să ia sute de înfăţişări. El sta întins în fotoliul biroului său, morfolea ţigări, asuda şi dicta în mod simultan o duzină de telegrame, cu urechea în receptorul telefonului şi discutând cu un procurist. Cu urechea stângă asculta glasul din aparat, cu dreapta raportul funcţionarului; cu un glas vorbea funcţionarului, cu celălalt ţipa în receptorul telefonului. Cu un ochi îşi examina stenografele şi dactilografele – care-l aşteptau să continue dictatul – cu al doilea se uita la ceasornic. Şi zicea că acum Nelly trebuie să-l aştepte de douăzeci de minute, şi-i va face mutre, dacă va veni prea târziu la masă; în acelaşi timp îşi zicea că în chestia Rand-Mines procuristul este un imbecil, dar faţă de problema Garnier Frères are vederi foarte largi; în acelaşi timp în fundul creierului ţestei lui lăţoase medita marea luptă ce o va da şi o va câştiga mâine la bursa din Viena.

În fiecare săptămână avea de plătit câte un milion şi jumătate, ca salarii, şi tot la trei luni sute de milioane, pentru dobânzi şi amortizări. În astfel de ocazii S. Woolf nu părăsea biroul zile de-a-rândul. În timpul acesta lupta era în toi şi S. Woolf reuşea să câştige victoria numai după o importantă cheltuială de sudoare, de grăsime şi de respiraţie.

Îşi chema armatele înapoi. Şi armatele veneau; fiecare dolar era un mic erou care aducea pradă de război, opt sau zece centi, uneori douăzeci. Mulţi

se întorceau invalizi, iar alţii căzuseră în vâltoarea încăierării... căci aşa este războiul!

Lupta aceasta cumplită S. Woolf o purta de ani de zile, stând zi şi noapte la pândă, pentru a prinde momentul favorabil unui atac sau unei retrageri. În fiecare ceas dădea porunci comandanţilor săi de pe cele cinci continente, şi la fiecare ceas examina rapoartele lor de pe câmpurile de bătaie.

S. Woolf era un geniu în domeniul finanţelor; desfăşura o activitate fără pereche, şi simţea mirosul banului de la kilometri întregi. Trecuse prin contrabandă sute de mii de acţiuni şi bonuri de participaţie în Europa, căci îşi închipuia că de banul din America este sigur, de fiecare dată când îşi trimitea rezervele de aur pe front. Redactase prospecte care se ceteau cu aceeaşi uşurinţă şi plăcere ca şi poemele lui Walt Whitman. Se pricepea, ca nimeni altul, să dea persoanei indicate şi la timpul oportun bacşişul indicat. Datorită acestei tactici, în ţări mai puţin civilizate (ca Rusia şi Persia) reuşise să facă tranzacţiuni care produceau douăzeci şi cinci, până la patruzeci de procente, ceea ce nu este admisibil, decât cel mult în sforăria marii finanţe. La adunările generale anuale, mergea cu fruntea sus spre scopul ce-l urmărea şi în timpul anilor ce trecuseră, Syndicatul îi sporise leafa la trei sute de mii de dolari anual. Era un om pe care nimenea nu-l putea înlocui.

S. Woolf lucra cu presiune, de-i gâfâiau plămânii ca o locomotivă. Fiecare foaie de hârtie ce-i trecea prin mână păstra urma degetului său soios, deşi se spăla de sute de ori pe mâini, în fiecare zi. Asuda fără întrerupere, tone întregi de seu, şi cu toate acestea devenea din zi în zi tot mai gras. Dar imediat ce-şi băga ţeasta transpirată sub duşul rece, după ce-şi punea un guler curat şi părăsea biroul, devenea un gentleman plin de demnitate, care nu cunoştea nici grabă, nici patimă. Se urca foarte grav în automobilul său negru ca păcura, a cărui sirenă mugea întocmai ca sirena unui vapor, gonind în lungul Broadway-ului, pentru a gusta plăcerile şi farmecul serii.

Dineul îl lua de obicei la una dintre tinerele sale prietene. Îi plăcea să mănânce bine şi după-masă să bea un păhărel de vin bun şi scump.

Exact la unsprezece seara apărea în localul Clubului, ca să joace timp de două ceasuri. Juca măsurat, nu la sume prea mari, dar nu era nici meschin; juca tăcut, mişcând uneori din buzele pline şi roşii, ca să murmure ceva în barbă.

La Club nu bea niciodată altceva decât ceai.

S. Woolf era un model de gentleman.

N-avea decât o singură slăbiciune, pe care o ascundea cu multă grijă de ochii lumii: extraordinara lui senzualitate. Ochilor săi cu gene negre, aprinşi de o strălucire animalică, nu le scăpa niciun amănunt al frumuseţii fizice femeieşti. Imediat ce vedea o fată drăguţă, tânără, cu şoldurile pline, începea

să-i vâjâie sângele în urechi. În fiecare an se ducea cel puţin de trei-patru ori la Paris şi Londra şi în ambele aceste oraşe întreţinea câte una sau două fete drăguţe, cărora le mobilase câte un apartament luxos, plin de alcovuri căptuşite cu oglinzi. Invita la supeuri câte o duzină de zeiţe, şi le servea şampanie pe care el o bea îmbrăcat în frac, ele în strălucitoarea lor nuditate. Din călătoriile acestea ale sale aducea adeseori câte o „nepoată" pe care o transplanta în New York. Fetele acestea trebuiau să fie frumoase, tinere, voluptoase şi blonde; de obicei prefera englezoaice, germane sau scandinave. În chipul acesta S. Woolf răzbuna pe bietul Samuel Wolfsohn, pe care cu ani în urmă concurenţa tinerilor jucători de tenis şi a băieţilor de bani gata îl înlăturase din drumul oricărei femei frumoase. Cumpărându-le în felul acesta femeile, se răzbuna împotriva orgolioasei rase a oamenilor blonzi care înainte de asta îl loviseră cu piciorul în obraz. Dar înainte de orice încerca să se despăgubească pentru tinereţea lui plină de privaţiuni, care nu-i dase nici timpul nici posibilitatea de a-şi potoli setea ce-l chinuia.

Din fiecare călătorie se întorcea cu un număr de trofee: bucle şi şuviţe, de la blondul ca argintul, până la roşul aprins, pe care le păstra într-o casetă japoneză de lac, în apartamentul său din New York. Dar de asta nimenea nu ştia şi nici S. Woolf nu pomenea niciodată.

„Trips" urile acestea ale lui în Europa îi plăceau şi din alte motive. Avea ocazie să revadă pe bătrânul său tată, de care îl lega o dragoste plină de sentimentalitate. De două ori pe an venea la Szenteş, iar sosirea lui era anunţată de nenumărate telegrame. Întregul oraş era în fierbere. Marele fiu al bătrânului Wolfsohn! Fericitul! Geniul! Venea acasă!

S. Woolf cumpărase tatălui său o căsuţă şi-i plantase o grădină frumoasă. Casa părea aproape un fel de vilă. La sosirea lui veneau lăutari care cântau şi jucau, în timp ce oraşul întreg se îngrămădea în faţa grilajului de fier al grădinii.

Bătrânul Wolfsohn îşi legăna trupul pe o parte şi pe alta în scaun, clătinând din capul îmbătrânit şi vărsând lacrimi de bucurie.

„— Ai devenit om mare, fiule al meu! Cine s-ar fi gândit la aşa ceva! Mare, mândria mea! Dau laudă lui Dumnezeu în fiecare zi!"

Din cauza temperamentului său expansiv, S. Woolf era iubit de întregul Szenteş. Pe toţi cei cu care venea în contact, mari sau mici, tineri şi bătrâni, îi trata cu aceeaşi simplitate democratic-americană. Un bărbat atât de important şi totuşi atât de modest! spunea lumea.

Bătrânul Wolfsohn nu mai avea decât o singură dorinţă ce ar fi vrut să i se realizeze, înainte de a apare lui Dumnezeu:

„— Aş vrea să-l văd, spunea el. Pe acest domn Allan! Ce om extraordinar!"

S. Woolf îi răspundea:

„Îl vei vedea! Când va mai veni la Viena sau la Berlin, şi va veni cu siguranţă, îţi voi telegrafia. Îl vei vizita la hotel şi-i vei spune că eşti tatăl meu; îi va face plăcere".

Bătrânul Wolfsohn însă ridica braţele de moşneag slăbit şi clătina din cap plângând:

„— Nu-l voi vedea niciodată pe acest domn Allan. Nu voi îndrăzni niciodată să mă arăt în faţa lui. Nu m-ar putea purta nici picioarele".

De fiecare dată despărţirea era grea pentru amândoi. Bătrânul Wolfsohn, cu genunchii îndoiţi, făcea câţiva paşi încoace şi încolo prin faţa vagonului-salon al fiului său, iar lui S. Woolf îi curgeau lacrimile în lungul obrazului. Dar imediat ce închidea fereastra, devenea din nou S. Woolf a cărui căpăţână austeră de rabin nu da răspuns la niciun fel de întrebare.

S. Woolf era unul dintre cei care ajunseseră la ţintă. Era bogat, celebru, temut, miniştri de finanţe ai ţărilor străine îl primeau cu respect, şi abstracţie făcând de o uşoară astmă, încolo era sănătos. Apetitul şi digestia lui erau ireproşabile şi tot atât de nedomolit apetitul pentru femei. Şi cu toate acestea nu se simţea fericit.

Nenorocirea lui era că se obişnuise să analizeze toate lucrurile şi că în *Pullmancars* şi *Steamerchairs* avusese timp suficient pentru meditaţie. Se gândise la toţi oamenii pe care i-a cunoscut în viaţa lui şi pe care memoria sa îi cinematografiase. Făcuse comparaţie între aceşti oameni şi între ei şi el. Era deştept şi meticulos. Şi constatase nu fără spaimă, că el este un om de toate zilele. Cunoştea piaţa, piaţa mondială, era un fel de mercurial al cursurilor, un telegraf al burselor, un om îndopat cu cifre până în vârful unghiilor de la picioare, dar încolo nu era nimic. Era el oare ceea ce s-ar putea numi o personalitate? Nu! Tatăl său care era cu două mii de ani în urma lui, era totuşi o personalitate mult mai importantă decât el însuşi care devenise austriac, german, englez şi acum era american. Tot timpul cât durase această metamorfoză, pierduse sânge, iar acum... acum ce era el? Nici dracul nu i-ar fi putut spune ce este el acuma. Memoria lui, această anormală memorie care păstra în mod mecanic patru ani la rând numărul unui vagon de tren cu care a făcut drumul de la San Francisco la Chicago, memoria aceasta era ca o conştiinţă trează. Ştia de unde şi-a însuşit acest fel de a gândi, pe care-l prezenta ca pe un produs original, ştia de unde şi-a însuşit felul acesta de a-şi scoate pălăria, de a vorbi, de a zâmbi, de a se uita la cineva; toate aceste apucături care-l plictiseau. Şi imediat după ce făcuse această constatare, înţelesese şi motivul pentru care instinctul său îi dictase numaidecât să aleagă această poză care era cea mai sigură: calm, demnitate, discreţie. Şi chiar această poză era constituită din milioane de elemente pe care şi le însuşise din personalitatea altora.

Se gândea la Allan, Lloyd, Harriman. Toţi aceştia erau oameni. Îi credea pe toţi mărginiţi, afară de Lloyd, oameni care nu sunt în stare să judece decât obtuz sau care în general nu judecă niciodată. Dar cu toate acestea erau oameni, oameni originali în care – deşi nu o puteai defini – trebuia să recunoşti personalitatea independentă. Se gândea la mândria lui Allan. Ce este această mândrie? Cine ar fi în stare să-i spună de ce pare atât de demn în mândria lui? Nimenea! Forţa lui... respectul pe care ţi-l inspiră? Ce erau toate acestea? Nimenea par fi putut să-i spună. Acest Allan nu poza niciodată, era întotdeauna el însuşi, firesc, simplu şi totuşi făcea impresie asupra celor dimprejurul său... Examinase de atâtea ori obrazul oacheş şi ars de soare al lui Allan. Într-însul nu puteai vedea nici nobleţe, nici geniu, şi cu toate acestea nu-şi putea sătura privirile de simplitatea şi limpezimea acestor trăsături. Când Allan spunea ceva, fie chiar în treacăt, era de ajuns. Nimenea nu s-ar fi încumetat să-i ignoreze ordinele date.

Ei bine, S. Woolf nu era omul care să-şi bată zi şi noapte capul cu astfel de lucruri. Se întâmpla totuşi să se gândească uneori la ele, mai ales când trenul său trecea prin regiuni care-l predispuneau la visare. Dar de câte ori i se întâmpla aşa ceva, începea să se enerveze şi nu se simţea deloc la îndemână.

În timpul acestor visări se oprea întotdeauna la întrebarea: care sunt relaţiunile dintre el şi Allan?! Allan îl respecta şi-l trata în mod prevenitor, colegial, dar totuşi nu-l trata ca pe ceilalţi, şi acest amănunt îl rodea pe S. Woolf.

Auzea pe Allan cum strigă pe nume aproape pe toţi inginerii, şef-inginerii şi funcţionarii. Dar lui de ce-i zice oare întotdeauna şi fără să uite niciodată: „domnule Woolf"? Din respect? Aş, nici vorbă de aşa ceva! Allan acesta nu avea respect decât de sine însuşi! Şi oricât de ridicul i s-ar fi părut lui S. Woolf, totuşi una dintre cele mai intime dorinţe ale sale era ca Allan să-l bată într-o zi pe umăr şi să-i spună: *„Hello, Woolf, how do you do?"* Dar de ani de zile aştepta zadarnic această clipă.

Şi de fiecare dată S. Woolf îşi dădea seama că pe Allan îl urăşte. Da, îl ura fără niciun motiv! Ar fi vrut să vadă o singură dată pe Allan tremurând, cu privirile îngrozite, să-l ştie o singură dată pendinte de el.

Violenţa acestor gânduri îl înfierbânta. Şi s-ar fi putut foarte bine să vină şi ziua aceasta. Putea veni o zi când el, S. Woolf!... Şi adică de ce să nu se poată, ca datorită situaţiei ce o avea acuma şi priceperii lui, să devină într-o bună zi stăpânul absolut al Syndicatului?

S. Woolf îşi cobora capacele orientale peste ochii negri strălucitori şi fălcile bucălate începeau să-i tresară.

Acesta era gândul cel mai temerar pe care-l concepuse în toată viaţa lui, şi gândul acesta îl hipnotiza.

Nu avea nevoie de mai mult de un miliard în acţiuni şi pe urmă Allan va avea ocazie să constate cine este S. Woolf.

S. Woolf îşi aprinde o ţigară şi continuă să-şi depene visul plin de vanitate.

VII.

Edison Pictures făcea şi acuma afaceri strălucite cu filmele săptămânale, relative la tunel.

Arăta aşternutul de nori negri ce pluteau veşnic pe deasupra gării de materiale din Mac-City; convoaiele nesfârşite de vagoane, remorcate de mii de locomotive fumegânde, din toate Statele Uniunii americane. Pontoane, macarale cu aburi, elevatoare. Arăta *purgatoriul* şi *iadul* mişunând de furnicarul oamenilor; fonograful reproducea vuietul care răscolea galeriile până la depărtare de trei kilometri, în apropierea acestui iad. Deşi prins în surdină, vuietul acesta părea atât de gigantic şi de înspăimântător, încât spectatorii trebuiau să-şi astupe urechile.

Edison Pictures arăta întreagă Biblia activităţii moderne. Totul cu un scop bine definit: interesele tunelului!

Şi publicul, care abia cu zece minute mai înainte se emoţionase în faţa unei melodrame spectaculoase, înţelegea că toate aceste tablouri pestriţe, fumegânde şi pline de vuietul activităţii pe care o reproduce ecranul, erau scene rupte dintr-o dramă mult mai mare şi mai gigantică, al cărei erou principal era însuşi timpul în care trăiau.

Edison Pictures cânta epopeea fierului, o epopee mult mai mare şi mai vastă decât toate epopeile antichităţii.

Arăta mine de fier în Bilbao, Spania de Nord, Gellivara şi Grengesberg din Norvegia. Un oraş şantier din Ohio, învelit în aerul greu de cenuşă şi de fumul coşurilor de fabrici, dese ca o perie de lănci. Cuptoarele turnătoriilor din Suedia, cu orizontul nopţilor străpuns de zig-zaguri de foc. O turnătorie de fier în Westfalia, palate de sticlă, maşini inventate de oameni, *mamuthuri* gigantice, alături de conducătorii şi inventatorii lor pitici. Un grup de monştri pântecoşi, înalţi cât turnurile de biserici şi clocotind; cuptoarele de mare presiune, încinse în brâie de fier, scuipă flăcări spre cer. Vagonetele încărcate cu minereu aleargă vâjâind, cuptoarele sunt încărcate. Gazele otrăvitoare şuieră în pântecele monştrilor şi încălzesc atmosfera până la 1.000 de grade, încât cărbunele şi cocsul încep să se încingă şi să dogorească. Cuptoarele varsă în fiecare zi 300 de tone de fier. Răsuflătoarea cuptorului se deschide, prin turnătorie curge un val de fier, oamenii ard ca făcliile, obrazele lor de spectri sunt încinse de flăcări. Se văd maşinile Bessemer şi Thomas, umflate ca nişte paianjeni, înalte cât casa, uneori stând

în loc, alteori învârtindu-se, suflând asupra fierului şerpi de flăcări şi snopi de scântei. Jăratic, pojar, iad şi triumf! Cuptoarele Martins, cuptoarele rulante, prese automate, maşini de laminat, pretutindeni fum, jocuri de scântei, oameni arzând, fiecare centimetru reprezintă geniu şi succes. Când trece prin maşina de laminat, blocul de fier scapără şi aruncă scântei şi devine lung, mai lung, se întinde ca un bulgăre de ceară, trece prin ultimul profil şi acum s-a oprit fierbinte şi asudat, negru şi învins, gata: „Krupp, Essen, vălţueşte o şină pentru Atlantic-Tunnel".

De încheiere, galeria unei mine de cărbuni. Apare capul, apoi trupul întreg al unui cal, alături de un băiat, încălţat în cizme înalte; pe urma lor vine un convoi nesfârşit de vagonete încărcate cu cărbuni. Calul dă din cap la fiecare pas, băiatul tropăie din picioare, până când ajunge aproape de tot şi i se vede obrazul tăciunit şi tras, cum se încreţeşte, ca să zâmbească publicului.

Controlorul sălii strigă: „Un astfel de pogăniciu a fost acum douăzeci de ani şi Mac Allan, constructorul tunelului".

Se aude o furtună de aclamaţii: publicul aclamă energia şi geniul omenesc, se aclamă pe sine... aclamă propriile sale nădejdi.

Edison Pictures prezenta zilnic filmele tunelului în treizeci de mii de teatre. În Siberia şi Peru nu exista un orăşel cât de mic, unde să nu se fi văzut aceste filme, şi era de la sine înţeles, ca toţi cei care aveau un rol mai important în construcţia tunelului, să fie tot atât de cunoscuţi ca şi Mac Allan. Numele lor se fixa în opinia publică, exact ca şi numele lui Stephenson, Ehrlich, Koch.

Singur Allan nu găsise până acum timpul necesar, pentru ca să asiste la prezentarea acestor filme, deşi Edison Pictures încercase în repetate rânduri să-l momească.

Direcţiunea casei de filme nădăjduia să aibă un succes extraordinar cu filmul: „Mac Allan urmăreşte spectacolul de la Edison Pictures".

VII.

— Unde e Mac? întrebă Hobby.

Maud, care se legăna cu scaunul, se opri numaidecât.

— Stai să văd, Hobby... La Montreal.

E seară şi s-au aşezat amândoi pe terasa de la primul etaj, cu faţa spre mare. Grădina se aşterne tăcută, în fundul întunerecului. Valurile ostenite şi domoale ale mării murmură şi ţâşnesc ritmic, iar în depărtare răzbubuie şi freamătă munca. Jucaseră patru partide de tenis, acum au terminat cu masa şi se odihnesc vreme de un ceas. Casa şi grădina par adormite, sub aşternutul de întunerec.

Hobby cască obosit şi se bate cu palma peste gură. Murmurul blând şi stins al mării îl adoarme. Maud sta în scaun şi se legăna, uitându-se împrejurul ei cu ochii mari şi treji.

Examina pe Hobby. Îmbrăcat în costumul deschis, cu părul său blond, în mijlocul întunerecului părea aproape alb, numai obrazul şi cravata îi erau negre: ca negativul unei plăci fotografice. Maud zâmbi, aducându-şi aminte de o întâmplare pe care Hobby i-o povestise în timpul mesei, o întâmplare în legătură cu una dintre „nepoatele" lui S. Woolf, care începuse un proces împotriva protectorului ei, din cauză că o dase afară. Gândurile însă i se concentrară din nou asupra lui Hobby. Omul acesta îi plăcea, şi-i plăceau chiar prostiile pe care le debita. Erau cei mai buni camarazi, şi unul faţă de altul nu aveau niciun fel de taină. De multe ori îi spunea şi lucruri pe care ea n-ar fi dorit să le ştie, aşa că trebuia să-l roage să tacă din gură. Faţă de Edith se purta cu aceeaşi duioşie şi dragoste, ca şi un tată faţă de propriul său copil. Şi de multe ori părea, că el ar fi fost stăpânul casei.

„— Hobby ar putea fi tot atât de bine soţul meu, ca şi Mac", îşi zise Maud şi simţi că i s-a făcut cald şi s-a aprins la obraz.

Exact în această clipă Hobby începu să râdă încetişor.

— De ce râzi, Hobby?

Hobby se întinse, de se auzi scaunul scârţâind sub greutatea. Lui.

— Mă gândeam, cum naiba voi putea trăi cele şapte săptămâni ce vor urma de aci înainte.

— Ai pierdut iarăşi?

— Da! Ce crezi că s-ar putea să nu merg şi eu, când am un full hand? Am topit şase mii de dolari. L-a câştigat Vanderstyfft; bogaţii aceştia câştigă întotdeauna.

Maud începu să râdă.

— Ajunge, să-i spui lui Mac un singur cuvânt.

— Da – da; ştiu, răspunse Hobby şi căscând din nou, se bătu iarăşi cu palma peste gură. Aşa se întâmplă întotdeauna, când eşti *fool*.

Şi amândoi continuară să-şi depene firul gândurilor. Maud inventase o apucătură cu ajutorul căreia, în timpul cât se legăna cu scaunul, se putea mişca înainte şi înapoi, aşa că era când cu un pas mai aproape, când cu unul mai departe. Pe Hobby însă nu-l pierdea nicio clipă din vedere.

Sufletul îi era încărcat de zbucium, de nehotărâre şi de dorinţe.

Hobby închisese ochii şi Maud care ajunsese exact alături de el, îl întrebă pe neaşteptate:

— Frank, ce s-ar fi întâmplat, dacă eu m-aş fi căsătorit cu tine?

Hobby deschise ochii şi mintea i se limpezi numaidecât. Întrebarea şi ecoul numelui său de botez, pe care nimenea nu-l mai pronunţase de ani de

zile, îl speriară. Tresări, deoarece obrazul lui Maud era în imediata lui apropiere, deşi abia adineaori era la doi paşi de el. Mâinile ei mici şi delicate erau sprijinite pe braţul fotoliului său.

— De unde aş putea eu să ştiu? răspunse el şi încercă să-şi ascundă sfiala în dosul unui zâmbet.

Ochii lui Maud erau foarte aproape de ai lui. Din adâncul lor lucea o lumină ca de aur, caldă şi rugătoare. Obrazul ei mic şi delicat, încadrat în părul castaniu părea mâhnit.

— Spune, Frank, de ce nu m-am căsătorit cu tine?

Hobby respiră adânc:

— Pentru că Mac ţi-a plăcut mai mult decât mine, răspunse el într-un târziu.

Maud dete din cap:

— Oare am fi reuşit să fim fericiţi împreună, Frank?

Senzaţia de stânjenire a lui Hobby se accentua cu atât mai mult, cu cât nu putea face nicio mişcare, fără să ajungă şi mai aproape de Maud.

— Cine ar putea să-ţi spună, Maud? răspunse Hobby şi zâmbi.

— M-ai iubit tu cu adevărat, Frank, sau a fost o simplă iluzie? întrebă Maud cu glasul stins.

— Da, te-am iubit cu adevărat.

— Oare ai fi fost fericit, alături de mine, Frank? Crezi că se putea să fii fericit?

— Da! Cred!

Maud clătină din cap şi sprâncenele fine şi castanii îi fugiră în sus, pe fruntea visătoare:

— Da? îngână ea în şoaptă, cu glasul mult mai încet, fericită şi îndurerată.

Hobby nu mai era în stare să suporte această situaţie. Cum de lui Maud i-a putut trece prin minte să răscolească lucrurile acestea atât de vechi? Era gata să-i spună că toate acestea sunt prostii şi ar fi vrut să înceapă vorba despre altceva. Ei, comedie ca asta... Maud îi inspira şi astăzi aceeaşi dragoste, şi pe vremuri trecuse prin clipe destul de grele din pricina ei...

— Şi astăzi, Maud, am devenit doi prieteni buni, nu-i aşa? întrebă el pe un ton obişnuit şi inocent, în măsura în care se simţea în stare.

Maud dete din cap, aproape imperceptibil. Se uita şi acuma la el, şi rămaseră în atitudinea aceasta o secundă sau două, privindu-se în adâncul ochilor. Apoi cu totul pe neaşteptate... Făcuse o uşoară mişcare, deoarece nu mai putea sta liniştit... cum de s-a putut întâmpla aşa ceva?... Buzele lor se împreunaseră în mod instinctiv şi fără să fi căutat anume...

Maud tresări şi scoase un ţipăt stins. Se ridică în picioare şi o clipă rămase nemişcată în mijlocul întunerecului. O uşă se auzi închizându-se.

Hobby se ridică încet din fotoliul său de trestie; se uită cu ochii rătăciţi şi halucinaţi în întunerecul dimprejurul său, şi zâmbi năucit, simţind încă pe buze arsura gurii lui Maud, a gurii ei catifelate şi fierbinţi, iar braţele îi atârnau grele ca de plumb în lungul trupului.

Pe urmă îşi reveni în simţiri. În aceeaşi clipă auzi din nou murmurul valurilor mării şi uruitul unui tren care se pierdea în depărtare. Cu un gest instinctiv îşi scoase ceasornicul şi trecând prin odaia copleşită de întunerec, coborî în grădină.

— Niciodată nu trebuie să se mai întâmple aşa ceva! îşi zise el. Stop, my boy! De aci înainte Maud nu va avea ocazie să mă mai vadă în curând!

Îşi luă pălăria din cuier şi cu mâinile tremurânde îşi aprinse o ţigară, apoi plecă emoţionat, fericit şi chinuit de tot felul de gânduri.

„— Cum naiba de s-a putut întâmpla aşa ceva?" se întreba el mereu, oprindu-se în drum.

În timpul acesta Maud se refugiase în camera ei plină de întunerec; sta cu mâinile încrucişate în poală şi se uita cu ochii mari şi speriaţi la duşumelele din faţa ei, repetând fără încetare:

„— O, ce ruşine! Ce ruşine... Mac!" Şi începu să plângă încet şi cu sufletul chinuit. De aci înainte niciodată, niciodată nu va mai fi în stare să se uite în ochii lui Mac. Va trebui să-i spună, va trebui să divorţeze, da... va trebui! Dar Edith? Avea temeinice motive să se mândrească cu mama ei!

Tresări. Hobby trecea pe sub fereastră. „Umblă atât de uşor, gândi ea, şi are paşii atât de elastici". Îşi simţea bătăile chinuite ale inimii. Ce să facă? Dacă s-ar ridica în picioare şi ar striga: „Hobby, vino!" Obrajii îi ardeau ca o flacără şi începu să-şi frângă mâinile. O, Doamne... nu se poate aşa ceva – ce ruşine – ce o fi apucat-o astăzi oare? Prin minte îi alergaseră toată ziua fel de fel de gânduri nebuneşti şi în seara aceasta nu-şi mai putuse desprinde ochii de pe Hobby, aşa că se gândise – da, acum vrea să fie pe deplin sinceră faţă de ea însăşi – se întrebase, ce ar fi dacă ar săruta-o...

După ce se culcă, Maud continuă să plângă din cauza mâhnirii şi a remuşcărilor. Pe urmă se linişti şi încercă să se reculeagă:

„— După ce se va întoarce Mac, îi voi spune tot şi-l voi ruga să mă ierte, îi voi jura... Mac, nu mă lăsa atât de mult singură, îi voi spune eu. Dar la urma urmelor a fost destul de frumos... Doamne, Hobby era speriat până în adâncul sufletului. Dar acum să încerc să dorm, să dorm, să dorm!"

Dimineaţa următoare, în timpul cât îşi făcu baia împreună cu Edith, mai simţea încă o uşoară strângere de inimă, care stărui şi după ce încetă să se mai gândească la scena din seara trecută. Fără îndoială situaţia va deveni din nou cum a fost mai înainte. I se părea că pe Mac nu l-a iubit niciodată atât de mult ca în aceste clipe. Dar nici el n-ar trebui s-o neglijeze atât de

mult! Din când în când însă rămânea îngândurată, cu privirile pierdute şi chinuită de gânduri repezi şi nebuneşti care o făceau să-i ardă trupul ca încins de pară. Ce se va întâmpla acuma, dacă ea iubeşte cu adevărat pe Hobby?...

Hobby nu se mai arătă vreme de trei zile. Cât era ziua de lungă, lucra ca un disperat, seara pleca la New York, unde juca şi bea whisky. Împrumută de la cineva patru mii de dolari şi-i pierdu până la ultimul cent.

A patra zi primi de la Maud un bileţel de câteva rânduri, în care-i spunea că-l aşteaptă cu toată certitudinea, să vină în aceeaşi seară.

Hobby veni. Maud se roşi toată, când îl văzu, dar îl primi veselă şi râzând.

— Să nu mai facem niciodată astfel de prostii, Hobby! zise ea. M-ai auzit? O, mi-am făcut atâtea reproşuri! Crede-mă, Hobby, n-am fost în stare să dorm toată noaptea. Nu, de aci înainte niciodată nu trebuie să se mai întâmple aşa ceva. Nu caut câtuşi de puţin să mă amăgesc, căci vina o port numai eu. La început m-am gândit că va trebui să-i mărturisesc totul lui Mac, dar acum sunt hotărâtă să nu-i spun nimic. Sau poate crezi că va fi mai bine să-i spun?

— Cred că dacă se va oferi ocazie, va trebui să-i spui... sau mai bine să-i spun eu.

— Nu Hobby, tu nu trebuie să-i spui nimic. Dar ai dreptate, când se va oferi vreo ocazie, îi voi spune eu... Şi acum vom fi din nou doi prieteni buni, aşa cum am fost înainte de asta, Hobby!

— All right! răspunse Hobby şi-i luă mâna, gândindu-se cât de frumos îi luceşte părul şi ce bine îi şade rumeneala aceasta uşoară din obraz, cât este de sfioasă şi ce soţie bună şi credincioasă este ea, şi că sărutul ei din seara aceea l-a costat patru mii de dolari. *Never mind!*

— Am aranjat cărţile, vrei să jucăm?

Astfel deveniră din nou aceiaşi camarazi de altădată, dar din când în când Maud nu se putea stăpâni să nu aducă lui Hobby aminte cu câte o privire, că ei au un secret comun.

PARTEA A PATRA

I.

Pe deasupra pământului imaginea lui Mac Allan plutea întocmai ca o fantomă care îndeamnă lumea la muncă.

Universul întreg urmărea cu sufletul la gură activitatea înfrigurată de sub nivelul mării. Ziarele aveau o rubrică specială, asupra căreia se opreau imediat ochii tuturor cetitorilor, întocmai ca asupra ştirilor sosite de pe un câmp de luptă.

În primele săptămâni ale anului al şaptelea de când începuseră lucrările, se întâmplă să cadă ceasul cel rău al lui Allan. În galeriile americane se produse marea catastrofă din octombrie care periclită în mod serios opera lui.

Accidente mai mici şi deranjamente se întâmplau în fiecare zi. Lucrătorii erau îngropaţi de pietrele ce se prăbuşeau în timpul exploziilor sau erau rupţi în bucăţi şi călcaţi de trenuri. În adâncul tunelului moartea se simţea ca la ea acasă şi lua pe lucrători, fără prea multă ceremonie. În toate galeriile pătrunseseră cantităţi enorme de apă pe care nu le mai puteau dovedi şi mii de oameni erau ameninţaţi cu înecul. Aceşti eroi lucrau de multe ori în apă până în piept şi uneori apa aceasta era fierbinte şi aburea ca nişte izvoare termale. În orice caz aceste erupţii de apă erau dinainte semnalate şi se puteau lua măsuri de siguranţă. Cu ajutorul unor aparate speciale care se asemănau cu aparatele de emisiune radiografică, prin stâncă se emiteau unde electrice, după sistemul Dr. Lövy din Göttingen, şi imediat ce aceste unde întâlneau ochiuri de apă sau sedimente de minereu, le reflectau şi intrau în interferenţă cu ele. Maşinile de forat fuseseră îngropate în nenumărate rânduri şi astfel de accidente nu se întâmplau niciodată fără morţi, căci cei care nu puteau fugi în ultima secundă, erau zdrobiţi. Intoxicaţia cu bioxid de carbon şi anemia erau foarte frecvente şi se întâmplau aproape zilnic. Tunelul provocase o maladie nouă, identică cu cea semnalată la cei care lucrează în chesoane şi numită „maladia chesoanelor”; lucrătorii îi ziceau *the bends*, *curmătura*. Pentru cei atinşi de această boală ciudată, Allan construise un sanatoriu special pe litoralul mării, unde lucrătorii îşi făceau convalescenţa.

În general însă, în timpul celor şase ani, tunelul nu făcuse mai multe victime decât celelalte întreprinderi tehnice de proporţii mai mari. În total fuseseră pierdute 1713 vieţi, un număr relativ destul de redus.

Dar ziua de 10 octombrie a anului al şaptelea de lucrări, fu pentru Allan ziua fatală...

În fiecare an în luna octombrie Allan avea obiceiul să facă o inspecţie generală a şantierelor din America şi această inspecţie dura mai multe zile. Inginerii şi funcţionarii numeau această inspecţie „Judecata de Apoi". În ziua de 4 octombrie îşi făcuse inspecţia în „City". Vizită casele lucrătorilor, abatoarele, băile şi spitalele. Apăru şi în Căminul Convalescenţilor, iar Maud – după o zi întreagă de emoţii – se făcu roşie ca o sfeclă, când auzi cuvintele de apreciere adresate instituţiei conduse de ea. Zilele următoare inspectă birourile, antrepozitele şi halele maşinilor în care susurau rânduri nesfârşite de dinamuri, sau se învârteau pompele speciale şi cele rotative, ventilatoarele şi compresoarele galeriilor.

După ce termină cu inspectarea la suprafaţă, intră în tunel împreună cu Hobby, cu Harriman şi cu inginerul Bärmann.

Inspecţia dură mai multe zile, deoarece Allan controlă fiecare staţiune, fiecare maşină, fiecare macaz, fiecare variantă a liniei, fiecare depozit. Imediat ce terminau într-un loc, făceau semne şi opreau un tren, săreau într-un vagon şi mergeau înainte.

Galeriile erau întunecoase ca nişte beciuri. La răspasuri treceau roiuri de lumini pe lângă ei: armături de fier, împănate cu ciorchini de trupuri omeneşti; în calea lor clipea o lumină roşie, clopotul locomotivei dădea semnale şi umbre de oameni se buluceau, ferind de pe linie.

Galeriile negre ăuleau de vuietul trenurilor care treceau în zbor. Pârâiau şi trosneau şi în fundul întunerecului se auzeau ţipete stinse omeneşti. Din mari depărtări veneau urletele ca de lupi; pe sub bolţile galeriilor se auzea un şuier şi un strănutat ca de rinoceri când ies la suprafaţa apei, apoi glasuri răstite şi aspre, ca de ciclopi care se ceartă mânioşi. Câteodată ţi se părea că poţi distinge anumite cuvinte. În lungul gangurilor se revărsa ceva ca un hohot de râs şi la urmă toate aceste sunete ciudate şi înspăimântătoare se uneau: tunelul măcina, scrâşnea, grohotea şi imediat se cutremura ca de tunet, pe urma unui tren care trecea petrecut de mugete prelungi şi de urlete, aşa că nu mai puteai să-ţi auzi nici propriile cuvinte. În apropierea maşinii de forat tunelul ăulea ca o trâmbiţă uriaşă în care suflă iadul tot. Aci toate punctele unde mişunau lucrătorii erau luminate de reflectoare şi păreau nişte cuptoare în flăcări.

Ştirea că Allan se găseşte în tunel se răspândi ca pârjolul. Oriunde ar fi apărut – acoperit de praf şi murdărie de nu-l mai puteai recunoaşte – oamenii îl bănuiau numaidecât şi grupurile de lucrători începeau să-i cânte cântecul pe care i-l făcuseră:

Three cheers and a tiger for him!
Scoateţi comanacul, când va trece Mac,

El e omul nostru şi la toate cele
Le vine de hac!
God damn you, yes, toţi ca el să fim,
Three cheers and a tiger for him!

Pe vagoanele încărcate cu piatră erau echipele de schimb, şi în goana plină de larmă, pe urma lor fâlfâia întocmai ca o pânză ecoul cântecelor.

Între oamenii săi Mac era popular şi – în măsura în care ura fanatică dintre muncitori şi capital permitea – era chiar iubit. Mac era unul dintre ei, din aceeaşi stofă, deşi de o calitate şi o rezistenţă însutită.

„— Mac!... exclamau lucrătorii. Mac e un băiat!..."

Atât era totul, dar cuvântul acesta exprima suprema laudă.

La popularitatea aceasta a lui contribuiseră foarte mult „audienţele de fiecare duminică". Acestea îşi aveau şi ele cântecul special, care mergea cam în felul următor:

„Dacă ai o supărare, scrie două rânduri şi trimite-le lui Mac. E om drept şi mai e şi omul nostru. Sau mai bine, prezintă-te la audienţa de duminică. Îl cunosc şi ştiu că nu te dă afară, fără să te asculte. El înţelege păsul lucrătorilor!"

În *purgatoriu* scrâşneau şi ăuleau maşinile de nituit, ca nişte elice mânate cu toată presiunea, şi fierul răzbubuia. Oamenii cântau şi aci; din mijlocul obrazelor murdare li se vedea albul ochilor şi gurile se deschideau ritmic, dar nu scoteau niciun sunet.

Ultimii treizeci de kilometri din galeria de miazăzi trebuiră să-i facă pe jos sau în vagoanele trenurilor care înaintau foarte încet. Aci galeria era o pădure de grinzi, cioplite numai din topoare, o schelărie cutremurată de urlete înfiorătoare şi nebănuite ale cărei ecouri le uitai imediat, dar cu toate acestea ele erau prezente în auzul oamenilor. Căldura galeriilor (48 de grade Celsius) mânca scândurile şi grinzile, deşi le stropeau mereu cu apă şi ventilatoarele aruncau în lungul galeriilor valuri neîntrerupte de aer proaspăt şi rece. Aerul din fundul galeriilor era greu şi otrăvit, ca atmosfera dintr-o criptă.

Într-o galerie laterală era întins un cadavru, pe jumătate despoiat şi murdărit de ulei. Un monter care murise din cauza unei sincope. În apropierea lui vuia munca şi oameni grăbiţi treceau peste el. Nu avuseseră vreme nici cel puţin să-i închidă ochii.

Ajunseră apoi în „iad". În mijlocul rotocoalelor de praf, cutremurate de larmă, era un japonez mic de statură şi pământiu la obraz, imobil ca o statuie, care da ordine optice cu reflectorul. Cometa reflectorului său era când roşie, când albă şi din când în când arunca o dâră de lumină verde

peste câte un furnicar de oameni care păreau niște cadavre, deși continuau să se frământe.

Aci nu-i mai băga nimenea în seamă. Nimenea nu-i saluta și nici de cântat nu mai cântau; oamenii erau cu desăvârșire sleiți de puteri și se mișcau pe jumătate leșinați. Aci, mai mult decât oriunde, trebuiau să bage de seamă ce fac ceilalți camarazi ai lor, să se păzească să nu fie striviți de câte o grindă pe care oameni gâfâind o aduceau în lungul liniei, sau de câte o piatră pe care șase perechi de brațe încordate și bătucite o ridicau într-un vagonet.

În punctul acesta gangul subteran era foarte adânc: patru mii patru sute de metri sub nivelul mării. Atmosfera înfierbântată și plină de praful de piatră rănea organele respiratorii. Hobby căsca mereu, din pricina lipsei de aer, și ochii bulbucați ai lui Harriman păreau că vor să-i iasă din mijlocul obrazului aprins, de-ți făcea impresia că e gata să se înece. Plămânii lui Allan însă erau obișnuiți cu aerul sărac în oxigen. Munca înfrigurată și grupurile de oameni care se frământau mereu, îl înviorau. Fără să-și dea seama, privirile ochilor lui luară o expresie triumfătoare de stăpân. Nu-și mai putea păstra liniștea obișnuită care-l caracteriza, ci alerga de colo până colo, gesticula, striga și spatele său încărcat de mușchi lucea de sudoare.

Harriman se apropie de Allan, în mână cu o bucată de piatră și i-o ținu în fața ochilor. Apoi făcu mâinile pâlnie în fața gurii și-i zbieră la ureche:

— Acesta este minereul necunoscut!

— Minereul? țipă Allan, în același fel ca și Harriman.

Era o piatră ruginie, amorfă și poroasă. Aceasta era prima descoperire geologică de la începutul lucrărilor tunelului. Un minereu necunoscut pe care-l botezaseră *submariniu,* bogat în conținut de radiu; Smeling and Refining Company se aștepta în fiecare zi să dea peste un zăcământ mai important. Acestea erau informațiile pe care Harriman le zbiera acum în urechea lui Allan. Mac îi răspunse:

— S-ar putea să li se întâmple și așa ceva!

Din mașina de forat ieși pe brânci un om cu părul roșu, extraordinar de ciolănos, cu brațe lungi ca de gorilă. O mătăhală acoperită de noroi și de ulei, pe pleoapele adormite cu un cir de praf. Părea un pietrar, dar în realitate era unul dintre principalii ingineri ai lui Allan, un irlandez cu numele O'Niel. Brațul drept îi sângera și sângele amestecat cu murdărie, părea o dâră de smoală pentru uns osiile carului. Scuipa bulgări de praf și strănuta neîntrerupt. Un lucrător veni cu furtunul și-l stropi cu apă, de părea că face duș unui elefant. O'Niel se învârtea și se strâmba sub biciuiala șuviței de apă, cu trupul complet gol, apoi se apropie de Allan.

Allan îi întinse mâna și-i făcu semn spre brațul rănit.

Irlandezul dete din cap cu indiferenţă şi-şi trecu mâinile uriaşe prin părul ud.

— Bazaltul devine din ce în ce mai cenuşiu, ţipă el la urechea lui Allan. Mai cenuşiu şi mai rezistent. Cel roşu e jucărie de copii, în comparaţie cu acesta de acum. La fiecare oră suntem obligaţi să montăm coroane noi la burghie. Şi e o căldură, Maică Doamne!

— Foarte curând galeriile vor începe din nou să urce.

O'Niel începu să râdă.

— Peste trei ani, ţipă el.

— Nu s-a semnalat apă în faţa voastră?

— Nu!

Pe neaşteptate deveniră cu toţii verzi şi palizi ca nişte fantome. Japonezul îndreptase lumina reflectorului spre ei.

Fără prea multă ceremonie, O'Niel împinse pe Allan la o parte, căci maşina de forat se întorcea.

Allan aşteptă schimbul a trei echipe, apoi se urcă într-un tren încărcat de piatră şi se întoarse împreună cu Harriman şi Hobby. Erau epuizaţi şi toţi trei adormiră imediat, dar cu toate că dormea, Allan mai simţi vreme îndelungată toate obstacolele ce le întâmpina trenul în drumul de patru sute de kilometri până la gura tunelului. Frânele pocniră, vagoanele se loviră unul de altul cu atâta violenţă încât bolovanii se rostogoliră pe linie. În vagoanele trenului oprit se urcară oameni şi se văzu lumina roşie a unui felinar. Trenul trecu peste un macaz şi vreme îndelungată nu se mai mişcă din loc. Allan se trezi pe jumătate şi văzu trupurile negre ale oamenilor care treceau peste el.

„— Acesta e Mac; vezi să nu calci pe el!"

Trenul plecă, se opri şi plecă din nou. Apoi începu să alerge cu viteză nebunească şi lui Allan i se păru că zboară şi adormi din nou, somn greu.

Se trezi numai în clipa când lumina orbitoare şi fioroasă a zilei îl lovi cu cuţitul ei tăios în obraz.

Trenul se opri în staţie şi cei din Mac-City respirară uşuraţi: de astă dată Judecata de Apoi trecuse fără niciun incident.

Inginerii plecară imediat să facă baie şi pe jumătate adormit, în gură cu ţigara aprinsă, Hobby se întinse în apa unui bazin. Harriman însă sufla şi se zbătea ca un rinocer.

— Nu vii cu mine, Hobby, să iei cafeaua? întrebă Allan. Fără îndoială Maud trebuie să fie trează, căci e ora şapte.

— Fm trebuie să mă culc, răspunse Hobby cu ţigara între dinţi. Noaptea aceasta va trebui să fiu din nou în tunel. Dar voi veni deseară, cu toată certitudinea.

— Îmi pare rău, că eu nu voi fi acasă.

— New York?

— Nu, Buffalo. Încercăm un nou tip de burghiu, inventat de Müller.

Hobby nu se prea sinchisea de burghie şi profită de ocazie ca să aducă vorba despre Müller.

— Îmi scrie Pendleton din Azore, începu el cu glasul somnoros şi zâmbi, că Müller acesta bea de se sparge.

— Toţi germanii beau de se sparg, răspunse Allan şi începu să se frece pe picioare cu peria de baie.

— Pendleton îmi scrie că dă serbări câmpeneşti şi bea, până când îi bagă pe toţi sub masă.

În momentul acesta micul japonez trecu pe lângă ei, spilcuit ca din cutie; scăpase pe ziua de astăzi şi de schimbul al doilea. Îl salută foarte politicos şi ieşi.

Hobby deschise un ochi:

— *Good morning, Jap!*

— Omul acesta este un băiat vrednic! declară Allan, după japonezul închise uşa.

La douăzeci şi patru de ceasuri după această scenă, japonezul cel vrednic era demult mort.

II.

În dimineaţa următoare, câteva minute înainte de orele patru, se produse catastrofa.

Punctul unde, în această tragică zi de octombrie, lucra maşina de forat, se găsea în galeriile de miazăzi, la o depărtare de patru sute douăzeci de kilometri de la gura tunelului. La treizeci de kilometri în urmă, era maşina care lucra în galeria paralelă.

Minaseră stânca şi abia se produsese explozia. Reflectorul cu care micul japonez de ieri dădea ordinele, arunca o lumină albă ca varul asupra colţurilor de stâncă şi asupra furnicarului de oameni despoiaţi care alergau spre mormanul de dărâmături acoperite de norii de praf. În aceeaşi clipă unul dintre ei întinse braţele, al doilea căzu peste el, al treilea se prăbuşi ca o otreapă. Dărâmăturile goneau înainte nebuneşte, înghiţind capete, trupuri, picioare, ca vârtejul unei avalanşe. Vuietul larmei pricinuite de oameni fu acoperit de un muget adânc, atât de fioros, încât auzul omenesc abia îl putea percepe. Presiunea aerului era atât de uriaşă, încât timpanele trebuiau să plesnească. Micul japonez se prăbuşi. Împrejurul lor se făcu noapte neagră. Niciunul dintre *hellmeni* nu văzu altceva, decât un om care se leagănă pe picioare, o gură crispată, o grindă prăbuşită. Nimenea nu auzise nimic.

Maşina de forat, acest cuirasat de oţel, pus în mişcare de forţa a două locomotive de tren accelerat, fu smulsă de pe şine ca o cutie de tinichea, trântită de stâncile pereţilor şi turtită. Trupurile omeneşti zburau prin aer, ca proiectilele, amestecate cu grindină de bolovani. Vagonetele pentru cărat piatra fură strivite, sfârticate şi boţite; pădurea de grinzi trosni şi se prăbuşi, acoperind dedesubt – odată cu piatra ce se prăbuşea din tavane – tot ce era viu.

Totul se petrecu într-o singură secundă. O clipă mai târziu liniştea se întinse ca un linţoliu şi mugetul exploziei se pierdu în depărtare.

Pe o distanţă de douăzeci şi cinci de kilometri totul fusese distrus de explozie şi tunelul vuia de ecouri pe o distanţă de optzeci de kilometri, de parcă în ganguri ar fi pătruns apa Oceanului. După mugetul pricinuit de catastrofă – care se prăvălea în depărtări întocmai ca o gigantică sferă apocaliptică – veni tăcerea, o tăcere înspăimântătoare – apoi nori de praf – şi după praful acesta veniră vălătucii de fum: tunelul ardea!

Din marea de fum apărură trenurile în goană, încărcate de ciorchinii oamenilor înspăimântaţi, pe urmă apărură fantome de nerecunoscut care se prăvăleau în fugă prin întunerec, apoi nu mai veni nimic.

Din nenorocire catastrofa se produsese exact în momentul când ar fi trebuit să se facă schimbul echipelor de lucrători şi pe porţiunea ultimilor doi kilometri se găseau îngrămădiţi aproximativ două mii cinci sute de oameni. Peste jumătate dintre aceştia fură zdrobiţi, sfâşiaţi, îngropaţi într-o singură clipă, dar nimenea nu auzi un singur ţipăt.

Când mugetul exploziei se stinse în depărtare, noaptea neagră a gangurilor fu sfâşiată de ţipete, de vaiete deznădăjduite, de clocotul râsului ca de nebuni, de ţipetele sfâşietoare ale celor în agonie, de strigătele de ajutor, de blesteme, de gemete şi urlete ca de fiare. Din toate colţurile oamenii începură să scormonească şi să se mişte. Dărâmăturile plouau, scândurile se făceau ţăndări, totul luneca, se târa, pârâia. Întunerecul era îngrozitor. Praful cădea ca o ploaie deasă de cenuşă. O grindă se feri într-o parte şi un om se ridică dintr-o groapă, strănută şi se chirci năucit pe o grămadă de dărâmături.

— Unde sunteţi? strigă el. Sfinte Atotputernice, nu mă lăsa!

Striga mereu, dar nu-i răspundea nimenea, şi împrejurul lui se ridicau ţipete ca de fiare, gemete sălbatice. Omul însă striga din toate puterile, chinuit de spaimă şi dureri, şi glasul lui devenea mereu mai strident şi mai sfâşietor.

Dar numaidecât după aceea se opri şi tăcu. În fundul întunerecului pâlpâi lumina unui incendiu. O limbă de flacără tremură şi-şi făcu loc printr-un morman de dărâmături, înaltă cât turnul de biserică, şi scuipă un snop de

scântei. Omul, un negru, scoase un ţipăt şi ţipătul acesta i se stinse într-un gemăt. „Sfinte Doamne!” şi din mijlocul limbilor de flacără apăru cineva. Acest om venea de-a lungul vetrei incendiate, o formă fumegândă, cu obrazul galben ca de chinez, o stafie înspăimântătoare. Stafia se urca fără zgomot, tot mai sus, încât părea că stă pe un acoperiş de casă, apoi îşi dete drumul să lunece în jos. În aceeaşi clipă o frântură de amintiri se închegară în creierul negrului năucit. Recunoscu stafia.

— Hobby, urlă el. Hobby!

Dar Hobby nu-l auzi şi nu-i răspunse. Se împiedecă şi căzu în genunchi, îşi scutură scânteile de pe haine, ţâfni pe nări şi căscă gura ca să respire. Câteva clipe rămase ameţit: o boarfă neagră, peste care juca lumina flăcărilor. Se ridică în picioare şi se legănă, gata să cadă din nou. Dar nu căzu decât în brânci şi mânat de instinct începu să se târască înainte, încet, maşinaliceşte, spre glasul care-l striga necontenit pe nume. Puţin după aceea se lovi de ceva şi se opri. Era negrul care-l strigase; obrazul îi era plin de sânge şi zbiera ca ieşit din minţi. Din întunerec se îndreptau spre el, când doi ochi, când unul singur, căci sângele care curgea şiroi, îneca mereu un ochi al negrului şi trebuia să facă sforţări, ca să-l poată ţine deschis.

Vreme de câteva minute rămaseră nemişcaţi, unul în faţa altuia, şi se examinează de aproape.

— Înainte! porunci Hobby cu glasul stins, şi reuşi să se ridice din nou în picioare.

Negrul întinse mâna după el.

— Hobby, gemu el înspăimântat. Hobby, spune-mi ce s-a întâmplat?

Hobby îşi umezi buzele şi încercă să se gândească.

— Înainte! repetă el din nou, cu glasul răguşit, şi simţi că urechile au început să-i vâjâie.

Negrul se încleştă de el cu amândouă mâinile şi încercă să se ridice, dar scoase un ţipăt şi se prăbuşi din nou.

— Piciorul... Sfinte Doamne! Ce s-a întâmplat cu piciorul meu! urlă el.

Hobby era incapabil să se gândească şi în mod instinctiv făcu şi el ceea ce fac alţii când văd pe cineva că a căzut. Încercă să-l ridice, dar de astă dată se prăbuşiră amândoi.

Hobby se pocni cu bărbia de o grindă, de-i scăpărară fălcile. Durerea îi furnică în tot trupul. Ameţit cum era, i se păru că l-a pocnit cineva în creştetul capului şi se ridică aproape inconştient, gata să se apere cu toată deznădejdea. Dar în aceeaşi clipă în adâncul fiinţei lui se petrecu ceva ciudat. Văzu că nu are niciun adversar, căci mâinile i se încleştară în gol, şi se trezi. Ca la lumina fulgerului, îşi dete seama că se găseşte în fundul galeriilor şi că trebuie să se fi întâmplat ceva îngrozitor. Începu să tremure; toţi muşchii de

pe spinare îi tresăriră convulsiv, ca muşchii de pe spinarea unui cal speriat, ceea ce nu i se mai întâmplase niciodată până acuma.

Hobby înţelese.

„— Catastrofa..." îşi zise el.

Se ridică în picioare şi văzu că maşina de forat a început să ardă. Constată mirat că pe mormanul de dărâmături sunt grămezi de oameni, pe jumătate goi sau complet despoiaţi, răsuciţi în mod înspăimântător şi niciunul dintre aceştia nu mai mişcă. Văzu că sunt împrăştiaţi pretutindeni, lângă el şi împrejurul său. Zăceau cu gura căscată, întinşi pe spate, cu capetele zdrobite, prinşi şi striviţi între grinzi, spintecaţi şi rupţi în bucăţi. Erau împrăştiaţi în toate părţile. Lui Hobby i se făcu părul măciucă. Unii erau îngropaţi până sub bărbie, alţii erau vălătuciţi ca nişte cârpe, şi dintre dărâmături apăreau tot atâtea capete, spinări, cizme, braţe şi mâini răşchirate, câţi bolovani, grinzi, scânduri şi vagonete erau împrejur. Poate chiar mai multe. Hobby se cutremură de spaimă şi trebui să se sprijine de ceva, ca să nu cadă. Acum înţelegea şi sunetele ciudate ce se auzeau în lungul gangurilor, mai aproape sau mai departe. Sunetele erau un fel de mieunat, de gemăt, scâncet, vaiet, muget şi urlet ca de fiare sălbatice – sunete neînţelese şi niciodată auzite – aceştia erau oameni. Pielea de pe el, obrazul şi mâinile îi înţepeniră ca de ger şi picioarele îi deveniră grele ca plumbul. În imediată apropiere era un om căruia sângele îi curgea gârlă pe gură. Omul nu mai respira, dar în faţa gurii îşi ţinea palma făcută căuş şi Hobby auzea sângele gâlgâind şi plescăind într-însa. Îl recunoscu: era micul japonez. Imediat după aceea mâna mortului căzu şi capul se plecă, până când răbufni în pământ.

— Înainte! Înainte! repetă Hobby în şoaptă. Trebuie să plecăm de aici!

Negrul apucă pe Hobby de cingătoare şi cu piciorul sănătos se ajuta cum putea mai bine. Se târâră în felul acesta prin labirintul de scânduri, de cadavre şi bolovani, spre haosul de ţipete şi urlete animalice.

— Hobby! începu negrul şi începu să se vaite de frică şi spaimă. Mister Hobby, the Lord bless your soul! Nu mă părăsi, nu mă lăsa singur aici. O, Lord, have mercy! am nevastă şi doi copii... nu abandona pe un biet negru... fie-ţi milă!

Maşina incendiată arunca flăcări orbitoare, ca nişte şerpi mânioşi, şi umbre negre care tremurau în haosul de întuneric. Hobby trebuia să umble cu toată băgarea de seamă, pentru a nu călca pe trupuri şi capetele ce răsăreau dintre dărâmături. Tresări îngrozit, căci pe neaşteptate dintre două vagonete răsturnate apăru un om, o mână crispată se întinse după el şi văzu doi ochi care se uitau la el din mijlocul unui obraz cu expresia imbecilă.

— Ce vrei? întrebă Hobby înspăimântat ca de moarte.

— Să ieşim afară! gemu fantoma.

— Dă-te la o parte! porunci Hobby. Nu vezi că înaintezi în direcţie opusă?

Expresia ochilor fantomei nu se schimbă, dar omul se retrase şi dispăru, parcă l-ar fi înghiţit dărâmăturile.

Capul lui Hobby se limpezise şi încercă să-şi adune gândurile. Arsurile pricinuite de flăcări îl dureau şi din braţul stâng îi curgea sânge, dar încolo era teafăr. Îşi aduse aminte că Allan îl trimisese cu o misiune la O'Neil. Zece minute înainte de explozie mai vorbea încă, în apropierea vagonetelor încărcate, cu O'Neil, irlandezul cel roşu. Pe urmă intrase în maşina de forat. De ce, nu ştia nici el, dar imediat ce intrase, i se păruse că simte cum se mişcă pământul sub el. Văzuse câteva perechi de ochi înspăimântaţi, pe urmă n-a mai văzut nimic. Până aci îşi aducea aminte de toate, dar nu putea înţelege cum ieşise din maşină. Poate l-o fi aruncat explozia?...

În timp ce târa după el pe negrul care scâncea, încercă să examineze situaţia. Nu i se părea tocmai deznădăjduită. Dacă ar putea ajunge la linia laterală, unde zăcea ieri cadavrul neîngropat al monterului, înseamnă că a scăpat. Aci erau bandaje, aparate de oxigen şi lanterne. Linia laterală era pe partea dreaptă. Dar la ce depărtare? La trei kilometri, la şapte kilometri? N-avea de unde şti. Dacă nu va reuşi să ajungă până acolo, se va sufoca, deoarece cu fiecare minut ce trecea, fumul devenea tot mai greu. Şi Hobby se târa cu deznădejde înainte.

În clipa aceasta alături de el auzi un glas care-l chema pe nume. Se opri şi ascultă cu respiraţia întreruptă.

— Aici, gemu glasul. Sunt eu, O'Niel!

Da, era O'Niel, irlandezul cel lung, iar trupul lui ciolănos care ocupa întotdeauna atâta loc, era prins şi strâcit între două grinzi, cu partea dreaptă a obrazului înecată de sânge. Era pământiu la obraz, ca şi când l-ai fi uns cu cenuşă, iar ochii lui, două puncte îndurerate care ardeau ca două puncte de flacără.

— Hobby, cu mine s-a terminat! gemu O'Niel. Ce s-a întâmplat? Cu mine s-a terminat, dar sufăr îngrozitor! Împuşcă-mă, Hobby!

Hobby încercă să ferească o grindă. Se opinti din toate puterile, dar căzu imediat grămadă, fără să poată înţelege de ce.

— N-are niciun rost, Hobby, adăugă O'Niel. Cu mine s-a terminat, şi sufăr cumplit. Împuşcă-mă, Hobby, şi încearcă de te salvează!

Da, cu O'Niel se terminase; acum vedea şi el. Scoase revolverul din buzunar. În mână arma i se păru grea, ca pământul şi abia putu să ridice braţul.

— Închide ochii, O'Niel!

— La ce să-i mai închid, Hobby? O'Niel zâmbi, un zâmbet plin de deznădejde: Spune lui Mac că eu nu am nicio vină... şi-ţi mulţumesc, Hobby!

Fumul devenea din ce în ce mai pişcăcios, dar flăcările focului se potoleau, aşa că Hobby nădăjduia că se va stinge. Dacă se va stinge, atunci nu mai este nicio primejdie. Dar în clipa aceasta se auziră două detunături scurte, înspăimântătoare. „Acestea sunt cartuşele de dinamită", îşi zise el.

Imediat după aceea se făcu mai lumină. O scândură lungă ardea ca o făclie şi lumina până departe prin galerie. La lumina ei Hobby văzu pe unii cum scormonesc pământul, ca să se dezgroape şi alţii se târau încet, pas cu pas, înainte, trupuri cu spatele şi braţele goale, murdare şi galbene ca pucioasa. Din mormanele de pietre prăvălite se auzeau scâncete şi ţipete; mâini cu degete crispate apăreau făcând semne, iar mai încolo pământul se mişca scurmat de o cârtiţă care fusese prinsă dedesubt, dar dărâmăturile reveneau de fiecare dată la loc.

Hobby se târa cu îndârjire înainte. Începuse să geamă. De pe frunte sudoarea îi curgea şiroaie, din cauza sforţărilor ce trebuia să le facă. Nu ţinu socoteală de mâna ce se întinse după el dintre dărâmături şi vru să-l apuce de picior; trecu indiferent prin balta făcută de sângele ce picura din tavan. „Cât sânge are un om!" gândi el şi trecu peste un mort care sta întins pe pântece.

Negrul pe care în aceste clipe îngrozitoare soarta i-l scosese în cale, îşi încleştase mâinile împrejurul gâtului său, şi urla şi plângea de dureri şi de spaimă. La scurte răspasuri începea să-i sărute părul şi-l ruga să nu-l abandoneze:

— Numele meu este Washington Jackson, gemu negrul, şi sunt originar din Athens, în Georgia; m-am căsătorit cu Amanda Bell din Danielsville. Acum trei ani frigurile tunelului m-au apucat şi pe mine şi m-am angajat la cărat piatra. Am doi copii, unul de şase, altul de cinci ani.

— Omule, taci din gură, şi nu mă mai strânge atât de tare! ţipă Hobby.

— O, Mister Hobby, cât eşti de bun! Toată lumea vorbeşte despre bunătatea dumitale, mister Hobby! adăugă negrul. Dar în aceeaşi clipă fu apucat de o furie frenetică, deoarece Hobby îl lovi peste mâini şi el îşi închipui că vrea să-l abandoneze. Îşi încleştă mâinile din toată puterea împrejurul gâtului lui Hobby şi gemu: îţi închipui, Hobby, că mă poţi lăsa să putrezesc aici! Îţi închipui... oooh! şi scoase un ţipăt sfâşietor, apoi căzu grămadă, căci Hobby îi repezise degetul în ochi. Hobby, mister Hobby, se ruga el plângând şi întinse mâinile spre el: nu mă abandona, te conjur pe mama dumitale, mama aceea bună şi bătrână!

Hobby se lupta să respire. Pieptul i se contractase şi se zbuciuma cu atâta deznădejde, încât îşi închipuia că s-a terminat cu el.

— Haide! zise Hobby, după ce reuşi din nou să respire. Diavol blestemat! Trebuie să trecem pe sub trenul acesta. Dacă mă mai strângi de gât, să ştii că te omor!

— Hobby, mister Hobby, cât eşti de bun! şi Jackson începu să şchiopăteze, plângând şi scâncind pe urma lui Hobby, şi ţinându-se cu o mână de centironul lui.

— *Hurry up, you idiot!* şi Hobby simţi zvâcnirea furioasă a sângelui care-i bătea în tâmplele chinuite.

Pe o distanţă de trei mile gangurile tunelului erau distruse aproape în întregime sau îngropate de grinzi şi pietrişul dărâmăturilor. Pretutindeni se târau umbre însângerate, zdrenţuite, ţipând şi scâncind; altele treceau mute şi toţi alergau înainte gâfâind, cât puteau mai repede. Treceau peste mormane de bolovani, peste trenuri deraiate cu materiale, urcau şi coborau peste dărâmături şi-şi deschideau drum printre grinzi. Cu cât înaintau, cu atât creştea grupul sporit de cei pe care-i întâlneau în drum, gonind prin bezna de întunerec care numai rareori era sfâşiată de câte o scăpărare de lumină. Fumul se târa înainte, pişcăcios, şi imediat ce-l simţeau, sporea efortul deznădăjduit al fugii.

Călcau fără milă peste trupurile răniţilor care se târau încet; se băteau cu pumnii, ca să poată înainta un singur pas, şi un negru cu cuţitul în mână lovea pe toţi cei care-i stăteau în cale. La o trecătoare strâmtă, dintre un vagon răsturnat şi un morman de grinzi, se dădea o luptă în lege. Se auzeau detunând revolverele, şi ţipetele celor răniţi se amestecau cu ţipetele furioase ale celor care se băteau cu pumnii. Dar rând pe rând reuşiră să dispară prin strungă, şi răniţii se târâră scâncind după ei.

Apoi drumul deveni mai liber. Trenurile erau mai puţine şi explozia nu smulsese toate grinzile. Dar aci întunerecul era complet. Fugarii se târau gemând şi scrâşnind din dinţi, picurând de sudoare şi sânge. Se împiedecau de grinzi şi căzeau ţipând fioros, se prăbuşeau din vagoane şi-şi pipăiau drumul. Înainte, mereu înainte! Furia instinctului de conservare se mulcomi şi pe încetul fu din nou înlocuită de simţul camaraderiei trezite.

— Veniţi încoace; pe aici e drumul liber!

— Putem trece pe aici?

— Pe dreapta, pe lângă vagoane!

La trei ore după catastrofă primii fugari ajunseră în gangurile paralele. Firele electrice erau şi aici distruse. Împrejurul lor era noapte neagră şi cu toţii scoaseră un urlet de mânie. Nu erau nici trenuri, nici lămpi. Servanţii gangurilor paralele fugiseră demult şi toate trenurile plecaseră.

Fumul îi ajunse din urmă şi goana deznădăjduită începu din nou. Convoiul se târî înainte, fugi, prăvălindu-se un ceas întreg prin întunerec, până când cei din frunte se lăsară resemnaţi în brânci.

— Ce rost are să mai alergăm! strigară ei. Patru sute de kilometri tot nu vom putea alerga!

— Ce să facem?

— Să aşteptăm, până când vor veni să ne scoată!

— Să ne scoată? Cine să vină să ne scoată?

— Vom muri de foame!

— Unde sunt depozitele?

— Unde sunt lanternele?

— Da, unde sunt?

— Mac!...

— Stăi tu, Mac, ne mai vedem noi!...

Setea de răzbunare trecu printre ei ca un pârjol:

— Stăi, Mac! Mai vorbim noi, după ce vom ieşi afară!

Dar fumul îi ajunse din nou şi iarăşi o rupseră la fugă, până căzură din nou în brânci, gâfâind şi sleiţi de puteri.

— Hello, aici e o staţiune!

Staţiunea era neagră şi pustie. Maşinile se opriseră, servanţii fugiseră, goniţi de panica ce venea din fundul gangurilor.

Convoiul fugarilor pătrunse în staţiunea a cărei intrare o cunoşteau. Ştiau foarte bine că aci se găsesc lăzi plumbuite de provizii pe care nu aveau decât să le deschidă.

Prin întunerec se auzeau lovituri de topoare. Niciunul dintre ei nu era flămând, căci spaima le domolise foamea, dar în mijlocul acestui depozit instinctul sălbatic de a-şi umple pântecele puse stăpânire pe ei, şi se repeziră ca o haită de lupi, asupra lăzilor. Şi umplură buzunarele de provizii, şi înnebuniţi de spaimă şi revoltă, împrăştiară pe jos sacii de pesmeţi şi păstramă şi sparseră sute de sticle.

— Am găsit lămpile! se auzi un glas.

Erau lămpi cu baterii uscate, cărora la nevoie nu aveai decât să le faci contactul.

— Staţi, nu aprindeţi, că trag.

— De ce nu?

— S-ar putea întâmpla o nouă explozie!

Singur gândul unei noi explozii fu de ajuns pentru a-i face să nu se mai mişte. De spaimă tăcură cu toţii.

Dar fumul sosi, şi din nou se porniră pe goană.

Cu totul pe neaşteptate se auziră ţipete şi împuşcături. Pe urmă văzură o licărire de lumină. Trecură peste un macaz şi se prăvăliră în gangul paralel. Aci mai putură vedea cum în depărtare un grup de oameni se luptau cu pumnii, cu cuţitele şi cu revolverele, ca să apuce un loc într-un vagon. Trenul plecă şi ei se aruncară la pământ, zvârcolindu-se în chinurile deznădejdii:

— Mac! Mac, stăi să vezi ce se va întâmpla, după ce vom ieşi!

III.

Panica alerga în lungul galeriilor tunelului şi târa cu ea treizeci de mii de oameni care se prăvăleau spre gurile gangurilor. Lucrătorii din galeriile rămase intacte părăsiseră lucrul, imediat după ce vuietul exploziei ajunsese până la ei.

— Vine marea! strigau lucrătorii şi o rupseră la fugă.

Inginerii însă îi ţinură pe loc, cu pumnii şi cu revolverele în mână. Dar când se arătă norul de praf şi apărură oamenii cu obrazele crispate, nu-i mai putu opri niciun fel de ameninţare.

Săriră în trenurile încărcate cu piatră şi fugiră.

La o variantă a liniei, un tren deraiat opri pe neaşteptate toate celelalte zece trenuri ce veneau pe urma lui.

Convoiul fugarilor pătrunse în galeria paralelă şi opri trenurile care circulau aci, aruncându-se jos între şine şi ţipând ca ieşiţi din minţi. Trenurile acestea erau însă supraîncărcate cu oameni şi se dădeau lupte înverşunate pentru fiecare loc.

Panica era cu atât mai mare, cu cât nimenea nu ştia ce s-a întâmplat – se ştia doar atât, că în interiorul tunelului s-a întâmplat ceva îngrozitor. Inginerii încercară să stăpânească oamenii, dar când văzură că trenurile cu lucrători cuprinşi de panică devin tot mai numeroase şi auziră ţipete: „Arde tunelul!" şi fumul începu să-şi facă loc din adâncul gangurilor întunecate, fură apucaţi şi ei de panică. Toate trenurile se îndreptau acum spre ieşire. Cele încărcate cu materiale şi cu echipele de schimb, fură oprite de urletele sălbatice ale oamenilor care treceau pe lângă ei şi se întoarseră şi ele spre ieşire.

Aşa se explică faptul, că la două ore după catastrofă, pe o distanţă de două sute de kilometri tunelul era cu desăvârşire pustiu. Plecaseră şi maşiniştii din staţiunile interioare şi maşinile erau oprite. Numai ici-colo câţiva ingineri curajoşi mai rămăseseră prin ganguri.

Inginerul Bärmann apăra ultimul tren.

Acest tren cu o garnitură de zece vagoane se găsea în porţiunea terminată a *purgatoriului,* unde fuseseră nituite armăturile de fier, la douăzeci şi cinci

de kilometri de locul catastrofei. Conducta de lumină era şi aci distrusă, dar Bärmann instalase lămpi cu acumulatoare care luminau prin norii de fum.

În purgatoriu lucraseră trei mii de oameni; aproape două mii dintre aceştia plecaseră cu trenurile precedente; ultima mie Bärmann voia să o ia cu trenul său.

Lucrătorii veneau gâfâind din pricina goanei şi se repezeau în grupuri, înnebuniţi de spaimă asupra vagoanelor. Fugarii deveneau din ce în ce mai numeroşi. Bärmann aştepta liniştit şi neînduplecat, căci ştia că unii dintre lucrători aveau de făcut trei kilometri, ca să poată ajunge la trenul său.

— Să plecăm! Daţi drumul locomotivei!

— Trebuie să-i aşteptăm! zbieră Bärmann. *No, dirty business now!* Băgaţi de seamă, am şase gloanţe în revolver!

Bärmann era un bărbat încărunţit, mărunt şi scurt în picioare, un german care nu ştia de glumă.

Alerga împrejurul trenului, ţipa şi răcnea spre capetele şi pumnii ce se frământau sus, prin fumul de deasupra lui.

— Nu faceţi porcării; veţi ieşi cu toţii!

Bärmann ţinea revolverul în mână, gata să tragă. (Cu ocazia catastrofei se constată că toţi inginerii erau înarmaţi cu revolvere).

La urmă de tot, când ameninţările deveniră mai categorice, Bärmann se postă în dosul mecanicului de la maşina din fruntea convoiului şi-i spuse că-l va împuşca imediat, dacă va îndrăzni să plece fără ordinul său.

De fiecare tampon, de fiecare lanţ al vagoanelor, atârnau ciorchine de oameni şi toţi strigau: „Să plecăm, să plecăm!"

Dar Bärmann mai aştepta încă, deşi fumul devenise insuportabil.

În clipa aceasta se auzi o împuşcătură şi Bärmann căzu, aşa că trenul plecă.

Oarde de oameni deznădăjduiţi începură să alerge după el, clocotind de furie, ca pe urmă să se oprească, cu respiraţia şuierătoare, gâfâind şi cu spume la gură.

Puţin după aceea oardele celor rămaşi începură să se târască peste traversele şi dărâmăturile drumului, lung de patru sute de kilometri. Dar pe măsură ce înaintau, strigătul lor devenea tot mai ameninţător:

— Mac, tu eşti un mort ca toţi morţii!

Pe urma lor, foarte departe în urmă, veneau alţii, mereu mai numeroşi, mereu mai mulţi, mereu alţii.

Prin tunel începu fuga îngrozitoare, fuga pentru viaţă, fuga aceea deznădăjduită, de care mai târziu erau pline toate ziarele.

Oardele fugarilor deveneau mai sălbatice, mai înnebunite de spaimă, pe măsură ce alergau mai îndelung; distrugeau depozitele şi maşinile, şi furia

lor nu se mulcomi nici după ce ajunseră la porţiunea de linie unde mai ardea încă lumina electrică. Şi chiar după ce apăru primul tren de salvare care trebuia să scoată pe toţi cei pe care acum nu-i mai ameninţa nicio primejdie, continuară să se lupte cu cuţitele şi revolverele, pentru a putea ajunge cei dintâi în vagoane.

În momentul când în adâncul tunelului se produse catastrofa, în Mac City nu se făcuse încă ziuă. Afară era vreme posomorâtă. Bolta grea şi masivă a cerului pâlpâia roşie în transparenţa limpede a acestei nopţi întinse pe deasupra celui mai chinuit de insomnie oraş din această epocă fără de somn.

Mac City tremura de larmă şi înfrigurare, exact ca la lumina zilei. Pământul era acoperit până în zări de valurile fierbinţi de lavă, în perpetuă mişcare, din care se desprindeau scântei, fulgere şi aburi. Miriade de lumini alergau încoace şi încolo, ca infuzoriile sub lentilele unui microscop. Acoperişurile de sticlă ale halelor de maşini de pe terasele din faţa gării scânteiau cu lumini verzui, întocmai ca gheaţa pe o noapte de iarnă luminată de lună. Sirenele şi clopotele dădeau neîncetat semnale şi jur-împrejur răzbubuia pământul cutremurat de ecoul loviturilor de ciocane.

Trenurile se repezeau în sus şi în jos pe gura tunelului, cum făceau de obicei. Uriaşele maşini, dinamuri, pompe şi ventilatoare se învârteau susurând în cuprinsul halelor albe ca zăpada.

Era răcoare şi lucrătorii care ieşeau din tunelul fierbinte ca un cuptor încins, tresăreau înfioraţi şi imediat ce se oprea trenul, se repezeau clănţănind din dinţi la cantină, să bea o cafea fierbinte sau un grog. Pe urmă, veseli şi binedispuşi, se urcau în tramvaiele electrice care-i duceau acasă sau spre căminurile muncitoreşti.

Imediat după orele patru se răspândi zvonul că în tunel s-a întâmplat o nenorocire. La orele patru şi un sfert treziră pe Harriman care apăru în biroul central, somnoros şi frânt de oboseală.

Harriman era un bărbat energic şi hotărât, călit în luptele date pe câmpurile de bătaie ale muncii. Dar tocmai astăzi se întâmplase să fie într-o deplorabilă stare sufletească. Plânsese toată noaptea, căci pe înserate primise o telegramă care-l anunţa că fiul său, singurul bun ce-i mai rămăsese din viaţă, murise de friguri în China. Suferise îngrozitor din cauza acestei pierderi şi la urmă luase o doză dublă de somnifer, ca să poată adormi. Mai dormea şi acuma, în timpul cât telefona posturilor din interiorul tunelului, pentru a afla amănunte relative la catastrofă. Nimenea nu ştia nimic şi Harriman sta într-un fotoliu, insensibil şi dormind cu ochii deschişi. În vremea aceasta în sute de case din colonia lucrătorilor se aprinse lumina. Pe străzi se auzeau glasuri vorbind în şoaptă, şi închegându-se în murmurul

acela înspăimântător pe care, datorită cine ştie cărei împrejurări, îl auzi şi prin somn. Femeile se repeziră în lungul uliţelor şi se adunară în grupuri. Din partea de miazăzi şi de miazănoapte a coloniei se apropiau grupuri întunecate de femei şi de bărbaţi care se îndreptau spre acoperişurile lucitoare de sticlă de pe terase, pentru a ajunge la biroul central.

Se îngrămădiră în faţa clădirii înalte şi sumbre, şi când grupul deveni destul de mare, începură să strige, aproape maşinaliceşte:

— Harriman! Vrem să ştim ce s-a întâmplat!

Pe scările clădirii apăru un funcţionar, cu obrazul revoltător de indiferent.

— Nu ştim nici noi nimic precis.

— Jos funcţionarul! Nu vrem funcţionari! Vrem pe Harriman, Harriman!

Grupul muncitorilor sporea mereu. Din toate părţile apăreau cete întunecate şi se topeau în mijlocul mulţimii oprite în faţa clădirii birourilor.

La urmă apăru însuşi Harriman, palid, bătrân, obosit şi somnoros, şi sute de glasuri începură să strige numaidecât, pe toate limbile şi pe toate tonurile:

— Ce s-a întâmplat?

Harriman le făcu semn că vrea să vorbească şi larma se potoli.

— S-a întâmplat o explozie, la maşina din gangurile de miazăzi. Mai mult decât atâta nu ştim nici noi.

Harriman abia putea să vorbească; în gură îşi simţea limba grea, de parcă ar fi fost o bucată de plumb. Drept răspuns, din mijlocul muncitorilor se ridică un chiot sălbatic.

— Mincinosule! Pungaşule! Nu vrei să ne spui adevărul!

Lui Harriman i se repezi sângele în obraz şi ochii i se bulbucară de mânie; stete şi se gândi: ar fi vrut să vorbească, dar creierul său refuza să mai funcţioneze. Se întoarse în birou şi trânti uşa pe urma lui.

În clipa aceasta o piatră zbură prin aer şi sparse o fereastră de la parter. Apoi văzură un funcţionar care fugea speriat.

— Harriman! Harriman!

Harriman apăru din nou în cadrul uşii. Se spălase cu apă rece şi se simţea ceva mai înviorat. Sub cununa căruntă de păr, obrazul îi era roşu ca racul.

— Ce însemnează prostia asta, de vă apucaţi să spargeţi fereştile? strigă el furios. Nimenea nu ştie mai mult decât ceea ce v-m spus eu! Păstraţi-vă cumpătul!

Glasurile se amestecară şi toţi începură să strige de-a valma:

— Vrem să ştim câţi au murit! Cine a murit? Dă-ne numele morţilor!

— Femeilor, voi sunteţi o ceată de nebune! ţipă Harriman furios. De unde credeţi că eu aş putea să ştiu aşa ceva?

Şi Harriman se întoarse încet şi intră din nou în birou, înăbuşindu-şi o înjurătură între dinţi.

— Harriman! Harriman!

Femeile nu voiau să se lase momite atât de uşor.

Imediat după aceea pietrele începură să plouă, căci vulgul care se supune legilor fără niciun fel de cârtire, în astfel de împrejurări – datorită unui simţ înnăscut de dreptate – îşi creează singur legile pe care le pune la faţa locului în imediată aplicare.

Harriman se întoarse din nou, clocotind de mânie. Dar nu zise nimica.

— Arată-ne telegrama!

Harriman se opri în prag:

— Telegrama? N-am niciun fel de telegramă. Am primit o comunicare telefonică!

— Dă-o încoace!

Harriman nici nu tresări:

— Bine, să v-o dau.

Peste un minut se întoarse din nou, în mână cu o filă de hârtie, smulsă dintr-un bloc de formulare pentru convorbiri telefonice, şi le ceti cu glas tare. Cuvintele lui se auzeau până departe:

„— Maşina de forat – gangurile din miazăzi – explozie în timpul lucrărilor – 20 până la 30 de răniţi şi morţi. – Hobby".

Şi Harriman dete foaia de hârtie celui care era mai aproape de el, apoi intră din nou în birou.

Cât ai clipi hârtia fu sfâşiată în mii de bucăţi de mâinile celor care se întinseră după ea. Mulţimea se linişti o bucată de vreme. Bineînţeles, douăzeci până la treizeci de morţi era o lovitură îngrozitoare, dar în orice caz o astfel de pierdere nu era o catastrofă. Puteau nădăjdui din nou, căci nu era scris numaidecât ca „el" să fi lucrat în momentul acela tocmai în apropierea maşinii. Mai mult îi linişti faptul că Hobby trimisese el însuşi comunicarea telefonică.

Dar cu toate acestea femeile nu se întoarseră acasă. Lucru foarte de mirare! Neliniştea le cuprinsese din nou, ochii li se aprinseră şi inimile începură să bată speriate. Simţeau un fel de greutate cum le ia în stăpânire şi se uitau una la alta, cu ochii înspăimântaţi.

Te pomeneşti că Harriman a minţit...

Se întoarseră spre staţia în faţa căreia ieşeau trenurile din tunel şi aşteptară, tremurând şi dârdâind de frig, înfăşurate în broboade şi pături. Din staţie se vedea terasamentul liniilor până la gurile tunelului. Şinele umede luceau în lumina lămpilor electrice, până se pierdeau în depărtare, ca nişte linii subţiri ce păreau că se împreună. În fund, jos de tot se vedeau

două guri cenuşii care aşteptau căscate. Într-una dintre acestea apăru o luminiţă, pe urmă un sâmbure de jar şi imediat după aceea se văzu ochiul de ciclop al unui tren care zbura în susul terasamentului.

Trenurile mai circulau şi acum cu orarul normal. Garniturile de material coborau la intervale regulate; din timp în timp, cum făceau de obicei, apăreau în goană trenurile încărcate cu piatra adusă din fundul galeriilor, de multe ori câte un singur tren, altădată trei, cinci, zece unul după altul, cum făceau zi şi noapte de şase ani încoace. Era acelaşi spectacol pe care-l văzuseră de mii de ori. Şi totuşi aşteptau, urmărind cu respiraţia întretăiată trenurile care ieşeau.

Dacă aduceau oameni, se repezeau în calea lor şi-i bombardau cu întrebări. Dar aceştia nu ştiau nimica, deoarece erau de multă vreme în drum spre ieşire.

Era de neînţeles, cum de zvonurile referitoare la catastrofă reuşiseră să iasă la suprafaţă, în mai puţin de zece minate de la producerea exploziei. Probabil o vorbă imprudentă scăpată de un inginer... un ţipăt de spaimă în faţa aparatului telefonic... dar în orice caz cei de afară aflaseră. Acum însă nu mai transpira nimica, deoarece ştirile ce soseau erau păstrate în cea mai mare taină.

Până la orele şase trenurile încărcate cu oameni şi materiale intrară în mod normal. (Li se daseră ordine să înainteze până la kilometrul cinzeci).

La orele şase lucrătorilor care erau gata de plecare, li se aduse la cunoştinţă că un tren de materiale a deraiat şi înainte de orice, va trebui să deblocheze linia. Dar să aştepte, gata în orice moment. Oamenii care aveau experienţa vieţii, clătinară din cap şi se uitară unul la altul cu înţeles: În adâncul tunelului trebuie să fie grozăvie... Sfinte Doamne!...

Femeilor li se porunci să evacueze staţiunea, dar nimenea nu se supuse. Rămaseră nemişcate, ca înşurubate de instinct pe reţeaua liniilor şi se uitau în josul terasamentului spre gurile tunelului. La mulţimea aceasta de oameni, se adăugau grupuri din ce în ce mai dese de curioşi: copii, copilandri, lucrători şi gură-cască.

Tunelul însă vărsa necontenit trenuri de piatră, care soseau fără întrerupere.

Cu totul pe neaşteptate, mulţimea de oameni băgă de seamă că trenurile de materiale intră din ce în ce mai rar în tunel, şi din mijlocul ei se ridică un amestec de glasuri. Pe urmă nu se mai văzu niciun tren de materiale şi cei care aşteptau începură să se neliniştească şi mai mult. Nimenea nu mai credea acum basmul cu trenul deraiat care a blocat linia. Ştiau cu toţii că în tunel se întâmplă zilnic deraieri de trenuri, dar cu toate acestea garniturile se prăvăleau cu aceeaşi furie spre gurile gangurilor.

Acum se făcuse ziuă.

Presa din New York începuse chiar de acuma să facă o bună afacere de pe urma catastrofei: „Apele Oceanului au pătruns în galeriile tunelului! 10.000 de morţi!"

Din largul mării venea o lumină rece şi îngheţată. Becurile electrice se stinseră toate, ca la un semn magic. Numai departe, dincolo de chei, unde începu să se limpezească fumul de la coşurile vapoarelor, mai clipea încă lumina farului pe care probabil uitaseră să-l stingă. Dar puţin după aceea se stinse şi farul. Oraşul scânteietor ca din basme, apăru fioros de sobru, cu reţeaua lui rece de şine, cu garniturile nenumărate de trenuri, cu stâlpii de telegraf şi de cabluri, cu casele înalte, împrăştiate, pe deasupra cărora se târau trâmbe de nori. Oamenii păreau palizi şi nedormiţi, cu obrazele crispate şi membrele înţepenite de frig, deoarece odată cu lumina rece, din largul mării venea un curent de aer îngheţat şi o ţârâială de ploaie subţire şi deasă. Femeile trimiseră copiii acasă, ca să le aducă rochii, broboade şi pături. Ele însă nu se mişcară din loc.

Trenurile de piatră care ieşeau acum din tunel, erau toate încărcate cu oameni. Se întorceau şi trenurile care abia intraseră, încărcate cu materiale şi lucrători.

Neliniştea creştea mereu.

Dar niciunul dintre lucrătorii care ieşeau din tunel nu ştia ceva precis în privinţa proporţiilor catastrofei. Ieşiseră din tunel, pentru că toţi cei care erau în faţa lor, se găseau în drum spre ieşire.

Şi femeile cuprinse de spaimă şi fiorii groazei începeau să se uite din nou spre gurile negre şi mici ale tunelului care se vedeau la capătul terasamentului, uitându-se în sus, ca o pereche de ochi răi şi scurşi, din care pândeşte nenorocirea şi spaima.

Pe la orele nouă apărură primele garnituri în care lucrătorii erau îngrămădiţi om lângă om, şi cu toţii gesticulau mânioşi, înainte de oprirea trenului. Aceştia ieşeau din interiorul tunelului unde panica îşi repezise primele spaime. Toţi strigau şi zbierau: „Arde tunelul!"

Din mijlocul mulţimii se ridică un geamăt, un fel de urlet fioros. Oamenii se prăvăliră înainte.

În aceeaşi clipă Harriman apăru pe platforma unui vagon şi le făcu semne, cu pălăria. În lumina tulbure a dimineţii, părea pământiu şi supt de sânge ca un cadavru, aşa că toată lumea se gândi că înfăţişarea aceasta a lui se datoreşte catastrofei.

— Linişte! Harriman vrea să vorbească! se auzi glasul cuiva.

— Vă jur că vă spun adevărul! strigă Harriman, după ce lumea se mai linişti, şi la fiecare cuvânt i se repezeau suluri de aburi pe gură. Este cea mai mare prostie să afirmi că tunelul arde. Betonul şi fierul nu pot arde. Câteva grinzi ticăloase care erau în dosul maşinii de forat, au fost incendiate de explozie, şi datorită acestei întâmplări, între lucrători s-a declarat panica. Inginerii noştri sunt ocupaţi cu lucrările de stingere. Nu aveţi niciun motiv...

Dar nu-l lăsară să vorbească. Îl întrerupseră cu şuierături sălbatice şi cu chiote, iar femeile puseră mâna pe pietre. Harriman sări din vagon şi se întoarse în staţie, unde căzu pe un scaun, sleit de puteri.

Presimţea că totul este pierdut şi că aci afară, singur Allan ar mai putea preveni o catastrofă. Allan însă nu putea sosi decât cel mult pe înserate.

Sala tristă şi rece a staţiunii era plină de ingineri, de medici şi funcţionari care veniseră să dea ajutoare.

Harriman băuse un kilogram de cafea, pentru a combate efectul somniferului. Acum se resemnase şi-şi pierduse de două ori cunoştinţa.

Ce putea să facă? Singura ştire cuminte ce o primise era un comunicat al lui Bärmann, trimis în numele acestuia prin telefon, de către un inginer din staţiunea a şaisprezecea.

Bärmann era de părere că grinzile din gangurile cu schelărie se aprinseseră din pricina căldurii, şi că focul s-a comunicat la cartuşele de dinamită şi le-a făcut să explodeze. Părerea era în parte justificată, dar în cazul acesta detunătura exploziei nu putea fi atât de puternică încât să se audă până la staţiunea a douăsprezecea.

Harriman trimisese trenuri de salvare, dar acestea se întoarseră înapoi, deoarece trenurile din interior goneau spre ieşire pe toate cele patru linii ale terasamentului, aşa că le împinseseră înapoi.

La orele patru şi jumătate Harriman telegrafiase lui Allan şi telegrama aceasta îl ajunse într-un vagon de dormit, pe linia dintre New York-Buffalo. Allan răspunse că se va întoarce cu un tren special. O explozie este exclusă, deoarece în foc explozivul este consumat pur şi simplu. În interiorul maşinii de forat cantitatea de exploziv este extrem de redusă. Să expedieze trenuri de salvare. Ocupaţi toate staţiunile cu ingineri. Îngropaţi în apă gangurile galeriilor incendiate.

Lui Allan îi da mâna să ordone. Deocamdată însă era imposibil ca în tunel să intre un singur tren, deşi Harriman dase ordine să se reia imediat circulaţia normală a trenurilor pe liniile care duceau în interior.

De telefonat din tunel, nu mai telefona nimenea. Numai în staţiunea a cincisprezecea, a şaisprezecea şi a optsprezecea mai erau ingineri, care telefonaseră că toate trenurile au trecut demult.

După o bucată de vreme linia se liberă şi Harriman expedie unul după altul patru trenuri de salvare. Mulţimea lăsă trenurile să treacă nesupărate. Câteva femei aruncară vorbe jignitoare inginerilor care le conduceau. Spiritele deveneau din ce în ce mai agitate. Târziu, cam pe la orele zece, sosiră primele trenuri cu lucrători din *purgatoriu*.

Acum nu mai încăpea nicio îndoială: catastrofa era mult mai mare, decât şi-ar fi putut închipui cineva.

Trenurile apăreau din ce în ce mai dese şi acum soseau lucrători care strigau:

— Totul e mort în porţiunea ultimilor treizeci de kilometri din fundul tunelului.

IV.

Bărbaţii cu obrazele palide şi murdare care ieşeau din tunel, erau înconjuraţi numaidecât şi asediaţi cu mii de întrebări la care ei nu puteau răspunde. Erau obligaţi să repete de sute de ori puţinul pe care-l ştiau despre catastrofă, deşi ar fi putut spune totul în zece cuvinte. Femeile care-şi regăsiseră bărbaţii li se aruncau de gât şi nu se fereau să-şi manifesteze mulţumirea, în faţa celor care se zbăteau încă chinuite de îngrozitoarea nesiguranţă. Obrazele acestora erau descompuse de spaimă, şi repetau de sute de ori aceeaşi întrebare, dacă n-a văzut cineva pe bărbatul lor; plângeau încet şi domolit, alergau încoace şi încolo, blestemau şi se opreau în loc, ca să se uite cu ochii mari în josul traseului, până când groaza le punea din nou pe goană.

Mai nădăjduiau încă, deoarece strigătul de alarmă că „totul e mort pe distanţa ultimilor treizeci de kilometri" se dovedise exagerat.

Pe urmă apăru şi trenul a cărui plecare o întârziase inginerul Bärmann, până când îl împuşcaseră. Acest tren aducea primul mort: un italian. Dar acest italian nu-şi pierduse viaţa din cauza catastrofei. Avusese o ceartă cu un compatriot, cu un *amico* şi se bătuseră cu cuţitele pentru un loc în vagon. Reuşise să-şi înjunghie compatriotul. Dar în cădere acest *amico* mai avusese timpul necesar ca să-i cresteze pântecele, şi pe drum italianul murise. În orice caz însă acesta era primul mort scos din tunel. Operatorul de la Edison Pictures învârtea de zor manivela aparatului de cinematografiat.

Când mortul fu transportat în staţie, din mijlocul oamenilor se ridică un muget ca de explozie. Furia puse stăpânire pe ei, şi imediat începură cu toţii să vocifereze (exact ca şi lucrătorii din galeriile tunelului):

— Unde e Mac? Mac va trebui să plătească!

Pe urmă o femeie îşi făcu loc printre celelalte, ţipând ca o desmetică, şi alergă după mort, smulgându-şi părul şi sfâşiind halatul cu care era îmbrăcată:

— Cesare! Cesare!

Da, era Cesare.

Dar când grupurile de lucrători aduşi de trenul lui Bärmann (în majoritate italieni şi negri) declarară că nu mai vine niciun tren, se făcu linişte grea, ca de cimitir...

— Nu mai este niciun tren?

— Suntem cei din urmă!

— Ce sunteţi?

— Cei din urmă! Noi suntem cei din urmă!

Îţi făcea impresia că asupra mulţimii s-ar fi descărcat o grindină de proiectile. Toţi începură să alerge încoace şi încolo, zăpăciţi, dezorientaţi, cu mâinile ridicate la tâmple, parcă i-ai fi lovit cu ceva în cap.

— Cei din urmă! Ei sunt cei din urmă!

Femeile se trântiră pe jos, copiii plângeau, iar alţii fură cuprinşi numaidecât de setea de răzbunare. Şi imediat imensa mulţime a celor care aşteptau, se puse în mişcare, iar pe deasupra ei atmosfera se cutremura de strigăte şi de larmă.

Un polonez ciolănos şi oacheş, cu mustăţi marţiale, se urcă pe un bolovan şi începu să răcnească:

— Mac i-a prins în cursă – într-o cursă de şobolani – să ne răzbunăm camarazii!

Mulţimea fremăta. Şi cu totul pe neaşteptate fiecare dintre ei strângea o piatră în mână, căci aci erau destule pietre, (iată unul dintre motivele pentru care străzile oraşelor se pavează de predilecţie cu asfalt).

După primele trei secunde, nu mai rămase o fereastră întreagă la uriaşa clădire a staţiunii:

— Să iasă Harriman!

Dar Harriman nu se mai arătă.

Telefonase după miliţie, deoarece puţinii agenţi de poliţie ce-i avea în oraşul tunelului, nu puteau face nimic. Acum sta palid şi gâfâind într-un colţ şi nu era în stare, nici să se mai gândească.

Manifestanţii proferau insulte la adresa lui Harriman şi se pregăteau să ia clădirea cu asalt. Dar polonezul avu o altă idee:

— Toţi inginerii împreună sunt vinovaţi! Să le aprindem casele în cap şi să le ardem de vii femeile şi copiii!

— Sunt mii... mii de morţi!

— Toţi trebuiesc omorâţi! strigă italianca pe al cărei bărbat îl înjunghiaseră. Toţi! Să răzbunăm pe Cesare!

Şi alerga în fruntea manifestanţilor, ca o iasmă furioasă, îmbrăcată în zdrenţe şi cu părul vâlvoi.

Mulţimea se prăvăli în lungul câmpului acoperit de dărâmături, prin ciuruiala tristă de ploaie, clocotind de larmă şi ţipete răguşite. Soţii, cei care agoniseau pâinea de toate zilele, părinţii erau morţi... nevoi, mizerie, răzbunare! Din mijlocul mulţimii, prin vuietul de larmă se auzeau crâmpeie de cântece; grupuri de manifestanţi începuseră să cânte *Marseillaisa, Internaţionala* şi *Imnul Uniunii*:

— Morţi... morţi! Mii de morţi!

Mulţimea întărâtată fu cuprinsă de furia oarbă a distrugerii, a paraginii şi a crimei. Smulseră şinele liniilor, răsturnară stâlpii cablurilor şi dărâmară casele cantonierilor. De fiecare dată când se auzea ceva prăbuşindu-se sau pârâind, manifestanţii scoteau chiote sălbatice. Poliţiştii fură alungaţi cu pietre şi huiduiţi. Se părea că în furia lor îşi uitaseră cu toţii de propria durere.

În fruntea manifestanţilor mergeau grupurile cele mai sălbatice, femei înnebunite de ură şi fanatice care se îndreptau spre vilele şi casele inginerilor.

În vremea aceasta goana deznădăjduită în lungul gangurilor tunelului continua. Toţi cei pe care bolovanii prăbuşiţi, focul şi fumul îi lăsaseră în viaţă, alergau acum fără să se mai oprească, mereu înainte, în faţa morţii care gonea după ei şi a cărei respiraţie fierbinte o simţeau cum le dogoreşte ceafa. Aci în adâncul gangurilor erau nenorociţi care se târau clănţănind din dinţi şi cu părul măciucă de spaimă, perechi de oameni care strigau şi plângeau, grupuri mai mici care veneau unul după altul, cu plămânii şuierând şi gâfâind de alergătură, mai erau răniţi şi ologi care implorau mila fugarilor. Unii se opreau îngroziţi de gândul că niciunul dintre ei nu va fi în stare să facă uriaşa distanţă pe jos. Alţii renunţaseră să mai alerge. Aceştia se întinseseră jos, ca să moară. Dar între fugari erau şi alergători buni care-şi încordau muşchii, ca nişte cai de rasă, şi treceau înaintea celorlalţi, invidiaţi şi blestemaţi de cei care-şi pierduseră respiraţia şi le tremurau genunchii.

Trenurile de salvare dădeau necontenit semnale de clopote, ca să atragă atenţia fugarilor, că vin în ajutorul lor. Spre trenurile acestea se repezeau din întunerec grupurile de lucrători care plângeau de emoţie, că vor fi scoşi la lumină. Dar văzând că trenul înaintează mai departe în tunel, după un timp fură din nou cuprinşi da spaimă şi începură să sară din vagoane, ca să

facă pe jos drumul până la celălalt tren, despre care li se spusese că aşteaptă la o distanţă de cinci mile.

Trenurile de salvare nu puteau înainta decât foarte încet, deoarece lucrătorii înspăimântaţi care plecaseră cu trenurile încărcate de piatră, aruncaseră pe linie foarte mulţi bolovani, ca să aibă loc în vagoane, astfel că linia trebuia mai întâi deblocată. Imediat după aceea întâlniră fumul, tăios şi greu, care le îneca respiraţia. Dar trenul îşi continuă drumul până când reflectoarele nu mai putură pătrunde prin peretele de fum. Cu acest tren de salvare veniseră ingineri curajoşi care-şi puneau în joc viaţa. Aceştia săriră din vagoane şi cu măştile pe obraz pătrunseră mai adânc în gangurile negre, pline de fum şi începură să sune din clopote. În realitate acestei mici trupe epuizate îi reuşi să decidă la ultimul efort pe cei care renunţaseră la orice speranţă, ca să mai poată face ultima mie de metri pentru a putea ajunge trenul de salvare.

Dar la urmă trebui să se retragă şi trenul acesta mai înapoi. Numeroşi ingineri care veniseră să-şi salveze camarazii, fură intoxicaţi de fum şi doi dintre aceştia muriră în spital.

V.

În ziua ce urmă după catastrofă, Maud dormi până târziu. Trebuise să ţină locul la spital unei infirmiere care plecase, aşa că se întorsese acasă abia la orele două după miezul nopţii. Când deschise ochii, văzu pe mica Edith stând în pat şi împletindu-şi părul blond în codiţe subţiri, ca să-şi treacă timpul.

Dar abia începuseră să vorbească împreună, când intră servitoarea şi întinse lui Maud o telegramă. „În tunel s-a întâmplat vreo nenorocire", declară servitoarea şi se uită la ea cu ochii înspăimântaţi.

— De ce-mi aduci telegrama aceasta abia acuma? întrebă Maud puţin contrariată.

— Domnul mi-a telegrafiat să nu vă trezesc din somn.

Telegrama fusese expediată de Allan, de pe drum, şi spunea: „Catastrofă în tunel. Nu părăsiţi casa. Voi sosi pe la orele şase seara".

Maud păli la obraz. Hobby! îşi zise ea. Primul gând al ei se îndreptă spre el. După ce luaseră masa împreună, Hobby intrase în tunel; se despărţise de ea vesel şi făcând glume...

— Ce este, mămică?

— În tunel s-a întâmplat o nenorocire, Edith.

— Au murit mulţi oameni? întrebă ea cu glasul melodios şi cu totală indiferenţă, continuând să-şi împletească părul, cu gesturi delicate de copil.

Maud nu răspunse. Rămase cu privirile pierdute în gol. Oare în momentul când să produs catastrofa, el era departe în fundul gangurilor?

Edith se întinse spre ea şi-i petrecu braţele împrejurul gâtului, încercând s-o îmbuneze:

— Nu trebuie să fii tristă. Papa este la Buffalo!

Şi Edith începu să râdă, ca să o convingă că *papa* se găseşte în siguranţă.

Maud îşi aruncă pe umeri halatul de baie şi se duse la telefon, ca să ceară biroul central, dar nu reuşi să obţină legătura decât cu mare întârziere. Nimenea nu ştia încă ce s-a întâmplat, sau nu voia să ştie nimic. Hobby? Nu, de la domnul Hobby n-a sosit nicio ştire.

Lui Maud i se umplură ochii de lacrimi, lacrimi repezi şi furişe pe care nu trebuia să le vadă nimenea. Speriată şi emoţionată, îşi făcu baia împreună cu Edith. Aceasta era plăcerea lor în fiecare dimineaţă. Lui Maud îi făcea aceeaşi plăcere, ca şi unui copil, să se joace în apă, să râdă şi să ţipe în camera de baie, unde glasurile erau atât de ample şi aveau ecouri atât de ciudate; îi plăcea să lase duşul fierbinte deschis şi pe urmă făcea apa din ce în ce mai rece, iar mica Maud începea să râdă, ca şi când ar fi gâdilat-o cineva, căci apa devenea rece ca gheaţa. Începea apoi toaleta de dimineaţă şi după aceea luau cafeaua. Acesta era ceasul cel mai plăcut al lui Maud, şi nu putea să renunţe la el. Imediat după dejun Edith se ducea la şcoală. Avea camera ei specială de studii, cu o tablă mare neagră – aşa cum şi-o dorise ea însăşi – şi un pupitru exact ca cele de la şcoală; altfel nici nu se putea să fie şcoală adevărată. De astă dată baia lui Maud nu dură decât foarte puţin şi din petrecerea lor obişnuită nu se alese aproape cu nimic. Edith încercă în toate felurile s-o înveselească, şi încercările ei naive emoţionară pe Maud până la lacrimi. După ce ieşi din baie, telefonă din nou la biroul central. De astă dată reuşi să vorbească chiar cu Harriman şi acesta îi dete să înţeleagă că, din păcate, nenorocirea era mult mai mare, decât se crezuse la început.

Maud devenea din ce în ce mai neliniştită. Abia acum îşi aduse aminte de ordinul neobişnuit ce i-l trimisese Mac: „Nu părăsiţi casa!" De ce? Nu înţelegea ce vrea să spună Mac. Trecu prin grădină şi ajunse la spital unde stete de vorbă în şoaptă cu infirmierele de serviciu. Dar şi aci constată nelinişte şi spaimă. Schimbă câteva cuvinte cu micii ei protejaţi, dar era atât de distrată, încât nu putea lega două vorbe. Se întoarse acasă mai neliniştită şi mai enervată decât plecase.

„— De ce să nu părăsesc casa? se întrebă ea. Mac face mult rău, că mă opreşte să ies!"

Încercă din nou să vorbească la telefon, dar nu reuşi. Pe urmă se înfăşură într-un şal:

„— Vreau să văd ce s-a întâmplat, îşi zise ea cu glasul stins. Mac poate spune tot ce poftеşte. De ce să stau acasă? Tocmai acuma! Femeile sunt

înspăimântate şi în această împrejurare cu siguranţă vor avea nevoie de cineva, ca să le îmbărbăteze!"

Dar îşi scoase din nou şalul. Din dormitor aduse telegrama lui Mac şi o ceti poate pentru a suta oară.

Adică de ce? De ce anume?

Catastrofa întâmplată era atât de îngrozitoare?

Bine, dar în cazul acesta ea nu putea să lipsească de la datorie. Era obligată să dea ajutor femeilor şi copiilor. Se supără pe Mac şi hotărî să plece de acasă. Voia să afle ce s-a întâmplat. Cu toate acestea mai ezita încă să calce dispoziţiunile date de Mac. În cele din urmă se decise şi-şi îmbrăcă mantaua de ploaie şi se legă la cap cu un şal.

Plecă de acasă.

În pragul uşii însă se simţi din nou înfiorată de spaimă. Cum să lase pe Edith singură, tocmai astăzi? O, şi Mac acesta! Toată neliniştea ei de acuma se datora numai telegramei lui caraghioase!

Se întoarse şi scoase pe Edith din camera de studii, o înfăşură într-o pelerină şi-i ridică gluga peste capul blond.

— Mă întorc peste un ceas, spuse Maud cameristei, şi plecară.

În lungul aleii umede din grădină ţupăia o broască şi Maud se sperie, căci era cât pe aci să calce pe ea.

Edith scoase un ţipăt:

— Au, broscuţa, mamă! Cât e de udă! De ce iese când plouă?

Era o vreme mizerabilă şi te indispunea, atât era de urâtă.

După ce ajunseră în stradă, vântul începu să bată mai cu putere, aducând trâmbe de ploaie rece şi măruntă. „Şi ieri a fost atât de cald", îşi zise Maud. Edith se distra, făcând paşi largi, ca să poată trece peste ochiurile de apă. La câteva minute după aceea putură vedea şantierul cu birourile, cu barăcile şi pădurea de stâlpi încărcaţi de cabluri, cenuşiu şi deşert sub bătaia ploii şi înconjurat de noroi. Maud băgă numaidecât de seamă, că nu mai trec trenurile încărcate cu piatră! Asta se întâmpla pentru prima dată, de ani de zile. Coşurile însă fumegau ca întotdeauna.

Nu e câtuşi de puţin probabil ca el să fi fost exact în locul unde s-a întâmplat catastrofa, îşi zise ea. Tunelul e atât de mare! Totuşi prin minte i se alungau gânduri tulburi şi înspăimântătoare...

Imediat după aceea se opri în loc.

— Ascultă! zise ea. Edith trase cu urechea şi ridică ochii spre maică-sa.

Un murmur de glasuri ajungea acum până la ele. Pe urmă văzură şi oameni. O mulţime cu mii de capete care se mişca înainte. Dar prin ceaţă nu se putea distinge limpede încotro se îndreaptă.

— De ce strigă oamenii? întrebă Edith.

— Sunt îngroziţi de catastrofa din tunel. Când părinţii atâtor copii mici se găsesc în primejdie, e firesc că femeile să fie speriate.

Edith dete din cap şi după un timp întrebă din nou:

— Probabil s-a întâmplat o mare nenorocire, nu-i aşa mamă?

Maud se cutremură.

— Cred că da, răspunse ea îngândurată. Trebuie că s-a întâmplat o mare nenorocire. Să mergem mai repede, Edith. Maud grăbi pasul. Voia... Dar ce voia anume? Ar fi vrut să dea oamenilor o mână de ajutor...

Dar cu totul pe neaşteptate constată că grupul manifestanţilor se apropia. Strigătele lor deveniră mai puternice. Văzu şi un stâlp, care adineaori era în picioare, cum se răstoarnă şi dispare. Cablurile tremurau pe deasupra ei.

Nu mai ascultă la întrebările nerăbdătoare ale fetiţei ci apucă înainte, repede şi emoţionată. Ce făceau acum oamenii aceştia? Ce se întâmplase? Simţi un fel de căldură în ţeastă şi o clipă se gândi să se întoarcă şi să se închidă în casă, aşa cum îi spusese Mac.

Dar i se părea laşitate, să se ferească din calea oamenilor nenorociţi, de teamă să nu le vadă nenorocirea. Deşi nu putea să le fie de prea mult folos, totuşi putea face ceva pentru ei. Toţi veneau la ea, femeile şi bărbaţii, şi o salutau şi-i făceau mici servicii, oriunde o întâlneau. Dar Mac? El ce-ar fi făcut, dacă ar fi fost aici?

Mulţimea se apropia.

— Dar de ce strigă în felul acesta, mamă? întrebă Edith, căreia începuse să-i fie frică. Şi de ce cântă?

Da, manifestanţii cântau cu adevărat. Pe măsură ce se apropiau, din mijlocul lor se auzea tot mai puternic un cântec sălbatic şi neînţeles. În cântecul lor păreau că se amestecă strigăte şi vociferări. Acum păreau o armată întreagă, desfăşurată în largul câmpului, om lângă om. Şi Maud văzu un grup de oameni repezindu-se spre o mică locomotivă pe care o sparseră cu bolovani.

— Mamă?...

„— Ce a fost asta? Mi se pare că n-ar fi trebuit să plec de acasă", îşi zise Maud înspăimântată şi se opri. Dar acum era prea târziu, ca să se mai poată întoarce...

Manifestanţii o văzuseră. Constată că cei din frunte întind braţele şi-şi schimbă drumul, ca să apuce spre ea. Văzu cu groază că toţi încep să alerge şi să fugă. Dar când îşi dete seama că majoritatea sunt femei, prinse din nou curaj. „Sunt numai femei..."

Ieşi în drumul lor, cu sufletul cutremurat de milă pentru aceste nenorocite. O, Doamne, trebuie să se fi întâmplat ceva îngrozitor!

Primul grup de femei se apropia gâfâind.

— Ce s-a întâmplat? strigă Maud şi glasul îi tremura de o compătimire sinceră. Dar păli la faţă, când văzu obrazele femeilor. Toate păreau înnebunite, cu obrazele congestionate, cu hainele picurând de ploaie, îmbrăcate numai pe jumătate şi în sutele de ochi îndreptaţi spre ea păreau că ard flăcările nebuniei.

N-o auziră şi nimenea nu-i răspunse. Gurile crispate urlau triumfătoare şi ţipetele lor te asurzeau.

— Au murit toţi! urlară glasurile spre ea, pe toate tonurile şi în toate limbile. Apoi cu totul pe neaşteptate se auzi un glas de femeie: Aceasta este soţia lui Mac, omorâţi-o!

Şi Maud văzu, dar nu-i venea să creadă, cum o femeie netrebnică, cu hainele rupte şi cu ochii aprinşi de ură se pleacă şi ridică o piatră. Piatra se auzi sfârâind prin aer şi-i atinse braţul.

Instinctiv întinse braţele şi strânse pe Edith mai aproape de ea.

— Ce v-a făcut vouă Mac? strigă ea şi ochii îngroziţi îi fugiră pe deasupra manifestanţilor. Dar n-o auzi nimeni.

Mulţimea înfuriată, întreagă această armată de nebuni o recunoscuse. Un chiot, ca dintr-un singur glas, cutremură văzduhul. Pietrele începură să zboare din toate părţile prin aer, şi Maud tresări, cutremurându-se din tot trupul. Acum înţelegea gravitatea situaţiei. Se întoarse, dar pretutindeni împrejurul ei erau oameni, la depărtare de câte zece paşi: o înconjuraseră. Şi în toţi ochii aceştia pe care-i întâlniră privirile ei rătăcite şi înspăimântate, cerând ajutor, ardea aceeaşi flacără de ură şi nebunie. Maud începu să se roage şi de pe frunte îi izvorî o sudoare rece: „Doamne – Doamne – apără-mi copilul!”

Dar un glas răguşi de femeie, se ridică necontenit, ca un semnal de alarmă:

— Omorâţi-o! Mac trebuie să plătească!

În aceeaşi clipă un colţ de piatră lovi pe Edith în piept cu atâta violenţă, încât fetiţa se legănă pe picioare.

Mica Edith nu ţipă, dar mânuţa îi tremură în mâna lui Maud şi ridică privirile speriate ale ochilor miraţi, spre mama ei.

— O, Doamne, ce faceţi? protestă Maud şi lăsându-se în genunchi, cuprinse pe Edith în braţe. Din ochi îi izvorâră lacrimi de spaimă şi deznădejde.

— Mac trebuie să plătească!

— Mac trebuie să simtă cum doare!

Ho... Ho!... şi toate aceste trupuri care se cutremurau de furie nebunească şi ochii crunţi care se uitau la ea, şi mâinile care aruncau pietre.

Dacă Maud ar fi fost o laşă, dacă ar fi căzut în genunchi şi ar fi întins mâinile, poate ar fi reuşit în ultimul moment să trezească un sentiment de omenie în sufletul acestor brute. Maud însă, mica şi sentimentala Maud era curajoasă. Văzu că lui Edith i-a năvălit sângele pe gură şi că este palidă ca un cadavru, văzu pietrele căzând ca grindina, dar nu imploră milă.

Se ridică revoltată, strângându-şi fetiţa la piept şi strigă spre oamenii aceştia cu obrazele strâmbate de ură:

— Sunteţi nişte brute! Scursoarea străzilor! Oameni netrebnici! Dacă aş avea revolverul la mine... v-aş împuşca imediat... ca pe nişte câini! O, brutelor... brute laşe şi josnice!

În clipa aceasta o piatră aruncată cu violenţă, lovi pe Maud în tâmplă şi ea căzu, cu mâinile întinse, fără un suspin, peste Edith. Maud era mică şi uşoară, dar pământul răbufni, de parcă ar fi căzut un buştean, şi apa stropi împrejurul ei.

Se auzi un chiot sălbatic de triumf, ţipete, râsete, urlete:

— Mac trebuie să plătească! Da, să plătească: să simtă pe trupul lui cum doare... I-a prins în cursă... mii de oameni a prins în cursă!...

Dar acum nu mai arunca nimeni cu pietre. Mulţimea furioasă începu să se mişte:

— Lăsaţi-le acolo, să se ridice singure.

Numai italianca cea fanatică, cu sânii goi şi fleşcăiţi, se plecă peste trupurile nemişcate şi scuipă. „Acum spre casele inginerilor! Haideţi înainte! Toţi trebuie să simtă!" Dar după ce atacaseră pe Maud, furia mulţimii se domoli. Toţi presimţeau, deşi în mod nelămurit, că aci s-a întâmplat ceva ce n-ar fi trebuit să se întâmple. Grupuri mici se desprinseră din grosul manifestanţilor şi se împrăştiară în largul câmpului. Alte câteva sute se furişară mai în urmă şi trecură peste reţeaua liniilor de cale ferată. Când grupul furios din frunte, condus de italiancă, ajunse la vilele inginerilor, era atât de redus, încât un singur poliţist îl putea ţine la distanţă.

Începu şi grupul acesta să se împrăştie încet

Şi acum durerea, mizeria şi deznădejdea îşi făcură din nou loc în sufletele oamenilor. Pretutindeni alergau femei care plângeau, cu şorţurile ridicate la ochi. Alergau prin ploaie şi vânt, se împiedecau, dar nu vedeau pământul ud de sub picioarele lor.

Plecaseră toţi, îndârjiţi, furioşi şi cutremuraţi de un fel de nebunie a maselor, lăsând pe Maud şi pe Edith în mijlocul câmpului, unde rămaseră vreme îndelungată sub bătaia ploii, fără să le bage nimenea în seamă. Într-un târziu se arătă o fetiţă mică, de vreo doisprezece ani, cu ciorapii roşii,

prăvăliţi în vine. Văzuse şi ea cum bătuseră cu pietre pe *„Mac's wife".* Pe Maud o cunoştea, căci anul trecut zăcuse mai multe săptămâni în spital.

Fetiţa venise în partea aceasta mânată de un simplu instinct omenesc. Şi acum se oprise cu ciorapii ei sucăliţi şi nu îndrăznea să vină mai aproape. În cele din urmă fetiţa, palidă de frică, veni ceva mai aproape şi auzi un scâncet uşor.

Se retrase speriată şi începu să fugă repede.

Spitalul părea pustiu, sub ţârâitul ploii şi ea nu îndrăzni să sune. Abia după ce se arătă cineva în uşă, o infirmieră, fetiţa se apropie de grilajul grădinii şi-i făcu semn cu mâna spre staţiune:

— Sunt acolo, amândouă!

— Cine aste acolo?

— *Mac's wife and his little daughter!*

În timpul acesta, jos în fundul gangurilor negre, fugarii mai alergau încă...

VI.

După ce sosi la New York, Allan află dintr-o telegramă a lui Harriman, că Maud şi Edith au fost atacate de mulţime. Atât... căci Harriman nu avusese nici cruzimea, nici curajul să spună lui Allan întregul şi fiorosul adevăr: că Maud era moartă şi că fetiţa este în agonie.

Când seara acestei zile îngrozitoare începu să umbrească pământul, Allan sosi de la New York cu automobilul. Conducea el însuşi, ca întotdeauna când mergea cu viteză neobişnuită. Automobilul său se repezi cu iuţeală vertiginoasă în mijlocul grupului de femei, de lucrători, de ziarişti şi de curioşi care-şi deschiseseră umbrelele, şi se îndreptă spre staţiune. Toţi cunoşteau automobilul greu şi cenuşiu şi mugetul sirenei acestuia.

Cât ai clipi, automobilul fu înconjurat de mulţimea întărâtată:

— Iată Mac! A venit Mac... Mac!

Dar când Allan se ridică în picioare, toţi tăcură ca la un semn. Nimbul care-l înconjura, nimbul acela format din carieră, din geniu şi vigoare, nu pălise nici de astă dată, căci insufla mulţimii spaimă şi respect. Niciodată Allan nu li se păruse mai demn de respect, ca în această clipă, când loviturile furioase ale sorţii se descărcau asupra lui. Şi cu toate acestea, când alergaseră prin marea de fum a gangurilor, ca să-şi salveze viaţa, juraseră că-l vor omorî, oriunde îl vor găsi.

— Faceţi loc! strigă Allan cu glas de tunet. S-a întâmplat o nenorocire pe care o regretăm cu toţii! Vom salva ce a mai rămas de salvat!

În momentul acesta lumea începu să murmure. Erau aceleaşi strigăte care se auzeau fără întrerupere de azi-dimineaţă:

— Tu eşti vinovat!... Sunt mii de morţi... I-ai atras în cursă.

Allan rămase lucid, cu un picior pe scara maşinii. Privirile lui reci şi trufaşe înfruntară glasurile întărâtate, şi obrazul său larg începu să se întunece. Dar în aceeaşi clipă – exact când deschise gura să răspundă ceva – trupul îi tresări. Un ţipăt îi vibră în auz, un strigăt batjocoritor şi plin de ură al unei femei, şi strigătul acesta scormonea acum în trupul lui, ca tăişul unui cuţit, aşa că nu mai distinse nimica din larma celorlalte glasuri. Nu auzea decât ţipătul acesta neîntrerupt, al cărui ecou îi vâjâia în auz, întocmai ca loviturile de ciocane:

— Ţi-au ucis femeia şi copilul...

Trupul lui Allan crescu şi se întinse, parcă ar fi vrut să vadă mai departe şi pe umerii largi capul său făcu o mişcare deznădăjduită; obrazul său oacheş păli şi privirile limpezi îi tremurară şi se aprinseră de groază. Din toţi ochii pe care-i vedea împrejurul său, putea ceti că glasul acesta fioros spune adevărul. Toţi ochii aceştia îi confirmau îngrozitorul adevăr.

Allan începu să-şi piardă cumpătul. El era fiul unui miner, era un lucrător ca şi ei toţi, aşa că prima lui senzaţie nu fu durere, ci revoltă.

Împinse şoferul la o parte şi dete drumul automobilului, chiar înainte de a se fi aşezat în faţa volanului. Automobilul se repezi în mijlocul mulţimii care se feri îngrozită.

Oamenii se uitară după el, cum se pierde în fundul înserării cenuşii, prin trâmbele de ploaie.

— Acu o să vadă şi el! se auziră strigând câteva glasuri batjocoritoare. Să vadă cum doare!

Unii însă clătinară din cap şi răspunseră:

— N-a fost o faptă la locul ei... Gândiţi-vă... o femeie şi o fetiţă mică...

Italianca cea care spumega de furie le răspunse batjocoritoare şi cu glasul înecat:

— Eu am lovit-o în tâmplă! Eu! Tot eu am aruncat primele pietre! Trebuia să moară!

— Pe el trebuia să-l ucideţi! El, Mac, el poartă toată vina! Soţia lui însă... ea era o fată atât de bună!...

— Ucideţi pe Mac! striga italianca cu glasul răguşit şi luptându-se să poată respira. *Kill him!* Ucideţi-l ca pe un câine! repeta ea frenetic, în englezeasca stricată pe care o vorbea.

În ceaţa tulbure a înserării casa părea pustie. Allan o văzu şi înţelese. Când trecu în lungul aleii al cărei prund îi scârţâia sub picioare, îşi aduse aminte de o întâmplare de pe vremea când lucra la construcţia liniei ferate Bolivia-Anzi. Locuia împreună cu un prieten într-o baracă şi pe acest prieten al său îl împuşcaseră greviştii. El tocmai se întorcea de la lucru, fără să bănuiască nimica, dar datorită cine ştie cărei ciudăţenii, baraca în care zăcea prietenul său asasinat, îi făcea o impresie de ceva străin, neînţeles şi cu totul altfel decât până acuma. Împrejurul casei sale i se părea că tremură aceeaşi atmosferă.

În vestibul mirosea a acid carbonic şi a ether. Când văzu mantaua albă a lui Edith, agăţată în cuier, i se făcu negru înaintea ochilor şi era gata să cadă. În aceeaşi clipă auzi o cameristă care strigă plângând: „Domnul... A venit domnul!...” şi la ecoul durerii şi al jalei ce tremura în acest glas străin, reuşi să se reculeagă. Un medic îi ieşi în cale, din camera pe jumătate întunecată.

— Domnule Allan!...

— Am fost prevenit, doctore, răspunse Allan cu glasul stins, dar pe un ton atât de liniştit şi lipsit de orice nuanţare, încât doctorul îl cercetă repede cu o privire furişă: Şi fetiţa, doctore?

— Cred că nu va mai putea fi salvată. A fost atins plămânul!

Allan dete din cap şi se îndreptă spre scară. I se părea că prin vestibul gâlgâie râsul limpede al fetiţei sale. În capul scării, în faţa uşii de la camera lui Maud, era o infirmieră care-i făcu semn.

Intră în odaie. Înăuntru ardea o singură făclie. Maud era întinsă pe pat, extraordinar de zveltă, palidă ca ceara şi cu trupul înţepenit. Obrazul ei era frumos şi împăcat, dar părea că în trăsăturile rigide ale obrazului ei a încremenit o întrebare deznădăjduită şi sfioasă, şi pe buzele întredeschise şi vinete o tresărire de mirare. Îmbinarea pleoapelor închise strălucea umedă, ca de urma unei lacrimi ce cursese. Şi Allan nu putu uita toată viaţa lui strălucirea aceasta umedă dintre pleoapele palide ale lui Maud. Nu plânse, nici nu se zbuciumă, ci rămase cu gura întredeschisă, alături de ultimul loc de repaos al soţiei sale, şi se uită la ea. Tragicul neînţeles al acestei întâmplări îi împietrise sufletul. Nu se gândea la nimic anume, dar prin creierul său gândurile se alungau vârtejuri, fără ca el să încerce să le coordoneze. Aceasta era mica lui madonă, pe care o iubise şi cu care se căsătorise din dragoste. Pentru această femeie, plecată dintr-o casă modestă, reuşise să creeze o viaţă strălucită. O apărase şi-i spusese să se păzească de automobile. S-a temut întotdeauna să nu i se întâmple ceva. O neglijase în ultimii ani, căci îl copleşise munca, dar o iubise tot atât de mult, ca şi în prima zi. Drăguţa şi dulcea Maud, mica lui nebunatică, era aceasta de aci! Afurisit să fie Dumnezeu, dacă există unul, afurisită să fie soarta blestemată!

Luă mâna mică şi catifelată a lui Maud şi o examină cu ochii rătăciţi şi arşi ca de friguri. Mâna era rece, dar aşa trebuia să fie, căci era moartă, şi răceala ei nu-l înspăimântă. Cunoştea fiecare linie a acestei mâini, fiecare unghie, fiecare încheietură. Peste tâmpla stângă îi trăseseră mai jos părul castaniu şi mătăsos. Dar prin păinjenişul părului văzu o pată mică vineţie, aproape imperceptibilă. Aci o lovise piatra, piatra aceea pe care el o rupsese din stâncă, şi o adusese de la adâncimi de mii de metri, de sub nivelul mării. Afurisiţi să fie oamenii, cu el împreună, afurisit să fie tunelul!

Fără să bănuiască ceva, mica sa Maud ieşise în calea ceasului rău, când ura oarbă şi dezlănţuită începuse să alerge în lungul drumurilor. De ce nu l-a ascultat! El voise s-o scutească numai de insulte, căci la o astfel de posibilitate nici nu se gândise. De ce tocmai astăzi el a trebuit să lipsească de acasă?

Allan îşi aduse aminte că odinioară împuşcase doi oameni, când greviştii asediaseră mina Juan Alvarez. Ca să poată apăra pe Maud, ar fi împuşcat sute de oameni, fără să clipească. Ar fi urmat-o şi în fundul mării, da... ar fi apărat-o împotriva a mii de fiare sălbatice, cât timp ar mai fi fost în stare să mişte un deget. Dar el n-a fost acasă.

Prin minte i se încrucişau gânduri tulburi, dezmierdări şi blesteme, dar cu toate acestea, de gândit nu se gândea la nimic.

În clipa aceasta o bătaie uşoară se auzi în uşă.

— Domnule Allan?

— Da?

— Domnule Allan... Edith...

Se ridică în picioare şi cercetă dacă făclia stă bine în sfeşnic, ca să nu cadă. Apoi se îndreptă spre uşă şi de aci se mai uită o dată la Maud. În minte se vedea pe sine, căzut în genunchi în faţa femeii iubite, îmbrăţişând-o, plângând îndurerat, rugându-se şi cerându-i iertare pentru fiecare clipă când n-a reuşit s-o facă fericită... Dar în realitate el sta în faţa uşii şi de acolo se uita la ea.

Apoi ieşi din odaie.

În drumul spre camera mortuară a fetiţei sale îşi adună din adâncul sufletului ultimele puteri ce-i mai rămăseseră. Se înarmă, aducându-şi aminte de toate clipele îngrozitoare din viaţa sa, de toţi nenorociţii pe care-i sfârticase dinamita şi îi zdrobiseră pietrele, de cel pe care-l prinsese o roată volantă şi-l strivise, aruncându-l într-un perete... Când trecu pragul odăii îşi zise: „Adu-ţi aminte de clipa când mâna ta a întâlnit cizmele rupte ale lui Patterson, în răsuflătoarea minei prăbuşite..."

Intrase tocmai la timp, pentru a putea fi de faţă la ultimele clipe ce le mai avea de trăit micul său îngeraş. În cameră erau medici, infirmiere şi servitori; prin colţuri plângeau fetele, şi medicii erau şi ei cu ochii plini de lacrimi.

Allan sta mut şi cu ochii mari deschişi: „În numele iadului, adu-ţi aminte de cizmele rupte ale lui Patterson; adu-ţi aminte şi nu-ţi pierde cumpătul de faţă cu oamenii aceştia".

I se păru că a trecut o veşnicie, până când doctorul se ridică din faţa patului şi-l auzi respirând şuierător. Allan se gândi că probabil toţi ceilalţi vor părăsi camera, dar nu plecă nimenea.

Se apropie de pat şi netezi părul fetiţei. Dacă ar fi fost singur, poate i-ar fi ridicat înc-o dată cu atâta drag trupşorul în braţe, ca să-l simtă în mâini, dar de faţă cu ceilalţi nu îndrăzni să mai facă nicio mişcare.

Ieşi din odaie.

Când începu să coboare scara, de sus porni un vaier dureros şi plânset; în realitate totul era liniştit şi afară de un suspin uşor, nu se auzise nimic.

La parter întâlni o infirmieră care se opri, căci văzu că vrea să-i spună ceva.

— Domnişoară, zise el într-un târziu, articulând vorbele cu multă greutate. Cine eşti dumneata?

— Eu sunt domnişoara Evelyn.

— Domnişoară Evelyn, adăugă Allan şi glasul său i se păru străin şi stins, aş vrea să-ţi cer un serviciu. Eu nu vreau, nu pot să fac aşa ceva... aş vrea să păstrez o şuviţă din părul soţiei şi al fetiţei mele. Poţi să-mi faci acest serviciu? Dar să nu ştie nimenea. Îmi făgăduieşti?

— Da, domnule Allan, şi văzu că ochii lui erau plini de lacrimi.

— Îţi voi rămâne recunoscător toată viaţa, domnişoară Evelyn.

Într-un fotoliu din sufrageria întunecată era o femeie cu silueta fragilă, care plângea încetişor, cu faţa îngropată în batistă. Când trecu pe lângă ea, femeia se ridică în picioare şi întinse mâinile spre el:

— Allan!

Dar el trecu înainte şi abia după câteva zile îşi aduse aminte că această femeie a fost Ethel Lloyd.

Allan coborî în grădină. I se păru că s-a făcut grozav de frig, iarnă grea, şi se înfăşură bine în manta. Se plimbă un timp încoace şi încolo, în lungul *courtului* de tenis, apoi coborî pe aleea umedă spre mare. Apa se zbătea şi clipocea, aruncând ca în ritmul respiraţiei dantelăria de spumă a undelor, pe năsipul ud al ţărmului.

Allan se uită pe deasupra copacilor şi văzu acoperişul casei sale. Acolo erau ele. Apoi se întoarse spre miazăzi şi se uită în largul mării. Dincolo erau ceilalţi; şi undeva adânc în fundul gangurilor, trebuie să fie Hobby, cu degetele crispate şi cu gâtul întins, în atitudinea caracteristică a celor asfixiaţi.

Frigul devenea din ce în ce mai pătrunzător. Părea că din largul mării se apropie un suflu îngheţat. Mâinile îi înţepeniseră, ca în miezul iernii şi trăsăturile obrazului îi încremeniseră. Dar băgă de seamă că totuşi năsipul umed de pe litoral n-a îngheţat, deşi scârţâia, de parcă ar fi călcat pe cristale de sticlă.

Allan se plimbă un ceas în sus şi în jos pe lată. Se făcu noapte. Apoi trecu prin grădina aşternută cu brumă şi îngheţată, şi ieşi în stradă.

Andy, şoferul maşinii, aprinsese farurile.

— Du-mă la staţie, Andy; du-mă încetişor, zise Allan cu glasul stins şi sugrumat, şi se urcă în automobil.

Andy îşi şterse nasul în mâneca mantalei şi obrazul îi era ud de lacrimi.

Allan se înfăşură bine şi-şi trase şapca pe urechi.

„— Mi se pare ciudat, gândi el. În momentul când am aflat despre catastrofă, m-am gândit mai întâi la tunel şi numai după aceea la oameni!" şi căscă. Era atât de obosit, încât nu se mai simţea în stare să mişte niciun deget.

Zidul de oameni era tot atât de compact ca şi până acuma, căci aşteptau să se întoarcă trenurile de salvare.

Nimenea nu mai striga, nici nu mai ridica pumnii. Acum era şi el la fel cu ei: purta aceeaşi povară a durerii. Când se opri cu automobilul şi coborî, oamenii îi făcură loc. În viaţa lor nu văzuseră încă un om atât de palid...

VII.

Allan intră în atmosfera îngheţată a sălii de consiliu care de obicei servea ca sală de aşteptare a staţiunii.

În şantiere nu se obişnuiau nici ceremonii, nici formalităţi. Nimenea nu s-ar fi gândit să-şi scoată pălăria sau să se deranjeze câtuşi de puţin din pricina cuiva. Astăzi însă conversaţiile animate amuţiră numaidecât, şi cei pe care oboseala îi aruncase într-un fotoliu, se ridicară în picioare.

Harriman, cu obrazul descompus şi sleit de puteri, ieşi să întâmpine pe Allan.

— Allan! începu el, bâlbâind ca un om beat.

Dar Allan făcu un gest şi-l întrerupse:

— Ceva mai târziu, Harriman.

Porunci să-i aducă o ceaşcă de cafea de la cantină, şi în timpul cât sorbi lichidul fierbinte, ascultă raportul inginerilor.

Sta îngrămădit în scaun, gata să sară, nu se uita la nimenea şi părea că n-aude nicio vorbă din ce-i spun. Trăsăturile obrazului îi erau înţepenite de frig şi părea cenuşiu, cu buzele învineţite şi tivite cu o şuviţă albă. Pleoapele cenuşii ca plumbul coborâseră peste ochi, cea dreaptă care vibra din când în când din pricina nervozităţii, era mai coborâtă decât stânga. Ochii lui nu mai aveau nicio expresie omenească. Păreau nişte cioburi de sticlă care sclipeau cu răutate. Fălcile nerase îi tresăreau câteodată şi mişca buzele, de parcă ar fi pocnit seminţe între dinţi. Nările îi tremurau la fiecare respiraţie, deşi respira foarte liniştit.

— Vasăzică e cert că Bärmann a fost împuşcat?

— Da!

— Şi despre Hobby nu s-a auzit nimica?

— Nu! Dar a fost văzut când a intrat în tunel.

Allan dete din cap şi deschise gura, ca şi când ar fi vrut să caşte:

— *Go on!*

— Până la kilometrul 340 tunelul este în perfectă stare şi maşinile servite de ingineri sunt în funcţiune. Robinson, care conduce trenurile de salvare, a telefonat că dincolo de kilometrul 370, fumul face înaintarea imposibilă şi că se întoarce cu 150 de oameni pe care i-a salvat.

— Prin urmare câţi sunt morţi?

— Judecând după mărcile de control, trebuie să fie cam 2900.

Urmă o pauză lungă şi dureroasă.

Buzele învineţite ale lui Allan se crispară, parcă s-ar fi luptat cu plânsul. Plecă fruntea mai adânc şi sorbi cu patimă din ceaşca de cafea.

— Allan! gemu Harriman.

Dar Allan se uită la el mirat şi cu ochi de gheaţă.

— *Go on!*

— Robinson a mai telefonat că Smith care lucrează în staţia de la kilometrul 352, afirmă că mai adânc în tunel trebuie să funcţioneze un ventilator, dar comunicaţia telefonică este întreruptă.

Allan ridică privirea. „Hobby", gândi el, dar nu îndrăzni să-şi exprime această nădejde.

Pe urmă Allan reveni asupra celor petrecute în timpul zilei. Situaţia lui Harriman era deplorabilă. Obosit, cu capul îndurerat şi sprijinit în palme, se aşezase pe un scaun şi se uita fără niciun fel de expresie în ochii bulbucaţi.

Dar când veni vorba despre dezordini şi devastări, Allan se întoarse cu o mişcare violentă spre el.

— Dumneata unde ai fost, Harriman? întrebă el cu glasul tăios şi plin de dispreţ.

Harriman se cutremură şi ridică pleoapele grele.

— Crede-mă, Allan, ţipă el întărâtat, am făcut tot ce mi-a stat în putere. Am încercat totul. Dar cred că nu se putea să trag asupra lor.

— Asta o spui dumneata! zbieră Allan şi glasul îi deveni mai ameninţător. Trebuia să te arunci în faţa oamenilor înfuriaţi, chiar cu riscul să-ţi facă imediat câteva găuri în cap. Ai doar pumnii... sau puteai să şi tragi... ei drăcia dracului... adică de ce nu? Aveai inginerii la îndemână; n-aveai decât să porunceşti.

Harriman se făcu roşu ca o sfeclă şi vinele de la ceafă i se umflară. Tonul ameninţător al lui Allan îl rănea până la sânge.

— Ce tot vorbeşti, Allan? protestă el dârz. Dumneata nu i-ai văzut; dumneata n-ai fost aici!

— Din nenorocire n-am fost aici! Credeam că mă pot bizui pe dumneata, dar m-am înşelat! Dumneata ai îmbătrânit, Harriman! Eşti om bătrân! Eu nu mai am nevoie de dumneata! Du-te dracului!

Harriman sări în picioare şi se sprijini cu pumnii în masă.

— Da, du-te dracului! strigă Allan încă o dată, cu brutalitate.

Harriman se făcu alb până în vârful unghiilor şi se uită în ochii lui Allan. Dar ochii aceştia ardeau de dispreţ, de îndârjire şi brutalitate.

— Sir! gemu el şi se îndreptă, simţindu-se profund jignit.

În momentul acesta sări şi Allan în picioare şi lovi cu pumnul în masă de se cutremură.

— Harriman, astăzi să nu-mi ceri amabilităţi, strigă el furios şi-i arătă uşa.

Harriman se legănă pe picioare şi apucă spre ieşire. Obrazul i se făcuse pământiu, din cauza dezamăgirii. Se gândi să spună lui Allan că i-a murit singurul copil ce-l mai avea şi toată înainte-de-amiaza s-a luptat împotriva efectului unei duble doze de somnifer. Dar nu-i spuse nimic şi plecă.

Coborî scările, cu ochii plecaţi în pământ, ca un om bătrân şi frânt. Era în capul gol.

— Harriman a zburat! se auziră oamenii râzând batjocoritor. A zburat bulldogul! Dar el nu-i auzi. Plângea încetişor.

După ce Harriman părăsi sala de consiliu, Allan mai judecă pe cinci ingineri care-şi părăsiseră posturile şi fugiseră împreună cu lucrătorii. Pe toţi cinci îi concedie imediat.

Fu o zi îngrozitoare şi inginerii nici nu îndrăzneau să grămujde.

Imediat după aceea Allan porunci să-i dea pe Robinson la telefon. Un funcţionar chemă staţiunile una după alta şi le dete ordin să oprească trenul lui Robinson. În timpul acesta Allan studie planul galeriei distruse. Era atâta linişte, încât prin geamurile sparte ale sălii se auzea dârâitul ploii de afară.

La zece minute după aceea Robinson se prezentă la aparat. Allan avu o lungă convorbire cu el. Nimic despre Hobby. Crede oare Robinson, că în galeriile prăbuşite ar fi posibil să mai fie oameni în viaţă? Eventualitatea aceasta nu este exclusă.

Allan luă imediat măsurile necesare. Peste câteva minute un tren compus din trei vagoane, pline de ingineri şi medici, zbură în josul traseului şi dispăru în tunel. Allan era pe locomotivă şi trenul se prăvălea cu viteză vertiginoasă prin întunerecul gangurilor care se cutremurau, aşa că cei care însoţeau pe Allan, deşi erau oameni obişnuiţi cu viteze mari, începură să se alarmeze. Cu Robinson se întâlniră exact peste un ceas de la plecare. Trenul său era încărcat de oameni. Lucrătorii din vagoane, care juraseră să se răzbune împotriva lui Allan, începură să murmure şi se uitau la el cu privirile crunte, când îl recunoscură, în lumina lămpilor ce pâlpâiau prin întunerec.

Allan îşi continuă drumul. La primul macaz trecu pe linia lui Robinson, fiind sigur că o va găsi liberă, şi nu micşoră viteza locomotivei, decât în momentul când ajunseră în mijlocul rotocoalelor de fum.

Inginerii mai lucrau chiar în aceste ganguri înecate de vălătuceala fumului. Lăsaseră obloanele de la intrările staţiunilor şi în faţa uşilor de fier norii de fum se îngrămădeau gigantici, târându-se înainte prin întunerec. Staţiunile erau atât de înecate, încât nu se puteau menţine decât datorită

faptului că maşinile pompau neîntrerupt aer proaspăt şi aveau o mulţime de aparate de oxigen. Ca şi pentru Allan, tunelul era pentru inginerii aceştia o operă, pentru care-şi puseseră în joc viaţa şi sănătatea.

În staţiunea 352 găsiră pe Smith care servea maşinile împreună cu doi mecanici. Le repetă încă o dată, că undeva în adâncul tunelului trebuie să funcţioneze o pompă de aer, şi Allan se gândi la Hobby. Cine ştie, poate soarta i-a lăsat în viaţă cel puţin prietenul.

Dete numaidecât ordin de înaintare. Dar trenul îşi făcea drum cu foarte multă greutate, deoarece în multe puncte linia era cotropită de colţuri de stâncă. Fumul era atât de gros, încât lumina reflectoarelor se frângea într-însul întocmai ca într-un zid. Peste o jumătate oră trenul trebui să se oprească în faţa unei movile de cadavre. Allan coborî din maşină şi după ce-şi puse masca, se pierdu în mijlocul mării de fum. Lumina lanternei lui dispăru numaidecât în fundul întunerecului.

În jurul său era linişte deplină. Nu se auzea niciun sunet, afară de ţăcănitul aparatului său de oxigen care ticăia încetişor. Allan începu să scâncească. Aci nu-l auzea nimenea. Pieptul îi era ca o rană sângerândă. Scâncind şi icnind, ca fiara rănită, se târa înainte şi din când în când i se părea că este gata să cadă sub imensa povară a imensei lui dureri.

Tot la doi-trei paşi dădea peste trupuri omeneşti, dar când întorcea lumina spre ele, vedea că toate sunt cadavre care se uită la el cu ochii fioroşi din mijlocul obrazelor congestionate. Hobby nu era printre aceştia.

Pe neaşteptate auzi un gemăt şi ridică lampa. Cineva îl apucă de braţ şi şopti: *„Sauvé!"* Un om căzu grămadă în faţa lui. Era un băiat tânăr care nu avea altceva pe el decât pantalonii. Allan îl ridică în braţe şi se întoarse cu el la tren; pe drum îşi aduse aminte, că într-o situaţie similară, cineva îl purtase şi pe el pe braţe, ducându-l în lungul unei galerii întunecate. Medicii reuşiră să-l readucă repede în simţiri. Îl chema Charles Renard şi era de origine canadian. Le spuse că în interiorul tunelului funcţionează un ventilator şi că acestuia îi datorează viaţa. Îl întrebară dacă a mai constatat semne de viaţă prin ganguri?

Cel salvat dete din cap în semn afirmativ:

— Da, răspunse el, din când în când am auzit râsete.

— Râsete? şi toţi se uitară unul la altul înspăimântaţi.

— Da, râsete! Le-am auzit foarte limpede.

Allan ceru la telefon să i se trimită trenuri şi echipe de schimb.

Imediat după aceea încercă să pătrundă mai adânc în tunel. Clopotele de semnale începură să sune. Era o muncă ucigătoare şi fumul îi arunca mereu înapoi. Către amiază reuşiră să pătrundă în apropierea kilometrului 380, unde cu totul pe neaşteptate auziră un râs strident şi depărtat. Sunetul

acesta pornit din adâncul gangurilor mute şi fumegânde, era tot ce auziseră mai fioros în viaţa lor. Încremeniră în loc şi nimenea nu mai îndrăzni să respire. Apoi apucară repede înainte. Râsul devenea din ce în ce mai limpede, se ridica sălbatic, întocmai ca râsul unor nebuni, un râs de care aud uneori scafandrii, în interiorul submarinelor naufragiate în care echipajul este în agonie.

În cele din urmă ajunseră într-o mică staţiune şi pătrunseră înăuntru. În mijlocul pâclei ce înecase staţiunea, văzură doi, trei, patru bărbaţi care se tăvăleau pe jos şi dansau, făcând strâmbături îngrozitoare şi râzând cu un râs ascuţit şi delirant. Ventilatoarele şuierau în faţa staţiei, astfel că nenorociţii aceştia rămăseseră în viaţă. În imediata lor apropiere erau aparatele de oxigen, dar nimenea nu se atinsese de ele.

Cei patru nenorociţi începură să ţipe de spaimă şi să fugă, imediat ce văzură lumină şi oameni mascaţi. Se ascunseră cu toţii într-un colţ, unde sta întins şi ţeapăn un mort, şi începură să se închine şi să scâncească de frică. Toţi aceştia erau italieni.

— Este cineva între dumneavoastră, care vorbeşte limba italiană? întrebă Allan. Scoateţi-vă masca!

Un medic ieşi dintre cei care-l însoţeau şi tuşind din cauza fumului, începu să vorbească, adresându-se celor patru nebuni:

— Ce spun?

Doctorul părea îngrozit şi abia putea să vorbească.

— Din ceea ce am înţeles eu, nenorociţii aceştia îşi închipuie că sunt în iad! răspunse doctorul cu mare greutate.

— În cazul acesta spune-le c-am venit în numele Domnului, ca să-i ducem în rai, strigă Allan.

Doctorul începu din nou să vorbească, dar trebui să vorbească vreme îndelungată, până când nenorociţii îl putură înţelege ce vrea să le spună.

Căzură în genunchi şi începură să plângă, se închinară şi întinseră rugători mâinile. Dar când se apropiară de ei, deveniră furioşi. Fură obligaţi să-i trântească unul după altul pe jos şi să-i lege cobză. Unul muri pe drum, doi fură internaţi într-un spital, al patrulea însă îşi reveni în fire şi se însănătoşi repede.

Allan se întoarse în staţiunea lui Smith, pe jumătate leşinat din această expediţie. Oare groaza ce pusese stăpânire pe gangurile tunelului, nu se va mai termina? Sta şi se gândea, respirând şuierător şi sleit de puteri. Nu dormise de treizeci şi şase de ore.

Dar medicii stăruiră zadarnic să iasă la suprafaţă.

VIII.

Fumul se târa înainte. Încet, pas cu pas, ca o ființă conștientă care-și pipăie drumul, înainte de a se hotărî să se miște. Se prelingea în lungul liniilor laterale, în stațiuni, se târa pe sub bolți și umplea toate golurile. Ventilatoarele și pompele pompară milioane de metri cubi de aer proaspăt în ganguri. Și la urmă de tot, abia observat, fumul începu să se subțieze.

Allan se trezi și se uită cu ochii însângerați și chinuiți la pâcla lăptoasă. La început nu-și dete seama unde se găsește. În imediata lui apropiere văzu o mașină lungă și joasă, toată numai oțel șlefuit și alamă, al cărei mecanism funcționa în mod imperceptibil. Volanul pe jumătate îngropat în podele, părea că stă nemișcat, dar după ce-l examină mai îndelung, băgă de seamă că pe deasupra lui lunecă o umbră de lumină: mașina aceasta făcea nouă sute de rotații pe minut și era atât de precis lucrată, încât îți făcea impresia că este oprită. În momentul acesta își aduse aminte și de locul unde se afla acuma. Era tot în stațiunea lui Smith. Prin ceață i se păru că se mișcă cineva.

— Dumneata ești, Smith?

Omul se apropie și văzu că este Robinson.

— Pe Smith l-am schimbat eu, Allan, răspunse Robinson, un american lung și slab.

— Am dormit mult?

— Numai o singură oră.

— Unde sunt ceilalți?

Robinson îi raportă că ceilalți au plecat și încearcă să libereze linia. Fumul a început să se subțieze și a devenit mai suportabil. În stațiunea a nouăsprezecea, kilometrul 380, mai sunt încă nouă oameni în viață.

Mereu oameni în viață! Oare aceste ganguri fioroase mai ascundeau și alți oameni în adâncul lor?

Robinson îi mai spuse că în stațiunea a nouăsprezecea este un inginer cu numele Strom care servește mașinile. A luat la el în stațiune șase oameni și cu toții sunt perfect sănătoși. Inginerii n-au reușit încă să ajungă până la el, dar comunicația telefonică a fost restabilită și au reușit să vorbească cu stațiunea.

— Hobby este cu ei?

— Nu este.

Allan plecă ochii în pământ. După un timp de tăcere, întrebă:

— Cine este acest Strom?

Robinson ridică din umeri:

— Tocmai aci este amănuntul cel mai ciudat. Nimenea nu-l cunoaște. Nu face parte dintre inginerii tunelului.

Allan își aduse aminte că Strom era un inginer electrician care lucra într-una dintre uzinele din Bermude. Mai târziu se constată că Strom venise să

viziteze tunelul. În momentul exploziei se găsea în regiunea lui Bärmann şi aproximativ la o depărtare de trei kilometri de staţiunea a nouăsprezecea. Vizitase staţiunea cu o oră înainte de catastrofă, şi deoarece servanţii nu-i inspiraseră încredere prea mare, se întorsese imediat înapoi. Strom a fost singurul care, în loc să se îndrepte spre ieşire, pătrunsese şi mai adânc în interiorul tunelului.

Allan îl întâlni câteva ceasuri mai târziu. Strom lucrase patruzeci şi opt de ore fără întrerupere, dar pe el nu se vedea nici cea mai neînsemnată urmă de osteneală. Atenţia lui Allan fu atrasă mai ales de pieptănătura lui impecabilă. Strom era un bărbat nu prea înalt, cu pieptul ca o scândură, abia împlinise treizeci de ani, un germano-rus din provinciile baltice, cu obrazul tras şi cu trăsături imobile, cu ochii mici şi negri şi o ţăcălie neagră.

— Strom, aş vrea ca noi doi să devenim prieteni, zise Allan şi-i strânse mâna, gândindu-se cu admiraţie la curajul acestui tânăr.

Dar Strom nici nu clipi din ochi, ci se mulţumi să încline uşor din cap, cu toată curtenirea posibilă într-o astfel de împrejurare.

Strom primise la el în staţiune şase fugari deznădăjduiţi. Interstiţiile dinspre gang ale uşii le umpluse cu câlţi muiaţi în smoală, aşa că aerul era suportabil, în oarecare măsură. Strom pompase fără întrerupere aer şi apă în gangurile incendiate; în situaţia lui de acuma ar fi putut să se mai menţină cel mult timp de trei ore, pe urmă ar fi murit asfixiat... dar el ştia ce soartă îl aşteaptă.

De la această staţiune extremă, fură obligaţi să înainteze pe jos, trecând peste vagoane răsturnate, tăindu-şi drumul pas cu pas prin fum, peste mormane de bolovani, traverse şi grinzi spintecate şi rupte ca nişte surcele. Aci cadavrele zăceau cu grămada. Puţin după aceea deteră peste o porţiune de linie liberă şi grăbiră pasul.

Cu totul pe neaşteptate Allan se opri.

— Ascultaţi, zise el. Mi se pare c-am auzit un glas!

Se opriră cu toţii şi ascultară, dar nu se auzea nimic.

— Cu toate acestea eu am auzit foarte limpede un glas, repetă Allan. Ascultaţi! Eu voi striga.

Şi de fapt la strigătul lui Allan, răspunse un glas depărtat şi stins, ca un ecou ce tremură foarte departe prin noapte.

— În ganguri mai este cineva! declară Allan emoţionat.

Acum li se păru şi celorlalţi că au auzit un strigăt stins, venit din mari depărtări.

Strigând mereu şi ascultând, începură să cerceteze gangul. În fund de tot, într-o galerie laterală, în care ventilatorul şuiera ca un uragan, deteră peste un moşneag care sta chircit pe jos, cu capul sprijinit de peretele stâncii.

Alături de el era un negru, care murise şi gura căscată îi era plină de dinţi. Moşneagul zâmbi cu sfială. Făcea impresia unui decagenar, slăbit şi ofilit, cu părul alb şi subţire jucând în bătaia vântului. Ochii îi ieşiseră peste măsură din orbite, aşa că de sub pleoape i se vedea partea albă a globulei. Era atât de slăbit încât nu se mai putea mişca şi nu putea face altceva decât să zâmbească.

— Ştiam eu, Mac, că tu vei veni să mă scoţi! suflă moşneagul cu glasul abia perceptibil.

În aceeaşi clipă Allan îl recunoscu.

— Acesta este Hobby! strigă Allan speriat, dar mulţumit şi întinzând mâinile după el, îl ridică.

— Hobby! exclamară ceilalţi neîncrezători, căci nu-l mai puteau recunoaşte.

— Hobby?... întrebă Allan care abia-şi mai putea stăpâni bucuria şi emoţia.

Hobby făcu o mişcare cu capul, dar se vedea că este sfârşit de puteri:

— *I am all right,* îngână el. Apoi le făcu semn spre negrul care murise şi adăugă: Negrul mi-a pricinuit multă bătaie de cap, dar la urma urmelor tot a murit.

La spital Hobby se zbătu săptămâni de-a-rândul între viaţă şi moarte, până când graţie constituţiei sale robuste, reuşi să-şi vină din nou în fire. Dar nu mai era Hobby cel de altădată.

Memoria i se tulburase şi nu fu în stare să spună cum a putut ajunge în această galerie înaintată. Fapt cert era că avea la el aparate de oxigen şi lămpi care proveneau din galeria unde în ziua catastrofei zăcuse monterul mort. Jackson, negrul, nu murise asfixiat, ci murise de foame şi epuizare.

Din tunel trenurile ieşeau câte unul şi tot aşa se repezeau şi înăuntru. Batalioanele inginerilor se luptau eroic cu fumul. Lupta aceasta nu era lipsită de primejdii. Zeci de inşi se îmbolnăviră de intoxicaţie şi cinci muriră: trei americani, un francez şi un japonez.

Armatele de muncitori însă nu vrură să pună mâna pe nimica. Încetaseră lucrul. Stăteau cu miile pe terasamentele liniilor şi se uitau la ce face Allan şi inginerii săi. Maşinile uriaşe pentru luminat, ventilatoarele şi pompele erau servite de ingineri care abia se mai puteau ţinea pe picioare de oboseală. Şi printre cetele de lucrători care dârdâiau de frig, se amestecau curioşii nenumăraţi pe care-i atrăsese atmosfera de groază a catastrofei. Trenurile aduceau din oră în oră grupuri noi. Calea ferată Hoboken-Mac City făcea afaceri strălucite. Într-o singură săptămână încasă două milioane de dolari; Syndicatul majoră numaidecât preţurile. Hotelul tunelului era plin de reporterii ziarelor. Mii de automobile goneau în lungul câmpului de

dărâmături, încărcate cu domni şi doamne care veneau să vadă scena dezastrului. Toţi flecăreau şi discutau şi toţi aveau coşuri de provizii. Dar toţi se uitau înfioraţi de aceeaşi senzaţie de groază la cele patru coloane de fum ce se destrămau, pe sub acoperişurile de sticlă din imediata apropiere a gurilor tunelului, urcând spre cerul mohorât de octombrie. Acesta era fumul pe care-l pompau ventilatoarele din gangurile tunelului. Şi cu toate acestea în adâncul gangurilor mai lucrau încă oameni. Aceste grupuri de curioşi erau în stare să aştepte ceasuri întregi, deşi nu aveau nimic de văzut, căci cadavrele erau transportate numai în timpul nopţii. Din clădirea staţiunii răzbea un miros dulceag de clor care se împânzea în aer.

Lucrările de deblocare durară mai multe săptămâni. În interiorul galeriilor căptuşite cu scânduri, în cea mai mare parte distruse de foc, lucrările erau extrem de grele. Aci cadavrele zăceau în toate părţile cu grămada. În majoritatea cazurilor victimele erau atât de desfigurate, încât era foarte greu să distingi dacă te găseşti în faţa unui om sau a unei grinzi carbonizate. Erau răspândiţi în toate părţile, pe sub dărâmături, în dosul grinzilor arse şi rânjeau la cei care veniseră să-i scoată. În această fioroasă cameră mortuară, frica şi groaza puse stăpânire chiar pe cei mai curajoşi dintre salvatori.

Allan era mereu în frunte, neostenit.

În hala mortuară şi în sălile de spital se desfăşurau mişcătoarele scene care se întâmplă după orice catastrofă: Femei plângând şi bărbaţi pe jumătate înnebuniţi de durere îşi caută rudele, le identifică, încep să se vaiete şi leşină. Cea mai mare parte dintre victime însă nu puteau fi identificate.

Micul crematoriu din marginea oraşului Mac City lucra zi şi noapte. Preoţi ai tuturor religiilor şi sectelor îşi oferiseră serviciile pentru îndeplinirea tristei ceremonii. Nopţi de-a-rândul micul crematoriu din pădure fu luminat ca ziua, dar în hală mai aşteptau nesfârşite sicrie albe de lemn, ca să le vină rândul.

Numai alături de maşina zdrobită fură găsite patru sute de cadavre. Catastrofa înghiţi în total două mii opt sute şaptesprezece vieţi omeneşti.

Când resturile maşinii fură date la o parte, dedesubtul ei se văzu căscată o gură enormă. Burghiele daseră peste un gol uriaş. În lumina reflectorului se constată că acest gol avea o lăţime de o sută de metri; adâncimea nu era prea mare: o piatră ca să ajungă la fund, avea nevoie de trei secunde-jumătate, ceea ce corespundea unei adâncimi de şaizeci de metri.

Cauza catastrofei nu se putu stabili cu precizie. Dar cei mai de seamă reprezentanţi ai lumii ştiinţifice erau de părere că golul acesta, provocat de

disociaţia chimică, a fost încărcat de gaze care după ce au pătruns în gangurile tunelului, s-au aprins şi au făcut explozie.

Allan începu imediat explorarea golului descoperit de catastrofă. Era o peşteră care avea exact o mie de metri lungime şi era în întregime uscată. Partea de jos şi pereţii peşterii erau formaţi din acel minereu necunoscut şi poros pe care geologii îl numiseră *submariniu* şi care avea un bogat conţinut de radiu.

Gangurile fură aduse din nou în stare normală şi inginerii inspectau liniile fără întrerupere.

Dar munca încetase cu desăvârşire.

IX.

Allan adresă o circulară muncitorilor care se puseseră în grevă. Le dete un răgaz de trei zile, pentru reluarea lucrului, şi spunea că altfel vor fi concediaţi.

În largul câmpului acoperit de dărâmături din Mac City se ţinură întruniri uriaşe. Cei şaizeci de mii de lucrători stăteau îngrămădiţi cap lângă cap şi zece oratori vorbiră simultan de pe zece estrade care erau platforme de vagoane.

Prin pâcla rece de octombrie răsuna neîntrerupt acelaşi refren: Tunelul... Mac... catastrofa... trei mii de victime... Syndicatul... şi iarăşi tunelul... tunelul...

Tunelul înghiţise trei mii de oameni şi umplea de groază pe muncitori. Cât de uşor ar fi putut să fie şi ei carbonizaţi sau asfixiaţi în adâncul de pară! Şi cât de uşor s-ar putea produce o nouă catastrofă, chiar una mult mai uriaşă. Moartea putea să-i surprindă, luând forme mult mai fioroase decât cele de până acuma. Când îşi aduceau aminte de „iad", se cutremurau ca de friguri. Teroarea maselor pusese stăpânire pe ei. Această teroare se transplantă şi la şantierele din Azore, Bermude şi în Europa. Lucrul încetase şi acolo!

Syndicatul născocise câţiva conducători de ai lucrătorilor şi-i trimisese să vorbească de la tribune. Aceştia stăruiră ca lucrul să fie reluat fără întârziere:

„— Suntem şaizeci de mii! strigau ei. Împreună cu celelalte staţiuni şi ateliere auxiliare suntem o sută optzeci de mii! Iarna bate la uşă! Unde ne vom duce? Avem soţii şi copii! Cine ne va da de mâncare? Atitudinea noastră va deprecia salariile pe piaţa muncii şi lumea ne va blestema".

Toate acestea le ştiau cu toţii. Oratorii invocară entuziasmul cu care fusese primită această operă, bunele raporturi dintre lucrători şi Syndicat, salariile relativ mari: „În *purgatoriu* şi în *iad* oamenii au câştigat câte cinci-şase dolari, cu toate că în altă parte nu ar fi fost buni, decât cel mult ca văcsuitori de ghete sau măturători de stradă. Poate n-am dreptate?" Vorbiră apoi despre coloniile lucrătorilor: „Aţi văzut casele voastre, grădinile şi terenurile de sport. Aveţi băi şi săli de lectură. Mac a făcut oameni din voi; copiii voştri cresc curaţi şi sănătoşi. Mergeţi la New York şi Chicago şi vă vor mânca ploşniţele şi păduchii". Stăruiră asupra faptului că în timpul celor şase ani de lucrări nu s-a întâmplat niciun accident mai grav, şi că Syndicatul a luat cele mai vaste măsuri de siguranţă, pentru a preveni posibilitatea unei noi catastrofe.

Împotriva acestor afirmaţii nimenea dintre ei nu avea nimic de obiectat. Dar groaza puse din nou stăpânire pe ei şi cu nimic în lume nu i-ai mai fi

putut convinge. Începură să fluiere, să huiduie şi să arunce cu pietre în oratori, cărora le spuseră pe faţă, că au fost mituiţi de Syndicat.

„— Nimenea nu va mai mişca niciun deget pentru tunelul blestemat!" Acesta fu cuvântul de ordine al celorlalţi oratori. „Nimenea!" Şi o furtună de aprobare se auzi până la distanţă de câţiva kilometri, indicând asentimentul muncitorimii. Aceşti oratori înşirară toate riscurile ce le reprezenta tunelul. Vorbiră despre toate victimele care căzuseră cu mult înainte de catastrofă. Exact 1800 de vieţi sacrificate în timp de şase ani. Acestea nu însemnau nimica? Nimenea nu se mai gândea la cei 1800 care fuseseră călcaţi de trenuri, striviţi, zdrobiţi? Vorbiră despre maladia „curmăturii" din pricina căreia sute de inşi suferiseră săptămâni de-a-rândul, iar alţii vor trebui să sufere toată viaţa.

„— Am înţeles ce urmăreşte Mac!" strigau lucrătorii. (În parte aceştia fuseseră năimiţi de societăţile de navigaţie care aveau tot interesul să amâne cât mai mult terminarea lucrărilor tunelului). „Mac nu e prietenul lucrătorilor! Acestea sunt prostii şi minciuni! Mac este un călău al capitalului! Cel mai odios călău pe care lumea l-a cunoscut vreodată! Mac e un lup îmbrăcat în piele de oaie! Dă de lucru la 180.000 de oameni dintre care în fiecare an bagă în spitalele sale câte 20.000, frânţi de munca diabolică, şi după aceea îi abandonează... invalizi pentru totdeauna. După ce pleacă de aici, n-au decât să putrezească în stradă sau în aziluri, căci lui Mac puţin îi pasă. În aceşti şase ani a distrus o enormă masă de oameni. Dar acum s-a terminat! Mac să-şi caute pe altcineva! Să-şi aducă negri din Africa; aceştia să fie robi în iadul său... sau să cumpere ocnaşi de la guvernele străine. La uitaţi-vă colo, la sicriele care se înşiră pe o distanţă de doi kilometri, sicriu lângă sicriu! N-aveţi decât să hotărâţi ce veţi face!"

Entuziasm, chiote, aprobări! Acesta fu răspunsul lucrătorilor.

În Mac City lupta oscilă zile de-a-rândul, când într-o parte, când într-alta. Aceleaşi argumente spuse o dată, fură repetate de mii de ori.

A treia zi vorbi însuşi Allan.

Înainte de amiază dusese pe Maud şi pe Edith la crematoriu, iar după-amiază – ameţit încă de jale şi durere – vorbi ceasuri întregi în faţa miilor de lucrători. Cu cât vorbea mai îndelung, cu cât ţipa mai tare în megafon, cu atât simţea într-însul tot mai puternică vigoarea lui veche şi credinţa în opera sa.

Cuvântarea aceasta, anunţată de afişe de un metru, fu repetată simultan în diferite puncte ale terenului pe care se ţinea întrunirea, în limbile germană, franceză, italiană, spaniolă, poloneză şi rusă. Fu răspândită în sute de mii de exemplare de-a lungul globului. Cu ajutorul radiofoniei fu difuzată la aceeaşi oră în faţa maselor de lucrători, în şapte limbi, în şantierele Bermude, Azore, Finsterre şi Biscaya.

Allan fu primit cu indiferenţă. Când îşi făcu drum pe mijlocul mulţimii, lucrătorii se deteră la o parte, unii dintre ei ridicară chiar mâna la şepci. Nu se auzea nicio vorbă şi drumul tăiat de el printre oameni fu un fel de dâră de linişte rece, în care îngheţă imediat orice conversaţie. Când apăru pe platforma vagonului, în mijlocul mării de capete – acelaşi Mac pe care-l cunoşteau cu toţii, cu care vorbiseră, căruia îi strânseseră mâna şi a cărui dantură puternică şi albă o cunoştea fiecare – când apăru pogănicul din *Uncle Tom,* în lungul câmpului se simţi un uriaş fior, o deplasare elementară a maselor, o cutremurare a uriaşei armate care se contractă ca nişte pene de oţel, înghesuite de presele hidraulice spre un anumit punct; dar nu se auzi nicio vorbă.

Allan ţipa în megafon, împrăştiind fiecare propoziţie în direcţia celor patru vânturi:

„— *Tunnelmeni,* începu el, am venit în faţa voastră, ca să vă vorbesc! Eu sunt Mac Allan şi voi mă cunoaşteţi. Mă acuzaţi că eu am omorât trei mii de oameni. Aceasta este minciună! Destinul e mai tare decât omul! Cei trei mii de oameni au fost ucişi de muncă! Munca ucide zilnic sute de oameni pe pământ! Munca este o luptă şi în lupte sunt morţi! Munca, după cum ştiţi, ucide zilnic douăzeci şi cinci de oameni, numai la New York! Dar din cauza aceasta nimenea nu se gândeşte ca la New York să înceteze munca. Marea ucide în fiecare an 20.000 de oameni, dar din cauza asta nimenea nu se gândeşte să înceteze lucrul pe mare. V-aţi pierdut prietenii, *tunnelmeni,* ştiu! Ca şi voi, am pierdut şi eu prieteni! Suntem pe o formă! Ca şi în muncă, suntem camarazi şi în durere. *Tunnelmeni!...”* încercă să dezlănţuiască din nou entuziasmul care timp de şase ani dusese armatele de muncitori la obţinerea unui rezultat de muncă pe care toţi îl crezuseră imposibil. Le spuse că el nu construieşte tunelul pentru plăcerea sa personală, ci că el va înfrăţi America cu Europa, două lumi, două culturi. Tunelul va procura posibilităţi de existenţă pentru mii de oameni. El nu a fost creat pentru îmbogăţirea câtorva capitalişti, căci aparţine şi poporului. Tocmai aceasta a fost intenţia sa. „*Tunnelmeni,* tunelul de colo vă aparţine vouă! Voi sunteţi acţionarii Syndicatului!”

Allan simţi când de la el scânteia entuziasmului se comunică la marea de capete a mulţimii. Aclamaţii, chiote, mişcare. Se făcuse contactul...

„— Eu însumi sunt un muncitor, *tunnelmeni!* strigă Allan. Un muncitor ca şi voi! Pe cei laşi îi dispreţuiesc! La o parte cu laşii! Dar cei care au curajul necesar, să rămână! Munca nu este numai un mijloc pentru a-ţi umple pântecele. Munca este un ideal! Munca este religia epocii noastre!”

Aclamaţii.

Cauza lui Allan sta destul de bine. Dar când îi somă să reia lucrul, împrejurul său se făcu imediat a tăcere de gheaţă. Fură apucaţi din nou de spaimă.

Allan pierdu partida.

În aceeaşi seară conducătorii lucrătorilor ţinură o mare întrunire care dură până în zorii zilei. Iar dimineaţa următoare delegaţii muncitorilor declarară că nu vor mai relua lucrul în gangurile tunelului.

Staţiunile oceanice şi cele din Europa se asociară cu camarazii lor din America.

În dimineaţa acestei zile Allan concedie o sută optzeci de mii de lucrători. Locuinţele trebuiau să fie evacuate în timp de patruzeci şi opt de ore. Tunelul se odihnea. Oraşul Mac City era ca şi mort.

Numai ici-colo se vedeau circulând miliţieni cu arma în mână.

PARTEA A CINCEA

I.

În timpul acestor săptămâni Edison Pictures câştigă o avere. În cinematografe rula chiar catastrofa din tunel, goana deznădăjduită – în lungul gangurilor – a celor care încercau să-şi salveze viaţa. Arăta întrunirile, pe Mac vorbind lucrătorilor. Tot ce se întâmplase.

Ziarele câştigară şi ele sume nebănuite şi proprietarii lor îşi mângâiau pântecele. Catastrofa, întrunirile, greva, înmormântările, toate acestea erau ca şi salvele de tunuri, care puseseră în mişcare armata uriaşă, setoasă de grozăvii şi senzaţional, a cetitorilor de pe întregul glob. Lumea se bătea pe ediţiile ziarelor.

Presa muncitorească a celor cinci continente prezenta pe Allan drept cel mai mare strigoi al vremii, un strigoi acoperit de sânge şi noroi, în gură cu capete de oameni şi în mâini cu case de fier. Zilnic era sfâşiat în bucăţi de rotativele tuturor ţărilor. Despre Syndicat spuneau că este cea mai neruşinată sclavie ce s-a pomenit vreodată, tirania cea mai temerară a capitalismului.

Lucrătorii concediaţi adoptară o atitudine ostilă. Allan însă îi ţinea în şah. Pe barăci, în colţurile străzilor şi pe stâlpii care susţineau cablurile, fu lipit un apel cu următorul conţinut: „*Tunnelmeni,* Syndicatul nu va admite să i se ia niciun şurub, fără să se apere. Vă aducem la cunoştinţă că în toate clădirile Syndicatului sunt instalate mitraliere. În acelaşi timp vă declarăm că nu suntem dispuşi să glumim!"

De unde avea acest Allan, aşa pe neaşteptate, mitraliere? Înţeleseră că aceste maşini fuseseră instalate cu ani în urmă, în cel mai mare secret, pentru a servi la orice eventualitate. Acest Mac era un fel de om de care nu te puteai apropia.

Exact la patruzeci şi opt de ore după concedierea lucrătorilor, în colonie nu se mai găsi nici apă, nici lumină. Lucrătorilor nu le mai rămânea altceva decât să plece, dacă nu voiau să ajungă cu Syndicatul la cuţite.

Dar lucrătorii n-ar fi vrut să plece aşa cu una cu două. Înainte de plecare voiau să arate lumii că ei sunt aici, voiau să fie văzuţi.

Ziua următoare 50.000 de *tunnelmeni* plecară la New York, cu 50 de tunuri şi la orele douăsprezece în Hoboken erau o întreagă armată. Poliţia nu avea niciun motiv să oprească acestui convoi intrarea în oraş: la New York poate veni oricine, dacă-i face plăcere. Aparatele telefonice ale Comisariatelor de Poliţie însă erau în continuă activitate, pentru a supraveghea mişcările acestei armate.

Timp de două ore orice circulaţie prin Hudson River-Tunnel fu aproape în întregime întreruptă. Grupul greviştilor, un şarpe enorm de oameni, trecu printr-însul şi tunelul se cutremura de cântecele şi paşii lor.

Imediat ce ieşiră din tunel, lucrătorii se înşirară în linie de paradă şi cotiră pe Christopher Street. În frunte mergea o muzică, făcând o larmă barbară, după ea port-drapelii cu un steag pe care scria cu litere roşii: „Tunnelmen". După aceştia veneau grupuri de steaguri roşii ale sindicatului internaţional muncitoresc, iar la urmă de tot, peste capetele manifestanţilor, fâlfâiau drapelele tuturor naţiunilor din lume: în frunte drapelul Statelor Unite, al Uniunii Jack, al Canadei, Mexicului, Argentinei, Braziliei, Chili, Uruguay, Venezuela, Haiti, Franţa, Germania, Italia, Danemarca, Suedia, Norvegia, Rusia, Spania, Portugalia, Turcia, Persia, Olanda, China, Japonia, Australia, Noua Zeelandă.

Pe urma pădurii pestriţe de drapele tropăiau oardele negrilor. O parte dintre aceştia se improvizaseră într-un fel de situaţii furioase şi întorceau ochii pe dos, vociferând ca nişte desmetici; alţii însă erau o ceată de băieţi cumsecade care îşi arătau dinţii albi, când treceau pe lângă câte o *lady* şi-i făceau insolente propuneri de dragoste. În mijlocul acestui grup era un afiş cu litere uriaşe: *Hellmen*. După ei venea un grup care ducea o spânzurătoare. Din frânghie atârna un manechin: Allan!

Pe capul de sac, păpuşa avea o perucă roşie ca focul; capul era rotund ca o bilă şi dinţii albi fuseseră făcuţi cu văpsea. Dintr-o pătură îi făcuseră o manta care semăna cu ulsterul cenuşiu al lui Mac.

În faţa spânzuratului mergea un lucrător cu o pancartă uriaşă pe care scria:

Mac Allan, asasinul a 5000 de oameni.

Peste marea de capete, şepci, bonete şi gambete turtite, în lungul străzilor Christopher şi Washington, îndreptându-se spre Broadway, se legănau o mulţime de sperietori de felul acesteia.

Pe urma lui Allan venea Lloyd care se legăna şi el în frânghie. Păpuşa care-l reprezenta pe el, avea capul cafeniu, cu ochi şi gură vărsite fioros. Pancarta care preceda această mumie indiană spunea:

Lloyd, hoţul care fură miliarde,
Se hrăneşte cu carne de om.

Venea apoi Hobby, cu perucă blondă de paie; jalnic de subţire, aşa că se îndoia în vânt, întocmai ca o cârpă. Pe pancarta lui scria:

Hobby,
A scăpat din ghiarele diavolului şi l-am spânzurat.

După ei venea S. Woolf, în cap cu un fes roşu, cu buzele groase şi umflate, cu nişte ochi negri cât pumnul. Împrejurul gâtului îi atârnau câteva păpuşi legate cu sfori:

S. Woolf cu haremul.
Jidan şi campion al pungaşilor.

La urmă de tot erau câteva personalităţi din lumea finanţelor, cu inginerii şefi ai diverselor staţiuni. Între aceştia cea mai mare senzaţie o făcea Müller din Azore. Era rotund ca un balon şi în loc de cap avea o simplă gambetă.

O bucăţică grasă pentru iad.

Printre oamenii care înaintau în pas de defilare, mergeau duzini de fanfare care cântau de-a valma, umplând Broadway-ul de un vuiet şi o larmă, de părea că mii de geamuri s-au spart toate dintr-odată. Grupurile de lucrători chiuiau, fluierau, râdeau şi toate gurile erau crispate de sforţarea de a face cât mai multă larmă. O parte cântau *Internaţionala,* alta *Marseillaisa,* iar alţii cântau tot ce le trecea prin minte. Isonul larmei uriaşe însă îl ţinea răbufneala paşilor pe asfalt, o cadenţă ritmică şi adâncă, de cizme grele care ceasuri de-a-rândul repetă acelaşi refren: Tunel... Tunel... Tunel...

Părea că însuşi tunelul a venit la New York să manifesteze.

Un grup din mijlocul manifestanţilor făcu profundă impresie. În fruntea lui mergeau drapelele tuturor naţiunilor şi o pancartă uriaşă pe care scria:

Ologii lui Mac.

Grupul era format dintr-o ceată de oameni, cărora le lipsea câte o mână, braţul întreg, sau un picior. Unii aveau ambele picioare de lemn, dar erau şi de cei care se aruncau înainte întocmai ca un clopot, sprijinindu-se în cârje. După ei veneau bărbaţi cu obrazele gălbejite şi supte de boală. Aceştia erau invalizii care sufereau de „curmătură".

Lucrătorii înaintau în rânduri de câte zece şi convoiul era lung de peste cinci kilometri. Coada nici nu ieşise încă din Hudson River-Tunnel, când cei din frunte pătrunseră în Wallstreet. Armata de oameni se scurse în perfectă

ordine în lungul Broadway-ului, şi pe unde trecuseră, prin străzile lustruite de anvelopele automobilelor, se mai cunoşteau şi a doua zi tiparele cuielor de pe bocancii lucrătorilor.

Circulaţia fu întreruptă. Rânduri nesfârşite de tramvaie, trăsuri şi automobile aşteptau să treacă convoiul. Ferestele şi vitrinele erau toate înţesate de curioşi. Toţi voiau să vadă greviştii care treceau, cu obrazele galbene ca ieşiţi din mormânt, cu mâinile bătucite şi trupurile aduse de umeri – târându-şi bocancii grei. Ei aduceau atmosfera de groază a tunelului, căci toţi veneau din gangurile negre din adânc, unde moartea le secerase tovarăşii. Din mijlocul lor se auzea ca un zângănit de lanţuri şi se desprindea un miros de ocnaşi şi de dezmoşteniţi.

Fotografii îndreptau aparatele spre ei şi îi prindeau pe plăci, operatorii de cinematograf învârteau manivelele. Din frizerii apărea clienţi cu şervetul prins sub bărbie, pe jumătate săpuniţi; din magazinele de încălţăminte apăreau doamne cu câte un pantof într-un picior şi celălalt numai în ciorap; din croitorii ieşeau clienţi în cămaşă, dar se vedeau şi de cei care erau numai în izmene. Vânzătoarele, lucrătoarele şi funcţionarele magazinelor de mode şi ale prăvăliilor erau aprinse de emoţie şi tremurau de nerăbdare, plecate primejdios de adânc peste parapetul ferestilor, de la întâiul până la al douăzecilea etaj. Strigau şi ţipau, fluturând batistele. Dar valul de larmă ce se ridica din stradă, lua şi glasurile lor, aşa că nu le auzea nimenea.

Într-un automobil de casă, cu înfăţişare nepretenţioasă, care aştepta împreună cu alte sute de maşini asemănătoare, să se scurgă şuvoiul manifestanţilor, se găsea Lloyd împreună cu Ethel. Ethel tremura de emoţie şi curiozitate şi striga fără încetare: *„Look at them – just look at them – look, look!"* Nu ştia cum să mulţumească lui Dumnezeu, că întâmplarea o adusese tocmai în mijlocul manifestanţilor.

— Tată, îl aduc pe Allan! Hello! Îl vezi?

Dar Lloyd, care sta îngrămădit în fundul automobilului şi se uita printr-o strungăreaţă a geamului, îi răspunse liniştit:

— Sigur că-l văd, Ethel.

Când trecură cei care duceau pe Lloyd, râse mulţumită şi nu mai putea de plăcere.

— Acesta eşti tu, papa!

Se retrase de la fereastră şi îmbrăţişă pe Lloyd.

— Acesta eşti tu, te vezi?

— Văd, Ethel!

Când trecură *helmenii,* Ethel bătu în geam. Negrii rânjiră la ea şi-şi lipiră palmele respingătoare ale mâinilor cărămizii pe tăblia de sticlă a uşii. Dar nu se putură opri, căci cei care veneau din urmă, îi împingeau înainte.

— Nu cumva să deschizi fereastra, fetiţo! zise Lloyd cu indiferenţă.

Dar când trecură „ologii lui Mac", Ethel ridică din sprâncene.

— Tată, începu ea cu glasul schimbat. Îi vezi?

(A doua zi Ethel dete ordin, ca să se împartă zece mii de dolari „ologilor lui Mac").

Imediat după aceea veselia ei se destrămă. O amărăciune neînţeleasă împotriva vieţii începu să-şi facă loc în sufletul ei.

Deschise clapa de comunicaţie şi strigă şoferului:

— *Go on!*

— Nu se poate înainta! răspunse şoferul.

Dar Ethel îşi regăsi numaidecât buna dispoziţie.

Când trecu un batalion de japonezi care umblau cu paşi mărunţi şi grăbiţi, întocmai ca nişte maimuţe galbene, trebui să zâmbească din nou.

— *Look father, the japs!*

— *I see them,* răspunse Lloyd ca şi adineaori.

Lloyd ştia foarte bine că el şi fiică-sa se găsesc în primejdie de moarte, dar nu se trădă cu nimic. Nu se temea că va fi ucis, nu se temea câtuşi de puţin, dar ştia că imediat ce va striga cineva: „Acesta e automobilul lui Lloyd" manifestanţii curioşi se vor îngrămădi împrejurul automobilului şi-l vor turti ca pe o găoace, iar pe ei – fără nicio intenţie premeditată – îi vor scoate şi în timpul înghesuielii îi vor călca în picioare. În cazul cel mai favorabil, Ethel şi cu el ar fi avut ocazie să defileze împreună cu manifestanţii în lungul New Yorkului, duşi pe umerii voinici ai câte unui negru; ori această aventură nu putea fi câtuşi de puţin pe placul lui Lloyd.

Admira pe Ethel pe care o admira de altfel întotdeauna. Ea nu se gândea niciodată la primejdie. Din acest punct de vedere era exact ca mama ei.

Îşi aduse aminte de o mică scenă, petrecută în Australia, pe vremea când ei erau încă doi oameni lipsiţi de orice importanţă. Un dog întărâtat se repezise la mama lui Ethel, dar ea căra câinelui palme şi striga indignată: *„You go away, you!"* Şi de fapt, cine ştie din ce motive, câinele se dase la o parte. La scena aceasta se gândi el acuma şi pielea obrazului i se încreţi, căci îi venea să zâmbească.

Dar imediat după aceea motorul maşinii începu să vâjâie şi automobilul se puse în mişcare.

Lloyd îşi întinse capul uscat ca de mumie şi începu să râdă, repezindu-şi limba printre dinţi, şi spuse lui Ethel primejdia în care fuseseră timp de un ceas întreg.

— Mie nu mi-e frică, răspunse Ethel râzând, apoi adăugă: Cum ar putea să-mi fie frică de oameni!

— Foarte just, fetiţa mea. Un om fricos, nu trăieşte decât pe jumătate.

Ethel împlinise douăzeci şi şase de ani, era o fire cu totul independentă, tiraniza pe tatăl ei, şi Lloyd o trata şi astăzi ca pe un copil. Ethel îl lăsa să facă ce vrea, căci la urma urmelor de întâmplat se întâmpla numai ceea ce admitea ea.

Când pădurea de drapele roşii ajunse în faţa clădirii Syndicatului, manifestanţii găsiră porţile palatului închise şi la fereştile primelor două etaje erau trase obloanele de fier. La cele patru sute de fereşti ale faţadei nu se vedea nimenea. Pe treptele de granit ale porţii grele de stejar de la intrare era un singur poliţist. Un uriaş irlandez gras, îmbrăcat în uniformă de postav cenuşiu, cu brida de la casca de pâslă petrecută pe sub bărbia dublă şi trandafirie. Obrazul poliţistului era ca o lună plină şi acoperit de ţepuşele unei bărbi de culoarea păpădiei; ochii veseli şi albaştri se uitau la marea de lucrători care se apropiau de el, şi zâmbind prevenitor, ridică o mână – o palmă uriaşă în mânuşa de lână albă, ca o lopată de zăpadă – şi începu să repete, zâmbind cu îngăduinţă:

— Păstraţi-vă cumpătul, băieţi! *Keep your shirt on, boys! Keep your shirt on, boys!*

Trei pompe de aburi lucitoare (cu inscripţia „în drum spre casă") se apropiau încet şi ca din întâmplare în lungul străzii Pine, dar drumul fiind blocat, se opriră şi aşteptară, şi în timpul acesta o dâră de fum alb începu să se destrame pe coşurile lor de alamă, descriind rotocoale în aerul limpede, iar căldura tremura în unde pe deasupra trupurilor lor de oţel lustruit.

În orice caz e bine să se ştie că uriaşul irlandez, cu palmele cât lopeţile, care nu purta nicio armă, nici cel puţin un matrac, avea în buzunar un ţignal. Dacă s-ar fi întâmplat să sune din acest ţignal, cele trei pompe lustruite şi inocente care aşteptau cu îngăduinţă să treacă manifestanţii, cutremurându-se pe arcuri de energia stăpânită, ar fi împroşcat imediat asupra lor 9.000 de kilograme de apă clocotită pe minut; imediat după aceea oblonul în lăţime de patru metri, coborât peste prima fereastră de la primul etaj şi pe care nimenea nu-l băgase până acuma în seamă, s-ar fi ridicat şi cei din stradă ar fi văzut o inscripţie: „Păziţi! În interiorul palatului sunt două sute de poliţişti. Băgaţi de seamă!"

Dar uriaşul irlandez cu obrazul trandafiriu nu avu motive să facă apel la ţignalul ce-l avea în buzunar.

Spre cele patru sute de fereşti ale palatului se ridică imediat un chiot uriaş, în mijlocul căruia vuietul muzicii se topi ca o nimica. Apoi executară pe Mac. În aclamaţiile frenetice ale mulţimii îl plimbară de câteva ori în sus şi în jos pe frânghie. Dar la urmă frânghia se rupse şi Mac căzu peste capetele manifestanţilor. Înnodară din nou frânghia şi execuţia fu repetată, în mijlocul fluierăturilor şi huiduielilor asistenţei. Urmă apoi un lucrător pe

care ceilalţi îl ridicară pe umeri, şi ţinu o scurtă cuvântare. Din cauza larmei nu se auzea niciun cuvânt, nici cel puţin un sunet. Oratorul însă vorbea cu obrazul congestionat, dând din mâinile cu degetele răşchirate în care părea că stârceşte cuvintele ce le aruncă asupra mulţimii. Cu gura spumegândă, ridică pumnii spre palatul Syndicatului şi cu asta cuvântarea lui se termină şi toţi înţeleseră despre ce este vorba. Din mijlocul mulţimii se ridică un chiot uriaş care se auzi până la Battery.

La urma urmelor s-ar fi putut totuşi întâmpla ca pompele să intre în acţiune, deoarece manifestanţii din faţa palatului deveniră de un fanatism feroce. Dar era oarecum inerent ca această manifestaţie să fie aşa fel organizată, încât să nu poată duce la excese, de pe urma cărora irlandezul cel gras să fie strivit şi cele trei pompe să fie măturate din drum ca o nimica. În vreme ce două mii de muncitori manifestau în faţa palatului, alte patruzeci şi opt de mii îi presau din urmă, cu o energie uniformă şi constantă. Astfel se întâmplă că imediat ce primele două mii se înfierbântară la vederea Syndicatului, presiunea celor din urmă ajunse la maximum şi fură împinşi în Wallstreet, exact cum un piston ar împinge dopul unei arme cu aer comprimat.

Mai bine de două ceasuri palatul Syndicatului vui de larma ca de iad a manifestanţilor, astfel că oamenii de serviciu şi dactilografele tremurau de frică.

Larma se pierdu pe Pearl Street, spre Bowery şi în sus spre 3rd şi 5th Avenue unde erau palatele lipsite de gust ale milionarilor. Palatele stăteau tăcute şi păreau pustii. Manifestanţii reprezentau sudoarea gălăgioasă care aburea, revărsându-se spre milioanele retranşate şi mute. În faţa palatului în stil Renaissance, galben şi învechit al lui Lloyd, care avea în faţă o fâşie îngustă de grădină, convoiul manifestanţilor se opri, ca să „spânzure" pe Lloyd. Casa lui Lloyd părea tot atât de moartă ca celelalte, numai la o singură fereastră de la primul etaj era o femeie care se uita în stradă. Aceasta era Ethel Lloyd. Dar deoarece nimănui nu i-ar fi trecut prin minte, că cineva din casa aceasta ar îndrăzni să se arate, toată lumea considerară pe Ethel drept o jupânească.

Manifestanţii apucară pe lângă Central Park spre Columbus Square, de aci înapoi spre Madison Square, unde păpuşile fură arse, în mijlocul unor chiate uriaşe.

Cu asta manifestaţia se termină. Greviştii se împrăştiară, pierzându-se prin ceainăriile de pe East River şi peste jumătate de oră fură înghiţiţi de uriaşul New York.

Se dase cuvânt de ordine ca la orele zece să se întâlnească în gara Hoboken.

Aci însă *tunnelmenii* deteră peste o surpriză nebănuită: gara era retranşată în dosul unui detaşament de poliţişti laţi în spete. Şi cum nu soseau decât în grupuri mărunte, şi datorită lungii alergături, îşi pierduseră spiritul iniţiativei care fusese diluat de strigăte şi de alcool, acum nu mai aveau nicio putere de presiune. Afişe uriaşe anunţau că la Mac-City nu vor mai fi transportaţi lucrători necăsătoriţi.

Un grup de agenţi făcea un control minuţios, şi trenurile plecau din jumătate în jumătate oră spre Mac-City. La orele şase dimineaţa plecară cei din urmă.

II.

În timpul cât manifestaţia se desfăşura împrejurul palatului, Allan avu o conferinţă cu S. Woolf şi cu Rasmussen, al doilea director financiar al Syndicatului.

Situaţia financiară nu era câtuşi de puţin alarmantă, dar nu era nici satisfăcătoare. Pentru începutul lui ianuarie pregătiseră lansarea unui al doilea împrumut de un miliard. Dar evident, în actualele împrejurări nici vorbă nu mai putea fi de aşa ceva, căci nimenea nu ar fi semnat un cent.

Tunetul exploziei din gangurile americane de miazăzi ale tunelului şi chiotul grevei treziseră ecouri adânci la toate bursele din lume. În timp de câteva zile acţiunile Syndicatului scăzură cu douăzeci şi cinci de procente, căci toată lumea încerca să scape de ele, ca nu cumva să-şi ardă degetele. La opt zile după catastrofă falimentul părea inevitabil. Dar S. Woolf făcu un efort deznădăjduit şi puse umărul, ca să proptească uriaşa clădire financiară... şi reuşi ca s-o consolideze cel puţin deocamdată. Pentru opinia publică vrăji un bilanţ seducător, mitui o armată întreagă de reporteri ai bursei şi inundă lumea nouă şi veche cu o serie de comunicate liniştitoare.

Cursurile începură să se ridice şi continuară să se menţină ridicate. S. Woolf începu lupta ucigătoare pentru consolidarea lor şi pentru urcarea înceată la nivelul precedent. Lucra cu o energie neîmblânzită în biroul său de la al zecelea etaj al palatului, şuierând şi ţâfnind pe nări, ca un rinocer, în timp ce pregătea planurile acestei campanii.

Cât durară chiotele şi huiduielile manifestanţilor, el prezentă lui Allan propunerile sale. Zăcămintele de calciu şi fier ale lui Müller „cel gras" trebuiau exploatate. Tot aşa energia staţiunilor din cataractele oceanice. *Submariniul* peşterii care pricinuise catastrofa, trebuia scos la lumina zilei. Judecând după rezultatele sondajelor, acesta avea o grosime medie de zece metri în diametru, ceea ce reprezenta o avere. S. Woolf făcuse propuneri lui Pittsburg Smelting and Refining Co., cerând ca societatea să scoată minereul, iar Syndicatul să se îngrijească de transportarea lui la destinaţie. Pentru

concesia aceasta S. Woolf ceruse 60% din câştigul net. Societatea ştia foarte bine că Syndicatul este *hard up* şi oferi 30%. S. Woolf însă jură, că mai curând se va lăsa să fie îngropat de viu, decât să primească o astfel de neruşinare. În consecinţă se adresă imediat lui *American Smelters,* şi Pittsburg Co. reveni asupra propunerii precedente, ca să ofere de astă dată 40%.

S. Woolf coborî până la 50% şi ameninţă că de aci înainte Syndicatul nu va mai scoate niciun pumn de minereu din tunel, ci va săpa gangurile pe sub zăcăminte, sau pe deasupra lor, indiferent. La urmă de tot conveniră la 46⅓ %. Pentru ultima treime S. Woolf se luptase ca un războinic malaez, aşa că directorii de la „Pittsburg" declarară că preferă mai curând să aibă de a face cu diavolul, decât să mai stea de vorbă cu acest *shark* (rechin).

În ultimii doi ani S. Woolf se schimbase surprinzător de mult. Se mai îngrăşase şi devenise mult mai astmatic. E adevărat că ochii lui mai păstrau încă strălucirea orientală de altădată, avea aceeaşi privire melancolică. Şi cununa de gene lungi şi negre care păreau întotdeauna cănite, dar focul lor se stinsese. Nu mai purta barbete ci o barbă plină. Cu fruntea boltită şi cu ochii lui depărtaţi unul de altul şi bulbucaţi, cu nasul lui mare şi coroiat, începuse să semene cu bizonul american – bizonul solitar şi rătăcitor pe care cireada l-a alungat, din mijlocul ei, din cauză că tiranizează pe toţi ceilalţi membri. Această asemănare ţi-o confirmau şi ochii lui, veşnic injectaţi. În ultimii ani S. Woolf avusese de luptat împotriva năvalei constante a sângelui spre creier.

De fiecare dată când chiotele de jos păreau că au mai crescut în intensitate, S. Woolf tresărea şi în ochii lui se aprindea o flăcărare de lumină. Nu era cu nimic mai laş decât alţi oameni, dar goana ultimilor ani îi tociseră nervii.

Afară de asta S. Woolf mai avea şi alte griji, *cu totul alte griji,* pe care şi le ascundea de restul lumii, cu cea mai mare prudenţă...

După conferinţa cu el, Allan rămase din nou singur. Începu să se plimbe de colo până colo prin biroul său. Era mai tras la obraz şi ochii îi erau tulburi şi trişti. Imediat ce rămânea singur, se simţea cuprins de nelinişte şi trebuia să alerge. Făcuse de mii de ori distanţa de la un colţ la altul al camerei, purtându-şi de colo până colo mâhnirea. Câteodată se oprea şi se gândea. Dar nici el nu ştia la ce se gândeşte.

Telefonă apoi la spitalul din City şi se interesă de starea lui Hobby. Hobby se zbătea chinuit de friguri şi nimenea nu avea voie să intre în camera lui. În cele din urmă se reculese şi plecă de la birou. Pe înserate se întoarse mai înviorat şi începu din nou să lucreze. Acum lucra la planurile pentru

exploatarea peşterii submarine, care trebuia să cuprindă o mare staţiune, depozite uriaşe şi săli de maşini. Pentru a umple această cavitate, îi trebuiau optzeci de kilometri cubi de piatră. La drept vorbind, peştera aceasta din care moartea pândise milioane de ani, până în ziua când reuşise să surprindă pe lucrătorii tunelului, era de o valoare nebănuită. Proiectul acesta, care-l preocupa acum, îi alunga gândurile negre cu cohortele lor de vedenii chinuitoare, căci nu admitea să se gândească nicio clipită la întâmplările care acum erau departe în urma lui...

Târziu noaptea se ducea la culcare şi era mulţumit dacă reuşea să doarmă câteva ceasuri, fără să fie martirizat de visuri îngrozitoare.

Într-o singură seară luă masa împreună cu Lloyd.

Înainte de masă, stete de vorbă cu Ethel. Aceasta manifestă o durere atât de sinceră pentru moartea lui Maud şi Edith, încât Allan începu numaidecât să se uite la ea cu alţi ochi. Fără să-şi poată explica motivul, i se păru că este mai matură şi că a îmbătrânit cu ani întregi.

Câteva săptămâni la rând, Allan lucră fără întrerupere în gangurile tunelului.

O suspendare pentru câtva timp a lucrărilor, care în împrejurări normale nu ar fi fost posibilă decât cu enorme sacrificii materiale, îi era de fapt bine venită. Toţi inginerii erau epuizaţi de munca neîntreruptă care dura de ani de zile, şi aveau nevoie de odihnă. Grevei nu-i atribuia importanţă prea mare. Nu-i atribui nici când asociaţia monterilor, a electricienilor şi a lucrătorilor în fier şi beton, şi a dulgherilor opriră pe lucrători să se mai angajeze în slujba tunelului.

Deocamdată era vorba numai de administrarea şi întreţinerea gangurilor, căci altfel după foarte puţin timp acestea ar fi căzut în paragină. În scopul acesta avea la îndemână o armată de ingineri şi voluntari, formată din opt mii de oameni, pe care-i împărţi în diferite puncte ale galeriilor. Aceşti oameni, datorită sforţărilor uriaşe, reuşiră să apere opera gigantică începută de Allan.

Semnalele rarelor trenuri sunau monoton prin tunelul pustiu. Tunelul era mort, şi le trebui vreme îndelungată, pentru a se putea obişnui cu tăcerea de mormânt a gangurilor care înainte de asta se cutremurau de freamătul muncii. Trupe de ingineri, sondori, metalurgişti, electricieni şi arhitecţi inspectau gangurile din Europa şi cele din America. Revizuiră fiecare şină, fiecare traversă, fiecare nit şi fiecare şurub, notând corecturile necesare şi îmbunătăţirile ce trebuiau făcute. Geometrii şi matematicienii verificară cu toată precizia poziţia gangurilor. Aceasta diferea infinit de puţin de cea prevăzută în calculele iniţiale. Diferenţele erau mai mari la liniile atlantice ale lui Müller „cel gras", unde galeria se deplasase trei metri în sens lateral şi

doi metri în adâncime, diferenţe care se atribuiau lipsei de precizie a instrumentelor influenţate de masele enorme de piatră.

În peştera fatală lucrau zi şi noapte o mie de oameni ai societăţii Cleveland Mining Co., pe jumătate goi şi picurând de sudoare, la minarea zăcămintelor de *submariniu* care se lăsa foarte uşor exploatat. Peştera fierbinte, ca atmosfera de la tropice, vuia de freamătul muncii, de părea că aci niciodată nu s-a întâmplat ceva mai deosebit. Producţia zilnică era de o valoare uriaşă.

Încolo totul era mort. Oraşul tunelului părea un oraş de umbre. Wannamaker îşi închisese magazinele şi hotelul din Mac City trăsese obloanele. În coloniile muncitoreşti erau femei şi copii, văduvele şi orfanii sinistraţilor.

III.

Procedura judiciară împotriva Syndicatului fu suspendată după câteva săptămâni, deoarece ancheta constatase că această catastrofă se datoreşte unui caz de forţă majoră.

În tot timpul acestei anchete Allan fu obligat să rămână la New York. Dar acum era liber, aşa că plecă imediat.

Iarna o petrecu în Bermude şi Azore, cu excepţia celor câteva săptămâni cât stete în Biscaya. La urmă de tot fu văzut în şantierul din Ille Quessant şi de aci i se pierdu urma.

Allan îşi petrecu vara la Paris unde locui într-un hotel modest din Rue Richelieu, sub numele de C. Connor, negustor din Denver. Nu-l recunoscu nimenea, deşi toţi îi văzuseră portretul de sute de ori. Alesese anume acest hotel, pentru a evita o clasă de oameni care-i era mai nesuferită decât orice: Bogătaşii chinuiţi de plictiseală şi guralivii gălăgioşi care trec din hotel în hotel şi din restaurant în restaurant, unde-şi consumă mesele cu o somptuozitate ridiculă.

Allan trăia singur. În fiecare după-amiază se aşeza la aceeaşi măsuţă de marmoră, pe terasa de la Café Boulevard, unde îşi bea tăcut şi indiferent cafeaua, urmărind torentul gălăgios al străzii. Din când în când se întorcea şi se uita la un balcon de la etajul al doilea de peste drum: acolo locuise el cu ani în urmă, împreună cu Maud. Câteodată în balconul acesta apărea o femeie îmbrăcată în haine luminoase, şi Allan nu-şi mai putea desprinde privirile de pe ea. Se ducea în fiecare zi până în grădina Luxemburgului, în partea unde se joacă întotdeauna cârdurile de copii. Aci era o bancă pe care stătuse el odinioară, împreună cu Maud şi Edith. Pe această bancă Allan se aşeza în fiecare zi şi se uita la copiii care roiau împrejurul său. Acum, după jumătate de an din ziua aceea tragică, morţii şi durerea păreau că încep să

pună stăpânire pe el. În timpul primăverii şi al verii făcu aceeaşi călătorie pe care o făcuse împreună cu Maud şi cu Edith acum câţiva ani. Se duse la Londra, la Liverpool, Berlin, Viena, Frankfurt, pretutindeni petrecut de melancolia dureroasă a aceloraşi amintiri.

Trăgea la aceleaşi hoteluri şi de multe ori dormea în aceleaşi camere. Se oprea în faţa uşilor pe care Maud le-a închis şi le-a deschis. Nu-i venea deloc greu să se orienteze prin aceste hoteluri şi coridoare străine. Anii lungi petrecuţi în labirintul întunecat al gangurilor din mine, îi dezvoltaseră simţul de orientare. Nopţile şi le petrecea stând treaz în câte un fotoliu din camerele acestea în care nu aprindea lumina. Sta noaptea întreagă cu ochii deschişi şi arşi de friguri, fără să se mişte. Uneori făcea lui Maud câte o observaţie, cu glasul în şoaptă, cum i se întâmpla şi pe vremea când ea era încă în viaţă: „Du-te Maud şi te culcă!" – „Nu-ţi mai strica ochii!" Se zbuciuma, făcându-şi reproşuri, din cauză că a legat pe Maud de el, deşi chiar pe vremea aceea începuse să se gândească la opera lui de acuma. I se părea că niciodată nu i-a dovedit iubirea lui întreagă, că niciodată nu a iubit-o de ajuns, aşa cum o iubea acuma. Chinuit de remuşcări, îşi aducea aminte că reproşurile lui Maud care afirma că o neglijează, începuseră să-i fie penibile. Da, el nu se pricepuse să facă fericită pe mica şi adorata sa Maud. Cu ochii îndureraţi şi copleşit de mâhnire, se zbuciuma în apartamentele deşarte, până când se făcea ziuă. „Se face ziuă, păsărelele au început să ciripească; le auzi?" spunea Maud. Şi Allan îi răspundea cu glasul în şoaptă: „Da, dragă, le aud!", apoi se trântea pe pat.

În cele din urmă se gândi să cumpere unele obiecte din aceste locuri sacre: un sfeşnic, un ceasornic, o călimară. Proprietarii hotelurilor, care considerau pe Mr. Connor drept un american bogat şi chinuit de spleen, îi cereau preţuri neruşinate, dar Allan plătea orice preţ, fără să protesteze.

În August se întoarse din această călătorie din nou la Paris şi trase la acelaşi hotel din Rue Richelieu, mai tăcut, mai trist şi în priviri cu un foc mult mai mistuitor decât înainte de asta. Făcea impresia unui om bolnav de nervi care nu mai ţine seama de viaţa care se scurge pe lângă el şi e preocupat mereu de propriile sale gânduri. Săptămâni de-a-rândul nu scotea nicio vorbă.

Într-o seară, trecând prin Cartierul Latin, apucă pe o stradă întortocheată şi plină de lume, şi se opri cu totul pe neaşteptate. Cineva îl strigase pe nume. Dar pe lângă el treceau oameni străini, grăbiţi şi indiferenţi. Deodată în faţa ochilor îi apăru numele, propriul său nume, scris cu litere uriaşe.

Era un afiş în colori ţipătoare al lui Edison Pictures: *Mac Allan, constructeur du „Tunnel" et Mr. Hobby, ingineur en chef, conversant avec les collaborateurs à Mac City.*

Les tunnel-trains allant et venant du travail.

Allan nu vorbea franţuzeşte, dar înţelese ce spune afişul. Împins de o curiozitate neaşteptată, intră cu oarecare sfială în sala întunecată. Intră tocmai la mijlocul unei drame romantice care-l plictisea. În filmul acesta însă avea rol şi o fetiţă care-i aducea pe departe aminte de Edith, şi fetiţa aceasta reuşi să-l reţină timp de o jumătate de oră în sala plină de spectatori. *La petite* Yvonne avea acelaşi fel de a-şi lua aere de importanţă şi de a vorbi cu gravitatea caracteristică oamenilor mari...

În aceeaşi clipă auzi stentorul pronunţând numele său şi pe ecran apăru oraşul pe care-l crease el, strălucind în lumina soarelui înecat de praf şi fum. În faţa staţiunii era un grup de ingineri pe care-i cunoştea, şi toţi se întoarseră maşinaliceşte spre un automobil care se apropia încet. În automobil era el însuşi, împreună cu Hobby care se ridică în picioare şi strigă ceva spre grupul inginerilor, care începură să râdă. Simţi o durere tăioasă, când văzu pe Hobby – vesel şi exuberant – şi acum tunelul îl distrusese, cum distrusese pe atâţia alţii. Automobilul trecu încet înainte şi se văzu pe sine, plecându-se în afară. Un inginer duse mâna la pălărie, în semn c-a înţeles.

Din nou se auzi stentorul: „Genialul creator dă ordine inginerilor săi".

Cel care dusese mâna la pălărie se întoarse indiferent spre public şi se uită de-a dreptul la el, parcă l-ar fi căutat anume. Îl recunoscu numaidecât: era Bärmann, pe care-l împuşcaseră lucrătorii în ziua de zece octombrie.

Apoi văzu trenurile în goană: zburau în lungul terasei înclinate, urcând în sus, şi pe deasupra lor tremura un nor de praf.

Allan îşi simţi inima zvâcnind de durere. Începea să se neliniştească, obrajii i se aprinseră şi respiraţia îi deveni şuierătoare, aşa că vecinul de lângă el începu să râdă.

Trenurile însă zburau... Allan se ridică şi plecă imediat. Luă un automobil şi se întoarse la hotel. Aci întrebă directorul, când pleacă primul vapor rapid spre America. Directorul, care de obicei trata pe Allan cu cea mai mare politeţe, ca pe un om grav bolnav, îi spuse numele unui vapor al societăţii *Cunard Line* care dimineaţa următoare trebuia să plece din Liverpool. Acceleratul de seară însă plecase demult.

„— Comandă-mi imediat un tren special!" porunci Allan.

Directorul se întoarse spre Mr. Connor şi se uită la el mirat. Ce putuse oare să-l schimbe în felul acesta, de la amiază până acuma? În faţa lui părea că are cu totul alt om.

— Cu plăcere, Mr. Connor, răspunse el. În orice caz voi fi obligat să vă cer anumite garanţii, Mr. Connor...

Allan se îndreptă spre ascensor:

— De ce? Spune că trenul îl comandă Mac Allan, din New York.

Directorul îl recunoscu imediat, şi făcu un pas înapoi, încercând să-şi ascundă mirarea cu o uşoară înclinare a capului.

Allan trecuse printr-o metamorfoză. Zbura cu un tren care se prăvălea în noapte, trecând prin toate gările cu o viteză care cutremura aerul. Singură această viteză ar fi fost de ajuns, pentru a se putea regăsi pe sine. Peste noapte dormi admirabil, ceea ce de multă vreme i se întâmpla acum pentru prima dată. Nu se trezi decât o singură dată, când trenul trecu pe sub canal. „Au făcut galeriile cu bolţile prea joase", îşi zise el şi adormi din nou. Dimineaţa următoare se simţi înviorat şi sănătos, plin de iniţiativă. Din tren vorbi la telefon cu comandantul vaporului şi cu direcţiunea Societăţii. La orele zece ajunse vaporul care-l aştepta, cutremurându-se de nerăbdare şi vărsând nori de aburi şi fum pe coşuri. Nici nu pusese bine piciorul pe covertă, când elicele începură să frământe apa, fărâmiţând-o în marmoră lichidă.

Peste jumătate ceas vaporul întreg află că pasagerul întârziat era Mac Allan.

Din largul mării Allan începu să telegrafieze cu înfrigurare. Peste Biscaya, Azore, Bermude, New York şi Mac City telegramele se abătură ca o răpăială de ploaie. Prin gangurile întunecate ale tunelului trecu un curent vivifiant: Mac Allan luase din nou frânele în mână.

IV.

Prima vizită Allan o făcu lui Hobby.

Vila acestuia era la periferia oraşului Mac City. Toată clădirea era numai cerdacuri, pridvoare şi terase, şi era înconjurată de o pădure de stejari tineri.

Când sună, nu veni nimenea să-i deschidă. Se părea că soneria nu funcţionează şi casa este pustie de vreme îndelungată. Dar toate fereştile erau deschise. Până şi uşa grădinii era zăvorâtă, aşa că Allan nu mai stete la gânduri, ci sări peste gard. Abia ajuns în grădină, un câine ciobănesc se repezi în calea lui şi începu să latre furios. Allan încercă să-l liniştească şi în cele din urmă câinele se feri din calea lui, deşi nu-l slăbea din ochi. Cărările grădinii erau aşternute cu frunza scuturată a stejarilor şi păreau tot atât de pustii ca şi casa. Pesemne Hobby era plecat.

Cu atât mai mare fu mulţumirea şi mirarea lui Allan, când se pomeni faţă în faţă cu el. Hobby se aşezase pe scara ce cobora în grădină, cu fruntea sprijinită în palme şi copleşit de gânduri. Părea că nici n-a băgat în seamă lătratul câinelui.

Era, ca întotdeauna, elegant îmbrăcat, dar costumul său făcea impresia că nu i se potriveşte, deoarece era făcut pentru un bărbat tânăr, iar cel care-l purta era un moşneag. Purta rufărie cu vărgi colorate, şi era încălţat în pantofi de lac, cu talpă groasă şi funde cochete de mătase. Avea ciorapi de mătase portocalie, un pantalon cenuşiu de flanelă, călcat cu grijă şi tăiat cu şolduri. N-avea haină pe el, deşi afară era destul de răcoare.

Atitudinea lui era aceeaşi ca a unui om sănătos şi inteligent, aşa că Allan îşi simţi sufletul înfiorat de plăcere. Dau când Hobby ridică privirea şi-i văzu ochii injectaţi şi bolnavi, în mijlocul obrazului zbârcit de moşneag, înţelese că sănătatea lui Hobby a fost minată şi că nici astăzi nu este pe deplin refăcut.

— Te-ai întors, Mac! exclamă Hobby fără să-i întindă mâna şi fără să se mişte. Pe unde ai umblat? şi cutele dimprejurul ochilor şi a gurii i se întinseră ca un evantai. Zâmbea. Glasul său însă părea străin şi tulbure, deşi Allan recunoscu într-însul glasul de altădată al lui Hobby.

— Am fost în Europa, Hobby. Dar tu, băiete, ce mai faci?

Privirile lui Hobby rătăciră din nou în gol, ca şi adineaori:

— Merge mai bine, Mac. Până şi capul acesta blestemat a început din nou să funcţioneze, răspunse Hobby.

— Stai singur în toată casa asta?

— Da, am dat slugile afară. Făceau prea multă gălăgie.

În momentul acesta Hobby păru că a început să înţeleagă că a venit Allan. Se ridică în picioare şi-i strânse mâna mulţumit:

— Poftim înăuntru, Mac. De, ce să-i faci, asta e viaţa!

— Doctorul ce spune?

— Doctorul e mulţumit. Răbdare, zice el, răbdare!

— De ce sunt deschise toate fereştile? Aici este un curent îngrozitor, Hobby.

— Mie îmi place curentul, Mac! răspunse el şi începu să râdă într-un fel ciudat.

Hainele tremurau pe el şi când intrară în camera de lucru, părul începu să-i zboare.

— Am început din nou să lucrez, Mac. Stai să vezi, şi Hobby trase cu ochiul drept, parcă ar fi vrut să imite pe Hobby cel de altădată.

Îi arătă câteva foi de hârtie, acoperite cu linii şerpuite şi încurcate. Toate schiţele acestea ar fi vrut să reprezinte pe câinele său. Dar schiţele nu erau aproape cu nimic mai bune decât încercările unui copil. Şi cu toate acestea împrejur, pe pereţi, erau măreţele proiecte de gări, muzee, magazine, care toate trădau concepţia unui om de geniu.

Ca să-i facă plăcere, Allan începu să laude schiţele.

— Da, sunt foarte bune, încuviinţă Hobby, şi cu mâinile tremurânde, turnă două pahare de *Black and White*. Am început din nou să lucrez, Mac. Dar obosesc repede. În curând îţi voi arăta şi păsări. Păsări! Când stau aşa... văd uneori cele mai stranii păsări rotind în capul meu... milioane de păsări şi toate se mişcă. Bea, tinere! Haide bea... bea!

Hobby se lăsă într-un fotoliu hăbucit, de piele, şi căscă.

— Maud a fost cu tine în Europa? întrebă el pe neaşteptate.

Allan tresări şi păli la obraz. Simţi că-l cuprinde o uşoară ameţeală.

— Maud? întrebă el cu glasul stins, şi numele acesta îi răsuna straniu în auz, ca şi când ar fi fost un sacrilegiu să-l pronunţe.

Hobby clipi din ochi şi păru că face o sforţare, ca să se gândească, apoi se ridică în picioare şi întrebă:

— Mai vrei un whisky?

Allan clătină din cap:

— Mulţumesc, Hobby, ziua nu beau niciodată.

Cu ochii tulburi se uită pe deasupra copacilor scuturaţi de frunze, spre largul mării. Un vaporaş se îndrepta încet spre miazăzi. Fără să caute anume, văzu că vaporaşul se opreşte în furca unei crăci de copac şi rămâne nemişcat.

Hobby se aşeză din nou şi tăcură amândoi vreme îndelungată. Vântul bătea prin cameră şi împrăştia frunzele copacilor. În lungul ţărmului şi pe deasupra mării se târau umbre de nori care-i trezeau deznădejdea şi noi dureri.

Imediat după aceea Hobby începu să vorbească din nou.

— Ei bine, vezi tu, aşa se întâmplă câteodată cu capul meu. Evident, ştiu tot ce s-a întâmplat, dar uneori gândurile încep să mi se învălmăşească. Maud, sărăcuţa Maud! Ia spune, ai auzit despre doctorul Herz că a zburat în aer? Cu laborator cu tot. Explozia a făcut o groapă mare în mijlocul străzii şi doctorul a mai luat cu el şi treisprezece oameni.

Dr. Herz era chimistul care lucra la explozivele întrebuinţate în tunel. Allan aflase despre acest accident, chiar pe bordul vaporului, în timpul călătoriei.

— Păcat! continuă Hobby. Cu siguranţă invenţia lui cea nouă ar fi fost bună! şi începu să râdă fioros. Mare păcat!

Allan aduse vorba despre câinele ciobănesc din curte şi Hobby îl urmări un timp, ca apoi să deraieze din nou.

— Ce fată drăguţă era Maud! zise el pe neaşteptate. Un copil! Şi cu toate acestea părea că e mai cuminte decât noi toţi. În timpul anilor din urmă n-a prea fost mulţumită de tine.

Pierdut în gânduri, Allan începuse să netezească spinarea câinelui lui Hobby.

— Da, Hobby, ştiu! răspunse el.

— Uneori îmi spunea că prea o laşi mult singură. Eu îi răspundeam: Vezi tu Maud, nu se poate altfel. Într-un rând ne-am şi sărutat. Îmi aduc aminte, ca şi când s-ar fi întâmplat astăzi. La început jucaserăm tenis, şi mă întreba tot felul de lucruri. Doamne, cât de limpede îi aud şi astăzi glasul! Îmi spunea „Frank”...

Allan ridică privirea mirată spre el, dar nu zise nimic. Hobby se uita în depărtare şi ochii lui păreau înspăimântător de sticloşi.

După ce mai trecu o vreme, Allan se ridică în picioare, ca să plece. Hobby îl însoţi până la poarta grădinii.

— Spune, Hobby, nu vrei să vii cu mine?

— Unde?

— În tunel!

Hobby păli la obraz şi fălcile începură să-i tremure.

— Nu-nu-nu!... răspunse el, cu privirile înspăimântate şi rătăcite. Allan, care regretă că i-a pus o astfel de întrebare, îl văzu că a început să tremure din tot trupul.

— Adio, Hobby! Mâine voi veni din nou.

Hobby rămase în poartă, cu capul puţin plecat înainte, palid, cu ochii rătăciţi, şi vântul se juca în părul său cărunt. La picioarele lui roteau vârtejuri de frunze îngălbenite şi uscate. Când câinele începu să latre furios după Allan, Hobby râdea... un râs bolnav, ca de copil, şi râsul acesta continuă să tremure în auzul lui Allan până târziu seara.

Zilele următoare Allan se puse în legătură cu Uniunea Muncitorilor. Se părea că acum oamenii ar fi dispuşi să accepte o împăcare. În realitate Uniunea Muncitorilor nu mai putea menţine opreliştea asupra tunelului. Odată cu iarna, din West soseau cu miile *farmhands* (lucrători agricoli) care căutau de lucru. În timpul iernii trecute Uniunea plătise sume fantastice pentru ajutorarea celor rămaşi fără lucru, şi iarna care se apropia făgăduia să fie din cale afară de grea. De când se suspendaseră lucrările tunelului, minele, turnătoriile şi fabricile de maşini îşi încetaseră activitatea şi armate întregi de lucrători fură aruncate pe drumuri. Din cauza marii oferte a braţelor de lucru, salariile scăzură atât de mult, încât chiar cei care continuau să lucreze, nu puteau trăi decât cu mare greutate.

Uniunea convocă meetinguri şi întruniri, şi Allan vorbi la New York, Cincinnati, Chicago, Pittsburg şi Buffalo. Era dârz şi neobosit. Glasul lui clocotea în coşul pieptului, ca întotdeauna şi pumnii săi făceau mişcări violente prin aer. Acum, după ce firea lui maleabilă se reculesese, părea că

dintr-însul radiază iarăşi vechea vigoare cane se comunica asupra celor dimprejurul său. Presa răsuna din nou de numele lui.

Situaţia lui de acuma era favorabilă şi Allan spera să poată relua lucrul în luna noiembrie, sau cel mult în decembrie.

Dar în momentul acesta – când Allan nici nu se aştepta – asupra Syndicatului se abătu a doua furtună. O furtună cu consecinţe mult mai grave decât catastrofa din octombrie.

Prin uriaşul eşafodaj financiar al Syndicatului se auzea o pârâitură prevestitoare de rele...

V.

S. Woolf trecea cu aceeaşi demnitate în automobilul său de 50HP, de-a lungul Broadway-ului. Ca de obicei, la orele unsprezece apărea în localul Clubului, juca un poker şi bea o ceaşcă de ceai. El ştia cu toată precizia, că nimic nu bagă lumea mai uşor la bănuieli, decât schimbarea felului de viaţă al unui om, în consecinţă, de faţă cu alţii, continua să-şi joace rolul în toate amănuntele.

El însă nu mai era cel care fusese altădată. S. Woolf îşi avea grijile sale, pe care trebuia să şi le poarte singur. Sarcina aceasta nu era tocmai uşoară. Ca să se recreeze, astăzi nu-i mai ajungea un dineu împreună cu una dintre nepoatele sau zeiţele sale. Pentru a se putea linişti, nervii săi surescitaţi aveau nevoie de orgii, de excese, de tarafturi de lăutari şi de dansatoare. Noaptea când se întindea în aşternut, tremurând de oboseală, creierul său ardea vâlvătaie, deoarece în fiecare seară, ca să poată adormi, se îmbăta cu vin tare.

S. Woolf era un bun gospodar. Enormele lui venituri îi erau de ajuns pentru acoperirea extravaganţelor sale. Motivul supărărilor sale nu era acesta. Dar acum doi ani fusese prins într-un vârtej cu totul de altă natură, şi cu toate eforturile uriaşe pe care le făcuse, pentru a ajunge în ape mai liniştite, cu fiecare lună ce trecea, se apropia tot mai mult de deznodământul fatal.

Capul lăţos al lui S. Woolf concepuse un gând napoleonian. Cu acest gând se jucase şi îl alintase ca un îndrăgostit. Îl crescuse şi-l hrănise, în ceasurile lui tulburi, ca să-şi treacă vremea şi pentru că-i făcuse plăcere. Gândul crescuse întocmai ca spiriduşul din sticla pe care a găsit-o pescarul din poveştile arabe şi devenise un fel de fantomă fără consistenţă, ca fumul. S. Woolf putea să-i poruncească să intre din nou în sticlă şi să-l bage în buzunarul vestei. Dar într-o bună zi spiriduşul îi răspunse: „Stop!", căci crescuse până la înălţimea normală; devenise cât un zgârie-nori, îl fulgera cu ochii şi tuna, aşa că nu vru să mai intre în sticlă.

Woolf trebui să se decidă.

De bani îşi bătea joc. Zilele grele când banul însemna ceva pentru el, trecuseră demult. Un om ca el era în stare să facă bani din noroiul străzii, din aer; în creierul său erau îngrămădite milioane; n-avea decât să le scoată afară. Banii nu însemnau nimica, decât cel mult un mijloc pentru a realiza un scop. S. Woolf era un fel de satelit care rotea în jurul lui Allan. El însă ar fi vrut să devină o planetă, împrejurul căreia să rotească un alt satelit. Scopul era măreţ şi merita osteneala, aşa că S. Woolf se decise.

De ce să nu facă şi el acelaşi lucru pe care l-au făcut ceilalţi, acei Lloyzi şi celelalte mari puteri din apropierea sa. Nu era nimic nou; era procedeul

tânărului Wolfsohn care acum douăzeci de ani pusese pe o carte tot ce avea, se îmbrăcase elegant, cheltuise treizeci de mărci, ca să-şi pună o plombă şi se îmbarcase pentru Anglia. Pentru el era un fel de lege, o lege atavică, şi în anumite împrejurări această lege îl determina să se decidă repede.

În acest moment S. Woolf se întrecu pe sine, şi duhul lui cel rău îl făcu să se întindă şi să crească dincolo de proporţiile sale fireşti.

Planul îl avea gata, gravat în creier, până în cele mai mici amănunte, nevăzut de ceilalţi oameni. Peste zece ani va apare o nouă mare putere, marea putere S. Woolf. Peste zece ani marea putere S. Woolf va anexa tunelul.

Şi S. Woolf se apucă de lucru.

Făcu şi el ceea ce făcuseră mii de oameni înaintea lui, nimenea înainte de el însă nu îndrăznise să procedeze în aceste proporţii gigantice. Nu era vorba de o avere. Îşi făcuse socoteala că are nevoie de cinzeci de milioane de dolari pentru realizarea planului său. Prin urmare deschise lupta pentru a putea câştiga cele cinzeci de milioane de dolari. Procedă îndrăzneţ şi rece, ferit de remuşcări şi prejudecăţi.

Începu să speculeze pe socoteală proprie, deşi angajamentul său îi interzicea în mod special acest fel de a proceda. Condiţiunile angajamentului acestuia însă erau o bucată de hârtie, moartă şi fără importanţă, şi aceste condiţiuni îi fuseseră impuse tocmai de acele mari puteri împotriva cărora pornise el lupta de acuma. Nu-şi mai făcu nicio grijă, ci cumpără toată recolta de bumbac din partea de miazăzi a Floridei şi peste o săptămână o vându cu un câştig de două milioane de dolari. Fiind acoperit de Syndicat, S. Woolf îşi putea face afacerile fără să aibă nevoie de niciun cent al Syndicatului. În răspasul unui an făcu rost de cinci milioane. Cu aceste cinci milioane plecă la atac, în rânduri strânse, împotriva plantaţiilor de tutun din Indii. Dar un ciclon distruse plantaţiile de tutun şi cele cinci milioane de luptători se prăpădiră, cu excepţia unui singur batalion de infirmi. S. Woolf renunţă la luptă. Încercă din nou cu bumbacul şi, ia te uită frate, acesta îi rămăsese credincios! Câştigă. Pe urmă veni o serie de câştiguri neîntrerupte şi dete mai multe lupte care dovedeau calităţile lui de strateg. Dar la urmă căzu pe nebănuite într-o cursă: îl bătu arama pe care o asediase chiar el. În spate îi căzură cantităţi nebănuite de aramă care-l zdrobiră cu desăvârşire. Pierdu mult sânge şi fu determinat să recurgă la un împrumut ilicit din rezervele Syndicatului. Acum fusese prins de curent. S. Woolf îşi umplu pieptul cu aer şi încercă să iasă în ape mai liniştite, dar curentul îl ducea cu el. S. Woolf înota admirabil, dar nu putea câştiga teren, deşi dacă s-ar fi uitat înapoi, ar fi trebuit să admită că totuşi a înaintat. S. Woolf înota ca un

disperat şi se jură că imediat ce va simţi din nou teren solid sub picioare, va căuta să respire cu nădejde şi se va feri de orice aventură.

Acestea erau grijile lui S. Woolf pe care nu i le putea lua nimenea.

Anul trecut reuşise să prezinte un bilanţ satisfăcător, şi se mai bucura şi astăzi de încrederea deplină a patronilor Syndicatului.

Timpurile erau grele şi pe piaţa mondială catastrofa din octombrie făcuse ravagii, aşa că S. Woolf încărunţea, când îşi aducea aminte că se apropie luna ianuarie.

Lupta se da pe viaţă şi pe moarte.

Bani, bani, bani, cu orice preţ!

Îi lipseau trei până la patru milioane de dolari. În fond o bagatelă; două-trei lovituri în plin şi s-ar fi ridicat din nou în picioare.

Trebuia să se ridice şi S. Woolf se apăra ca un erou.

În primul rând se aruncă într-un război de guerilă, mai puţin primejdios, dar când veni vara şi trebui să constate că n-a putut câştiga teren decât înaintând pas cu pas, se văzu determinat să dea o lovitură în stil mai mare. Încercă din nou cu bumbacul şi puse în acelaşi timp stăpânire pe zinc. Dacă această uriaşă speculaţie ar fi reuşit fie chiar în parte, el era salvat.

Luni de-a-rândul trăi numai în vagoanele de dormit şi în cabinele transoceanicelor.

Călători prin Europa şi Rusia, pentru a adulmeca poziţii care ar fi meritat să fie asediate. Cheltuielile şi le reduse la minimul posibil. Nu mai lua nici trenuri speciale, nici vagoane salon, ci se mulţumea cu un compartiment de clasa întâia. Îşi lichidă reginele de la Londra şi Paris care-i înghiţeau sume enorme. Acestea îşi apărau redutele cu gura spumegândă. Dar uitaseră că au de a face cu S. Woolf care de multă vreme îşi propusese să-şi concedieze suita. De atunci trecuse un an, şi de luni întregi dase ordine detectivilor să le supravegheze de aproape. Imitând în mod desăvârşit pe ultragiatul, le dovedi că în zilele de 10, de 15 şi 16 mai, în ziua de cutare şi cutare, au fost cu X şi cu Y în cutare şi cutare loc, în mici excursii de plăcere. Puse gramofoanele să repete, de faţă cu reginele înspăimântate, conversaţiile ce se desfăşuraseră cu aceste ocazii şi le arătă că tavanul şi pereţii erau găuriţi şi că la fiecare răsuflătoare de aceasta veghease zi şi noapte un ochi şi o ureche, aşa că în cele din urmă reginele fură apucate de leşinuri. Imediat după aceea le dete pe toate afară.

Trecu prin Europa ca un zeu răzbunător şi concedie o armată de funcţionari şi de agenţi.

Vându partea ce o avea în exploatarea minelor din Westfalia şi la cuptoarele din Belgia; capitalul ce-l avea în industria grea şi-l retrase, şi unde se putea, îl plasa în alte valori care aveau posibilităţi imediate şi mai

mari. Execută cu brutală lipsă de consideraţie pe toţi speculanţii de terenuri de la Paris, Londra şi Berlin care deţineau opţiuni asupra terenurilor din Biscaya şi Azore şi care din cauza crizei financiare rămăseseră în urmă cu plăţile. Toţi aceştia îşi frânseră gâtul. O mulţime de bănci mai mici se făcură ţăndări. S. Woolf proceda fără milă, căci era vorba de pielea lui. În schimbul respectabilului bacşiş de trei milioane de ruble, la Petrograd obţinu o concesie forestieră, care valora o sută de milioane, în Siberia de miazănoapte şi aceasta producea douăzeci de procente. Din această întreprindere făcu o societate pe acţiuni şi recuperă jumătate din capitalul Syndicatului. Condiţiunile însă erau atât de temerare, încât de aci înainte Syndicatul avea aproape acelaşi venit. Procedeul său friza codul penal... dar pentru orice eventualitate, avea la îndemână bacşişurile. Făcea bani din tot ce-i sta la îndemână.

Un om ca S. Woolf – datorită aplicării neîntrerupte şi amănunţite a tuturor experienţelor şi cunoştinţelor de care dispunea – nu se poate întemeia decât pe instinct. Întocmai ca un matematician care s-ar pierde în labirintul formulelor complicate, dacă ar admite că la începutul operaţiunilor de rezolvare a unei probleme a comis o greşeală, tot aşa şi S. Woolf nu se putea menţine, decât admiţând că tot ce a făcut el, a fost singurul procedeu just. S. Woolf avea încredere în instinctul său. Trebuia să învingă, credea că va învinge.

Goana prin Europa nu-i mai lăsa timp pentru altceva. Dar nu se putea decide să se întoarcă în America, fără să vadă pe tatăl său. Dete o serbare de trei zile, la care luă parte întregul Szenteş. Aci în oraşul său natal, în acelaşi cuib unguresc unde o femeie umilă îl adusese la lumina zilei, îi fu lui scris să-l ajungă din urmă primele telegrame alarmante.

Câteva speculaţii mai puţin importante pe care le făcuse, deteră greş; avantposturile armatei sale fură bătute. Prima telegramă o băgă indiferent în buzunarul larg al pantalonilor săi americani. Dar la a doua i se păru aşa dintr-odată, că nu mai aude cântecul muzicanţilor, ca şi când şi-ar fi pierdut auzul; la a treia, dete ordin să înhame caii la trăsură şi plecă la gară. Nici nu se uita la regiunea care se prăjea în soare şi pe care o cunoştea atât de bine; ochii lui erau îndreptaţi departe, spre New York şi încerca să deslușească trăsăturile obrazului lui Allan.

La Budapesta îl aştepta o nouă ştire fatală: bumbacul nu mai putea fi păstrat decât cu riscul unor pierderi uriaşe şi agentul întreba, dacă poate vinde. Ezită, nu pentru că ar fi vrut să se mai gândească, ci pentru că nu era sigur de hotărârea ce o va lua. Cu câteva zile în urmă ar fi câştigat milioane la acest bumbac şi cu toate acestea nu voise să vândă niciun balot, sub preţul cerut de el. De ce? Cunoştea bumbacul, căci trei ani la rând nu lucrase decât

cu el. Cunoştea piaţa Liverpool, Chicago, New York, Rotterdam, New Orleans – pe fiecare broker în parte – cunoştea legea cursurilor şi zilnic cobora adânc în marea de cifre a burselor, ascultând cu o ureche la şopotul vânturilor care-i aduceau mereu nenumărate radiograme – din acelea care rătăcesc prin aer şi pe care nu le pot interpreta şi descifra decât cei care cunosc de aproape misterul cifrelor. Era exact ca un aparat seismic care înregistra cele mai mici înfiorări şi tresăriri ale pieţei şi presimţea imediat orice primejdie de cutremur.

La Budapesta luă expresul spre Paris şi abia la Viena dete agentului ordin să înceapă vânzarea. Presimţi că pierde sânge – dar înţelegea că fortăreaţa sa este minată – şi simţi, aşa dintr-odată, că nu mai are curajul să rişte totul.

La un ceas după aceea îi păru rău că a dat ordinul de vânzare; dar nu îndrăzni să-l revoce. Pentru prima dată în viaţă, începu să se îndoiască de propriul său instinct.

Se simţea obosit, frânt ca după o orgie, şi nehotărât, parcă ar fi aşteptat să se întâmple ceva. I se păru că are o uşoară otravă în sânge şi aceasta îi provoacă slăbiciunea. Presimţirile rele îl chinuiau şi din când în când se cutremura ca de friguri. Căzu într-un fel de somnolenţă, dar se trezi numaidecât. I se părea că vorbeşte din biroul său la telefon cu reprezentanţii din marile metropole şi toţi – unul după altul – îi spun că totul este pierdut. Se trezi când toate aceste glasuri se topiră într-un fel de cor care bocea. Dar ceea ce auzise, nu era altceva decât scârţâitul trenului care la o curbă, întrebuinţase frânele. Se ridică din fotoliu şi se uită cu ochii rătăciţi la lampa din tavanul compartimentului. Apoi îşi scoase carnetul din buzunar şi începu să facă socoteli. În timpul acestor socoteli simţi un fel de sfârşeală, trecându-i prin picioare şi braţe spre inimă: nu îndrăznea să treacă în carnet cifra sinistră a pierderilor suferite la Liverpool.

„— Nu se poate să vând!" murmură el printre dinţi. „Trebuie să telegrafiez imediat ce se va opri trenul. Cum se poate ca aceşti sălbatici să nu aibă telefon în tren? Dacă vând acum, sunt un mort, afară de cazul când zincul îmi va produce patruzeci de procente, ceea ce este exclus! Trebuie să risc totul; aceasta este singura soluţie!"

Vorbea ungureşte. Până şi amănuntul acesta era semnificativ, căci de obicei îşi făcea socotelile în englezeşte, singura limbă indicată pentru afaceri.

Dar când trenul se opri, o oboseală neînţeleasă îl făcu să rămână ţintuit în fotoliu. Se gândea că în această clipă armata lui întreagă a intrat în luptă, cu rezerve cu tot. Şi nu credea că va câştiga această luptă, nu putea crede. Capul îi era ca un furnicar de cifre. Ori încotro s-ar fi întors, nu vedea decât posturi de câte şapte-opt cifre. Coloane întregi, sume de lungimi enorme. Aceste

cifre erau toate imprimate clar, reci, parcă ar fi fost tăiate în fier. Cifrele apăreau spontan, se schimbau în mod automat, treceau dârze de la debit la credit, sau dispăreau dintr-odată, parcă le-ar fi şters cineva. Un caleidoscop învălmăşit prin care se perindau cifrele. Cădeau zângănind, ca o cămaşă de zale, infim de mărunte, sau săltau la dimensiuni gigantice, solitare şi reci, ameninţătoare în spaţiul pustiu şi întunecat. Trupul îi era scăldat în sudoare rece şi se temea să nu înnebunească. Violenţa acestor viziuni era atât de copleşitoare şi de grozavă, încât începu să plângă de deznădejde.

Ajunse la Paris, torturat de viziunea cifrelor. Abia după câteva zile îşi găsi în parte liniştea. Se simţea întocmai ca un om care a căzut în stradă, surprins de o boală neprevăzută şi care după câteva ore s-a restabilit, dar se gândeşte cu spaimă la accidentul prin care a trecut şi la simptomele lui.

La o săptămână după aceea află că instinctul nu-l înşelase.

Bumbacul încăpuse pe mâini străine, imediat după ce-l vânduse. Îl acaparase un consorţiu care-l ţinu timp de o săptămână şi-l vându cu un câştig de un milion.

S. Woolf spumega de mânie. Dacă ar fi ascultat glasul instinctului său, acum ar fi salvat.

Aceasta fu prima lui mare greşeală. Zilele următoare însă mai făcu şi pe-a doua. Păstră zincul mai mult decât ar fi trebuit. Îl păstră vreme de trei zile şi abia după aceea vându. Mai câştiga şi acuma, dar dacă ar fi vândut cu trei zile în urmă, ar fi câştigat de două ori atât.

Obţinuse douăsprezece procente; cu trei zile în urmă i se oferiseră douăzeci şi cinci, şi astfel s-ar fi simţit mai aproape de siguranţa spre care înota. S. Woolf se făcu pământiu.

Ce s-a întâmplat cu el, de comite greşeală după greşeală? Bumbacul îl vânduse cu o săptămână prea devreme, zincul cu trei zile prea târziu. Nu mai era sigur de sine, atâta tot. Mâinile lui S. Woolf asudau neîntrerupt şi tremurau. Uneori, când ieşea pe stradă, se legăna pe picioare şi se simţea cuprins de o slăbiciune neînţeleasă, aşa că ezita să traverseze câte o piaţă, dacă o întâlnea în drum.

Era în octombrie. Exact ziua de zece octombrie, aniversara catastrofei. Mai avea trei luni răgaz, şi o infimă posibilitate de salvare. Dar simţea nevoia imediată de odihnă şi de recreaţie.

Plecă la San Sebastian.

Dar la trei zile de la sosire, exact când starea lui sufletească se îmbunătăţise de ajuns, pentru ca femeile să-l intereseze, îi sosi o telegramă de la Allan: Prezenţa lui la New York este indispensabilă. Allan îl aşteaptă să sosească cu primul vapor.

S. Woolf luă primul tren.

VI.

Allan rămase foarte mirat, când într-o zi din luna octombrie Ethel Lloyd se anunţă la biroul său.

Intră şi aruncă o privire grăbită în largul camerei.

— Eşti singur, Allan? întrebă ea zâmbind.

— Da, domnişoară Lloyd, numai singur.

— Foarte bine! şi Ethel începu să râdă încetişor: N-avea nicio grijă, căci n-am venit să te şantajez. *Pa* m-a trimis la dumneata, ca să-ţi dau o scrisoare, dar numai dacă te voi găsi singur.

Şi scoase o scrisoare din buzunarul mantalei cu care era îmbrăcată.

— Mulţumesc! zise Allan şi întinse mâna după scrisoare.

— Fără îndoială trebuie să fie ceva neobişnuit, adăugă Ethel, dar în unele împrejurări *Pa* este atât de ciudat. Şi Ethel începu să vorbească repede şi volubilă, cum avea obiceiul şi reuşi să atragă şi pe Allan – care era zgârcit la vorbă – într-o conversaţie pe care în cea mai mare parte trebui s-o susţină ea singură. Ai fost în Europa? întrebă ea. Vara asta am făcut şi noi ceva, cu totul neobişnuit. În cinci: doi domni şi trei femei. Am plecat într-o căruţă de şătrari spre Canada. Am fost mereu în aer liber. Noaptea dormeam afară, ne pregăteam singuri de mâncare şi ne-am distrat admirabil. Pe acoperişul căruţei aveam un cort şi o barcă cu vâsle. Ce zici de nebunia noastră?...

Cu spontaneitatea ei caracteristică, Ethel aruncă o privire în largul camerei, apoi pe buzele frumoase şi ţipător de roşii, îi tremură un zâmbet trist. (Roşul de buze era acum la modă). Avea o manta de mătase, de culoarea prunelor pârguite, şi în cap o tocă rotundă, ceva mai deschisă, din care-i atârna până pe umăr un smoc de pene de struţ. Albastrul şters al costumului făcea ca ochii ei să pară şi mai albaştri decât erau în realitate. Semănau cu luciul mat al oţelului.

Camera de lucru a lui Allan era înspăimântător de simplă: un covor tocit, câteva fotolii de piele şi o casă de fier, fără de care nu se puteau imagina un birou. O jumătate duzină de mese de lucru, încărcate cu vrafuri de hârtii, şi pe ele bucăţi de probe de oţel. Rafturi cu suluri şi dosare, un labirint de hârtii, împrăştiate parcă anume, în toate părţile. Pereţii uriaşei încăperi erau pe de-a-ntregul acoperiţi de planuri care reprezentau diferite porţiuni ale galeriilor în construcţie. Cu indicaţiile privitoare la adâncimea mării şi cu linia neagră, trasă cu tuş, care era curba descrisă de tunel, păreau siluetele unor poduri suspendate.

— Cât de drăguţ ştii să păstrezi ordinea! declară Ethel şi zâmbi.

Austeritatea camerei nu o decepţionă. Se gândi la biroul lui *Pa,* al cărui mobilier era format dintr-o masă de scris, un scaun, un aparat de telefon şi o scuipătoare.

Se întoarse apoi spre Allan şi-l privi în luminile ochilor:

— Allan, mi se pare că activitatea dumitale este partea cea mai interesantă, din tot ce ar putea face un bărbat, declară ea uitându-se la el cu admiraţie sinceră.

Dar imediat după aceea se ridică în picioare şi începu să bată din palme, entuziasmată.

— Sfinte Doamne, ce este asta! exclamă ea. Privirea îi fugise pe fereastră şi văzuse New York-ul aşternut la picioarele ei.

Drept în sus, în lumina soarelui, se înălţau coloane albe şi subţiri de abur, desprinzându-se de pe mii de terase. New York-ul era în plină activitate, New York-ul era sub presiune, ca o maşină care şuieră prin toate ventilele. Faţadele de fereşti ale turnurilor îngrămădite unul lângă altul, fulgerau. Adânc în fundul prăpastiei din Broadway se târau furnici, puncte negre şi cărucioare mici. Privite de sus, blocurile caselor, curţile şi străzile păreau celule dintr-un fagure de miere, şi fără să vrei, îţi aduceai aminte că celulele acestea au fost construite de oameni, conduşi de aceleaşi instincte animalice, ca şi albinele care lucrează la fagurii de miere. Între două grupuri de zgârie-nori se vedea Hudsonul, iar în susul fluviului urca un vaporaş: o jucărie cu patru coşuri, un gigant al Oceanului, cu o deplasare de 59.000 de tone.

— Ce spectacol măreţ! repetă Ethel de câteva ori la rând.

— N-ai văzut până acum New York-ul de la înălţime?

Ethel dete din cap, în semn afirmativ:

— Ba da, am zburat de câteva ori pe deasupra lui, cu aparatul lui Vanderstyfft, dar în avion e atâta curent, încât trebuie să-ţi ţii mereu voalul şi nu mai poţi vedea nimic.

Ethel vorbea cât se poate de firesc şi de simplu, şi din toată fiinţa ei radia numai simplitate şi lipsă de prefăcătorie. Allan se întrebă, de ce oare în apropierea acestei fete nu se simte niciodată la îndemână. Nu putea vorbi niciodată cu ea, fără să simtă un fel de sfială. Probabil timbrul glasului ei îl enerva. În general în America nu există decât două feluri de glasuri femeieşti: unul blând care gâlgâie adânc în gât (ca al lui Maud) şi unul aspru, nazal care vibrează insinuant şi ostentativ. Aşa era glasul lui Ethel.

Pe urmă Ethel plecă. În pragul uşii se opri şi mai întrebă pe Allan o dată, dacă n-ar fi dispus ca ocazional să facă o excursie cu yachtul ei.

— S-a întâmplat ca tocmai acuma să am o mulţime de conferinţe, care-mi răpesc tot timpul disponibil, răspunse Allan, şi desfăcu scrisoarea primită de la Lloyd.

— Ei bine, în cazul acesta altădată! Good bye! zise Ethel şi plecă.

Scrisoarea lui Lloyd nu conţinea decât câteva cuvinte. N-avea nici iscălitură: „Urmăreşte pe S.W."

S.W. era S. Woolf. Allan îşi auzi sângele vâjâindu-i în urechi.

Dacă Lloyd crezuse de cuviinţă să-l prevină, atunci nu făcea acest gest fără să aibă motive. O fi instinctul, care a făcut pe Lloyd să bănuiască ceva? Sau poate a fost înştiinţat de spionii săi? Presimţirile negre începură să-i dea târcoale. Problemele financiare nu făceau parte din sfera preocupărilor sale şi niciodată nu se interesase de resortul lui S. Woolf. Aceasta era o chestiune care interesa numai Consiliul de Administraţie şi în timpul celor şase ani, totul mersese cât se poate de bine.

Chemă numaidecât pe Rasmussen, locţiitorul lui S. Woolf, şi fără să facă nicio aluzie, îl rugă să propună o comisiune care împreună cu el, Rasmussen, să verifice în toate amănuntele gestiunea financiară a Syndicatului, deoarece intenţionează să reînceapă lucrul şi ar vrea să ştie ce sume ar putea fi imediat disponibile.

Rasmussen era un suedez distins, care păstrase toate formele curtoaziei europene în timpul celor douăzeci de ani pe care-i petrecuse în America.

Se înclină în faţa lui Allan şi întrebă:

— Doriţi să vă propun comisiunea chiar în cursul zilei de astăzi, domnule Allan?

Allan dete din cap.

— Nu e tocmai atât de urgent. Va fi bine şi mâine înainte de amiază. Crezi că până atunci vei putea să te decizi?

— Sigur că da! răspunse Rasmussen şi zâmbi.

În seara aceea Allan vorbi cu mult succes în faţa delegaţilor muncitorimii.

Şi în aceeaşi seară Rasmussen se sinucise.

Când află această ştire, Allan se făcu livid la obraz. Rechemă imediat pe S. Woolf şi ordonă numaidecât o verificare secretă. Comisiunea de verificare dete peste un haos de nedescris. Se descoperiră defraudări a căror sumă exactă nu se putea constata imediat, deoarece manoperele acestea fuseseră mascate de înregistrări false şi manipulaţii plăsmuite. Tot aşa nu se putea afirma deocamdată, dacă vinovăţia cade în sarcina lui Rasmussen, a lui S. Woolf sau a altuia. Mai departe se constată că ultimul bilanţ al lui S. Woolf a fost o şarlatanie şi că din fondul de rezervă lipsesc şase până la şapte milioane de dolari...

VII.

S. Woolf trecu Oceanul, fără să bănuiască niciun moment că este urmărit de doi agenţi secreţi. Ajunsese la convingerea că procedeul cel mai cuminte

este să informeze pe Allan despre pierderile suferite. Dar mai avea de adăugat că aceste pierderi puteau fi acoperite până la ultimul cent, de alte tranzacţii la care se putea câştiga.

După ce ajunse la această concluzie, se simţi mai liniştit. Când o radiogramă îi aduse ştirea despre moartea lui Rasmussen, îl umplu groaza. Începu să trimită telegramă după telegramă la New York. Spunea că pentru Rasmussen îşi asumă toată răspunderea şi că va ordona imediat revizuirea registrelor. Allan îi răspunse să nu mai telegrafieze, ci imediat ce va ajunge la New York, să se prezinte în biroul său.

S. Woolf nu bănuia că Allan îşi ascuţise demult cuţitul cu care intenţiona să-l execute. Nădăjduia să poată conduce el însuşi comisiunea de revizuire şi să găsească o posibilitate de scăpare. Cine ştie, poate Rasmussen va fi salvarea lui. Ca să poată scăpa el, ar fi fost gata de orice, chiar de o mişelie. Dar crima faţă de Rasmussen o putea repara faţă de familia acestuia.

Vaporul de abia ancoră în Hoboken şi S. Woolf se şi repezi cu automobilul său în Wallstreet, unde ceru să fie anunţat imediat lui Allan.

Allan îl făcu să aştepte cinci minute, zece minute, un sfert de oră. S. Woolf rămase îngrozit. Şi cu fiecare clipă ce trecea, curajul cu care se înarmase până în dinţi îi scădea tot mai mult. Când în cele din urmă intră la Allan, încercă să-şi ascundă lipsa de încredere cu o tuse astmatică şi convulsivă care la el păru firească.

Intră cu pălăria împinsă pe ceafă, în gură cu ţigara şi începu să vorbească, imediat ce trecu pragul:

— Trebuie să-ţi spun, domnule Allan, că faci oamenii să aştepte, declară el pe un ton de reproş şi râzând gras, apoi îşi scoase pălăria, ca să-şi şteargă fruntea. Ce mai faci?

— Carevasăzică, ai venit, Woolf! declară el calm, fără să se trădeze cu nimic şi ochii îi fugiră în lungul mesei din faţa lui, parcă ar fi căutat ceva.

Glasul lui Allan îl făcu să prindă din nou curaj şi S. Woolf văzu iarăşi lumină, dar în aceeaşi clipă un fior rece ca gheaţa îi trecu în lungul spinării, deoarece Allan îi zisese numai „Woolf", nu Mister Woolf, cum avea obiceiul. Această confidenţă fusese odinioară una dintre dorinţele lui cele mai fierbinţi, de astă dată însă i se păru că trebuie să fie semn rău.

Se lăsă gemând într-un fotoliu, muşcă vârful unei ţigări, de-i clămpăniră dinţii, şi şi-o aprinse.

— Ce zici de Rasmussen, domnule Allan? întrebă el, luptându-se cu respiraţia şi scutură chibritul până când se stinse, apoi îl aruncă pe parchet. Un bărbat cu calităţi atât de extraordinare! Păcat de el. Ne putea face un mare bucluc, zău aşa. După cum ţi-am telegrafiat, eu răspund de Rasmussen.

Se opri, căci întâlni privirea de gheaţă a lui Allan. Această privire era rece şi nimic mai mult. Dar era atât de lipsită de orice compătimire omenească, încât vederea ei te jignea, şi S. Woolf închise gura numaidecât.

— Rasmussen este un capitol aparte, răspunse Allan cu răceală şi ridică un teanc de telegrame de pe masă. Să nu mai umblăm cu ascunzişuri, Woolf, ci să vorbim despre dumneata.

Pe lângă urechea lui S. Woolf şuieră un vânt năprasnic.

Se plecă înainte, mişcă buzele şi dete din cap, ca un om care primeşte o dojană şi-şi recunoaşte vina. Apoi respiră din adâncul plămânilor şi răspunse, întorcând spre Allan o privire fierbinte şi rugătoare:

— Ţi-am telegrafiat, Allan, că de data asta norocul a fost împotriva mea! Bumbacul l-am vândut cu o săptămână mai devreme, deoarece m-am lăsat indus în eroare de idiotul meu de agent din Liverpool. Zincul l-am vândut prea târziu. Regret pierderile, dar acestea se pot recupera foarte uşor. Te rog să mă crezi, nu este deloc plăcut să admiţi că ai în cap tărâţe în loc de creier! conchise el şi se îndreptă în fotoliu, râzând încetişor. Dar râsul acesta care ar fi trebuit să fie acuzator şi să implore o iertare circumstanţială, nu-i reuşi pe de-a-ntregul.

Allan dete din cap enervat. Fierbea de furie şi revoltă. Poate în toată viaţa lui nu urâse încă pe nimenea atât de cumplit, cum ura în această clipă pe acest astmatic păros şi de rasă străină. Acum, după un an – după un an pierdut în mod deplorabil – după ce graţie eforturilor sale deznădăjduite, reuşise să dea din nou un curs favorabil evenimentelor, a trebuit să se găsească acest criminal speculant de bursă, ca să dea peste cap tot ce a făcut el. N-avea niciun motiv să-l cruţe, deci i-o reteză repede şi fără milă:

— Syndicatul nu va ezita niciun moment să te acopere, dacă ai suferit pierderi, fiind în slujba lui. Dar – şi Allan se depărtă de masa de care se sprijinise, şi se îndreptă pe picioare, uitându-se la S. Woolf cu nişte ochi care nu exprimau altceva decât ură şi poftă stăpânită de omor – bilanţul dumitale de acum un an a fost o mistificare, domnul meu! O mistificare! Ai făcut speculaţii pe cont propriu şi ai furat şapte milioane!

S. Woolf se prăvăli ca un buştean. Obrazul îi deveni pământiu şi trăsăturile îi încremeniră. Cu mâna grasă îşi pipăi inima şi se lăsă pe spate, luptându-se să respire. Gura îi rămase căscată şi imobilă, iar ochii injectaţi îi ieşiră din orbite.

Allan se schimbă la faţă: devenea când palid, când roşu, luptându-se să se stăpânească. Apoi adăugă cu aceeaşi linişte şi răceală:

— N-ai decât să constaţi singur! şi aruncă teancul de telegrame cu atâta dispreţ la picioarele lui S. Woolf, încât acestea se împrăştiară pe scânduri.

S. Woolf sta întins în fotoliu şi continua să se lupte ca să poată respira. I se păru că se cufundă pământul cu el, picioarele i se muiară şi respiraţia chinuită îi răsuna în urechi ca vuietul unei cascade. Era atât de zdrobit şi de ameţit de această cădere, încât nici nu luă în seamă insulta gestului dispreţuitor cu care Allan îi aruncase telegramele. Pleoapele grele coborâră ca nişte capace peste ochi. Nu vedea altceva, decât noapte, noapte neagră şi crezu că va muri, aşa că imploră moartea să vină... Apoi se trezi din nou şi înţelese că de aici înainte nu mai există niciun fel de minciună, care să-l poată salva.

— Allan! îngână el.

Allan tăcea.

S. Woolf se cufundă din nou în întunerec şi ieşi iarăşi la suprafaţă, pe urmă deschise ochii căzuţi în fundul capului, ca ai unui peşte stătut. Apoi se îndreptă în fotoliu şi gemu:

— Allan, situaţia noastră era disperată, îngână el şi pieptul i se zbuciuma din cauza lipsei de aer. Trebuia să fac rost de bani, bani cu orice preţ!

Allan se cutremură de revoltă. Dreptul la minciună îl are orice nenorocit. Dar Allan nu avea milă de omul acesta, nu simţea pentru el nimic altceva, decât ură şi dispreţ. Voia să termine repede cu el, şi pe urmă afară:

— La o bancă din Budapesta ai depus un milion şi jumătate, pe numele Wolfsohn; la Petrograd un milion, şi în treacăt, – la câteva bănci belgiene şi la Londra – două până la trei milioane. Ai făcut afaceri pe cont propriu şi la urmă ţi-ai frânt gâtul. Îţi dau răgaz până mâine-seară la orele şase. Exact la această oră, niciun minut mai curând sau mai târziu, te voi aresta.

S. Woolf se îndreptă ameţit, galben ca un cadavru, şi cu un gest instinctiv de apărare, vru să se repeadă la Allan. Dar nu fu în stare să-şi mişte mâinile. Tot trupul îi era ţeapăn şi tremura îngrozitor. Imediat după aceea simţi că pentru câteva secunde şi-a revenit din nou în fire. Sta şi respira cu greutate, cu obrazul gălbejit şi scăldat în sudoare, şi se uita în duşumele. În mod maşinal ochii săi prinseră din fugă numele câtorva bănci din Europa care semnaseră telegramele. Să-i spună oare lui Allan, care a fost motivul acestor speculaţiuni? Să-i explice intenţia de care a fost călăuzit? Să încerce să-i spună că n-a fost câtuşi de puţin vorba de bani? Dar Allan era prea unilateral, prea simplu, ca să poată înţelege, de ce doreşte un om puterea – el care o avea, fără să se fi străduit niciodată ca s-o aibă, fără să fi ştiut şi fără să fi vrut – el care o avea pur şi simplu. Acest constructor de maşini nu era preocupat decât de trei gânduri, nu meditase niciodată asupra lumii şi nici nu înţelegea nimica. Da, şi chiar dacă ar fi înţeles, ar fi trebuit totuşi să lupte împotriva unui zid de granit, împotriva zidului onorabilităţii burgheze şi meschine, care în cazuri excepţionale este justificat, dar în general e prostie;

ar fi trebuit să lupte împotriva unei astfel de concepţii şi ar fi fost zadarnic să se oştenească. Allan nu l-ar fi dispreţuit şi nu l-ar fi condamnat cu nimic mai puţin. Allan! Da, acest Allan care avea cinci mii de oameni pe conştiinţă, care luase miliardele poporului, fără să fie sigur că va putea să se ţină de vorbă. Va veni şi ceasul lui Allan, era sigur că trebuie să vină! Astăzi însă omul acesta îl judeca pe el şi-şi închipuia că are tot dreptul să-l judece şi să-l condamne. Creierul lui S. Woolf lucra cu febrilitate. Un refugiu! O scăpare! O posibilitate cât de mică! Îşi aduse aminte de bunăvoinţa lui Allan pe care o cunoştea toată lumea. Dar de ce se repezea în această clipă cu dinţii la el ca să-l sfâşie? Bunăvoinţa şi mila sunt însă două sentimente cu totul deosebite.

Omul acesta deznădăjduit se gândea atât de profund încât vreme de câteva minute îşi uită cu totul unde se găseşte. N-auzi pe Allan, când îşi chemă servitorul şi-i porunci să aducă un pahar de apă pentru domnul Woolf care nu se simte bine. Şi cu cât se gândea mai îndelung, cu atât devenea mai cadaveric şi mai livid.

Nu se trezi decât în momentul când simţi că cineva îl trage de mânecă şi-i spune: „Sir?" Deschise ochii şi văzu pe Lion, servitorul lui Allan, care-i întindea un pahar de apă.

Bău paharul până în fund şi după ce respiră o dată, se uită la Allan. Dacă ar reuşi să mişte inima acestui om? Şi începu cu glasul calm şi stăpânit, vibrând adânc:

— Ascultă Allan, nu se poate să vorbeşti serios! Noi lucrăm acum de şapte-opt ani împreună şi am câştigat milioane pe seama Syndicatului...

— Aceasta a fost datoria dumitale!

— Evident! Ascultă, Allan, admit că mi-am pierdut capul. Dar eu n-am făcut pentru bani, ceea ce am făcut. Vreau să-ţi explic, ca să înţelegi motivele mele... Dar nu se poate ca acesta să fie ultimul dumitale cuvânt, Allan. Afacerea asta poate fi aranjată! Şi eu sunt singurul om capabil să o aranjeze... Dacă mă abandonezi, odată cu mine va cădea şi Syndicatul...

Allan ştia că S. Woolf are dreptate. Întrucât îl privea pe el, cele şapte milioane puteau să se ducă dracului; scandalul însă ar fi însemnat o nouă catastrofă.

— Asta mă priveşte pe mine! ripostă el.

Woolf îşi scutură capul lăţos. Nu era în stare să înţeleagă de ce Allan vrea să-l abandoneze şi să-l distrugă. I se părea imposibil, şi pentru a doua oară căută să vadă ochii lui Allan, ca să cetească într-înşii adevărul. Dar ochii aceştia îi strigau într-o limbă mută, că de la el nu poate aştepta nici consideraţie, nici milă. Nimic! Absolut nimic! Şi în momentul acesta îşi dete seama că Allan este american, unul născut, câtă vreme el trecuse mult mai târziu prin această metamorfoză, prin urmare Allan era mai tare decât el.

Crâmpeiul de nădejde ce-i mai rămăsese, se destrămă. Cu el s-a terminat! Şi din nou îşi pierdu cumpătul.

— Allan! strigă el copleşit de deznădejde, nu se poate să-mi ceri aşa ceva! Nu se poate! Mă trimiţi de-a dreptul la moarte! Nu se poate să urmăreşti aşa ceva!

Acum nu se mai lupta cu Allan, ci se lupta împotriva destinului. Destinul acesta însă trimisese în front pe un luptător cu sânge rece, care nu înţelegea să dea înapoi.

— Nu se poate să urmăreşti aşa ceva! Mă trimiţi la moarte! şi-şi ridică pumnii în faţa lui Allan.

— Cred că ţi-am spus, tot ce era de spus, declară Allan şi se îndreptă spre uşă.

Obrazul lui S. Woolf era acoperit de o sudoare ca de bale şi barba i se încleise.

— Voi restitui banii, Allan! strigă el cu glas sălbatic şi începu să gesticuleze ca un desmetic.

— *Tommy rol!* ţipă Allan şi ieşi din cameră.

În clipa aceasta S. Woolf îşi acoperi faţa cu mâinile şi căzu în genunchi, cum ar cădea un animal la tăiere.

O uşă se auzi căzând în broască.

Allan plecase.

Spetele late ale lui S. Woolf începură să tresară. Se ridică, pe jumătate ameţit, şi pieptul i se cutremura de suspine mute. Îşi luă pălăria, o şterse uşor cu mâneca hainei şi se îndreptă încet spre uşă.

În faţa uşii se mai opri o dată. Allan era în camera de alături şi dacă ar fi strigat, l-ar fi auzit. Căscă gura, dar nu reuşi să articuleze niciun cuvânt. Era indiferent, căci chiar dacă ar fi strigat, nu-i putea folosi la nimica.

Plecă. Scrâşnea din dinţi, de mânie, de umilinţă şi de deznădejde. Ochii îi jucau în lacrimi de ură. O, cât ura acum pe Allan acesta! Îl ura atât de mult, încât simţea sânge pe limbă... Va veni el şi ceasul lui Allan!...

Când coborî cu ascensorul, S. Woolf era un om mort.

Se urcă în automobil:

— *Riverside-Drive!*

Şoferul, care abia aruncase o privire spre stăpânul său, se gândi: „S. Woolf s-a curăţat!"

Chircit şi pământiu la obraz, cu ochii căzuţi adânc în orbite, S. Woolf trecea cu automobilul şi nu auzea, nici nu vedea nimic. Începu să tremure din pricina sudorii reci în care era scăldat şi se înfăşură în pardesiu, ca un melc în găoace. Din când în când se gândea şi simţea în gură un gust amar de

scârbă: „M-a tăiat fără milă! M-a tăiat ca un haham!" La altceva nu se putea gândi.

Se făcuse noapte şi şoferul întrebă, dacă trebuie să se întoarcă acasă.

S. Woolf făcu o sforţare, ca să se poată gândi. Pe urmă răspunse cu glasul stins:

— Strada o sută zece!

Era adresa lui Renée, amanta lui de acuma. N-avea pe nimenea cu care ar fi putut sta de vorbă, niciun prieten, nicio cunoştinţă, prin urmare se duse la ea.

S. Woolf se gândi cu spaimă că poate s-a dat de gol în faţa şoferului şi se reculese. Când ajunse în faţa locuinţei lui Renée, coborî din maşină şi-i spuse cu indiferenţă, cu glasul puţin răstit, ca întotdeauna:

— Vei aştepta!

„— Cu toate acestea eşti un curăţat!" gândi şoferul.

René nu-i arătă cu nimic că întoarcerea lui îi face plăcere. Se prefăcea supărată şi era grozav de plictisită şi de nenorocită. Era atât de preocupată de importanta, alintata şi egoista ei persoană, încât nici nu băgă de seamă starea lui sufletească.

Văzând atâta egoism caracteristic femeiesc, S. Woolf începu să râdă cu hohote. Şi acest râs, subliniat de deznădejde, îi aduse aminte de tonul obişnuit cu care trata pe Renée. Vorbea franţuzeşte. Limba aceasta părea că-l face să devină alt om. Timp de câteva secunde – secunde extrem de scurte – îşi uită cu totul că el este un om mort. Începu să glumească cu Renée, fetiţa lui mică şi alintată, păpuşa răutăcioasă, jucăria lui şi cu buzele umede şi reci îi sărută gura frumoasă şi plină. Renée era o frumuseţe extraordinară, o franţuzoaică din Nord, o blondă roşcată, originară din Lille, pe care o importase acum un an de la Paris. Îi debită o minciună: că i-a adus o minunăţie de şal şi nişte crose admirabile, şi peste obrazul fetei trecu o rază de lumină. Renée dete ordin să pună masa şi-şi descărcă toate grijile şi toanele.

O, femeia aceasta ura atât de mult New York-ul, acest popor de americani care se pricepeau să trateze o femeie cu extremă curtoazie şi cu extremă indiferenţă. I se urâse „să stea la etaj" şi să aştepte. „Oh, mon Dieu, oui, mai bine ar fi rămas o mică modistă la Paris!"

— Probabil, Renée, vei putea să te întorci foarte curând, răspunse S. Woolf cu un zâmbet care se repercută numaidecât în creierul de pasăre al lui Renée.

La masă nu putu mânca nimic, dar bău o mare cantitate de vin de Burgundia.

— Să comandăm muzică şi dansatori, Renée! zise el.

Renée telefonă la un restaurant unguresc din cartierul evreesc şi peste jumătate de ceas sosiră dansatorii şi ţiganii.

Vătaful lăutarilor cunoştea gusturile lui S. Woolf şi adusese o fetiţă drăguţă, care sosise la New York din fundul pustei ungureşti. Pe fată o chema Iulişka, şi cânta un cântec popular, cu glasul atât de stins, încât de abia o puteai auzi.

S. Woolf făgădui tarafului o sută de dolari, cu condiţia să nu facă pauză niciun minut. Muzica, dansurile şi cântecele se perindau fără întrerupere. S. Woolf sta întins ca un cadavru într-un fotoliu, numai ochii îi străluceau. Sorbea pahar după pahar de vin roşu, dar cu toate acestea, nu se îmbătase. Renée, îngrămădită în fotoliu, cu ochii pe jumătate închişi, înfăşurată într-un şal roşu, făcea impresia că este o panteră. Părea mereu plictisită şi tocmai această indolenţă a ei întărâtase pe S. Woolf. Dacă în astfel de momente te apropiai de ea, devenea irascibilă ca o idioată şi pe urmă întrecea orice măsură.

Lui S. Woolf îi plăcea unguroaica cea tânără pe care o adusese ţiganul, şi în câteva rânduri ridică privirea spre ea, dar fata îşi ferea speriată ochii din calea lui. Pe urmă chemă vătaful la o parte şi-i spuse ceva în şoaptă. După câteva minute Iulişka dispăru.

Exact la orele unsprezece plecă de la Renée. Aceasta îşi lipi în treacăt buzele pe urechea lui şi-l întrebă de ce nu rămâne. Întrebuinţă din nou vechiul pretext de scuză, când îi spunea că are de lucru, şi René ridică din sprâncene şi ţuguie buzele.

Iulişka aştepta acasă la S. Woolf şi când întinse mâna după ea, începu să tremure. Părul fetei era castaniu şi mătăsos. Îi turnă un pahar de vin, şi fata îşi muie buzele, supusă, într-însul, spunând: „În sănătatea dumneavoastră, domnule!" Apoi la cererea lui S. Woolf îi cântă din nou cântecul ei melancolic, tot atât de încet ca şi adineaori.

Két lanya volt a falunak, két virâga – cânta ea –
Mind a kettö ugy vágyott a boldogságra...

Erau în sat două fete, două flori, şi amândouă ar fi vrut să fie fericite; pe una au condus-o la altar, pe cealaltă la groapă.

În viaţa sa S. Woolf auzise cântecul acesta de sute de ori. Era atâta deznădejde într-însul! Şi cum sta pe scaun, cu paharul în mână, în lungul obrazului începură să-i curgă lacrimile. Plângea de mila lui însuşi şi lacrimile i se deşirau încet în lungul obrajilor buhăiţi şi galbeni ca ceara...

După ce mai trecu o vreme, îşi şterse nasul şi declară cu glasul blând şi stins:

— Melodia aceasta ai cântat-o bine! Ce mai ştii tu, Iulişka?

Fata se uită la el cu ochii trişti şi negri, nişte ochi care-ţi aduceau aminte de ochii de lamă. Clătină din cap şi răspunse sfioasă:

— Nu mai ştiu nimic, domnule!

S. Woolf începu să râdă enervat:

— Atâta nu e tocmai mult, declară el. Ascultă, Iulişka, îţi voi da o mie de dolari, dar trebuie să faci ce-ţi voi spune eu.

— Da, domnule! răspunse Iulişka, supusă şi înspăimântată.

— Atunci dezbracă-te! Treci în odaia de alături!

Iulişka plecă fruntea:

— Da, domnule!

Până când se dezbrăcă, S. Woolf rămase nemişcat în fotoliu şi se uita cu ochii pierduţi în largul camerei: „Dacă Maud ar fi trăit, aş mai avea o nădejde!" gândi el. Şi cum sta aşa nemişcat, nenorocirea plutea neagră pe deasupra lui. Când după o bucată de vreme ridică ochii, văzu pe Iulişka dezbrăcată în faţa lui, oprită în cadrul uşii, pe jumătate înfăşurată în draperie. O uitase cu totul...

— Vino mai aproape, Iulişka.

Fata făcu un pas. Cu mâna dreaptă ţinea draperia, ca şi când n-ar fi vrut să se despartă de ultimul acoperemânt.

S. Woolf se uită la ea cu ochi de cunoscător şi trupul ei gol de fată îi trezi alte gânduri. Deşi nu avea încă şaptesprezece ani, Iulişka părea femeie împlinită. Era mai lată în şolduri decât s-ar fi părut când era îmbrăcată şi pulpele ei erau ca două coloane rotunde de marmoră, sânii mici şi tari. Pielea fetei era oacheşă. Părea că trupul îi este turnat din lut şi ars în dogoarea soarelui.

— Ştii să dansezi? întrebă S. Woolf.

Iulişka dete din cap, fără să ridice ochii.

— Nu, domnule!

— N-ai dansat niciodată la culesul viilor?

— Ba da, domnule!

— Ai dansat ciardaş?

— Da, domnule!

— Atunci dansează-mi un ciardaş.

Iulişka se uită deznădăjduită împrejurul ei. Apoi începu să danseze, mai mult de frică şi gândindu-se la recompensa ce o aştepta. Cu mâinile şi picioarele făcea mişcări stângace. Dezbrăcată, nu mai ştia ce să facă cu trupul. Ţupăia din picioare, de parcă ar fi călcat pe cioburi de sticlă. Ochii îi erau plini de lacrimi şi obrajii îi ardeau de ruşine. O, şi picioarele, picioarele acestea care nu erau tocmai curate, unde ar putea să şi le ascundă!

Era adorabilă. De ani de zile S. Woolf nu mai văzuse această sfiiciune emoţionantă. Nu se mai putea sătura de vederea ei:

— Dansează, Iulişka!

Şi fata ridica stângace, picioarele şi braţele; cum sta cu capul prăvălit pe spate, lacrimile îi picurau pe sâni. Într-un târziu se opri şi începu să tremure.

— De ce ţi-e frică, Iulişka?

— Nu mi-e frică, domnule!

— Atunci vino mai aproape.

Iulişka se apropie:

„— Acum..." îşi zise ea, şi se gândi la bani.

Dar S. Woolf nu-i făcu nimic ci o ridică pe genunchi.

— Nu-ţi fie frică, şi uită-te la mine.

Fata ridică privirea care ardea vâlvătaie. S. Woolf o sărută pe obraz şi o strânse la piept cu duioşie părintească, iar ochii i se umplură de lacrimi:

— Ce vrei tu să faci aci la New York?

— Nu ştiu, domnule!

— Cine te-a adus în America?

— Fratele meu; dar el a plecat în West.

— Şi ce faci acum?

— Cânt cu Gyula.

— Lasă-l încolo pe Gyula şi nu mai cânta cu el. Gyula este un tâlhar şi tu nici nu ştii să cânţi.

— Da, domnule!

— Dacă-ţi voi da bani, îmi făgăduieşti să faci ceea ce-ţi voi spune eu?

— Sigur că voi face, domnule!

— Bine! Atunci învaţă englezeşte. Cumpără-ţi rochii drăguţe şi simple şi caută-ţi o slujbă de vânzătoare. Bagă de seamă ce-ţi spun: Pentru că ai dansat atât de frumos, îţi voi da două mii de dolari. Din banii aceştia vei putea trăi vreme de trei ani. Înscrie-te la un curs seral, învaţă contabilitate, stenografie şi dactilografie. Celelalte vin de la sine. Vrei să mă asculţi?

— Da, domnule! răspunse Iulişka înspăimântată, căci S. Woolf i se părea fioros. Auzise că la New York au fost asasinate o mulţime de fete tinere.

— Îmbracă-te!

S. Woolf întinse fetei un pumn de bancnote. Dar ea nu îndrăzni să le ia. „Imediat ce voi pune mâna pe bani, mă va omorî", îşi zise ea.

— Ia-i, fetiţo! repetă S. Woolf şi zâmbi. Eu nu am nevoie de bani, căci mâine-seară exact la orele şase, voi fi mort.

Iulişka se cutremură.

S. Woolf începu să râdă sinistru:

— Mai ia şi aceşti doi dolari. Opreşte primul automobil pe care-l vei întâlni şi întoarce-te acasă. Lui Gyula să-i dai o sută de dolari şi spune-i că nu ţi-am dat mai mult. Să nu spui nimănui că ai bani. În lume principalul este să ai bani, dar ceilalţi să nu ştie nimic. Ia-i! şi-i îndesă cu sila banii în palmă.

Iulişka plecă fără să-i mulţumească.

S. Woolf rămase singur şi trăsăturile obrazului îi încremeniră imediat. „O fată proastă, îşi zise el. Se va duce cu toate acestea la fund". Banii îl obsedau. Fumă o ţigară, bău un coniac şi începu să se plimbe prin camere. Aprinse toate lămpile, căci nu putea suporta întunerecul. Se opri în faţa unei casete japoneze de lac şi o deschise. Era plină de bucle blonde, aurii şi roşii. Fiecare buclă avea o etichetă, întocmai ca o sticluţă de medicamente. Pe etichete era o dată, şi S. Woolf se uită la această spumă de bucle femeieşti. Începu să râdă batjocoritor, căci el dispreţuia şi detesta femeile, ca toţi bărbaţii care vreme îndelungată au avut de a face numai cu femei venale.

Râsul însă îl făcu să devină bănuitor. Îi aduse aminte de alt râs pe care-l auzise undeva demult. Îşi aminti numaidecât că unchiul său râdea în felul acesta, exact în felul acesta, şi pe acest unchi al său el îl urâse din fundul sufletului. Foarte ciudat!...

Şi din nou începu să se plimbe. Dar pereţii şi mobilele se tulburau tot mai mult în faţa ochilor săi. Camerele deveniseră mai largi şi mai pustii. Nu mai putu suporta singurătatea şi plecă la Club.

Erau orele trei din noapte. Strada părea pustie. Dar la a treia casă se oprise un automobil în pană. Şoferul lucra ceva sub motor. Dar imediat ce trecu S. Woolf, automobilul se luă după el. S. Woolf zâmbi cu amărăciune. Spionii lui Allan? Ajuns la Club, dete şoferului doi dolari bacşiş şi-l trimise acasă.

„— Lord, cât e de curăţat!" îşi zise şoferul.

La Club mai erau trei mese de poker în plină activitate şi S. Woolf se aşeză la masa unor cunoscuţi. I se părea extraordinar ce cărţi îi veneau astă-seară; cărţi cum nu mai văzuse în viaţa lui. „Cele două mii de dolari ai lui Iulişka s-au întors înapoi", gândi el şi băgă banii în buzunarele pantalonilor. La orele şase jocul se întrerupse şi S. Woolf se întoarse pe jos acasă. Pe urma lui veneau discutând doi oameni cu lopeţi pe umeri. În faţa locuinţei sale întâlni un lucrător cu chef care mergea sprijinindu-se de zidurile caselor şi cânta cu glasul răguşit şi fals.

— *Have a drink?* întrebă S. Woolf.

Dar beţivul nu-i răspunse. Mesteca între dinţi cuvinte neînţelese, şi-şi continuă drumul, împletecindu-se.

„— Travestirile lui Allan", îşi zise el.

Ajuns acasă, bău un whisky atât de tare încât începu să sughiţe. Nu era beat, dar era într-o stare de subconştienţă. Făcu o baie şi adormi în apă, ca să nu se mai trezească decât după ce veni servitorul şi începu să bată înspăimântat în uşă. Se îmbrăcă din cap până în picioare în haine noi şi plecă de acasă. Se făcuse ziuă de-a-binelea. Peste drum era un automobil şi S. Woolf se apropie să vadă dacă este liber.

— Am client, răspunse şoferul şi S. Woolf zâmbi dispreţuitor. Allan era pe urmele lui; Allan îl înconjurase din toate părţile. De sub o poartă ieşi un domn, cu o servietă mică neagră la subţioară, şi începu să-l urmărească, de pe celălalt trotuar. Văzându-l, S. Woolf sări într-un vagon de tramvai şi cu asta îşi închipui că a scăpat de agenţii lui Allan.

Într-un salon bău o cafea şi cutreieră străzile toată înainte de amiaza. Oraşul New York îşi începuse goana de douăsprezece ore. Automobile, limuzine, camioane, totul gonea. Pe deasupra zburau trenurile aeriene; oamenii ieşeau din case, coborau din trăsuri, vagoane de tramvai, apăreau din gropile săpate în pământ, din ascensoarele gangului de două sute cinzeci de kilometri al Subway-ului. Toţi înaintau mai repede decât S. Woolf. „Rămân în urmă", îşi zise el şi grăbi pasul, dar cu toate acestea toţi i-o luau înainte. Treceau ca purtaţi de un vis hipnotic. Manhattan, imensa inimă a oraşului, pulsa prin mii de artere. Oamenii erau fărâme de atomi, fierbinţi din pricina frecării neîntrerupte, şi n-aveau altă putere de autodeterminare a mişcărilor, decât cea a moleculelor oricărui organism. Iar oraşul fierbea în goana lui vertiginoasă. Din cinci în cinci minute trecea câte un uriaş omnibus electric, măturând Broadway-ul, ca un elefant căruia i s-a pus şumuiogul aprins sub coadă. Acestea erau omnibusele care circulau dimineaţa şi în interiorul cărora oricine putea lua o ceaşcă de cafea şi un sandwich, înainte de a ajunge la birou. Dar printre oamenii mărunţi care alergau după treburi, treceau fantome insolente care strigau: „Dublează-ţi venitul! – De ce să fii gras? – Noi te putem îmbogăţi; trimite o carte poştală! Easy Walker! – Make your own terms! – Stop having fits! – Drunkards saved secretly! – Vigoare îndoită." Acestea erau afişele, marii îmblânzitori care stăpâneau mulţimea oamenilor cuprinşi de înfrigurare. S. Woolf începu să râdă, un râs de om sătul şi împăcat. El era cel care ridicase reclama la nivel de artă!

De pe Battery văzu două aeroplane de reclamă, de culoare portocalie, evoluând unul după altul pe deasupra canalului, pentru a prinde clienţii care erau în drum spre New York. Sub aripile avioanelor se vedea inscripţia: „Wannamaker – Ziua Soldurilor!?"

Din furnicarul acesta de mii de oameni care mişunau în apropierea lui, cine oare mai ştia că acum doisprezece ani el fusese cel care a înfiinţat reclama volantă?

Rămase în New York şi fu prins de vârtejul acestui colos cu mişcări centripete. Nu se mişcă din oraş toată ziua. La amiază mâncă şi bău o cafea, apoi plecă din nou la drum. Intra în câte un bar şi bea câte un coniac. Imediat ce se oprea, îl apuca un fel de ameţeală şi trebuia să plece din nou înainte. La orele patru ajunse în Central Park, pe jumătate ameţit şi fără să-şi mai poată da seama de ceva. Trecu pe lângă hangarele Chicago-Boston-New York Airship Co. şi se lăsă ademenit de aleile parcului. Începuse să plouă şi nu întâlni pe nimenea. În timpul mersului adormi, dar tresări şi se trezi: se speriase de propriul său mers. Mergea cu trupul frânt înainte, cu paşii târşiţi şi cu genunchii îndoiţi, exact cum mergea bătrânul Wolfsohn care fusese sortit să-şi sfârşească viaţa în amărăciune. Şi un glas lăuntric îi şoptise... foarte lămurit: Iată fiul şhamesului!

Spaima îl făcu să-şi vină în fire. Unde se găsea acum? În Central Park? Dar de ce era aici? De ce nu plecase, de ce nu se dusese dracului – de ce nu plecase undeva? Ce l-a determinat să-şi piardă toată ziua aci în New York? Cine îi poruncise să nu se mişte? Se uită la ceas. Mai erau câteva minute până la orele cinci. Prin urmare îi mai rămăsese o oră, căci Allan se va ţine de cuvânt.

Creierul său începu să lucreze cu febrilitate. Avea cinci mii de dolari în buzunar. Cu banii aceştia putea ajunge departe. Voia să fugă. Să nu-l poată prinde Allan. Se uită împrejur. Pe aproape nu se vedea nimenea. În consecinţă a reuşit să scape de agenţii lui Allan. Acest triumf îl înviora şi începu să procedeze fulgerător la pregătirile ce trebuiau făcute. Intră într-un *barber-shop* şi în timp ce frizerul îl săpunea, îşi făcu planul de fugă. Era tocmai pe Columbus Square. Cu Subway-ul putea merge până la strada 200, de aci câteva sute de metri pe jos, apoi va lua un tren.

La şase fără zece ieşi din frizerie. Îşi cumpără câteva ţigări şi la şase fără şapte coborî spre Subway.

Spre marea lui mirare, între călătorii care aşteptau pe peronul din Columbus Square Station, descoperi o cunoştinţă cu care făcuse ultimul drum peste Ocean. Străinul se uită la el, dar – ce noroc – nu-l recunoscu. Şi cu toate acestea zilnic jucaseră împreună poker în salonul de fumat al vaporului.

Pe linia interioară intră ca fulgerul un tren expres şi umplu gara de şuier şi vânt. S. Woolf îşi pierduse răbdarea şi se uită la ceas. Încă cinci minute!

Se întoarse, dar pe călătorul de adineaori nu-l mai văzu. Apoi îl descoperi în dosul său, cufundat în lectura ziarului *Herald*. În acelaşi timp un fior de gheaţă îi fugi în lungul trupului şi un gând îngrozitor îi tresări în minte. Dar dacă acest călător a fost unul dintre agenţii lui Allan care l-au urmărit de la Cherbourg până la New York? Mai lipseau trei minute până la orele şase. S.

Woolf făcu imediat câţiva paşi mai încolo şi se uită furiş la omul său. Acesta continua să cetească liniştit, dar în paginile ziarului era sfâşiat un ochi şi prin această gaură privirile reci ale agentului îi urmăreau toate mişcările.

S. Woolf se uită îngrozit la ochiul acesta rece. În aceeaşi clipă trenul intră în gară, şi petrecut de consternarea generală a celor care aşteptau pe peron, S. Woolf sări jos, pe terasamentul liniei, drept în faţa locomotivei. O mână cu degetele răşchirate se întinse după el.

VIII.

Două minute înainte de orele şase, S. Woolf fu zdrobit sub roţile Subway-ului şi la o jumătate de oră după aceea întreg New York-ul vuia de larmă.

„Extry! Extry! Here you are! Hya! Hya! All about suicide of banker Woolf! All about Woolf!"

Colportorii ziarelor alergau ca nişte cai sălbatici şi străzile pe unde trecuse astăzi S. Woolf, vuiau acum din nou de numele lui.

„Woolf! Woolf! Woolf!"

„Woolf tăiat în trei bucăţi!"

„Tunelul înghite pe Woolf"

„Woolf! Woolf! Woolf!" Toată lumea îl văzuse de sute de ori gonind în lungul Broadway-ului, cu automobilul său de 50HP, a cărui sirenă de argint mugea ca sirena unui transoceanic. Toţi cunoşteau capul lui lăţos de bizon. S. Woolf era o parte integrantă din New York şi acum murise. S. Woolf, care cu puţin în urmă administrase cea mai mare avere pe care un om o poate avea la dispoziţia sa. Ziarele care aveau interese cu Syndicatul, scriau: „Accident sau Sinucidere?" Cele care-i erau ostile: „Întâi Rasmussen! Acum Woolf!"

„Woolf! Woolf! Woolf!" Vânzătorii de ziare cutremurau văzduhul cu numele acesta şi înecau străzile pline de ceaţă cu aburul cald al respiraţiei lor. Strigătele răsunau ca urlete răguşite de lupi care-şi sfâşie prada.

La cinci minute după accident Allan află despre moartea năprasnică a lui S. Woolf. Fu chemat la telefon de un agent secret.

Cu obrazul descompus şi incapabil de a mai face ceva, Allan începu să se plimbe de colo până colo prin biroul său. Străzile erau îngropate în ceaţă şi numai vârfurile zgârie-norilor, luminate palid de soarele căzut în asfinţit, se mai vedeau din marea aceasta lăptoasă. New York-ul urla şi fremăta în adânc: scandalul se dezlănţuise. După o bucată de timp reuşi să vorbească cu şeful biroului presei şi cu funcţionarul care ţinea interimatul finanţelor. Toată noaptea îl urmări chipul lui S. Woolf, aşa cum îl văzuse ultima dată: trântit în fotoliu, cu obrazul descompus şi luptându-se să respire.

„— Acesta este tunelul!" îşi zise el. Presimţea că este încunjurat din toate părţile de dezastre şi nenorociri. Şi trupul i se înfioră ca de friguri. Prevedea

că va urma o epocă îngrozitoare. „Acum vor trebui să treacă ani!...” îşi zise el, plimbându-se în sus şi în jos, fără odihnă.

În noaptea aceasta moartea lui S. Woolf ţinu mii de oameni cu ochii treji. Când se sinucisese Rasmussen, lumea se enervase, dar moartea lui S. Woolf îi îngrozi pe toţi. Syndicatul începea să se clatine. Marile bănci din toată lumea erau cointeresate cu miliarde la lucrările tunelului, tot aşa marea industrie şi poporul, până jos la cel din urmă vânzător de ziare. Enervarea se propagă de la San Francisco la Petrograd, de la Sidney până la Capetown. Presa tuturor continentelor dădea semnale de alarmă. Acţiunile Syndicatului nu cădeau, ci se prăbuşeau. Moartea lui S. Woolf însemna începutul „marelui cutremur financiar”.

Adunarea Extraordinară a Syndicatului care convocă în pripă pe marii săi acţionari, dură douăsprezece ore şi semănă cu o luptă îndârjită în timpul căreia oameni – cu puţin înainte foarte cumpăniţi – se sfâşiau unul pe altul ca lupii. Îi ziua de 2 ianuarie Syndicatul avea de plătit sute de milioane – în contul dobânzilor şi amortizărilor – sume uriaşe pentru care nu se găsea acoperire suficientă.

Adunarea dete un comunicat în care spunea că situaţia financiară a Syndicatului este puţin favorabilă, dar mai sunt nădejdi de asanare. Acest comunicat însă trăda într-o formă discretă întregul şi fatalul adevăr.

Ziua următoare bonurile de participaţie în valoare de zece dolari, puteau fi cumpărate cu un singur dolar. O armată întreagă de oameni care acum câţiva ani se lăsase târâtă de furia speculaţiilor, ajunse în sapă de lemn. Chiar din prima zi se înregistrară douăsprezece sinucideri. Băncile fură luate cu asalt. Până şi cele care erau mai puţin interesate la lucrările tunelului, erau asediate din zori şi până în seară de clienţii care-şi retrăgeau depozitele. Un grup întreg de întreprinderi fură determinate să închidă ghişeele, din pricină că terminaseră banii lichizi. Criza din 1907 fusese o glumă, faţă de ceea ce se întâmpla acum. Câteva bănci mai mici se prăbuşiră de la primul asalt. Dar în faţa acestui atac furios al mulţimii, chiar băncile mai mari se clătinară până în temelii. Zadarnic încercau să liniştească lumea, publicând comunicate. În termen de câteva zile băncile New York-City Bank, Morgan Co., Lloyd’s şi American Bank plătiră sume fabuloase. Funcţionarii de la oficiile telegrafice cădeau de pe picioare de oboseală. În timpul nopţii palatele băncilor erau luminate ca ziua; directorii, casierii şi procuriştii nu se mai dezbrăcau cu zilele. Banii se scumpeau din ce în ce mai mult. Panica de la 1907 ridicase etalonul dobânzilor pentru sumele la vedere de la 80 la 130 de procente, acum însă ajunsese de la 100 până la 180. Adevărul era că ar fi fost imposibil să mai găseşti un împrumut de 1000 de dolari. New York-City Bank era susţinută de Gould, Lloyd’s Bank se apăra singură, cu cuţitul

între dinţi, American Bank primi ajutoare de la Bank of London. Afară de această bancă, de la celelalte bănci europene nu se putu obţine un singur cent, căci toate aceste instituţii făceau pregătiri înfrigurate pentru preîntâmpinarea crizei. La bursele din New York, Paris, Londra, Berlin, Viena se declară o panică nemaipomenită. Nu trecea o singură zi fără falimente, nicio zi fără victime. Sinuciderea lui S. Woolf deveni un fel de epidemie şi cei ruinaţi se aruncau zilnic sub roţile Subway-ului. Organismul financiar al globului sângera dintr-o rană deschisă şi ameninţa să sucombe, din pricina hemoragiei. Comerţul, industria, comunicaţiile, marea maşină a epocii moderne care se încălzeşte cu miliarde şi varsă miliarde, se târa încet, cu greutate, şi părea că dintr-un moment într-altul se va opri.

Societatea Tunnel-Real Estate Co., care se ocupa cu vânzarea şi cumpărarea de terenuri în staţiunile lui Allan, se prăbuşi peste noapte şi îngropă nenumărate victime sub dărâmături.

Tot timpul cât dură această criză, coloanele ziarelor deveniră un fel de reportaje de pe câmpul de război.

„Tunelul face din ce în ce mai multe victime!"

„Mr. Harry Stillwell, bancher din Chicago, s-a împuşcat. – Brokerul Williamson, din 26th Street, fiind ruinat, se sinucide împreună cu toată familia. – Fabricantul Kelpstedt, din Hoboken, se aruncă sub roţile Subway-ului". Ştirea că bătrânul Iacob Wolfsohn din Szenteş s-a spânzurat, trecu neobservată.

Începuse panica şi aceasta trecu în Franţa, Austria şi Rusia. La început se semnală în Germania, care ca şi Statele Unite, se frământă vreme de o săptămână, cutremurată de nelinişte şi spaimă.

Industria, care abia se reculesese după catastrofa din octombrie, îşi dete ultima suflare. Acţiunile ei – ajunse la o nebănuită înflorire, datorită tunelului – valorile turnătoriilor de fier, oţel, ale fabricilor de ciment, aramă, sârmă, maşini, ale minelor de cărbuni – fură târâte în adânc de acţiunile tunelului care se prăbuşeau. Regii cărbunelui şi ai turnătoriilor câştigaseră averi imense cu tunelul, dar acum nu voiau să rişte nimic. Reduseră salariile, introduseră zile de repaos şi aruncară mii de lucrători pe stradă. Cei care fură menţinuţi în lucru, se declarară solidari cu camarazii concediaţi. Se revoltară şi erau hotărâţi ca de astă dată să lupte până la ultima suflare şi să nu se mai lase momiţi de făgăduieli care erau călcate de fiecare dată, când le convenea patronilor. Când vremurile erau bune, erau şi ei destul de buni, ca să le sporească milioanele; se schimba situaţia, patronii îi dădeau afară. Lasă minele să fie inundate şi cuptoarele să crape!

Greva începu ca oricare alta! Se declară în regiunea Lille, la Clermond-Ferrand şi St. Etienne, se comunică în regiunea Mosellei, în Saar şi în bazinul

Ruhr, iar de aci în Silezia. Minerii englezi şi lucrătorii de la cuptoarele din Yorkshire, Northumberland, Durham şi South Wales declarară grevă de simpatie. Canada şi Uniunea Americană se asociară şi ele la mişcare. Scânteia se comunică peste Alpi, în Italia şi peste Pirinei, în Spania. Mii de fabrici din toată lumea, care în timp de noapte erau roşii ca sângele sau galbene ca nişte cadavre, trebuiră să înceteze lucrul. Oraşe întregi erau moarte. Cuptoarele fură stinse şi căluţii din gangurile subterane ale minelor fură scoşi la lumina zilei. Flotile întregi de vapoare şi corăbii zăceau catarg lângă catarg, în cimitirele porturilor. În fiecare zi se pierdeau sume fantastice. Şi deoarece panica luase şi celorlalte industrii posibilitatea de a se mai menţine, armata de milioane a muncitorilor fără lucru creştea din zi în zi. Situaţia devenea critică. Căile ferate, uzinele electrice şi cele de gaz nu mai aveau cărbuni. În Europa şi America nu mai circula nici a zecea parte din trenurile obişnuite, şi circulaţia vapoarelor pe Atlantic fu suspendată aproape în întregime.

Mişcarea muncitorească degeneră în tulburări. În Westfalia răpăiau mitralierele şi lucrătorii din docurile Londrei deteră o luptă sângeroasă cu poliţia. Aceasta se întâmplă în ziua de 6 decembrie. Străzile dimprejurul cartierului West-India-Docks erau pline de morţi, atât muncitori cât şi poliţişti. În ziua de 10 decembrie Uniunea Muncitorilor Englezi declară greva generală. Cea franceză, germană, rusă şi italiană se asociară imediat la mişcare şi la urmă de tot şi cea americană.

Acesta era războiul modern. Nu mai existau lupte de avantposturi, ci război în toată regula. Lucrătorii şi capitalul erau acum faţă în faţă, în rânduri strânse de bătaie.

Peste câteva zile se arătară şi grozăviile acestei lupte. Cifrele statistice ale crimelor, ale mortalităţii copiilor şi a sugacilor crescură îngrozitor. Hrana pentru milioane de oameni putrezea şi se strica în vagoane de tren şi vapoare nedescărcate. Guvernele recurseră la armată. Dar trupele, formate din proletari, declarară rezistenţă pasivă şi lucrau fără spor, deoarece ştiau că acum nu e timpul de represalii. În preajma Crăciunului marile oraşe Chicago, New York, Londra, Paris, Berlin, Hamburg, Viena, Petrograd se găseau în complet întunerec şi în primejdie de înfometare. În case oamenii tremurau de frig, şi cei care erau slabi şi şubrezi, se prăpădiră. Zilnic se întâmplau incendii, jafuri, sabotaje şi furturi. Fantoma revoluţiei se arăta în zare.

Liga Internaţională a Lucrătorilor însă nu voia să cedeze şi cerea legi pentru protejarea membrilor ei, împotriva capitalului.

În mijlocul acestor zguduiri şi spaime, Syndicatul tunelului mai sta încă în picioare. Era o ruină, toată spartă şi pârâind din toate încheieturile, dar mai sta cu toate acestea în picioare.

Minunea aceasta se datora lui Lloyd, care convocase o întrunire a marilor creditori şi venise el însuşi la adunare, ceea ce nu făcuse de douăzeci de ani, din pricina bolii de care suferea. Syndicatul nu trebuia să cadă. Timpurile erau îngrozitoare şi căderea Syndicatului ar fi abătut nenorociri şi mai mari asupra omenirii. Procedând înţelepţeşte, tunelul putea fi salvat. Comiţând o greşeală de tactică, soarta lui ar fi fost pecetluită pentru totdeauna şi progresul industriei ar fi dat înapoi cu douăzeci de ani. Greva generală nu mai poate dura nici trei săptămâni, deoarece lucrătorii sunt ameninţaţi să moară de foame; banii se vor întoarce şi criza va dura cel mult până la primăvară. Trebuiesc făcute jertfe şi marii creditori sunt obligaţi să dea concursul şi să acorde avansuri. Acţionarilor şi deţinătorilor de bonuri trebuie să li se plătească dividendele în ziua de 2 ianuarie, până la ultimul cent, căci altfel ar izbucni a doua panică.

Lloyd aduse el însuşi cel dintâi marea jertfă şi astfel reuşiră să menţină Syndicatul.

Consfătuirea se desfăşură în dosul uşilor închise. A doua zi ziarele publicară ştirea că a început asanarea situaţiei financiare a Syndicatului şi că în ziua de 2 ianuarie Consiliul îşi va îndeplini obligaţiile faţă de acţionari şi deţinătorii de bonuri, cum a făcut întotdeauna.

Mult aşteptata zi de 2 ianuarie se apropia.

IX.

De obicei la 1 ianuarie toate teatrele, sălile de concerte şi restaurantele din New York erau suprapopulate.

Dar de astă dată 1 ianuarie fu o zi moartă. Numai în câteva hoteluri mai mari era animaţie, ca de obicei. Tramvaiele nu circulau. Trenurile aeriene şi Subway-ul treceau la intervale foarte rare, conduse de ingineri. În porturi zăceau pustii giganţii oceanelor, învăluiţi în ceaţă şi sloiuri, cu focurile stinse. Străzile erau întunecate şi nu ardea decât tot al treilea felinar, iar tablourile de reclamă a căror lumini zvâcneau întocmai ca luminile farurilor, erau stinse.

Imediat după miezul nopţii o coadă deasă de oameni începu să se înşire în faţa palatului Syndicatului; oamenii erau dinainte hotărâţi să-şi petreacă toată noaptea în stradă. Toţi aceştia veniseră cu intenţia să-şi salveze cel puţin dobânzile pentru cei cinci, zece, douăzeci sau o sută de dolari ai lor. Se lăţise vestea că în ziua de 3 ianuarie Syndicatul va trage obloanele, şi nimenea nu era dispus să-şi piardă banii. Lumea se îngrămădea mereu.

Noaptea era neobişnuit de friguroasă: douăsprezece grade Celsius sub zero. O zăpadă uşoară, ca un năsip alb, se cernea din cerul depărtat şi negru ca păcura, strâns împrejurul etajelor de sus ale zgârie-norilor. Oamenii încârligaţi de frig şi clănţănind din dinţi, se strângeau unul lângă altul, ca să se încălzească şi se alarmau unul pe altul, povestindu-şi temerile, comunicându-şi bănuielile şi discutând despre Syndicat, despre acţiuni şi despre bonuri. Erau atât de strânşi unul lângă altul, încât puteau dormi foarte bine de-a-mpicioarele, dar cu toate acestea nimenea nu închise un ochi. Frica îi ţinea treji, căci la urma urmei porţile Syndicatului ar fi putut să nu se deschidă, şi în cazul acesta hârtiile lor nu mai valorau nimic. Cu obrazul ţeapăn de frig şi cadaveric, cu ochii plini de spaimă, aşteptau să vadă ce va decide soarta.

Banii! Banii! Banii!

Munca unei vieţi întregi, sudoarea, oboseala, deznădejdile, nopţile de insomnie, părul încărunţit de griji, sufletul chinuit, toate erau în hârtiile acestea. Mai mult chiar: bătrâneţea lor, cei câţiva ani de odihnă înainte de moarte. Dacă pierdeau, totul era pierdut, douăzeci de ani din viaţa lor, risipiţi de pomană, şi după aceea noapte grea, mizerie, viaţă sordidă, sfârşită în sărăcie neagră...

Teama şi enervarea creştea din minut în minut. Dacă îşi vor pierde economiile, aveau de gând să linşeze pe Allan, pe acest campion al escrocilor.

Spre ziuă grupurile începură să apară mai dese. Coada se întindea până în Wallstreet. Astfel pe deasupra lor începu să se limpezească o zi cu lumină cenuşie.

La orele opt un fior trecu printre oamenii adunaţi în stradă: în Syndicat-Building-ul mut şi încremenit de ger se aprinseră primele lumini.

La orele nouă – imediat ce se auziră bătând ceasornicele turnurilor – se deschiseră uşile grele ca de biserică ale palatului. Mulţimea se prăvăli în vestibulul somptuos şi de aci spre casieriile pline de lumină. În dosul ghişeelor mărunte mişuna o armată de funcţionari, curat îmbrăcaţi şi odihniţi. Plata cupoanelor mergea ca fulgerul. La toate ghişeele mâini îndemânatice numărau bancnotele şi sunau moneta pe plăcile de marmoră. Lotul se desfăşura în linişte. Cei care fuseseră serviţi erau împinşi spre ieşire de mulţimea care venea din urmă.

La câteva minute după orele zece interveni o mică pauză. Trei ghişee se închiseră, deoarece terminaseră stocul de bani mărunţi. Publicul păru că se enervează şi funcţionarii celorlalte ghişee fură asediaţi simultan de către grupuri de zece-douăzeci de oameni nerăbdători. În momentul acesta casierul central anunţă că ghişeele vor fi închise timp de cinci minute.

Publicul e rugat să aibă la îndemână bani mărunţi, ca să nu întârzie prea mult plăţile. Ghişeele se închiseră.

Situaţia celor care se găseau în faţa ghişeelor nu era câtuşi de puţin plăcută, căci mulţimea – evaluată de ziare la 30.000 de oameni – se înghesuia mereu de afară. Întocmai cum un mecanism împinge trunchiul unui copac într-un gater, tot aşa era împinsă în Syndicat-Building şi mulţimea oamenilor de afară – unde era fărâmiţată în grupuri şi aruncată spre cealaltă ieşire în Wallstret. Un om punea piciorul pe prima treaptă de granit a scării; peste un minut mulţimea care venea din urmă, îl ridica în sus şi-l aşeza cu amândouă picioarele pe treaptă. Peste alte zece minute ajungea pe prag şi trecea ca un măciniş prin vestibul, unde mai sta zece minute şi era presat în faţa ghişeelor. Omul a devenit un manechin, fără voinţă şi mişcări proprii, şi mii de oameni înaintea şi în urma lui evoluează exact ca şi el în aceeaşi durată de timp.

Dar din cauza suspendării plăţilor, locul liber din faţa ghişeelor se umplu în câteva minute. Oamenii din vestibul fură în parte aruncaţi pe scara care ducea la etajele de sus.

Cei care erau în faţa ghişeelor nu-şi mai puteau menţine locul şi se pomeniră în faţa ademenitoarei eventualităţi de a fi împinşi afară, după o aşteptare de zece ore. Pe urmă nu le mai rămânea decât să facă din nou coadă.

Niciunul nu dormise toată noaptea, tremuraseră ca nişte javre, nu mâncaseră nimica şi se expuneau să aibă nemulţumiri la slujbă, deci era firesc să fie cât se poate de enervaţi. Începură să fluiere şi să vocifereze şi gălăgia făcută de ei răzbi în stradă.

Enervarea se comunică şi la ceilalţi care aşteptau.

— Se închid ghişeele! strigă cineva.

— Au terminat banii!

Şi înghesuiala deveni mai stăruitoare şi mai puternică. Hainele se sfâşiară şi oamenii care nu mai puteau respira, începură să vocifereze şi să blesteme. Alţii însă, pe care lumea îi ridicase pe sus şi acum se legănau pe deasupra capetelor celorlalţi, zbierau şi ocărau cum le venea la gură.

În faţa ghişeelor oamenii se striveau unul pe altul, din pricina înghesuielii. Un şofer lovi cu pumnul în tăblia de sticlă a ghişeului şi strigă, vânăt de mânie şi cu glasul sugrumat: „Banii mei, pungaşilor! Am trei sute de dolari la voi. Daţi-mi cele trei sute de dolari ai mei, hoţilor şi tâlharilor!”

Funcţionarul de la ghişeu se uită, palid de mânie, la scandalagiu şi-i răspunse: „Ştiţi foarte bine că bonurile nu pot fi denunţate. Aveţi dreptul la dobânzi, şi nimic mai mult!”

Ghişeele începură acum să zdrăngănească din toate părţile şi în toate colţurile, iar funcţionarii reluară cu înfrigurare plăţile. Doar că acum era prea târziu. Chiotul de mulţumire ce se ridică în clipa când plăţile începură din nou, fu greşit interpretat de mulţimea înghesuită în sală şi vestibul şi îmbrânceala deveni îngrozitoare.

Cei care ajunseră la ieşire se pregăteau să plece cât mai repede, dar nici de plecat nu puteau pleca mai mult de câţiva inşi. În clipa următoare uşile ghişeelor pârâiră şi lumea intră cu ele în piept, în localul casieriilor. Servitorii şi funcţionarii fugiră, care încotro, după ce puseră mâna pe registrele şi casetele de bani. Publicul năvăli înăuntru şi cât ai clipi, pereţii de stejar ai ghişeelor fură dărâmaţi. Imediat după aceea lumea răsuflă mai uşurată şi începu să se scurgă spre toate uşile. Înghesuiala de la spate însă deveni mai puternică şi grupuri întregi de oameni fură aruncate înăuntru. Spre marea lor mirare aceştia găsiră un local devastat şi jefuit. Pupitre răsturnate, hârtii risipite, cerneală vărsată şi grămezi întregi de bani mărunţi şi bancnote.

Un fapt însă era cert. Banii lor erau pierduţi. Plecaseră! Pentru totdeauna! Banii lor! Nădejdile, totul!

Întreagă clădirea clocotea de mânie şi revoltă. Lumea începu să devasteze ce se putea devasta. Fereştile zdrăngăneau, mesele, scaunele pârâiau şi un chiot frenetic se ridica de fiecare dată când se auzea ceva trosnind.

Syndicat-Building-ul fu luat cu asalt.

Treizeci de mii de oameni – alţii spuneau chiar mai mult – se repeziră înăuntru şi fură aruncaţi pe scările etajelor de sus. Puţinii agenţi de stradă care erau aci, pentru păstrarea ordinii, nu mai aveau acum nicio putere. Oamenii paşnici căutau pe unde puteau o ieşire, ca să se strecoare afară; cei arţăgoşi căutau să se oprească în toate părţile, unde-şi puteau astâmpăra setea de răzbunare.

În ziua aceasta de 2 ianuarie palatul era aproape pustiu şi etajele de sus cu desăvârşire goale. Pentru a face economie de bani, direcţiunea hotărâse să nu păstreze decât apartamentele absolut necesare, iar restul să-l închirieze. Cea mai mare parte a birourilor fuseseră transferate la Mac-City, altele erau pe cale de a fi transferate, iar etajele închiriate pentru advocaţi şi alte firme, nu fuseseră încă luate în primire.

Etajul al doilea şi al treilea era plin de baloturi de scrisori, de facturi, de chitanţe şi planuri care trebuiau transportate în primele zile ale anului, la noile birouri.

Mulţimea, care-şi pierduse capul, începu să arunce aceste baloturi pe fereşti şi să umple scările cu ele.

Până la al şaptelea etaj la toate fereştile apărură capete omeneşti.

Trei mecanici tineri şi insolenţi se urcară până la Allan care era în etajul al 32-lea.

„— Hello, Mac va trebui să ne dea banii!" Aceasta este o idee!

„— Come on, boy! Să mergem la Mac!"

Băiatul de la ascensor refuză să dea drumul cabinei, dar cei doi mecanici îl scoaseră afară şi plecară singuri. Râdeau şi făceau mutre băiatului care ţipa de mânie. Ascensorul zbura în sus, apoi cu totul pe neaşteptate împrejurul lor se făcu linişte. De la al douăzecilea etaj gălăgia celor de jos se auzea tot atât de stinsă, ca şi freamătul depărtat al străzii.

Ascensorul zbura pe lângă coridoare pustii. Nu vedeau decât ici-colo câte un om, dar aceştia păreau că nu ştiu ce se petrece la douăzeci şi la douăzeci şi cinci de etaje mai jos de ei. Un funcţionar deschise cu indiferenţă uşa biroului său, iar la etajul al 30-lea doi domni cu ţigara în gură se aşezaseră pe canatul unei ferești şi discutau râzând.

Ascensorul se opri şi cei trei mecanici ieşiră din cabină şi începură să zbiere: „Mac, Mac! Mac! Unde eşti? Afară, Mac!"

Trecură în lungul coridorului şi bătură la toate uşile.

Dar deodată în cadrul unei uşi apăru Allan şi rămaseră cu gura căscată, înspăimântaţi şi fără să poată scoate un singur cuvânt, de faţă cu omul acesta a cărui fotografie o văzuseră de atâtea ori.

— Ce vreţi? întrebă Mac fără nicio sfială.

— Vrem banii noştri!

Allan crezu că sunt beţi.

— Duceţi-vă dracului! zise el şi trânti uşa.

Rămaseră cu ochii zgâiţi spre uşă. Veniseră ca să-şi scoată cu orice preţ banii de la Mac, dar nu reuşiră să obţină niciun cent, şi pe deasupra îi mai dase şi dracului.

Se sfătuiră ce să facă, şi hotărâră să coboare.

Dracului nu se duseră, dar prin purgatoriu trebuiră totuşi să treacă. La etajul al doisprezecelea ajunseră într-o mare de fum, iar la al optulea întâlniră un ascensor incendiat, plin de foc şi de flăcări, care zbură în sus pe lângă ei.

Tremurând şi aproape înnebuniţi de spaimă, ajunseră în vestibul, unde şuvoiul de oameni care fugeau, îi aruncă şi pe ei în stradă.

X.

Nimenea nu ştia cum de s-a întâmplat aşa ceva. Nimenea nu ştia cine poartă vina. Nimenea nu văzuse nimic, dar cu toate acestea nenorocirea se întâmplase...

La etajul al treilea un om se arătă la fereastră. Omul acesta îşi făcu mâinile pâlnie în faţa gurii şi începu să strige, fără întrerupere şi cât îl răbdau plămânii, spre mulţimea care se îngrămădea mereu să intre în clădire: „Foc! Building-ul arde! Înapoi!"

Acest om era James Blackstone, un funcţionar de bancă pe care înghesuiala îl împinsese până la etajul al treilea. La început nimenea nu-l auzi, căci toată lumea striga, dar când ţipetele lui se repetară în mod automat, câteva capete – pe urmă tot mai multe – se ridicară în sus, şi dintr-odată cei din stradă înţeleseră ce strigă Blackstone de la al treilea etaj. Nu înţeleseră altceva, decât cuvântul alarmant „Foc!" şi lumea băgă de seamă, că în aerul îngheţat, bureala sură ce se împânzise împrejurul lui Blackstone nu era aer, ci fum. Fumul acesta se îngroşa şi ieşea în fâşii groase şi leneşe pe fereastră, trecând în rotocoale repezi peste capul lui Blackstone. Imediat după aceea fumul deveni mai des, începu să rotească şi să se îngroaşe, acoperind cu totul pe Blackstone. Dar el nu plecă de la fereastră. Era exact ca un aparat de alarmă care se descărca cu energie oarbă asupra capetelor mulţimii înghesuite la intrarea palatului, aşa că în cele din urmă reuşi s-o facă să se oprească şi să se retragă.

Datorită prezenţei de spirit a acestui Blackstone s-a putut evita o catastrofă uriaşă. Ţipetele lui stridente treziră raţiunea în capetele lumii înnebunite. În momentul acesta în interiorul palatului se găseau mai multe mii de oameni. Cu toţii se repeziră spre ieşiri, dar aci detere peste un zid de oameni. În primul moment se păru că lumea s-a oprit curioasă în mijlocul străzii, ca să vadă ce se va întâmpla. Dar la urmă, îndemnaţi de ţipetele lui Blackstone, se întoarseră şi sute de glasuri repetară semnalul de alarmă al acestuia: „Înapoi! Building-ul arde!" Lumea fu împinsă în străzile laterale şi începu să se scurgă.

În josul scării largi de granit a palatului se prăvălea o cascadă de capete, de braţe, de picioare, snopi de oameni care ajungeau de-a-buşilea în stradă, se ridicau şi o rupeau înspăimântaţi la fugă. În timpul cât se prăvăliseră pe scări, toţi aceştia văzuseră îngrozitoarele ascensoare din interior, încinse de flăcări. Ascensoare – trei-patru, unul după altul – încărcate cu baloturi de hârtii aprinse, se repezeau în sus şi dintr-însele cădea ploaie de jăratic.

Blackstone apăru din nou în mijlocul norilor de fum. Apoi deodată se făcu mai mare şi începu să se apropie: sărise pe fereastră. Blackstone căzu în mijlocul unui grup de fugari şi din fericire nimenea nu fu rănit. Fugarii se repeziră în laturi, cum se repede noroiul unei băltoace în care ai aruncat o piatră. Se ridicară apoi cu toţii ca fulgerul, numai Blackstone rămase nemişcat. Îl ridicară şi pe el şi-şi veni repede în simţiri, căci nu i se întâmplase altceva, decât că-şi scrântise un picior.

De la primul strigăt al lui Blackstone, până când sărise în stradă, nu trecuseră nici cinci minute. Peste alte zece minute Pine Street, Wallstreet, Thomas Street, Cedar-Nassau Street şi Broadway mişunau de echipele pompierilor, de pompele cu aburi şi de ambulanţe. Toate posturile din New York începură să verse echipe de pompieri.

Kelly, comandantul pompierilor, înţelese numaidecât primejdia care ameninţa cartierul comercial. Chemă în ajutor chiar Circumscripţia 66th din Brooklyn, ceea ce nu se mai întâmplase din ziua marelui incendiu care distrusese Equitable Building. Trecerea spre miazănoapte de Brooklyn Bridge fu închisă şi cele opt pompe cu aburi, împreună cu trenurile lor, zburau ca nişte fantome prin ceaţa lăţoasă a iernii, spre Manhattan. Palatul Syndicatului fumega prin toate răsuflătorile, întocmai ca un cuptor cu treizeci şi două de etaje. Cât ai clipi fu înconjurat din toate părţile de strigătele de luptă, de fioroasele semnale de goarnă, de semnale de clopot şi şuierături stridente.

Focul fusese pus la etajul al treilea şi la ascensoarele pe care le lăsaseră să circule slobode spre etajele de sus. Nimenea nu putu spune mai târziu, cine a comis această ticăloşie.

Ascensoarele se prăvăliră în adânc, unul după altul, cum se prăvălesc alpiniştii când îi părăsesc puterile, în timpul cât urcă un perete de stâncă. La fiecare prăbuşire, din subsoluri se ridicau nori de praf aprins. În vestibul şi în vârtejurile ascensoarelor se auzeau bubuituri şi ropote de mitraliere: căldura smulgea din şuruburi căptuşeala pereţilor. Vârtejurile deveniră un fel de conducte fioroase de aer încins, care ridica în sus baloturile de hârtii aprinse. Presiunea aerului înfierbântat făcu să plesnească domul tavanului de sticlă pe unde intra lumina zilei şi din acoperişul palatului se repeziră snopi de scântei în sus. Palatul era ca şi craterul unui vulcan care vărsa maldăre de hârtii aprinse şi le ridica în aer, ca pe nişte rachete, ca apoi să cadă pocnind ca nişte bombe peste Manhattan.

Pe deasupra craterului încins, întocmai ca o pasăre de pradă care vrea să-şi pârlească ciocul, evolua un aeroplan: operatorii de la Edison Pictures care fotografiau munţii cu glugi de zăpadă ai zgârie-norilor, la mijloc cu vulcanul în erupţie.

Prin vârtejul ascensoarelor, focul se comunică în lungul coridoarelor, la celelalte etaje. Tăbliile de sticlă ale fereştilor săriră pocnind şi se sparseră în pereţii clădirilor vecine. Cercevelele de fier, îndoite de căldură, fură smulse din pereţi şi roteau prin aer, învârtindu-se ca nişte elice de avioane. Zincul cu care fusese lipită tabla de la cornişa fereştilor şi a jgheaburilor, se topi şi picura în stradă, ca o ploaie de lavă. (Pentru aceste bucăţi de zinc sleit, se plătiră mai târziu sume importante).

Kelly dete o luptă eroică. Pusese în funcţiune douăzeci şi cinci de kilometri de furtun pentru pompe care vărsară, pe o sută douăzeci de guri, sute de mii de galoane de apă asupra clădirii incendiate. În totul la acest incendiu fură întrebuinţate douăzeci şi cinci de milioane de galoane de apă care costară oraşul New York o sută treizeci de mii de dolari – cu treizeci de mii mai mult decât apa întrebuinţată la incendiul uriaş din 1911 de la Equitable Building.

Kelly se lupta în acelaşi timp şi cu focul şi cu gerul. Hidranţii îngheţară şi furtunurile plesniră. Pe străzi scoarţa de gheaţă era de o palmă de groasă şi apa formase o platoşă groasă de gheaţă împrejurul palatului în flăcări. Pe Pine Street era un strat de grindină până în genunchi, căci vântul fărâmiţa apa în stropi şi o îngheţa, ca apoi s-o împrăştie în formă de ploaie cu grindină pe deasupra străzilor.

Batalioanele lui Kelly înconjuraseră palatul şi respinseră toate atacurile duşmanului vreme de opt ore. Aceste batalioane se luptau de jur-împrejur, postate pe acoperişurile palatelor vecine, pe jumătate sufocate de fum şi acoperite de sloiuri, pe un ger de zece grade sub zero. Printre aceşti bravi treceau ziariştii în goană şi operatorii cinematografelor care învârteau manivela cu mâinile înţepenite de frig. Aceştia lucrau şi ei, până când cădeau sleiţi de puteri.

Palatul era clădit din beton şi fier, aşa că nu putea arde, deşi se încinsese, de plesniră sute de mii de fereşti, de la palatele vecine. Cu toate acestea interiorul fu consumat în întregime.

XI.

Allan se salvă, trecând pe acoperişul de la Mercantile Safe Company, care era cu opt etaje mai jos.

La câteva minute după ce ieşise în pragul uşii, chemat de strigătele celor trei mecanici insolenţi, băgase de seamă că palatul a luat foc. Când Lion, zăpăcit de frică şi de emoţie, intră grăbit la el în birou, îl găsi îmbrăcat cu pardesiul şi cu pălăria în cap. Începuse să scoată scrisorile din sertare şi să le bage în buzunare.

— Sir, arde Building-ul! gemu el. S-au aprins ascensoarele.

Mac îi aruncă legătura de chei:

— Deschide casa de fier şi nu striga, răspunse Mac. Clădirea este sigură, împotriva focului. Allan era galben ia obraz şi năucit de noua nenorocire ce se abătuse asupra lui. „Acesta este sfârşitul”, îşi zise el.

Nu credea în semne, dar după atâtea lovituri ale sorţii gândul că un blestem a căzut asupra tunelului, punea mai mult stăpânire pe el. Cu mişcări

maşinale, fără să-şi dea seama de ceea ce face, aduna grămadă desene, planuri şi hârtii.

— Dă sulul cel cu trei colţari, Lion; şi nu scânci! porunci el cu capul greu şi repetă de câteva ori la rând: Te rog, să nu scânceşti...

Telefonul începu să sune. Era Kelly, care spuse lui Allan să coboare scara de incendiu de pe peretele de la răsărit, spre acoperişul de la Mercantile Safe Co. Telefonul suna din minut în minut – e timpul suprem – până când Allan ridică receptorul şi-l puse pe masă.

Alerga de la masă la masă, de la raft la raft şi scotea planuri şi scrisori pe care le arunca lui Lion.

— Toate acestea, Lion, trebuiesc băgate în casa de fier. Dă-i înainte!

Lion era pe jumătate înnebunit de spaimă. Dar nu îndrăznea să spună niciun cuvânt, numai buzele i se mişcau încontinuu, parcă ar fi vrut să cheme într-ajutor pe unul dintre străvechii lui penaţi. Cu o privire furişă, se convinse că în sufletul stăpânului său s-a dezlănţuit un uragan şi se feri să-l mai întărâte.

În momentul acesta cineva bătu la uşă. Foarte ciudat! În cadrul uşii apăru Strom, germano-rusul. Se opri în prag: era îmbrăcat cu o manta lungă şi cu pălăria în mână; atitudinea lui nu părea nici umilă, nici stăruitoare. Sta, parcă ar fi avut intenţia să aştepte liniştit şi nu spuse decât atât: „Ar fi timpul, domnule Allan".

Allan nu putea înţelege cum de Strom a reuşit să se urce până la el, dar acum nu avea timp să-l întrebe. Îşi aduse aminte că Strom venise la New York, pentru a discuta cu el posibilitatea reducerii efectivului inginerilor.

— Ia-o înainte, Strom! zise el cu glasul stins. Vin şi eu numaidecât! şi continuă să răscolească în maldărul de hârtii. Afară fumul se vălătucea pe sub fereşti şi din adânc veneau semnalele stinse ale pompierilor.

După o bucată de vreme, Allan întoarse din nou privirea spre uşă. Strom era tot acolo şi aştepta cu pălăria în mână.

— Dumneata n-ai plecat încă?

— Te aştept să termini, Allan, răspunse palidul Strom, sfios, dar cu glasul categoric.

În momentul acesta un nor de fum răzbi în cameră şi odată cu fumul apăru un ofiţer de pompieri, în cap cu coiful alb. Începu să tuşească şi strigă:

— M-a trimis Kelly, domnule Allan, ca să-ţi spun că peste cinci minute nu vei mai putea coborî pe acoperişul vecin.

— Mai am nevoie exact de cinci minute, răspunse Allan şi continuă să adune maldărele de hârtii.

În aceeaşi clipă se auzi ţăcănitul unui aparat fotografic şi când se întoarseră spre uşă, văzură un operator care se căznea să prindă pe Allan în faţa lentilei. Ofiţerul cu coiful alb tresări de mirare şi se dete un pas înapoi.

— Cum ai ajuns dumneata aici? întrebă el speriat.

Operatorul se strâmbă la el:

— M-am urcat şi eu pe scară, pe urma dumitale, răspunse el.

Cu toată mâhnirea ce-l chinuia, Allan trebui să râdă cu hohote:

— Gata, Lion, închide! Şi acum haideţi!

Fără să mai arunce nicio privire în largul camerei sale de lucru, ieşi pe uşă.

Coridorul era înecat într-o mare neagră de fum, greu şi pişcăcios. Petrecuţi de strigătele neîntrerupte de îndemn, ajunseră la scara îngustă de fier şi la acoperişul care era înconjurat din trei părţi de zidul mobil şi uriaş al fumului care-ţi tăia vederea.

Sosiră exact în momentul când cupola de sticlă se prăbuşi, ca să deschidă în mijlocul acoperişului un crater din care începu să se reverse fum, ploaie de scântei, limbi de flăcări şi fâşii de hârtie aprinsă. Spectacolul fu atât de înfiorător, încât Lion începu să se vaiete în gura mare.

Fotograful însă dispăruse. Acum fotografia craterul şi îndrepta aparatul pe deasupra New York-ului, spre cei din stradă şi cei de pe acoperiş. Îl apucase o furie atât de violentă de fotografiat, încât ofiţerul trebui să-l ia de guler şi să-l ducă la scară.

— *Stop, you fool!* strigă ofiţerul supărat.

— Cum ai spus: *fool?* ţipă fotograful jignit. Pentru asta va trebui să-mi plăteşti. Aci eu pot fotografia cât poftesc. Dumneata n-ai niciun drept...

— *Now shut up and go down!* strigă din nou ofiţerul.

— Ce-ai spus: *shut up?* Îmi vei plăti şi pentru asta. Eu sunt Harrison de la *Herald* şi vei mai auzi vorbindu-se de mine...

— Domnilor, aveţi mânuşi, căci altfel vă rămâne pielea palmelor pe balustrada de fier a scării!

Ofiţerul porunci fotografului, să coboare cel dintâi. Dar acesta ar fi avut gust să fotografieze coborârea, aşa că începu să protesteze.

— Înainte! porunci Allan. Părăseşte acoperişul! Nu faceţi prostii.

Fotograful îşi trecu peste umăr cureaua aparatului şi se apropie de balustradă.

— Dumneata, domnule Allan, eşti singurul care mă poate alunga de pe acoperişul casei dumitale, răspunse el nemulţumit şi în momentul când capul aproape nu i se mai vedea, adăugă: Dar îmi pare rău, domnule Allan, că-mi spui să nu fac prostii. Din partea dumitale nu mă aşteptam la aşa ceva.

După fotograf coborî Lion care se uita speriat în adânc, apoi Strom, după el Allan şi la urmă de tot ofiţerul.

Aveau de coborât opt etaje, în totul o sută de spiţe ale scării. Aci fumul era mai rar, dar ceva mai jos spiţele erau acoperite cu o pojghiţă de gheaţă atât de groasă, încât abia reuşeau să se ţină de ele. Peste ei se cernea neîntrerupt apa care îngheţa numaidecât în formă de ciorchini, pe hainele şi obrazele lor.

Acoperişurile şi fereştile de la casele din vecini erau pline de curioşi, ieşiţi să vadă coborârea care părea mult mai primejdioasă decât era în realitate.

Ajunseră toţi cu bine pe acoperişul de la Mercantile Safe Co., dar aci îi aştepta din nou fotograful.

Acoperişul părea un gheţar, şi un muşuroi ascuţit de gheaţă se apropie de Allan. Era comandantul Kelly. Aceşti doi vechi cunoscuţi schimbară următoarele cuvinte, care în aceeaşi seară apărură în toate ziarele:

Kelly: I am glad I got you down, Mac!

Allan: Thanks, Bill!

XII.

Datorită unei minuni, cu prilejul acestui incendiu, unul dintre cele mai mari incendii din oraşul New York, nu muriră decât şase oameni: Joshua Gilmor, servitor la casierie şi casierul Reichardt, împreună cu Webster, ajutorul său, pe care incendiul îi surprinsese în tezaur. Uşa tezaurului fu spartă şi Reichardt împreună cu Webster fură salvaţi. Dar când să scoată pe Gilmor, o avalanşă de dărâmături şi de gheaţă se prăbuşi peste intrarea în tezaur şi bietul Gilmor îngheţă în timp de câteva minute.

Apoi arhitecţii Capelli şi O'Brien care săriră de la al cincisprezecelea etaj şi rămaseră morţi în mijlocul străzii. Pompierul Rivet, în faţa căruia căzuseră, se alese cu un şoc de nervi şi peste trei zile muri de spaimă.

Comandorul Day care fu prins sub tavanul prăbuşit al etajului al treilea şi strivit de dărâmăturile care-l duseră la fund.

Pe urmă Sin, groomul chinez care cu prilejul lucrărilor de curăţire fu găsit mort în mijlocul unui bloc de gheaţă. Rămaseră cu toţii înspăimântaţi, când după ce sparseră blocul, deteră cu ochii de chinezul de cincisprezece ani, îmbrăcat în fracul lui elegant de culoare albastră şi în cap cu şapca pe care erau iniţialele A.T.S.

Atitudinea mecanicului Jim Buttler fusese eroică. Acesta intrase în palatul care ardea vâlvătaie şi stinsese foarte liniştit focul celor opt cazane, în timp ce pe deasupra lui incendiul făcea ravagii. Datorită gestului său, fusese evitată o explozie a cazanelor care ar fi putut deveni fatală. Jim îşi făcuse datoria şi nu cerea nicio recompensă. Dar nu fu nici atât de prost, încât să

refuze oferta unui impresar care, în schimbul unui salariu de 2.000 de dolari pe lună, îl purtă prin toate oraşele Americii şi-l puse să cânte în localurile de noapte. Timp de trei luni de zile Jim cântă în fiecare seară micul său cântec:

Sunt Jim, mecanic la Atis (A.T.S.),
Când pe deasupra mea se-ncinse focul,
Eu mi-am zis...

New York-ul clocotea de emoţia pricinuită de incendiu şi de mirosul materialelor arse.

Fumul incendiului mai plutea încă peste Downtown şi din cerul cenuşiu plouau fără încetare bucăţi de hârtii arse, când ziarele publicară fotografia palatului în flăcări, batalioanele aruncate în luptă de Kelly, victimele şi coborârea lui Allan şi a celor care fuseseră împreună cu el.

Syndicatul fu declarat mort. Incendiul fu o ceremonie de incinerare de primul rang. Deşi palatul fusese asigurat la mai multe societăţi, pagubele erau totuşi enorme. Mai îngrozitoare decât orice era însă dezordinea provocată de publicul furios şi de incendiu. Milioane de scrisori, de chitanţe şi planuri fuseseră distruse. În conformitate cu prevederile legii americane, adunările generale ale Societăţilor Anonime trebuie ţinute în prima zi de marţi de la începutul anului. Această zi de marţi căzu la patru zile după incendiu şi în această zi Syndicatul fu declarat în stare de faliment.

Acesta era sfârşitul.

În seara declarării falimentului un grup de oameni se adună în faţa clădirii Central-Park-Hotel, unde trăsese Allan, şi începu să fluiere şi să huiduie. Directorul hotelului se temea să nu-i spargă fereştile şi arătă lui Allan scrisori în care era ameninţat că vor mina hotelul, dacă mai găzduieşte pe Allan.

Cu un zâmbet amar şi plin de dispreţ, Allan îi dete scrisorile înapoi. „Am înţeles!" Se mută sub alt nume la Palace. Dar ziua următoare trebui să părăsească şi acest hotel. Trei zile mai târziu, nu-l mai primea niciun hotel din New York. Aceleaşi hoteluri care înainte de asta ar fi fost gata să dea afară pe orice prinţ de viţă regală, ca să-i poată face lui un loc, îl dădeau acum în stradă.

Allan fu obligat să părăsească New York-ul. La Mac City nu putea pleca, deoarece lumea ameninţă că va incendia oraşul, dacă se va arăta acolo. Plecă deci în timpul nopţii cu un tren spre Buffalo. Oţelăriile lui Allan erau păzite de poliţie. Prezenţa lui însă nu putea fi păstrată multă vreme în secret. Lumea ameninţă din nou că va arunca oţelăriile în aer. Pentru a-şi procura bani, Allan ipotecase fabrica până la ultimul şurub, lui Mrs. Brown, bogata

cămătărească. Oţelăriile nu mai erau proprietatea lui şi nu avea dreptul să le expună primejdiei.

Plecă la Chicago, dar şi aci erau sute de mii de oameni care-şi pierduseră banii cu tunelul. Îl alungară şi din acest oraş, căci într-o noapte lumea trase cu revolverele în fereştile hotelului care-l găzduia.

Allan era supravegheat şi urmărit în toate părţile. Cu puţin în urmă fusese unul dintre cei mai puternici oameni din lume, acoperit de decoraţiile tuturor suveranilor, *doctor honoris causa* al unui mare număr de Universităţi, membru de onoare al tuturor Academiilor mai importante şi al tuturor Societăţilor ştiinţifice. Ani de-a-rândul fusese aclamat şi uneori entuziasmul lua astfel de proporţii, încât îţi aducea aminte de cultul ce se acorda odinioară persoanelor din epoca antichităţii. Când se întâmpla ca să apară în holul unui hotel, se găsea numaidecât cineva care să strige entuziasmat: „Mac Allan este în hotel! Three cheers for Mac!" Un grup de ziarişti şi fotografi era zi şi noapte pe urma lui. Nu putea spune un singur cuvânt, nu putea face un singur gest, pe care să nu-l fi auzit şi să nu-l fi văzut publicul.

După catastrofă îl iertaseră. Fusese vorba numai de viaţa a trei mii de oameni. De astă dată însă era vorba de bani şi opinia publică fusese lovită drept în inimă, aşa că acum aceasta îşi arăta colţii lucitori.

Allan luase poporului milioane şi miliarde. Pentru realizarea proiectului său nebunesc, Allan luase gologanii micului burghez. Prin urmare Allan nu era nici mai mult, nici mai puţin decât un *highway robber,* un tâlhar de drumul mare. Întreagă farsa tunelului o înscenase numai ca să găsească un debuşeu favorabil pentru *allanitul* său. De ce nu vă uitaţi la *Allan's Steel Works, dear me!...* un adevărat oraş. Şi fireşte, el avusese grijă să-şi pună banii în siguranţă, înainte de a se declara dezastrul. Fiecare servant de ascensor şi orice vatman de tramvai striga cât îl lua gura că Allan este cel mai mare pungaş pe care l-a cunoscut vreodată omenirea.

La început se găsiră câteva ziare care luară partea lui Allan, dar primiră scrisori cu ameninţări şi aluzii destul de transparente – afară de asta administraţia acestor ziare constată că publicul nu le mai cumpără. Ei comedie, cum era să le cumpere, când ele scriau lucruri tocmai potrivnice celor pe care le-ar fi dorit cetitorii care pe deasupra erau obligaţi să mai dea şi bani pe ele. Ziarele cu pricina schimbară repede macazul şi încercară să-şi revizuiască atitudinea. Lipsea S. Woolf, cel care dispăruse în mod ruşinos şi care avusese marele dar de a împărţi bacşişuri potrivite, la momentul indicat, celor anume meniţi să le primească.

Allan apăru în diferite oraşe, dar de fiecare dată fu obligat să dispară. Fu oaspele lui Vanderstyfft în Ohio, dar peste câteva zile trei ferme model ale

acestuia fură mistuite de flăcări. Predicatorii exploatau această conjunctură în casele de rugăciuni şi făceau afaceri strălucite, numindu-l Antichrist. Nimenea nu mai îndrăznea să găzduiască pe Allan. La moşia lui Vanderstyfft îl ajunse o telegramă expediată de Ethel Lloyd.

„My dear Mr. Allan – telegrafia Ethel – *papa te invită să te instalezi, pentru oricâtă vreme doreşti, la moşia noastră Turtle-River, din Manitoba. Papa s-ar bucura foarte mult, dacă ai accepta să fii mosafirul său. Vei putea pescui păstrăvi şi vei avea la îndemână cai foarte buni de călărie. Îţi recomand în special pe Teddy. În timpul verii vom veni la dumneata. New York-ul începe să se liniştească. Well, hope you will have a good time. Yours truly Ethel Lloyd".*

În Canada Allan găsi în sfârşit liniştea de care avea nevoie. Nimenea nu ştia unde se află. Îi pierduseră urma. Câteva ziare care trăiau din exploatarea minciunilor senzaţionale, publicară emoţionanta ştire, că el s-a sinucis.

„Tunelul înghite pe Allan!"

Dar cei care-l cunoşteau şi ştiau că are şapte vieţi, profeţeau că în curând se va arăta din nou. Şi de fapt se întoarse la New York mult mai repede decât ar fi putut bănui cineva.

Prăbuşindu-se Syndicatul, târâse după el sute de inşi. Numeroşi particulari şi firme care suportaseră prima zguduitură, poate s-ar fi recules din nou, dacă li se acorda un răgaz de câteva săptămâni. Dar a doua zguduitură îi dete grămadă. În general însă consecinţele falimentului fură mai puţin fatale, decât se crezuse la început, căci lumea se aştepta demult la aşa ceva. În afară de asta situaţia generală era atât de proastă, încât nimic n-ar mai fi putut-o agrava. Acestea erau timpurile cele mai mizerabile şi cele mai triste ce se pomeniseră în ultimii o sută de ani. Lumea era aruncată cu douăzeci de ani înapoi, în progresul ei. Greva începuse să slăbească, dar comerţul, industria şi comunicaţiile zăceau şi acuma în adâncă letargie. Zăpăceala se comunicase până sus în Alaska, până în munţii Baikal şi în adâncul pădurilor din Congo. Pe Missouri-Mississippi, pe Amazon, pe Volga, pe Congo erau flotile întregi de vapoare şi corăbii moarte.

Azilurile celor fără căpătâi erau suprapopulate şi cartiere întregi din oraşe erau sărăcite. Pretutindeni era jale, foamete, mizerie.

Ar fi fost nebunie să afirmi că această situaţie a provocat-o Allan. Crizele economice de tot felul contribuiseră şi ele la agravarea situaţiei. Dar cu toate acestea lumea îl acuza pe el. Ziarele nu mai încetau cu încriminările. Zi şi noapte ţipau că a ademenit lumea cu făgăduieli deşarte, ca să le ia banii. După şapte ani de lucru, nu terminase nici a treia parte din galeriile tunelului. Nu s-a gândit niciodată şi nici nu i-a trecut prin minte, că va putea

termina această lucrare în timp de cincisprezece ani, şi a minţit poporul în mod neruşinat.

În cele din urmă, pe la sfârşitul lui februarie în ziare apăru o citaţie adresată lui Mac Allan, constructorul Tunelului-Atlantic. Allan era acuzat de abuz de încredere în dauna opiniei publice.

La trei zile după aceea oraşul New York clocotea din nou de strigătele vânzătorilor de ziare: „Mac Allan este la New York! Se va prezenta în faţa Justiţiei!"

Administraţia falimentului Syndicatului oferi o cauţiune uriaşă şi tot aşa Lloyd, dar Allan refuză amândouă aceste oferte şi rămase în „tombs"-urile (celulele) arestului preventiv din Franklin Street. Zilnic avea convorbiri de câteva ore cu Strom pe care-l însărcinase cu administrarea tunelului.

Strom nu-şi exprimase cu nicio privire, cu niciun cuvânt, regretul pentru situaţia deplorabilă în care se găsea Allan şi nici nu zâmbise de bucurie că l-a revăzut. Îi făcuse raportul, şi nimic altceva.

Allan lucra cu febrilitate, aşa că timpul nu i se părea prea lung. Îşi odihnea creierul şi această odihnă trebuia să devină mai târziu energie muşchiulară. În timpul cât rămase arestat în „tombs", lucră la proiectul pentru continuarea lucrărilor tunelului cu o singură galerie. Afară de Strom nu primea pe nimenea în închisoare, decât pe apărătorul său.

Într-un rând se anunţă şi Ethel Lloyd, dar el nu o primi.

Procesul lui Allan trebuia să înceapă la trei aprilie, dar cu săptămâni de zile înainte fusese reţinut fiecare loc în sala de dezbateri. Pentru ca să poată obţine un loc, se plăteau sume fantastice. Se făceau cele mai îndrăzneţe şi mai neruşinate încercări de mituire. În special femeile vociferau ca nişte nebune. Toate ar fi vrut să ştie şi să vadă ce atitudine va avea Ethel Lloyd.

În scaunul de Preşedinte al Tribunalului fu numit temutul judecător din New York, doctorul Seymour.

Pe Allan îl apărau patru dintre cei mai distinşi jurişti ai Uniunii americane: Boyer, Winsor, Cohen şi Smith.

Procesul dură trei săptămâni şi trei săptămâni la rând America fremătă de o enervare continuă. Procesul acesta reprezenta un istoric minuţios al înfiinţării Syndicatului, al construirii şi administrării tunelului. Se discutară în toate amănuntele până şi accidentele şi catastrofa din octombrie. Doamnele care la lectura celor mai desăvârşite poeme adorm, rămaseră treze ca nişte strigoi, în timpul înşirării tuturor acestor amănunte, pe care nimenea nu le putea înţelege, dacă nu era specialist în materie.

Ethel Lloyd nu lipsi de la dezbateri nici cel puţin o secundă. Tot timpul asculta cu cea mai mare atenţie, stând pe scaun, aproape fără să se mişte.

Apariţia lui Allan făcu mare senzaţie, dar şi oarecare decepţie. Lumea se aştepta, acum când loviturile sorţii se descărcau una după alta asupra lui, să-l vadă zdrobit, frânt şi obosit, ca astfel să-l poată compătimi. Dar Allan nu le putuse face pe plac, deoarece arăta exact ca şi înainte. Părea sănătos, cu părul ca arama, lat în spete şi asculta la ce spun cei dimprejurul său, în aceeaşi atitudine în aparenţă distrată şi indiferentă. Vorbea acelaşi dialect din West, trăgănat şi calm, care din când în când îţi aducea aminte de pogăniciul din Uncle Tom.

Făcu mare senzaţie şi Hobby, pe care-l citaseră ca martor. Înfăţişarea şi felul lui de a vorbi, consternară pe toată lumea. Moşneagul acesta era oare Hobby, cel care trecuse călare pe un elefant în lungul Broadway-ului?

Allan îşi frânse singur gâtul, spre marea consternare a celor patru apărători ai săi, care juraseră că vor obţine achitarea lui.

Punctul culminant al procesului era firește, termenul de cincisprezece ani pe care-l fixase Allan pentru terminarea lucrărilor de construcţie ale tunelului. Şi în a şaptesprezecea zi a procesului, doctorul Seymour încercă să se apropie cu multă prudenţă de acest punct delicat. După o scurtă pauză, începu pe un ton cu desăvârşire inocent:

— Dumneavoastră v-aţi obligat să construiţi tunelul în timp de cincisprezece ani, adică să puneţi primele trenuri în circulaţie, imediat după expirarea acestui termen.

Allan: Da!

Doctorul Seymour, cu indiferenţă şi uitându-se spre public: Eraţi convins că veţi putea termina lucrările în timpul acesta?

Toată lumea se aştepta ca Allan să dea un răspuns afirmativ. Dar Allan nu-l dete. Pe cei patru apărători ai săi aproape îi lovi damblaua, când îl auziră comiţând marea greşeală de a spune adevărul.

Allan răspunse: Convins nu, dar nădăjduiam că în condiţiuni prielnice, să mă pot ţine de cuvânt.

Doctorul Seymour: Dumneavoastră aţi contat pe aceste condiţiuni prielnice?

Allan: În orice caz mă aşteptam să întâlnesc anumite dificultăţi. În cazul acesta lucrările ar mai fi durat doi sau trei ani.

Doctorul Seymour: Prin urmare eraţi convins că nu veţi putea termina lucrările în cincisprezece ani?

Allan: N-am spus asta, dar nădăjduiam să le termin, dacă totul va merge bine.

Doctorul Seymour: Aţi dat acest termen de cincisprezece ani, pentru a vă putea realiza mai uşor proiectul?

Allan: Da!

(Apărătorii arătau exact ca nişte cadavre).

Mac spusese adevărul şi acum nu-i mai rămânea altceva, decât să suporte consecinţele. Doctorul Seymour îşi începu *„summing up”*-ul. Acuzarea dură de la orele două după-amiază, până la două noaptea. Doamnele care îngălbenesc de mânie, când trebuie să aştepte cinci minute într-un magazin, ascultară rechizitoriul până la urmă. Procurorul desfăşură în faţa Curţii întregul caleidoscop al nenorocirilor pricinuite de tunel: catastrofa, grevele, falimentele, şi declară că doi oameni ca Mac Allan ar fi în stare să ruineze finanţele lumii întregi. Allan se uită la el mirat.

Ziua următoare începură pledoariile apărării care durară până târziu noaptea. Apărătorii se întindeau pe pântece, peste masă şi gâdilau pe juraţi sub guşă...

Pe urmă veni ziua supremei emoţii. Curtea de Justiţie fu asediată de mii de oameni; toţi aceştia pierduseră câte douăzeci, o sută sau o mie de dolari, din cauza lui Allan. Şi acum cereau o victimă care li se dete.

Juraţii nu îndrăzniră să dea un răspuns negativ, căci nimenea nu era dispus să zboare în aer, cu o bombă de dinamită, sau să fie împuşcat pe scara propriei sale case. Declarară pe Allan vinovat de mistificarea conştientă a publicului, cu un cuvânt de înşelăciune. Din nou se dovedi că lipseşte S. Woolf, cel sacrificat fără cinste, în mâinile căruia totul lucea ca aurul.

Sentinţa fu de şase ani şi trei luni de închisoare.

Era una dintre sentinţele acelea ale Americii pe care Europa nu le poate pricepe. Fusese dată sub presiunea opiniei publice şi a situaţiei imediate. Afară de asta mai erau şi motive politice de care trebuia să se ţină seamă. Alegerile băteau la uşă şi guvernul republican ţinea să se pună bine cu democraţii. Allan îşi ascultă liniştit sentinţa de condamnare şi ceru numaidecât revizuirea procesului.

Publicul însă rămase încremenit, vreme de un minut.

Pe urmă se auzi un glas de femeie, tremurând de emoţie şi revoltă:

— Nu mai există dreptate în Uniune! Judecătorii şi juraţii au fost cumpăraţi de Societăţile de Navigaţie!

Aceasta era Ethel Lloyd şi observaţia o costă o mică avere, plus zece mii de dolari onorariu pentru advocaţi. Şi pentru că la dezbaterea procesului ei – care făcu enormă senzaţie – insultă din nou Curtea, fu condamnată la trei zile de închisoare pentru ultragiu. Dar Ethel Lloyd nu plăti niciun ban de bună voie. Îi puseră sechestru şi când veni portărelul s-o execute, îi dete două perechi de mânuşi cu nasturii de briliante.

— Vă mai datorez ceva? întrebă ea.

— Nu, mulţumesc! răspunse portărelul şi plecă cu mânuşile.

Dar când veni timpul ca Ethel să intre la umbră, nu-i conveni deloc. Trei zile de *jail, no Sir!* Şi se îmbarcă pe bordul yachtului ei „Crapul de Aur", ca să se plimbe la treizeci de kilometri distanţă de ţărm, unde nimenea nu-i putea face nimica. Cu tatăl ei era în continuă legătură prin radio. Posturile de radio ale ziarelor interceptară toate convorbirile lor şi timp de opt zile New York-ul se distră admirabil. Bătrânul Lloyd râdea cu lacrimi de năzbâtiile fiicei sale şi o adora şi mai mult. Dar fiindcă nu putea trăi departe de ea, o rugă să se întoarcă acasă. Ethel se îndreptă numaidecât cu yachtul spre New York, dar aci căzu de-a dreptul în braţele poliţiei.

Ethel protestă trei zile la rând între pereţii închisorii, şi ziarele numărau ceasurile până la liberarea ei. Ethel ieşi zâmbitoare şi fu înconjurată imediat de un parc de automobile care o duseră în triumf până acasă.

În timpul acesta Allan era în temniţa *Atlanta*. Nu-şi pierduse curajul, deoarece sentinţa nu o lua în serios.

În iunie începu revizuirea procesului său.

Toate fazele uriaşului proces fură ventilate din nou. Dar sentinţa rămase neschimbată şi Allan se întoarse în închisoarea *Atlanta*.

Problema Allan ajunse la Supreme Court şi peste alte trei luni de zile se judecă în ultimă instanţă. De astă dată situaţia părea extrem de gravă, căci acum era vorba de sacrificarea lui Allan.

În intervalul acesta criza financiară se domolise. Comerţul, industria şi comunicaţiile începuseră să se reculeagă. Ura fanatică a poporului se liniştise. Din sute de semne se putea vedea că cineva lucrează din răsputeri la aranjarea situaţiei sale. Se bănuia că acest cineva este Ethel Lloyd. Ziarele publicau articole mai binevoitoare şi lista juraţilor era cu totul altfel alcătuită.

Când apăru în faţa Curţii Supreme, înfăţişarea lui Allan consternă pe toată lumea. Obrazul lui avea o culoare palidă de om bolnav şi fruntea îi era brăzdată de cute adânci care nu se netezeau nici când vorbea. Tâmplele îi încărunţiseră şi slăbise foarte mult. Focul ochilor săi se stinsese şi din când în când părea cu totul absent.

Emoţiile din ultimele luni şi procesele nu putuseră să-l doboare, dar închisoarea *Atlanta* îi minase sănătatea. Departe de viaţă şi de activitate, un om ca Allan era condamnat să se prăbuşească, întocmai ca o maşină care stă prea mult oprită. Nu mai avea linişte şi dormea prost. Îl chinuiau visuri groaznice care-l făceau să se zvârcolească în aşternut până la ziuă. Îl urmărea tunelul cu fantomele lui. Prin vis auzea răzbubuind valurile mării care pătrunseseră în ganguri, şi mii de oameni erau târâţi afară de şuvoiul apelor, întocmai ca nişte vite înecate. Tunelul sorbea totul în apropierea lui, întocmai ca un crater uriaş: înghiţi halele maşinilor, casele, întregul oraş al

tunelului se duse la fund, vapoare, apă şi pământ; oraşul New York începea să se plece într-o parte şi să se cufunde. New York-ul ardea vâlvătaie şi el fugea peste acoperişurile caselor oraşului care se topea. Vedea pe S. Woolf rupt în trei bucăţi şi toate trei implorau iertarea lui.

La Supreme Court Allan fu achitat. Sentinţa fu primită cu aclamaţii. Ethel Lloyd agita batista ce pe un drapel. Pe Allan trebuiră să-l ducă până la maşină cu o escortă, căci altfel lumea l-ar fi rupt în bucăţi, ca să aibă o amintire de la el. Străzile dimprejurul palatului Supremei Curţi de Justiţie răsunau din nou de strigăte: „Mac Allan! Mac Allan!"

Vântul bătea acum din altă parte.

Allan însă nu mai avea decât un singur gând, pe care-l urmărea cu ultimul rest de energie: singurătate... departe de oameni, cât mai departe...

Plecă la Mac City.

PARTEA A ŞASEA

I.

Tunelul era mort.

Paşii răsunau departe prin gangurile pustii şi vorbele ăuleau ca în adâncuri de beciuri. În staţiunile mute se auzea zi şi noapte susurul trist al maşinilor servite de ingineri cu sufletul otrăvit de amărăciune. Trenurile rare intrau şi ieşeau. Numai în peştera submarină mai mişunau încă lucrătorii de la Pittsburg Smelting and Refining Co. Oraşul tunelului era pustiu, înecat de praf şi mort. Atmosfera care înainte de asta fremătase de urletul maşinilor de amestecat betonul şi de vuietul trenurilor, era acum liniştită, pământul nu se mai cutremura. În port erau şiruri întregi de vapoare moarte. Halele maşinilor care străluceau în timpul nopţii, ca palatele din basme, cu excepţia câtorva, erau acum negre şi fără viaţă, întocmai ca nişte ruine. Focul farului era stins şi el.

Allan ocupa etajul al cincilea din palatul birourilor. Fereştile lui se deschideau spre o mare de şine care se întindeau pustii şi acoperite de praf. În timpul primelor zile. Nu ieşi deloc din casă. Pe urmă intră în tunel şi lucră în ganguri câteva săptămâni fără întrerupere. Afară de Strom nu vorbea cu nimenea. În Mac City nu avea prieteni, Hobby îşi părăsise demult vila şi renunţase la carieră, ca să-şi cumpere o fermă în Maine. În luna noiembrie Allan avu o convorbire de trei ore cu Lloyd, care-i spulberă orice nădejdi. Descurajat şi mâhnit plecă în aceeaşi zi cu un vapor al Syndicatului. Vizită staţiunile oceanice şi cele din Europa şi ziarele publicară scurte notiţe despre aceste vizite. Dar nu le ceti nimeni. Mac Allan era mort, ca şi tunelul, căci atenţia lumii era acum atrasă de alte nume.

Primăvara următoare, când se întoarse la Mac City, nimenea nu se sinchisi de el. Nimenea afară de Ethel Lloyd.

Ethel îl aşteptă timp de câteva săptămâni, crezând că va veni să viziteze pe tatăl ei. Dar după ce văzu că nu se arată, îi trimise un bileţel din care se vedea toată prietenia ei: A aflat că e din nou acasă. *Pa,* şi ea însăşi, s-ar bucura foarte mult, dacă ar trece ocazional pe la ei. Mii de salutări.

Dar Allan nu-i răspunse.

Ethel rămase mirată şi jignită de atitudinea lui. Dete ordin să cheme pe cel mai bun detectiv din New York şi-l însărcină să-i aducă informaţii despre Allan. Detectivul îi raportă că Allan lucrează zi şi noapte în tunel şi că de obicei se întoarce seara între şapte şi douăsprezece. Trăieşte cu totul izolat de lume şi de la întoarcerea acasă n-a primit pe nimenea. Drumul până la el trece pe la Strom şi acesta este un om mult mai cumplit, decât un chelar de ocnă.

În aceeaşi zi pe înserate Ethel apăru în oraşul mort şi se anunţă la Allan. I se răspunse să se adreseze lui Strom. Ethel, care se aştepta la aşa ceva, îşi făcuse toate pregătirile. Voia să termine repede cu acest Strom, pe care-l văzuse cu ocazia procesului lui Allan. Îl ura şi-l admira în acelaşi timp. Detesta calmul neobişnuit şi dispreţul faţă de oameni al lui Strom, dar îi admira curajul. De astă dată însă va avea de a face cu Ethel Lloyd. Se îmbrăcase cu îngrijire, într-o manta de vulpi albastre de Siberia, cu un cap de vulpe şi cu agrafe pe căciuliţă. Făcu un obraz cât mai seducător şi mai plin de făgăduieli, convinsă că va da gata pe Strom de la prima vedere.

— Am plăcerea să vorbesc cu domnul Strom? începu ea cu glasul linguşitor. Eu sunt Ethel Lloyd şi aş dori foarte mult să văd pe domnul Allan.

Strom însă nici nu clipi din ochi. Asupra lui nu făcea nici cea mai mică impresie, nici numele ei atotputernic, nici vulpea albastră, nici buzele ei frumoase şi surâzătoare. Lui Ethel i se păru că vizita ei îl plictiseşte de moarte, şi se descurajă.

— Domnul Allan este în tunel, domnişoară Lloyd, răspunse Strom rece.

Privirea lui şi neruşinarea cu care minţea, o făcură să se revolte şi se schimbă la faţă numaidecât.

— Eşti un mincinos! răspunse ea palidă de mânie, dar încercă să zâmbească. Adineaori mi s-a spus că e aici.

Strom rămase foarte liniştit.

— Eu nu vă pot obliga să mă credeţi. Bună ziua, domnişoară.

Atât fu totul.

Ethel nu păţise încă niciodată aşa ceva. Palidă şi tremurând de ciudă, adăugă:

— Vei avea ocazie să-ţi mai aduci aminte de mine, domnule! Până acum n-a îndrăznit încă nimenea să mă trateze cu atâta neruşinare. Eu, Ethel Lloyd, te voi da într-o bună zi pe uşă afară! M-ai auzit?

— În cazul acesta voi risipi mai puţine vorbe decât dumneavoastră, răspunse Strom cu indiferenţă.

Ethel se uită la obrazul lui ca de mort şi la ochii reci şi sticloşi. Ar fi avut poftă să-i spună că nu e gentleman, dar se stăpâni şi tăcu. Îi aruncă o privire plină de dispreţ (Sfinte Doamne, o privire!) şi plecă.

Şi în timpul cât cobora scara, cu ochii plini de lacrimi de revoltă, se gândi: „A înnebunit şi poltronul acesta! Tunelul i-a înnebunit pe toţi, Hobby, Allan... câţiva ani petrecuţi în apropierea tunelului sunt tocmai de ajuns, ca să-şi piardă mintea".

În automobil, până să ajungă la New York, începu să plângă de ciudă şi de decepţie. Îşi propusese să întrebuinţeze toate mijloacele de seducţiune împotriva acestui Strom, în dosul căruia se retranşase Allan, dar privirile

neruşinat de indiferente ale acestuia o dezarmaseră numaidecât. Plângea acum de ciudă, deoarece vedea că a întrebuinţat o tactică greşită. „Las' că poltronul acesta va mai avea ocazie să-şi aducă aminte de Ethel Lloyd! îşi zise ea şi râse sarcastic. Voi cumpăra întreg tunelul, numai ca să-l pot da afară. *Just wait a little!*"

La masă, împreună cu tatăl ei, fu toată seara tăcută şi palidă.

— Întinde domnului Lloyd sosiera! strigă ea servitorului. Nu vezi?

Şi servitorul, care cunoştea toanele lui Ethel, o ascultă fără să grămujde. Bătrânul Lloyd se întoarse speriat şi se uită în ochii tiranici ai frumoasei sale fiice.

Ethel nu se lăsa intimidată de piedici. Îşi pusese ochii pe Allan. Voia să vorbească cu el şi jurase că va vorbi, oricât ar fi costat-o. Pentru nimic în lume însă nu s-ar fi adresat a doua oară lui Strom. Îi era silă de omul acesta şi era convinsă că şi fără Strom – care nu era un gentleman – va putea să-şi ajungă scopul.

Serile următoare bătrânul Lloyd fu determinat să mănânce singur. Ethel se scuza în fiecare zi, căci la orele patru pleca de fiecare dată la Mac City, şi se întorcea cu trenul de seara, la orele unsprezece. De la şase la nouă aştepta într-un automobil de piaţă – pe care-l comandase din New York să vină la Mac City – oprit la o depărtare de zece paşi de la intrarea principală a birourilor, înfăşurată în blănuri, tremurând de frig şi în acelaşi timp decepţionată de rolul pe care-l juca, se uita afară prin geamul îngheţat, în care din timp în timp trebuia să bureze cu respiraţia fierbinte, câte o gaură, ca să poată vedea. Cu toată lumina lămpilor electrice care sfâşiau întunerecul, afară nu se vedea nimic şi numai reţeaua şinelor lucea palid prin beznă. Imediat ce auzea ceva, sau vedea pe cineva venind, Ethel deschidea ochii mari şi-şi simţea inima zvâcnind în piept.

A treia seară văzu pentru prima dată pe Allan. Se apropia, venind împreună cu un domn şi trecu peste terasamentul liniilor. Îl recunoscu imediat după mers. Domnul acela însă era Strom. Ethel îl afurisi. Amândoi trecură prin apropierea automobilului şi Strom întoarse capul spre fereastra îngheţată care strălucea în noapte. Ethel îşi închipui că a ghicit cine este înăuntru şi va atrage atenţia lui Allan asupra automobilului. Strom însă trecu înainte, fără să spună lui Allan nicio vorbă.

Într-o seară, la câteva zile după aceea, Allan ieşi din tunel la orele şapte. Sări dintr-un tren care mergea încet şi trecu domol peste linie. Se apropia, continuându-şi drumul, tăcut şi îngândurat. Exact când puse piciorul pe treptele scării birourilor, Ethel deschise uşa automobilului şi-l strigă pe nume.

Allan se opri un moment şi se uită împrejurul său, apoi dete să-şi continue drumul.

— Allan! strigă Ethel a doua oară şi se apropie de el.

Se întoarse spre ea şi cu o privire grăbită, încercă să vadă cine-l strigă.

Purta o manta largă de culoare cafenie şi era încălţat în cizme înalte, pline de noroi. Obrazul îi era slăbit şi aspru. Câteva clipe se uitară unul la altul în tăcere.

— Ethel Lloyd? întrebă el cu glasul profund şi indiferent.

Ethel se emoţionă. Nu mai păstra decât o amintire tulbure a glasului lui Allan de care acum îşi aduse imediat aminte. Ezită să-şi ridice vălul, căci simţi că s-a roşit:

— Da, răspunse ea cu sfială, sunt eu! şi de astă dată îşi ridică vălul.

Allan se uită la ea cu ochii serioşi şi limpezi:

— Ce faci dumneata aici? întrebă el.

Dar Ethel se reculese imediat, căci înţelese că pentru ea partida este definitiv pierdută, dacă în această clipă nu va găsi tonul indicat. Dar îl găsi în mod instinctiv. Râse atât de veselă şi de drăguţă, ca un copil:

— Atât ar mai lipsi, ca acum să mă certi, Allan. Voiam să vorbesc cu dumneata şi deoarece ştiam că nu primeşti pe nimenea, te-am aşteptat vreme de două ceasuri în automobil.

Privirea lui Allan nu se schimbă. Dar când o pofti să intre, în glasul lui nu se simţi nicio umbră de ostilitate.

Ethel respiră uşurată. Primejdia trecuse. În momentul când intră în ascensor, se simţea veselă, uşoară şi fericită.

— Allan, într-un rând ţi-am scris!... începu ea şi zâmbi.

Allan se uită la ea:

— Da, ştiu! răspunse el îngândurat. Dar la drept vorbind, pe atunci n-aveam... şi Allan murmură ceva neînţeles. În clipa aceasta ascensorul se opri. Lion deschise uşa locuinţei lui Allan şi Ethel păru foarte veselă şi mirată că revede pe Lion.

— Iată şi bătrânul nostru Lion! exclamă ea întinzând mâna spre chinezul bătrân şi uscăţiv, ca spre un prieten bun: Ce mai faci, Lion?

— *Thank you!* bâlbâi Lion abia simţit şi se înclină în faţa ei.

Allan rugă pe Ethel să-l aştepte câteva clipe, şi Lion o conduse într-o cameră mare şi bine încălzită, apoi plecă. Ethel îşi descheie mantaua şi-şi scoase mânuşile. Camera părea simplă şi era aranjată fără gust. Evident, Allan comandase prin telefon această mobilă de la un magazin şi aranjamentul era făcut de un tapiţer. Perdelele de la fereşti erau scoase şi se vedeau cercevelele, pătrate negre în cadrul cărora scăpărau câte trei şi patru stele. După o bucată de vreme Lion se întoarse şi aduse serviciul de ceai şi

pesmeţi. Apoi apăru şi Allan. Îşi schimbase hainele şi încălţase ghete în loc de cizme.

— Sunt la dispoziţia dumneavoastră, domnişoară Lloyd, declară el grav şi calm şi se aşeză pe scaun. Ce face domnul Lloyd? Dar după trăsăturile obrazului său, Ethel înţelese că nu-l interesează câtuşi de puţin ce răspuns îi va da.

— Tatălui meu îi merge bine, mulţumesc, răspunse ea distrată.

Acum putea vedea limpede pe Allan. Încărunţise şi părea îmbătrânit cu ani întregi. Trăsăturile obrazului său rigid deveniseră mai aspre, păreau împietrite, pline de amărăciune şi îndârjire stăpânită. Ochii lui erau reci, fără viaţă şi nu permiteau privirilor străine să se adâncească într-înşii.

Dacă ar fi procedat după un plan dinainte pregătit, Ethel ar fi început acum cu Allan o conversaţie banală, pentru a face ca situaţia să devină suportabilă pentru amândoi. De fapt îşi propusese să se plângă împotriva lui Strom, dar când văzu pe Allan atât de schimbat, atât de străin, şi de rece, se lăsă dusă de impulsul care-i spunea că trebuie să existe şi un mijloc cu care ar putea mişca pe Allan, ca să-l determine s-o asculte.

Schimbă deci imediat tonul şi începu să vorbească pe un ton confidenţial şi amabil, de părea că întotdeauna au fost cei mai buni prieteni.

— Allan, zise ea şi privirile ochilor albaştri i se aprinseră, când întinse mâna spre el, nici nu-ţi poţi închipui cât de mult mă bucur că te văd!

Trebui apoi să facă un efort, pentru a-şi ascunde emoţia.

Allan întinse spre ea mâna lui aspră şi bătucită. Încercă chiar să zâmbească, dar în privirile lui tresări o lumină de binevoitor dispreţ pentru acest gen de simpatie feminină.

Pe Ethel însă n-o mai interesa aşa ceva; acum nimic nu o mai putea opri. Se uită la Allan şi clătină din cap:

— Dumneata nu arăţi bine, continuă ea. Viaţa pe care o duci acuma, nu este pentru un om ca dumneata. Înţeleg foarte bine, că pentru un timp ai avut nevoie de linişte şi de singurătate, dar nu cred că acestea ţi-ar putea fi de folos, pentru un timp mai îndelungat. Nu te supăra, că îndrăznesc să-ţi spun astfel de vorbe. Dumneata trebuie să-ţi reiei ocupaţiile. Dumitale îţi lipseşte tunelul, nimic altceva!

Spunea adevărul şi nimerise pe Allan drept în inimă. Allan se uită cu ochii mari la ea. Nu răspunse niciun cuvânt şi nu făcu cea mai mică încercare s-o întrerupă.

Ethel îl zăpăcise cu vorbele ei şi acum căuta să profite de situaţia în care se găsea. Vorbea atât de repede şi de emoţionată, încât ar fi fost imposibil s-o întrerupi, fără să pari nedelicat. Îi făcu reproşuri că s-a înstrăinat de prietenii săi şi s-a îngropat în acest oraş mort; îi povesti incidentul cu Strom,

îi vorbi despre Lloyd, despre New York, despre cunoştinţele lor comune, şi revenea mereu la tunel. Cine este indicat să termine această operă, afară de el? Cui va putea lumea s-o încredinţeze, dacă el o va abandona? Dar trecând toate acestea cu vederea, ea îi spune fără niciun fel de ezitare, că se va prăpădi cu siguranţă, dacă nu va relua lucrările cât mai curând...

Ochii cenuşii ai lui Allan se întunecară şi se aprinseră de mâhnire, de durere, de amărăciunea şi de dorinţa pe care Ethel o răscolise într-însul.

— De ce-mi spui toate acestea? întrebă el şi privirile lui întunecate se opriră asupra ei.

— Ştiu foarte bine că nu am niciun drept să-ţi spun astfel de vorbe, răspunse ea, cel mult dreptul pe care l-ar putea avea un prieten sau un cunoscut. Dar ţi le spun pentru că... Ethel însă nu-i putu da niciun motiv şi continuă: Îţi fac reproşuri pentru că te îngropi în această cameră macabră, în loc să pui totul în mişcare, ca să poţi termina lucrările tunelului.

Allan clătină cu bunăvoinţă din cap şi zâmbi resemnat.

— Domnişoară Lloyd, ripostă el, nu te mai înţeleg. Am pus totul în mişcare şi fac zilnic tot ce se poate face. Dar deocamdată nu poate fi vorba de reluarea lucrului.

— De ce nu?

Allan se uită la ea mirat.

— Pentru că n-avem bani! răspunse el scurt.

— Dar cine crezi că va putea găsi bani, dacă nu-i vei găsi dumneata? adăugă Ethel repede, şi zâmbi. Câtă vreme stai închis aici, nimenea nu va veni să-ţi ofere banii de care ai nevoie.

Allan începuse să se plictisească de vorbăria aceasta.

— Am încercat tot ce mi-a fost posibil, răspunse el, şi din tonul cu care vorbea, Ethel înţelese că este sătul de prezenţa ei.

Îşi luă mânuşile şi în timpul cât şi le puse, îl întrebă:

— Ai vorbit şi cu papa?

Allan dete din cap şi se feri să se uite în ochii ei.

— Cu domnul Lloyd? Sigur că da! răspunse el.

— Şi ce ţi-a spus?

— Domnul Lloyd nu mi-a dat nicio speranţă! declară Allan şi se uită drept la Ethel.

Ethel începu să râdă, cu râsul ei uşor şi copilăresc.

— Când? întrebă ea. Când s-a întâmplat aceasta, Allan?

Allan păru că se gândeşte:

— Toamna trecută.

— Vasăzică toamna trecută! repetă Ethel şi se prefăcu mirată. Pe vremea aceea mâinile lui papa erau legate. Acum e cu totul altceva! şi Ethel începu să

vorbească cu patimă. Papa mi-a spus: „Poate aş lua asupra mea lucrările tunelului, dar firește, eu nu pot merge la Allan să-i fac această propunere. Ar trebui să vină el la mine".

Cuvintele acestea i le spuse cu un fel de indiferenţă, ca pe ceva fără importanţă.

Allan sta tăcut şi îngândurat. Nu răspunse nimic. Cu această revelaţie, Ethel îi aruncase foc în suflet. Sângele îi năvăli în obraz şi în auz începu să-i vâjâie vuietul ritmic al muncii. Să fie oare posibil? Lloyd? Emoţia lui era atât de mare, încât trebui să se ridice în picioare.

Tăcu o vreme, apoi se uită la Ethel. Ea îşi încheia mânuşile şi această preocupare părea că o absoarbe în întregime.

Ethel se ridică şi ea în picioare şi zâmbi.

— În orice caz, Allan, trebuie să ştii, că papa nu m-a autorizat să-ţi spun aceste lucruri. El nu trebuie să afle niciodată, că am fost la dumneata, zise ea încet şi-i întinse mâna.

Allan îi aruncă o privire caldă şi recunoscătoare:

— A fost foarte amabil din partea dumneavoastră, domnişoară Lloyd, că aţi venit să mă vedeţi, răspunse el şi strânse mâna fetei.

Ethel râse uşor:

— Nu face nimic, răspunse ea. Zilele acestea n-am avut nimic de făcut şi mi-am zis că ar fi bine să vin, să văd ce face Allan. Good bye! şi Ethel plecă.

II.

În seara aceea Ethel era într-o dispoziţie nebănuită şi în timpul mesei, bătrânului Lloyd i se topea inima de mulţumire. După ce se ridicară de la masă, îi petrecu braţele împrejurul gâtului şi-l întrebă:

— Are micul meu *Pa* timpul necesar, ca mâine înainte de amiază să discute o chestiune importantă cu mine?

— Chiar astăzi, Ethel, dacă vrei!

— Nu astăzi; mâine! Şi micul meu *Pa* îmi făgăduieşte să facă tot ce-i va cere Ethel?

— Dacă va fi posibil, fetiţa mea.

— E posibil, *Pa!*

Ziua următoare Allan primi o invitaţie autografă, extrem de prietenoasă, de la Lloyd, dar se vedea cât de colo, că a fost dictată de Ethel.

„Vom fi numai noi, scria Lloyd, noi trei".

Allan găsi pe Lloyd foarte binedispus. Se făcuse mai mic şi lui Allan i se păru că a început să devină copilăros. Vizita lui Allan, din toamna trecută, o uitase cu totul. Începu să-i povestească din nou toate amănuntele proceselor lui Ethel şi râdea cu lacrimi, când în spuse felul în care Ethel a scăpat din mâinile justiţiei şi a plecat cu yachtul pe mare. Îi înşiră toate noutăţile întâmplate în timpul toamnei şi al iernii, îi vorbi despre scandaluri şi despre alegeri. Deşi creierul său începuse să obosească, era totuşi vioi şi se interesa de tot ce era nou, iar pe deasupra bătrânul acesta părea de o viclenie primitivă. Allan îl asculta distrat, căci se simţea prea împovărat de propriile sale griji. Şi în tot timpul acesta nu găsi o singură dată prilejul pentru a abate conversaţia asupra tunelului. Lloyd îi prezentă planuri de observatoare, pe care voia să le dăruiască diferitelor naţiuni, şi tocmai în momentul când Allan se pregătea să aducă vorba despre ceea ce-l interesa pe el, veni servitorul şi-i anunţă că Miss Lloyd îi poftеşte la masă.

Ethel era îmbrăcată ca la un bal de curte. Era admirabilă, toată numai strălucire, tinereţe şi măreţie. Fără pata care o desfigura şi care-i făcuse eroziuni în bărbie, ar fi fost cea mai desăvârşită frumuseţe din New York. Allan fu extrem de mirat, când o văzu, căci până acuma nu băgase niciodată de seamă, cât este de frumoasă. Dar mai presus de orice, rămase profund impresionat de felul desăvârşit în care-l salută.

— Ah, iată şi Allan! şi se uită la el cu ochii albaştri, strălucitori şi sinceri. A trecut atâta vreme de când nu ne-am văzut! Pe unde ai umblat de atunci?

— Nu fii curioasă, Ethel! interveni Lloyd dojenitor.

Şi Ethel zâmbi. În timpul mesei fu exuberantă. Mâncară la o masă rotundă de mahon, de doi metri în diametru, pe care Ethel o împodobea zilnic cu flori proaspete. Capul lui Lloyd părea grotesc, ca un cap de mumie, printre

buchetele de flori. Ethel se ocupa necontenit de el. N-avea voie să mănânce decât ceea ce-i da ea şi râdea ca un copil, când îi refuza câte ceva. Medicii îl opriseră de la tot ce-i plăcea.

Obrazul i se încreţi de plăcere, când Ethel îi întinse o farfurie cu maioneză de ciuperci.

— Da, astăzi nu voi fi atât de severă, zise ea, căci avem pe domnul Allan la masă.

— Vino cât mai des, Allan, chicoti Lloyd, căci de faţă cu dumneata mă tratează şi pe mine mai bine.

La orice ocazie ce se oferea, Ethel încerca să dovedească lui Allan cât de multă plăcere îi face vizita lui.

După ce se ridicară de la masă, luară cafeaua într-o sală înaltă, care părea o seră de palmieri. Într-un cămin Renaissance, o capodoperă de valoare, se vedea jarul tăciunilor perfect imitaţi în despicăturile de lemn. Undeva susura un havuz. În sală era atât de întunerec încât abia se puteau vedea unul pe altul. Ochii inflamaţi ai lui Lloyd nu suportau lumină prea multă.

— Cântă-ne ceva, fetiţo! zise Lloyd, care fuma o ţigară lungă neagră. Aceste ţigări erau fabricate special pentru el, în Havana, şi erau singurul lux pe care şi-l permitea.

Ethel dete din cap:

— Nu, dad! Lui Allan nu-i place muzica.

Capul de mumie al lui Lloyd se întoarse spre Allan:

— Nu-ţi place muzica? întrebă el.

— Nu am auz muzical, răspunse Allan.

Lloyd dete din cap:

— Cum ar putea să-ţi placă aşa ceva? începu el cu gravitate bătrânească. Dumneata trebuie să meditezi şi nu ai nevoie de muzică. Tot aşa eram şi eu înainte de asta. Dar după ce am îmbătrânit, necesitatea de a visa a venit singură, şi am început s-o îndrăgesc, aşa dintr-odată. Muzică este pentru copii, pentru femei şi pentru capete slabe...

— Vai, tată! se auzi Ethel din balansoarul ei învăluit în umbră.

— Eu, Allan, mă bucur de privilegiile bătrâneţii, continuă Lloyd. De altfel pe mine Ethel m-a împrietenit cu muzica, mica mea Ethel care stă colo şi râde de tatăl ei.

— Spune drept, nu-i aşa, că papa e drăguţ? interveni Ethel şi încercă să se uite la Allan.

În cele din urmă, după o conversaţie aprinsă între tată şi fiică – din care bătrânul Lloyd ieşi bătut în mod deplorabil – cu totul pe neaşteptate bătrânul aduse vorba despre tunel.

— Cum merge cu tunelul, Allan?

Din toate întrebările lui se vedea limpede că Ethel discutase în prealabil cu tatăl ei şi acesta ar fi vrut acum să-i netezească drumul, ca „să se apropie de el”.

— Germanii intenţionează să înfiinţeze acum o legătură de dirijabile, declară Lloyd. Va trebui, Allan, să faci tot posibilul ca să reîncepi lucrul.

Sosise momentul şi Allan îi răspunse cu glasul sonor şi limpede:

— Daţi-mi numele dumneavoastră, domnule Lloyd, şi sunt gata să încep chiar mâine.

Lloyd îi răspunse îngândurat:

— Am vrut mai demult, Allan, să-ţi fac propuneri. Am vrut chiar să-ţi scriu în acest sens, în timpul cât ai fost plecat, dar Ethel mi-a spus: „Aşteaptă până când Allan va veni la tine”. Ea nu mi-a dat voie să-ţi scriu.

Şi Lloyd chicoti triumfător, convins că a făcut fiicei sale o farsă. Dar imediat pe obrazul lui se oglindi o spaimă îngrozitoare, căci Ethel lovi revoltată cu palma în braţul scaunului, se ridică palidă şi strigă, fulgerându-l cu ochii aprinşi de mânie:

— Tată, cum ai îndrăznit să spui aşa ceva!

Îşi ridică trena rochiei şi plecă, trântind tău cu atâta putere, încât se cutremură sala.

Allan rămase palid şi mut: Lloyd o trădase.

Lloyd însă sta speriat şi întorcea capul încoace şi încolo.

— Ce i-am făcut? murmură el. A fost o simplă glumă. N-am înţeles s-o jignesc. Ce rău i-am făcut? O, cât poate fi de răutăcioasă! Apoi se reculese şi-şi dete osteneală să pară din nou vesel şi liniştit. Se va întoarce, zise el ceva mai calm. Are sufletul cel mai bun din toată lumea asta. Dar nu ţine socoteală de nimic şi uneori are toane, întocmai ca mama ei. Dar să vezi, că după un timp se întoarce înapoi şi îngenunchează alături de mine, şi mă mângâie şi-mi spune: „Iartă-mă, *Pa,* astăzi sunt rău dispusă!”

Scaunul lui Ethel se mai legăna încă. Era linişte deplină, numai havuzul susura şi fremăta. Din stradă se auzeau claxoanele automobilelor, ca semnalele sirenelor de vapoare în funduri de ceaţă.

Lloyd se uita la Allan care sta tăcut, apoi se uită la uşă şi ascultă. După ce mai trecu un timp, sună servitorul.

— Unde este Miss Lloyd? întrebă el.

— Miss Lloyd s-a retras în apartamentul dumneaei.

Lloyd plecă fruntea.

— În cazul acesta, Allan, astăzi nu o vom mai vedea, declară el cu glasul stins şi abătut. Şi nu o voi vedea nici mâine, şi o zi fără Ethel e pentru mine o zi pierdută. Nu am pe nimeni în lume, decât pe ea!

Lloyd clătină din capul mic şi pleşuv şi nu se mai putea linişti.

— Făgăduieşte-mi, Allan, că vei veni şi mâine; ca să împăcăm pe Ethel. Cine ar putea înţelege o fată ca asta? Dacă aş şti cel puţin, ce rău i-am făcut.

Lloyd vorbea cu glasul trist. Era grozav de abătut. Pe urmă tăcu şi rămase cu capul plecat şi cu privirile rătăcite. Făcea impresia unui moşneag deznădăjduit şi îndurerat.

După ce mai trecu o vreme, Allan se ridică să plece.

— Ţi-am stricat şi dumitale buna dispoziţie cu prostiile mele, declară Lloyd şi clătină din cap, întinzând lui Allan mâna mică şi suplă, ca mâna unei fete. Se bucurase atât de mult de venirea dumitale. Era atât de binedispusă. Toată ziua mi-a spus *dad!*

Şi Lloyd rămase singur în sala pe jumătate întunecată, infim în imensul spaţiu, şi se uita cu ochii mari, pierduţi în gol. Era un om bătrân şi singur.

În timpul acesta Ethel în camera ei rupse o jumătate duzină de batiste – de mânie şi ruşine – făcând reproşuri mute tatălui ei. „Cum a putut să-i spună! Cum a putut!... Ce-şi va închipui acum Allan despre mine?..."

Allan se înfăşură în manta şi părăsi casa. În stradă îl aştepta automobilul lui Lloyd, dar el îl refuză. Coborî încet în jos pe 5th Avenue. Ningea şi zăpada cădea în fulgi uşori şi moi, iar pe aşternutul lor ca un covor paşii lui Allan nu trezeau niciun ecou.

Pe buzele crispate îi încremenise un zâmbet plin de amărăciune. Înţelesese! El era un bărbat simplu şi cu inima deschisă şi numai rareori i se întâmpla să se gândească la motivele care determină atitudinea celorlalţi oameni. El nu avea patimi şi nu putea înţelege patimile altora. Nu avea nici umbră de vicleşug în fiinţa lui şi nu era în stare să bănuiască pe alţii de vicleşuguri şi intrigi:

În faptul că Ethel venise la el în Tunnel City, nu găsise nimic deosebit. Cu ani în urmă ea fusese de multe ori în casa lui şi erau prieteni. În gestul ei nu văzuse decât un serviciu prietenesc, când venise la el să-i dea de ştire că Lloyd este dispus să-l ajute. Voia să-l facă să creadă, că numai ea, Ethel, a fost în stare să convingă pe tatăl ei să facă această riscată operaţie financiară. Cu un cuvânt, continuarea sau abandonarea lucrărilor tunelului să fie pendinte de ea – şi Ethel Lloyd îşi formulase condiţiunile – preţul era el însuşi. Ethel îl voia pe el. Dar Ethel nu cunoştea încă pe Allan! Nu, ea nu-l cunoştea încă!...

Pe măsură ce se depărta, paşii lui Allan deveneau tot mai înceţi. I se părea că se cufundă în zăpadă, în noapte, în amărăciune şi dezamăgire. Ultima lui nădejde fusese Lloyd. În astfel de condiţiuni însă, nu se mai putea gândi la el. Cât de dureros se spulberase astă-seară ultima lui nădejde!

Dimineaţa următoare primi o telegramă de la Lloyd cu care-l ruga să vină necondiţionat la masă în aceeaşi seară: „Voi ruga pe Ethel să mănânce cu noi şi sunt sigur că nu va refuza. Astăzi n-am văzut-o încă", spunea Lloyd.

Allan îi răspunse că astă-seară îi va fi imposibil să vină, deoarece în gangurile de miazănoapte ale tunelului au pătruns mari cantităţi de apă. Afirmaţia aceasta era adevărată, dar prezenţa lui nu era absolut necesară.

Zi şi noapte îşi petrecea timpul în gangurile moarte şi sufletul lui se chinuia în întunerec. Inactivitatea la care era condamnat îl rodea ca un vierme.

La opt zile după aceea, într-o zi limpede de iarnă, Ethel veni la Mac City. Intră de-a dreptul în biroul lui Allan, tocmai când el discuta cu Strom. Era acoperită pe de-a-ntregul într-o blană albă şi părea veselă şi strălucitoare.

— Hello, Allan! începu ea fără să mai stea la gânduri şi ca şi când între ei nu s-ar fi întâmplat nimica. Ce bine-mi pare că te găsesc! M-a trimis papa, să te iau!

Pe Strom îl ignoră cu desăvârşire.

— Domnul Strom, zise Allan, surprins de siguranţa şi lipsa de sfială a lui Ethel.

— Am avut demult onoarea să ne cunoaştem! declară Strom, apoi se înclină şi ieşi.

Ethel nici nu luă act de existenţa lui.

— Da, Allan, continuă ea netulburată, am venit să te iau cu mine. Astă-seară este concertul filarmonicii şi papa te roagă să vii cu noi. Automobilul meu ne aşteaptă.

Allan o privi liniştit, drept în luminile ochilor.

— Eu mai am încă de lucru, domnişoară Ethel, răspunse el.

Ethel îi surprinse privirea cu care se uitase la ea şi păru că se întristează.

— Allan, exclamă ea, văd că mai eşti şi astăzi supărat pe mine, din cauza incidentului din seara aceea. Fireşte, nu m-am purtat nici eu frumos, dar spune drept, frumos a fost din partea tatălui meu, să spună aşa ceva? Parcă eu aş fi încercat să fac intrigi împotriva dumitale... Ei bine, papa mi-a spus să te aduc necondiţionat cu mine. Dacă mai ai de lucru, te voi aştepta. E un timp admirabil şi până atunci eu voi face o plimbare. Dar pot conta pe dumneata? Mă duc să telefonez lui papa...

Allan vru să refuze, dar când întâlni privirile fetei, înţelese că acest refuz ar jigni de moarte mândria ei, şi în cazul acesta şi nădejdile lui s-ar fi spulberat în mod definitiv. Dar nu se putea decide nici să primească invitaţia, şi-i dete un răspuns evaziv.

— Probabil, dar nu pot să-ţi spun acum imediat.

— Cred că până la orele şase vei putea să te decizi, adăugă Ethel, prietenoasă şi cu glasul tremurând de sfială.

— Da, dar totuşi nu cred că-mi va fi posibil...

— La revedere, Allan! strigă Ethel mulţumită. Voi trece pe la orele şase şi sper să am noroc.

Exact la orele şase automobilul se opri din nou în faţa casei.

Allan se scuză şi Ethel se întoarse acasă.

III.

Allan îşi tăiase singur orice posibilitate de revenire.

Cu toată starea deznădăjduită a situaţiei financiare, se decise să facă o ultimă încercare. Se adresă guvernului, cum mai făcuse într-un rând, dar fără succes. Rămase la Washington vreme de trei săptămâni şi fu oaspele Preşedintelui. Acesta dete un dineu în onoarea lui şi-i dovedi un respect şi aceeaşi consideraţie ca şi unui monarh detronat, dar îi dete să înţeleagă, că deocamdată guvernul nu se poate gândi la o cointeresare în lucrările tunelului.

Imediat după aceea Allan se adresă pentru ultima dată băncilor şi marilor financiari, dar şi de astă dată fără rezultat. Unele bănci şi o parte dintre capitalişti îi deteră să înţeleagă, că eventual s-ar asocia la lucrări, dacă ar fi şi Lloyd între ei. Astfel Allan fu obligat să se întoarcă la Lloyd.

Lloyd îl primi foarte mulţumit, în biroul său tăcut. Vorbiră despre bursă, despre piaţa mondială, îi vorbi în toate amănuntele despre petrol, despre oţel, despre bumbac, despre zahăr şi despre navluri. O *baissă* nemaiauzită, după o *haussă* nemaipomenită. Oricâte sforţări ar fi făcut, pentru a se putea reculege, lumea era şi astăzi rămasă cu cel puţin zece ani în urma evoluţiei ei normale.

Imediat ce-i fu posibil să întrerupă pe Lloyd, Allan îşi spuse păsul. Îi vorbi despre atitudinea guvernului şi Lloyd îl ascultă cu fruntea plecată.

— Toate acestea sunt adevărate, Allan. Nu te-au amăgit cu nimic. La urma urmei cred că mai poţi aştepta trei până la cinci ani...

Allan tresări:

— Nu se poate să mai aştept trei până la cinci ani! Eu mi-am pus toată nădejdea în dumneata, domnule Lloyd.

Bătrânul rămase îngândurat şi clătină din cap:

— Nu se poate! declară el în cele din urmă şi tăcu.

Tăcură amândoi. Se terminase.

Dar când Allan vru să plece, Lloyd stărui să rămână la masă. Nu ştia ce să facă, dar presimţea că ar fi imposibil ca acum să părăsească pe Lloyd. Deşi nu avea niciun temei, totuşi mai nutrea încă o vagă speranţă.

— Ethel va rămâne tablou, când te va vedea. Ea nici nu bănuieşte că eşti aici.

„Ethel... mereu Ethel...” După ce pronunţă numele idolului său, Lloyd fu incapabil să mai vorbească despre altceva şi începu să-şi descarce inima.

— Închipuie-ţi, declară el, că Ethel a fost plecată cu yachtul, vreme de două săptămâni, tocmai când timpul era atât de urât. M-am hotărât să mituiesc telegrafistul... Da, l-am mituit, căci în felul acesta trebuie să procedez faţă de Ethel... dar de telegrafiat nu mi-a telegrafiat nimic. Ethel m-

a bănuit imediat. Acum e rău dispusă şi ne-am certat din nou. Dar fiecare zi când nu pot s-o văd, e un chin pentru mine. Stau şi aştept; sunt om bătrân, Allan, şi nu mai am pe nimeni şi nimic, decât pe fiică-mea.

Ethel rămase extrem de mirată, când văzu pe Allan că apare. Încruntă din sprâncene, dar imediat după aceea se grăbi să iasă în calea lui, şi-i întinse veselă mâna, îmbujorându-se la obraz.

— Ai venit, Allan! Ce bine-mi pare! Ştii că am fost supărată săptămâni de-a-rândul pe dumneata; ca să fiu sinceră, trebuie să-ţi spun numaidecât.

Lloyd chicoti, căci prevedea că de aci înainte Ethel va fi mai binedispusă.

— În seara aceea n-am putut să vă însoţesc la concert.

— Allan... nu minţi! Ascultă, *Pa,* cum minte Allan. N-a vrut să vină! N-ai vrut, Allan, spune drept.

— Ei bine... n-am vrut.

Lloyd făcu o mutră speriată. Se temea de furtună. Ethel ar fi putut sparge o farfurie şi pe urmă ar fi fugit din cameră. Se miră când o văzu că începe să râdă.

— Vezi tu, *Pa,* aşa este Allan. Spune întotdeauna numai adevărul.

Şi Ethel fu veselă şi drăguţă toată seara.

— Dar uite ce, prietene Allan, declară ea, când se despărţiră. A doua oară să nu mai fii atât de urâcios cu mine... căci n-aş putea să te mai iert niciodată.

— Îmi voi da toată silinţa, răspunse Allan în glumă.

Ethel se uită la el. Tonul cu care-i răspunse, îi displăcea, dar nu-i spuse nimic ci adăugă zâmbind:

— Ei bine, vom vedea!

Allan se urcă în automobilul lui Lloyd şi se înfăşură în manta. După ce se gândi o vreme, murmură printre dinţi: „Bătrânul Lloyd nu va face nimic fără ea – dar va face totul pentru ea".

La câteva zile după aceea, într-o seară Allan apăru împreună cu Ethel în loja lui Lloyd din Madison Square Palace.

Sosiră în timpul concertului şi apariţia lor făcu atâta senzaţie, încât uvertura din Egmont aproape se pierdu.

„Ethel Lloyd şi – Mac Allan!"

Rochia lui Ethel valora o avere. Pusese la contribuţie imaginaţia celor mai buni trei artişti ai modei din New York. Rochia era o ţesătură de fir de argint şi hermină şi îi scotea admirabil în valoare gâtul şi ceafa. În păr purta un smoc de crose, prinse cu o agrafă de briliante.

Erau singuri, căci Ethel decisese în ultimul moment pe Lloyd, care era gata îmbrăcat, să rămână acasă, deoarece nu arăta bine. Îl numi *„my dear little Dad and Pa, my honey father",* aşa că Lloyd în dragostea lui de

maimuţă, fu extrem de fericit să poată aştepta pe fiică-sa timp de trei ceasuri, aşezat într-un fotoliu, până când se va întoarce acasă.

Ethel voia s-o vadă lumea în loja luminată, numai singură cu Allan. În timpul pauzei toate binoclurile se îndreptară spre loja ei şi se auziră glasuri: „Mac Allan... Mac Allan!"

Celebritatea lui Allan începu să strălucească, imediat ce apăru alături de o miliardară. Ruşinat, se retrase mai adânc în lojă.

Dar Ethel se întoarse spre el şi zâmbi: un zâmbet care nu putea fi greşit interpretat, se plecă peste balustradă, apoi îşi arătă dinţii frumoşi şi zâmbi triumfătoare.

Allan nu putu suporta această scenă decât cu o supremă sforţare a puterilor sale. Se gândea la seara când el împreună cu Maud erau în loja de dincolo şi aştepta să fie primit de Lloyd. Îşi aducea limpede aminte de urechea transparentă şi trandafirie a lui Maud, de emoţia care-i îmbujorase obrajii şi de privirea visătoare cu care se uita în sală.

Şi tot atât de limpede îşi aducea aminte şi de glasul lui Ethel, când i-a întins pentru prima dată mâna şi i-a spus: *„How do you do, Mr. Allan?"* Se întrebă în gând: „Ai prefera oare ca în seara aceea Lloyd să nu fi venit la concert, şi să nu fi început niciodată lucrările tunelului?" Şi se îngrozi de sine însuşi, când auzi un glas interior că-i răspunde: „Nu! Nici pentru a putea păstra pe Maud şi Edith, nu aş fi putut renunţa la această operă!"

A doua zi valorile tunelului se urcară cu şapte la sută. Un gazetar neruşinat publică ştirea că luna viitoare Ethel Lloyd se va logodi cu Mac Allan.

La orele douăsprezece un alt ziar publică dezminţirea lui Ethel.

Miss Lloyd spunea: „Ziaristul care a publicat această ştire este cel mai mare mincinos din lume. Sunt o bună prietenă a lui Mac Allan. Adevărul este acesta şi mă mândresc cu el".

Ziariştii însă stăteau la pândă. La câteva săptămâni după aceea ziarele publicară ştirea, pigmentată cu aluzii transparente, că Allan s-a mutat din nou la New York.

Faptul era adevărat, dar nu avea nicio legătură cu relaţiunile dintre el şi Ethel Lloyd. Allan se instală în staţiunea Hoboken. La această clădire, construită după planurile lui Hobby, se mai lucra şi astăzi. Centrul ei era un masiv de treizeci de etaje, pe un front de cinzeci de ferești, care era flancat din amândouă părţile de câte un turn cu zece ferești şi fiecare turn avea douăzeci şi cinci de etaje. Centrul şi turnurile erau aşezate pe arcade gigantice care duceau de-a dreptul în holul gării. De centrul clădirii turnurile erau legate cu două perechi de poduri. Ca variaţie, pe terasele palatului erau coloanele grădinilor artificiale şi arcadele.

Până la al şaselea etaj palatul era gata – iar sus al treizecilea şi al douăzeci şi nouălea. Între acestea se mai vedea încă reţeaua de fier a turnătorilor de beton, pe care toată ziua se căţărau şi ciocăneau oameni minusculi.

Allan locuia la primul etaj, deasupra marii arcade care ducea în gară. Îşi mutase biroul în marea sală a restaurantului din care aveai o vedere admirabilă peste Hudson River şi frontul de ape al New York-ului.

Ethel nu putuse renunţa la plăcerea de a contribui cu ceva la împodobirea uriaşei săli cu aspectul auster şi melancolic. Aduse vagoane întregi de plante din serele ei proprii de la Massachusetts şi aduse ea însăşi baloturi întregi de covoare cu automobilul.

Nu-i plăcea nici felul în care arăta Allan. Culoarea obrazului său era galbenă şi nesănătoasă. Încărunţea repede, dormea rău şi mânca puţin.

Ethel îi trimise un bucătar al tatălui ei, un artist francez, care din felul în care arăta stăpânul său, ghicea numaidecât felul de bucate care i-ar conveni. Apoi îi spuse că de altceva nu mai are nevoie, decât de aer curat, căci gangurile subterane i-au lăsat în sânge un fel de otravă. Fără multă vorbă venea în fiecare zi, exact la orele şase seara cu automobilul ei de culoarea fildeşului şi lua pe Allan la plimbare, timp de un ceas. Allan o lăsa să facă tot ce vrea. Câteodată în timpul plimbării nu schimbau niciun cuvânt împreună.

Zvonul despre logodna lor apropiată apăru din nou în ziare. Consecinţa acestei ştiri fu că valorile tunelului începură din nou să se urce. (Lloyd cumpărase în mare taină de zece milioane de dolari, pe vremea când aceste valori se vindeau aproape pe nimica, şi câştiga acum o adevărată avere).

Acţiunile marii industrii se consolidară şi ele. În toate – chiar după cele mai mici amănunte – se semnala o îmbunătăţire a situaţiei. Singur faptul că automobilul lui Ethel apărea în fiecare zi la orele şase în faţa staţiunii Hoboken, fu de ajuns pentru a influenţa bursa mondială.

Allan era sătul de această comedie care-l chinuia şi-l făcea să-i fie ruşine de sine însuşi, aşa că se decise să reacţioneze.

Cu prilejul unei plimbări, ceru pe Ethel în căsătorie. Ethel însă începu să râdă înveselită şi se uită la Allan cu ochii miraţi.

— Allan, nu vorbi prostii! răspunse ea.

Allan se întinse şi făcu semn şoferului. Era palid ca un cadavru.

— Allan, ce vrei să faci? strigă Ethel speriată şi neîncrezătoare, şi obrazul i se aprinse ca o flacără. Suntem la patruzeci şi cinci de kilometri de New York.

— N-are importanţă! răspunse Allan răstit şi coborî din maşină. Plecă fără s-o mai salute.

Rătăci vreme de câteva ceasuri în lungul câmpurilor şi, prin păduri, scrâşnind de amărăciune şi ruşine. Dar acum s-a terminat, cu această

intrigantă! Gata! De aci înainte nu-l va mai vedea niciodată. Poate s-o ia dracul...

Într-un târziu întâlni în drum o gară şi luă un tren care-l aduse la Hoboken. Ajunse în miez de noapte, dar îşi comandă numaidecât automobilul şi plecă la Mac City.

Zile întregi trăi în tunel. Nu voia să vadă nici oameni, nici lumina zilei.

IV.

Ethel Lloyd plecă cu yachtul şi rătăci opt zile pe mare. Invitase şi pe Vanderstyfft şi chinui pe bietul om atât de mult, încât era gata să sară peste bord şi făcu jurământ, că de aci înainte se va feri din drumul lui Ethel.

După ce se întoarse la New York, se duse imediat la staţia din Hoboken şi întrebă de Allan. I se răspunse că lucrează în tunel! Expedie numaidecât o telegramă la Mac City în care ruga pe Allan s-o ierte. Propunerea lui fusese atât de neaşteptată, încât în primul moment de zăpăceală făcuse o mare prostie. Îl ruga să vină seara la masă. Nu mai aşteaptă răspunsul lui, prin urmare va înţelege că ea contează pe prezenţa lui cu toată certitudinea.

Allan dete înc-o dată o luptă grea. Telegrama lui Ethel o primi în tunel şi o ceti la lumina unui bec prăfuit. Prin întunerec văzu clipind o duzină de astfel de becuri. Nimic altceva. Se gândi la gangurile moarte şi le văzu pe toate: cele din America, cele oceanice şi cele din Europa. Văzu miile de maşini care funcţionau fără folos. Văzu inginerii în staţiunile pustii, epuizaţi de monotonia lucrului. Sute de inşi plecaseră demult, căci nu mai puteau suporta monotonia ocupaţiei. Ochii îi ardeau ca două flăcări. În timpul cât ceti telegrama lui Ethel, urechile începură să-i vâjâie. Auzi trenurile tunând prin ganguri, *tunnel-trains,* care zburau triumfătoare din America spre Europa. În creierul său le auzea vuietul metalic şi-l îmbătau cu ritmul nebunesc al goanei...

Ethel îl primi cu reproşuri binevoitoare: El ar fi trebuit doar să ştie că ea este o ştrengăriţă răsfăţată şi capricioasă. Din ziua aceea automobilul ei aştepta din nou la orele şase în faţa staţiunii tunelului. Ethel îşi schimbă tactica. Până acum copleşise pe Allan cu atenţiile ei. Acum însă încetă cu acest fel de a se purta şi cu mult meşteşug începu să obişnuiască pe Allan, ca să-i satisfacă el dorinţele ei.

Îi spunea: Allan, Blanche joacă mâine. Aş vrea să merg şi eu s-o văd.

Allan lua o lojă şi asista la jocul doamnei Blanche, cu toate că-l plictisea să vadă o femeie isterică, trecând de la hohote de plâns, la hohote de râs.

De aci înainte cei din New York văzură, adeseori, pe Allan şi Ethel împreună. Ethel trecea aproape zilnic pe Broadway, în automobilul lui Allan. Şi Allan conducea singur, ca pe vremea când sănătatea lui nu fusese încă minată de amărăciuni şi decepţii. În fundul maşinii era Ethel, înfăşurată în blănuri şi văluri uşoare şi se uita în stradă.

Ethel stărui pe lângă Allan s-o ia cu el în tunel. Allan îi îndeplini şi această dorinţă.

Când trenul zbură în josul traseului, Ethel începu să ţipe de mulţumire, iar în interiorul tunelului nu-şi mai putea stăpâni admiraţia.

Studiase întreagă literatura tunelului, dar imaginaţia ei nu avea suficiente pregătiri tehnice, pentru a-şi putea face o idee clară despre gangurile subterane. Nu putea bănui ce înseamnă patru sute de kilometri într-un tunel şi aproape în complet întunerec. Mugetul care învăluia trenul era atât de puternic, încât trebuia să strigi, pentru a fi înţeles, şi o înfiora cu o spaimă plăcută. Staţiunile îi smulseră ţipete de admiraţie. N-avea idee despre existenţa maşinilor gigantice care lucrau zi şi noapte în ganguri. Aci erau adevărate hale submarine de maşini. Şi ventilatoarele şuierau ca un viscol şi păreau gata să te rupă în bucăţi.

Peste câteva ceasuri, din întunerec zvâcni o lumină roşie, ca lumina unui far.

Trenul se opri. Ajunseseră la peştera unde se întâmplase catastrofa. Când văzu această peşteră, Ethel rămase mută. Ce putuse ea înţelege din această peşteră, când cetea că are o adâncime de şaizeci până la optzeci de metri, că e lată de o sută de metri şi că în interiorul ei lucrează o mie de oameni care sapă zi şi noapte minereul.

Acum însă constată că o adâncime de la şaizeci până la optzeci de metri este o adâncime care te face să te înfiori, o adâncime care reprezintă douăzeci de etaje. Acolo adânc, în mijlocul ceţii de praf care umplea partea vizibilă a peşterii, la o adâncime de douăzeci de etaje, ardeau şiruri întregi de becuri electrice şi pe sub acestea mişunau trupuri omeneşti. Un nouraş de praf tremură în adâncul peşterii şi o bubuitură de tun se ridică şi ăuli pe sub bolţile gangurilor.

— Ce a fost asta?

— O explozie!

Coborâră apoi în peşteră cu ascensorul. Se prăvăliră în jos pe lângă becurile electrice şi oamenii păreau că se ridică perpendicular spre ei. Când ajunseră jos, Ethel nu se putu mira de ajuns, de înălţimea de la care veniseră. Gura peşterii părea o poartă mică neagră. Umbre uriaşe, umbre de demoni, înalţi cât turnurile de biserici, se vedeau mişcându-se încoace şi încolo pe pereţi...

Ethel ieşi din tunel zăpăcită şi entuziasmată. Toată seara povesti lui Lloyd minunăţiile ce le văzuse înăuntru şi spunea că stăvilarele canalului Panama sunt jucării de copii, în comparaţie cu tunelul.

A doua zi tot New York-ul află că Ethel a fost împreună cu Allan în tunel. Ziarele publicară pe coloane întregi convorbirea ce o avuseseră cu ea.

A treia zi publicară ştirea logodnei lui Allan cu Ethel şi fotografiile lor.

La sfârşitul lui iunie se căsătoriră. În aceeaşi zi Ethel făcu o donaţie de opt milioane, pentru fondul de pensii destinat lucrătorilor tunelului. Nunta se desfăşură în mijlocul unei somptuozităţi princiare, în sala de festivităţi de la

Atlantic, acelaşi hotel pe terasa căruia acum nouă ani se desfăşurase celebrul meeting. Nunta aceasta senzaţională dete de lucru ziarelor timp de trei zile. *Sunday Mirror* descrie trusoul lui Ethel în toate amănuntele. Două sute de perechi de pantofi, o mie de perechi de ciorapi de mătase. Rufăria lui Ethel era descrisă cu mult meşteşug, şi dacă Allan ar fi cetit în timpul acestor zile ziarele, ar fi avut prilejul să constate, ce noroc a dat peste pogăniciul de odinioară, de la Uncle Tom, luând de soţie pe Ethel Lloyd ale cărei jaretiere erau brodate cu briliante.

De ani de zile oraşul New York nu văzuse întrunită o lume mai selectă decât cea care luase parte la nuntă. Dar bătrânul şi mizantropul Lloyd lipsea. Se îmbarcase împreună cu medicul său pe bordul yachtului *Crapul de Aur*.

Ethel radia. Pe frunte purta diadema Rosy Diamond şi părea tânără, strălucitoare, veselă şi fericită.

Allan părea şi el fericit. Făcea glume şi chiar râdea; nimenea nu trebuia să vadă confirmată convingerea că el s-a vândut lui Ethel. Toate gesturile sale i se păreau un fel de vis. Dar chinul său de a se vedea condamnat să joace această farsă, nu-l bănuia nimenea. Se gândea la Maud şi simţea mâhnirea şi scârba cum îi scurmă în suflet. Dar nimenea nu vedea nimic. La orele nouă plecă împreună cu Ethel spre palatul lui Lloyd unde trebuiau să locuiască în timpul primelor săptămâni. Allan sta îngrămădit în automobil, obosit şi sleit de puteri, şi se uita indiferent, cu ochii pe jumătate închişi, la furnicarul de oameni de pe strada înecată de lumină. Într-un rând Ethel încercă să-i ia mâna, dat mâna aceasta era rece că gheaţa şi lipsită de viaţă.

În colţul străzii 330th automobilul micşoră viteza şi trebui să se oprească timp de un minut. În clipa aceasta privirea lui Allan căzu pe un afiş uriaş ale cărui litera roşii luminau în stradă:

TUNNEL! ONE HUNDRED THOUSAND MEN!

Deschise ochii mari, pupilele i se dilatară, dar cu toate acestea îngrozitoarea oboseală sufletească ce pusese stăpânire pe el, nu-l părăsi nici pentru o singură secundă.

Ethel dase ordin să se aprindă lumina în sala palmierilor şi rugă pe Allan să mai rămână puţin cu ea. Toaleta nu şi-o schimbă, ci se aşeză pe scaun în strălucitoarea ei rochie de mireasă, pe frunte cu diadema, şi fuma ţigară, ridicând din când în când genele lungi, pentru a se uita pe ascuns la Allan.

Allan se plimba de colo până colo, ca şi când ar fi fost singur, şi uneori se oprea, ca să examineze mobilele şi florile.

În sală era liniște deplină. Numai havuzul susura neostenit. La intervale se auzea destinzându-se câte o plantă. Uneori ţi se părea că auzi ce spun oamenii care treceau pe stradă.

— Eşti obosit rău, Mac? întrebă Ethel după o lungă tăcere. Glasul ei părea stins şi abătut.

Allan se opri şi se uită la ea.

— Da! răspunse el, fără niciun fel de nuanţare şi se sprijini de cămin. Au fost foarte mulţi oameni! Depărtarea de la el până la ea nu era mai mare de zece paşi, dar cu toate acestea părea că sunt la depărtări de kilometri unul de altul. Niciodată o pereche de căsătoriţi n-au fost mai singuri decât erau ei acuma.

Obrazul lui Allan era tras şi cenuşiu, ochii lipsiţi de strălucire şi stinşi. Nu mai avea puterea, ca să se prefacă. Lui Ethel însă i se părea că în sfârşit a devenit şi el om, un om cum era ea, unul care să aibă o inimă capabilă să simtă şi să sufere.

Se ridică în picioare şi se apropie de el.

— Mac! zise ea în şoaptă.

Allan ridică privirea.

— Ascultă, Mac, începu ea cu glasul domolit, trebuie să vorbesc cu tine. Ascultă-mă. Nu vreau să te simţi nenorocit, Mac. Dimpotrivă, doresc din tot sufletul, ca tu să te simţi fericit – în măsura în care se va putea. Să nu crezi că sunt atât de nebună, încât să-mi închipui că tu te-ai căsătorit cu mine din dragoste. Nu, atât de nebună nu sunt. Nu am niciun drept să formulez pretenţii asupra inimii tale, şi nici nu le formulez. Eşti tot atât de liber şi nelegat de nimenea, cum ai fost şi până acuma. Nu va trebui nici să-ţi dai osteneală, ca să mă faci să cred că mă iubeşti cât de puţin; nu! O astfel de atitudine m-ar jigni. Nu-ţi cer nimic, absolut nimic, Mac. Nu-ţi cer decât dreptul de care mă bucur de săptămâni întregi: să-mi dai voie şi de aci înainte, ca întotdeauna să pot fi puţintel în apropierea ta...

Ethel se opri. Dar Allan nu zise nimic, şi Ethel continuă:

— Acum nu mai joc teatru, Mac. Cu asta s-a terminat. Am fost obligată să joc teatru, pentru ca să te pot lega de mine, dar acum când eşti al meu, nu mai am nevoie de teatru. Acum voi putea fi pe deplin sinceră şi tu vei avea ocazie să constaţi, că eu nu sunt numai o fiinţă rea şi capricioasă, care caută să chinuiască pe ceilalţi oameni. Ascultă, Mac, trebuie să-ţi spun totul, ca să mă poţi înţelege... Tu mi-ai plăcut chiar de prima dată când te-am văzut; din prima clipă. Am admirat opera ta, energia ta, îndrăzneala ta. Eu sunt bogată, am ştiut că sunt bogată chiar de pe vremea când eram copil. Îmi închipuiam că viaţa mea va trebui să fie impunătoare şi măreaţă. Ceea ce-mi închipuiam eu, nu era tocmai limpede; dar viziunea aceasta o interpretam mai mult cu

simţurile, decât cu imaginaţia. La şaisprezece ani visam să mă mărit cu un prinţ, la şaptesprezece aş fi vrut să-mi împart averea săracilor. Toate acestea au fost prostii. La vârsta de optsprezece ani nu mai aveam niciun plan hotărât. Trăiam exact cum trăiesc şi alţi tineri ai căror părinţi sunt oameni bogaţi. Dar această viaţă m-a plictisit foarte curând şi din cale afară de greu. Nu eram nenorocită, dar nu mă simţeam nici tocmai fericită. Trăiam de pe o zi pe alta şi mă distram, omorându-mi timpul cum mă pricepeam mai bine. Cred că pe vremea aceea nu mă gândeam la nimic, sau cel puţin astăzi aşa mi se pare. A venit apoi Hobby cu proiectul tău, la *Pa*. Din simplă curiozitate, am stăruit pe lângă *Pa,* să-mi spună şi mie despre ce este vorba, căci ei doi făceau pe misterioşii. Am studiat planurile tale, împreună cu Hobby, ca şi când eu aş fi priceput totul. Adevărul este că proiectul tău mă interesa extrem de mult. Hobby mi-a spus ce om admirabil eşti tu, aşa că eram grozav de curioasă să te văd. Ei bine, a venit şi ziua când te-am văzut. Prezenţa ta îmi impunea un respect enorm, cum nu mi s-a mai întâmplat niciodată cu nimenea. Mi-ai plăcut! Păreai atât de simplu, de voinic şi de sănătos. Şi-mi ziceam: o, dacă ar încerca să fie drăguţ faţă de mine! Dar tu păreai indiferent. De câte ori nu m-am gândit la seara aceea! Ştiam că eşti căsătorit, căci Hobby îmi spusese totul, şi pe vremea aceea nici nu mă gândeam că ţi-aş putea fi altceva, decât o prietenă. Mai târziu, însă am început să devin geloasă, din pricina lui Maud. Iartă-mă că-i pomenesc numele! În toate părţile nu vedeam decât numele tău şi nimenea nu vorbea despre altceva decât despre tine. Mă întrebam, de ce n-aş putea fi eu în locul ei? Ar fi fost admirabil şi bogăţia ce o aveam la îndemână ar fi avut şi ea un rost. Înţelegeam că această dorinţă este imposibilă şi aş fi fost foarte mulţumită să mă pot număra printre prietenii tăi. Acesta este motivul pentru care odinioară veneam atât de des la voi, şi nu altul. Căci chiar dacă făuream planuri nebuneşti, cum ar fi de pildă eventualitatea de a te face să te îndrăgosteşti de mine atât de mult, încât să fii în stare, ca de dragul meu, să-ţi părăseşti soţia şi copilul, nu mă gândeam totuşi în mod serios la aşa ceva şi nici nu credeam că ar fi posibil. Dar nici în calitate de prietenă n-am reuşit să mă apropii prea mult de tine, Mac. Tu căutai să te izolezi şi nu aveai nici timp pentru mine şi nici nu te gândeai de ce-am venit. Eu nu sunt fată sentimentală, Mac, dar cu toate acestea, crede-mă, pe vremea aceea am fost grozav de nenorocită.

A venit apoi catastrofa. Crede-mă, aş fi dat tot, ca să pot evita această grozăvie. Ţi-o jur! A fost înspăimântător şi eu am suferit pe vremea aceea în mod cumplit. Dar eu Mac, sunt o egoistă, o mare egoistă. Şi în timp ce plângeam după Maud, mi-am dat seama, Mac, că tu deveniseşi liber. Erai liber! Şi din ziua aceea am încercat să mă apropii şi mai mult de tine. Mac,

doream să devii al meu. Greva, falimentul, suspendarea lucrărilor, toate acestea au fost în favoarea mea... cu totul pe neaşteptate vedeam că soarta s-a aliat cu mine. Luni de zile am stăruit pe lângă tatăl meu să intervină în favoarea ta. Dar *Pa* mi-a răspuns: „Este cu desăvârşire imposibil!" Iar eu i-am ripostat: „Trebuie să fie posibil, *Pa!* Gândeşte-te, trebuie să faci ceva, pentru ca să fie posibil!" Am chinuit până la sânge pe bietul *Pa,* deşi îl iubeam. M-am ţinut de capul lui zile de-a-rândul, până când în cele din urmă mi-a răspuns afirmativ. Avea intenţia să-ţi scrie şi să-ţi ofere ajutorul său. Dar după aceea am stat şi m-am gândit. Ce se va întâmpla după aceea? m-am întrebat eu. Mac va primi ajutorul lui *Pa,* va mânca de câteva ori la noi şi pe urmă se va apuca din nou de lucru, aşa că tu nu-l vei mai vedea. Îmi dădeam seama că singura armă de care mă puteam sluji împotriva ta, erau banii şi numele lui *Pa.* Te rog să mă ierţi, Mac, că sunt atât de sinceră, dar n-am ezitat să întrebuinţez această armă. L-am cerut lui *Pa,* ca o singură dată în viaţa lui, să nu facă decât ceea ce-i voi spune eu, şi să nu mă întrebe de motive. L-am ameninţat că voi pleca, şi nu mă voi mai întoarce niciodată, niciodată, dacă nu mă va asculta. Am făcut rău, dar nu puteam proceda altfel. N-aş fi părăsit pe *Pa,* deoarece îl iubesc şi-l respect, dar trebuia să-l determin să facă ceea ce voiam eu. N-am procedat frumos, dar alt drum ca să pot ajunge la tine, nu exista. Am suferit, dar trebuia să merg până la capăt. Când în automobil mi-ai cerut mâna, ar fi trebuit să primesc imediat, dar aş fi vrut, Mac, să-ţi dai şi tu puţină osteneală pentru mine.

Ethel vorbea cu glasul domol şi câteodată numai în şoaptă. Zâmbea din când în când cu blândeţe şi resemnare, îşi arcuia buzele şi-şi încreţea fruntea, luând o înfăţişare tristă; mişca din capul frumos şi se uita visătoare la Allan, şi uneori se oprea emoţionată.

— M-auzi, Mac? întrebă ea.

— Da! răspunse Mac cu glasul stins.

— Toate acestea, Mac, trebuia să ţi le spun limpede şi sincer. Acum ştii totul. S-ar putea ca noi doi să devenim totuşi doi tovarăşi şi prieteni buni.

Zâmbi melancolică şi se uită în ochii lui Allan, care erau obosiţi şi trişti, ca şi mai înainte. Întinse mâinile spre ea şi-i cuprinse capul între palme, apoi îi făcu un semn de aprobare.

— Să sperăm Ethel, că aşa va fi! şi buzele palide îi tresăriră.

Şi Ethel îşi ascultă pornirea şi se strânse o clipă la pieptul lui. Apoi se îndreptă, respiră adânc şi zâmbi sfioasă.

— Mai este ceva, Mac, începu ea din nou. Dacă ţi-am spus toate acestea, atunci trebuie să-ţi mai spun ceva. Am vrut să fii al meu şi am reuşit. Dar ascultă-mă: aş vrea ca tu să ai încredere în mine şi aş vrea să mă şi iubeşti. Posibilitatea aceasta rămâne în sarcina mea. Din când în când, Mac, îmi voi

aduce aminte că această posibilitate este în sarcina mea şi cred că voi reuşi s-o duc până la capăt. Căci dacă n-aş avea această credinţă, m-aş simţi grozav de nenorocită... Şi acum noapte bună, Mac!

Şi cu paşi înceţi, ostenită, ca şi când ar fi fost cuprinsă de o uşoară ameţeală, ieşi din cameră.

Allan rămase în picioare în faţa căminului şi nu se mişcă. Şi în timp ce-şi plimba ochii osteniţi în largul sălii în care el era un străin, se gândi că la urma urmei viaţa lui alături de această femeie, s-ar putea să fie mai puţin deznădăjduită decât se temuse el că va fi.

V.

TUNNEL!
ONE HUNDRED THOUSAND MEN!

Veniră! *Farmhands,* mineri, salahori, vagabonzi. Tunelul îi atrăgea ca un magnet uriaş. Veniră din Ohio, Illinois, Iowa, Wiscounsin, Kansas, Nebraska, Colorado, din Canada şi Mexic. În largul Uniunii treceau trenuri speciale. Din Carolina de Nord, Tennessee, Alabama şi Georgia se revărsară batalioanele negrilor. Se întoarseră şi multe mii de lucrători din marea armată pe care odinioară o alungaseră spaimele tunelului.

Lucrătorii din Germania, Anglia, Franţa, Belgia, Rusia, Italia, Spania şi Portugalia se îndreptau spre şantierele tunelului.

Oraşele moarte ale tunelului se trezeau. În uriaşele hale cu geamurile verzi şi acoperite de praf se aprinseră din nou constelaţiile palide; vinciurile începură să scârţâie; escadre albe de vapoare ieşeau în largul mărilor, fumul negru se destrăma iarăşi, ca şi înainte de asta. Pe reţelele de fier ale clădirilor noi se căţărau umbre, sus şi jos mişunau oamenii. Pământul răzbubuia şi oraşele din mijlocul câmpurilor de dărâmături vuiau şi se cutremurau, aruncând din nou praf, vapori, fum negru, limbi de lumină şi flăcări spre cer.

Vapoarele adormite în cimitirul porturilor din New York, Savannah, New Orleans şi San Francisco, din Londra, Liverpool, Glasgow, Hamburg, Rotterdam, Oporto şi Bordeaux începură, ca la un semn magic, să verse vălătuci de fum negru pe coşuri, împrăştiindu-l în cele patru vânturi. Turnătoriile pustii clocoteau din nou de larmă şi locomotivele acoperite de praf îşi părăseau remizele şi respirau adânc. Ascensoarele minelor coborau cu viteză accelerată pe gura vârtejurilor. Marea maşină care în timpul crizei se târâse încet, îşi înteţi mersul dintr-o singură zvâcnitură. Azilurile celor fără ocupaţie şi sălile de spital se goliră, vagabonzii din lungul drumurilor

dispărură. Băncile şi bursele se frământau de emoţie şi se cutremurau, ca şi când prin aer ar fi explodat grenade. Acţiunile întreprinderilor industriale începură să se urce şi curajul şi spiritul de aventură reveni. Acţiunile tunelului se bucurau din nou de favoarea publicului.

„Lloyd a luat tunelul asupra sa!"

Lloyd singur. Un singur om!

Tunelul respiră adânc. Ca o pompă uriaşă începu să soarbă şi să verse trupuri omeneşti, iar în ziua a şasea funcţiona în ritmul dinainte de încetarea lucrărilor. Prin ganguri tunau maşinile de forat; rinoceri înfierbântaţi şi furioşi se repezeau ca şi înainte de asta, şuierând şi urlând, în peretele de stâncă. Galeriile urlau, râdeau, delirau. Grupurile de oameni, picurând de sudoare, se prăvăleau din nou înainte şi înapoi, prin lumina orbitoare a reflectoarelor. Parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Catastrofa – greva... toate fuseseră uitate. Allan îi împingea din nou, spre vechiul ritm diabolic şi nici el nu-şi mai aducea aminte, că altădată a putut să fie şi altfel.

Liniile americane erau cele mai uşor de forat. Peştera fatală înghiţi optzeci de kilometri cubi de piatră. În adânc se prăvălea zi şi noapte o avalanşă neîntreruptă de pietriş şi bolovani. Pe deasupra ei trecea un dig de trei sute de metri lăţime pe care puseseră şine şi în lungul căruia zburau necontenit trenurile cu piatra pe care o vărsau în prăpastie. Secţiunea de miazănoapte fu umplută şi nivelată în timp de un an, iar pe ea răsăriră hale de maşini şi dinamuri, răcitoare şi aparate de oxigen. La cinci ani după reluarea lucrului, gangurile galeriilor din America şi cele din Bermude erau atât de aproape, încât Allan putea comunica prin peretele de stâncă cu Strom, care conducea lucrările din Bermude, cu ajutorul telefonului fără fir. Dete ordin să se sape galerii de orientare şi toată lumea aştepta înfrigurată momentul când cele două ganguri se vor întâlni. Erau şi unii, chiar între oamenii de ştiinţă, care afirmau că gangurile nu se vor întâlni niciodată. Enormele cantităţi de piatră, căldura, fierul şi energia electrică influenţau până şi instrumentele cele mai precise. Cu toate acestea, după ce gangurile de orientare se apropiară până la o distanţă de cincisprezece kilometri, seismografele începură să semnaleze exploziile ce se produceau în galerii. În al cincisprezecelea an de lucrări gangurile se întâlniră. Calculele arătau o deviere de treisprezece metri în înălţime şi una laterală de zece metri, diferenţă care se puteau foarte uşor corecta. Doi ani mai târziu gangurile duble dintre America şi Bermude fură deschise şi îmbrăcate într-o manta de beton.

Faptul acesta era de extremă importanţă, deoarece de aci înainte trenurile puteau transporta fier, ciment, şine şi lucrători la şantierul din Bermude.

Acţiunile tunelului se urcară cu douăzeci de procente. Banul marelui public se întorcea din nou.

Mult mai grele se dovediră lucrările liniilor franceze, pe care Allan le continuă deocamdată pe un singur gang. În al paisprezecelea an de lucrări, aci se produse o erupţie de nămol. Gangul dase peste o valvulă oceanică, şi trei kilometri de galerie, cu maşini de valoare şi aparate, fură abandonate. Împrejurul nămolului şi a apei ce năvălea înăuntru, se trase un zid de beton în grosime de douăzeci de metri. Cu ocazia acestei erupţii de nămol îşi pierdură viaţa două sute şaptezeci şi doi de oameni. Gangul fu continuat în formă de coardă, împrejurul locului primejdios. Deteră din nou peste un ochi de nămol, dar după sforţări uriaşe, îl biruiră. Cinci kilometri din această porţiune a gangului costară fabuloasa sumă de şaizeci de milioane de dolari. Gangul fu terminat în al douăzeci şi cincilea an de lucrări.

Cu punerea în funcţiune a galeriilor franceze şi americane, cheltuielile se reduseră în mod simţitor. Batalioanele de lucrători puteau fi reduse şi ele în fiecare lună. Cu toate acestea tunelul mai înghiţea şi astăzi miliarde. Ethel învestise în tunel întreagă averea ei uriaşă, până la ultimul cent. În ziua când s-ar fi constatat că lucrările tunelului nu pot fi terminate, ea ar fi rămas cerşetoare. Însuşi Lloyd era atât de mult interesat la lucrările tunelului, încât trebuia să recurgă la întreagă strategia lui financiară, ca să se poată menţine.

Cele mai mari dificultăţi le aveau cu liniile atlantice, din cauza enormelor întinderi. Zi şi noapte, ani de-a-rândul, grupurile de oameni, acoperiţi de sudoare, se repezeau împotriva peretelui de stâncă. Cu cât înaintau, cu atât transportul şi aprovizionarea deveneau mai grele, deoarece deocamdată şi aceste linii se lucrau cu un singur gang. Aci duşmanul lucrătorilor nu era apa, ci căldura. Gangul cobora până la o adâncime de şase mii de metri sub nivelul mării. Căldura era atât de îngrozitoare, încât pentru bolţi, nu se mai putea întrebuinţa lemnul, ci numai fier. Atmosfera în aceste ganguri adânci şi lungi, era cu atât mai insuportabilă, cu cât aerul abia în galeriile duble se putea puţin primeni cu ajutorul ventilatoarelor. Din zece în zece kilometri în peretele stâncii trebuiră să sape staţiuni în care lucrau zi şi noapte maşinile de răcire, aparatele de oxigen şi pompele de aer.

Era munca cea mai grea şi cea mai gigantică din tot ce au putut oamenii să săvârşească vreodată.

Din două părţi maşinile de forat pătrundeau tot mai adânc în stâncă. Müller cel gras venea din Azore, Strom din Bermude. Strom realiza mai mult decât ceea ce omeneşte ar fi fost posibil. Între lucrători nu era iubit, dar îl admirau cu toţii. Era un fel de om care putea trăi zile întregi fără să mănânce, fără să bea şi fără să doarmă. În fiecare zi apărea în ganguri şi ceasuri întregi conducea el însuşi lucrările. De multe ori nu ieşea zile de-a-

rândul din gangurile încinse şi oamenii lui îi daseră numele de „diavol rusesc”.

Gangurile vărsau în fiecare zi patru mii de vagoane de piatră din Azore şi trei mii de vagoane din Bermude. Din aceste cantităţi de piatră se creară terenuri imense care cotropiră într-un singur bloc limbile de pământ, bancurile de năsip, mlaştinile şi insulele. Acesta era un pământ cu totul nou pe care îl crease Allan. Arhitecţii porturilor sale făcuseră cele mai moderne porturi, diguri, docuri şi faruri. În porturi puteau intra cele mai mari vapoare. Din dărâmături aceşti arhitecţi creaseră oraşe noi. Oraşe cu hoteluri, bănci, magazine, biserici şi şcoli... toate noi. Dar toate aceste oraşe ale lui Allan aveau o notă comună, caracteristică: le lipsea în întregime vegetaţia. Răsăriseră din dărâmături de bazalt şi granit, oglinzi orbitoare în soare şi nori de praf în vânt. Peste zece ani însă trebuiau să fie tot atât de verzi, ca şi celelalte oraşe, căci aveau pieţe, grădini, parcuri, întocmai cum se găsesc la Londra, Paris sau Berlin. Arhitecţii importaseră aşternutul de pământ cu vapoarele, din Chile aduseseră salpetru, din mare scoseseră alge. Şi de fapt ici-colo apăreau parcuri fantomatice, cu palmieri prăfuiţi, cu copaci şi straturi triste de iarbă.

În schimb oraşele lui Allan aveau cele mai drepte străzi din lume şi cele mai frumoase plaje de pe toate continentele. Semănau unul cu altul, ca fraţii. Era toate exponenţi ai Americii, forturi înaintate ale spiritului iniţiativei americane, îmbibate cu putere de voinţă şi dornice de activitate.

Spre sfârşitul lucrărilor tunelului, Mac City avea peste un milion de locuitori.

În timpul lucrărilor se întâmplaseră în repetate rânduri accidente mai mici şi mai mari, şi catastrofe. Dar acestea nu erau nici mai mari, nici mai dese decât la alte întreprinderi tehnice mai importante. Allan devenise prevăzător şi începuse să se teamă. Nervii lui nu mai erau ca înainte de asta. La început nu-i păsa de o sută de oameni pe care i-ar fi înghiţit tunelul, dar acum îl chinuia amintirea fiecărei victime a accidentelor. Gangurile erau pline de aparate de siguranţă şi de registratoare, şi la cel mai mic semn de alarmă care indica prudenţă, încetineau mersul lucrărilor. Allan încărunţise şi acum îi ziceau „old gray Mac”. Sănătatea lui era şubredă. Aproape nu mai dormea deloc şi singura lui distracţie era, să se plimbe seara, vreme de un ceas, prin parc. Întâmplările din restul lumii aproape nu-l mai interesau. Creator al tunelului, devenise acum sclavul lui. Creierul său nu mai cunoştea altă asociaţie de idei, decât maşini, tipuri de vagoane, staţiuni, aparate, cifre, metri cubi şi puteri de cai. În sufletul lui se tociseră aproape orice senzaţii omeneşti. Prieteni nu mai avea, decât unul singur şi acesta era Lloyd. Foarte

adeseori îşi petreceau seara împreună; în astfel de ocazii se aşezau în fotolii, fumau şi tăceau.

În al optsprezecelea an de lucrări se declară o mare grevă care dură trei luni de zile, şi de astă dată Allan pierdu. Numai graţie sângelui rece al lui Strom, putu fi înăbuşită o nouă panică şi teroare a maselor. Într-una din zile căldura gangurilor se urcă dintr-odată cu cinci grade întregi. Fenomenul era inexplicabil şi indica prudenţă. Lucrătorii se temeau să intre în ganguri, deoarece se aşteptau ca pământul să se deschidă în orice moment, ca să-i împroaşte cu lavă încinsă. Se găsiră şi indivizi care răspândeau zvonul nebunesc, că gangul se apropie de interiorul în clocot al pământului. Mulţi savanţi erau de părere că axa tunelului trece prin apropierea craterului unui vulcan submarin. Lucrările fură întrerupte şi se făcură cercetări minuţioase, în punctele corespunzătoare de pe fundul mării. Se măsură temperatura exactă, dar nu se găsi nicio urmă de vulcani sau de izvoare calde.

Strom alese voluntari şi patru săptămâni de-a-rândul rămase zi şi noapte în fundul gangurilor. „Diavolul rusesc" nu se lăsă, până când nu căzu leşinat, dar la opt zile după aceea era din nou în „iad".

Aci oamenii lucrau complet goi. Lunecau încoace şi încolo, ca nişte viermi murdari şi uleioşi, târându-se în lungul gangului, pe jumătate leşinaţi şi ţinuţi treji numai cu ajutorul stimulentelor.

În anul al douăzeci şi patrulea de la începerea lucrărilor, când în conformitate cu calculele iniţiale, capetele gangurilor trebuiau să fie la o depărtare de şaizeci de kilometri, Strom reuşi să intre în comunicaţie cu Müller cel gras din Azore, căruia îi expedia radiograme prin peretele de stâncă. După şase luni de muncă ucigătoare, gangurile înaintaseră atât de mult, încât trebuiau să fie în imediată apropiere unul de altul. Seismografele însă nu semnalau nicio detunătură, deşi Müller făcea treizeci de explozii pe zi. În toate ziarele transpiră senzaţionala ştire că galeriile au fost săpate greşit. Inginerii din ambele ganguri erau în perpetuu contact unul cu altul, distanţele din Azore şi Bermude erau calculate până în cele mai mici amănunte, deasupra şi dedesubtul mării. În consecinţă nu putea fi vorba decât de o diferenţă de câţiva kilometri. Se construiră anume aparate extrem de sensibile care să reziste căldurii, dar aparatele rămaseră indiferente.

Din Berlin, Londra şi Paris veniră savanţi, şi unii dintre ei îndrăzniră să intre chiar în gangurile în clocot, dar fără niciun rezultat.

Allan dete ordin să se sape galerii verticale în sus şi în jos şi o întreagă reţea de galerii laterale. Munca în întunerec şi nesiguranţă era diabolică şi ucigătoare. Căldura trântea oamenii grămadă, ca pe nişte otrepe. Cazuri de nebunie se întâmplau aproape zilnic. Şi cu toate că pompele presau fără

întrerupere aer rece prin ganguri, pereţii de stâncă erau fierbinţi ca nişte cuptoare încinse. Inginerii, orbiţi de căldură şi praf, stăteau pe brânci, complet goi, acoperiţi de praf şi murdărie, în faţa aparatelor de înregistrat, pe care le urmăreau fără întrerupere.

Era munca cea mai fioroasă şi cea mai istovitoare, aşa că Allan nu-şi mai găsea odihnă.

Umblară patru luni de zile pe dibuite, căci săparea galeriilor laterale reclama foarte mult timp.

Lumea se frământa de emoţie. Acţiunile tunelului însă începură să scadă.

Totuşi într-o noapte Allan fu trezit de Strom şi când trecu prin ganguri, acesta ieşi în calea lui, picurând de sudoare, murdar şi de nerecunoscut. Şi Allan văzu pe acest om rece pentru prima dată emoţionat şi chiar râzând.

— Suntem pe urmele lui Müller, declară Strom.

La capătul galeriei laterale care mergea în adâncime, unde aerul unei pompe şuiera rece, era un registrator şi o lampă, iar alături de ele, doi oameni cu obrazele tăciunite.

La orele două aparatul marcase o tresărire uşoară, de un milimetru. Exact peste un ceas în gangul lui Müller trebuia să se producă o nouă explozie şi cei patru aşteptară ca respiraţia întreruptă în faţa aparatului. Exact la orele trei şi două minute acul tremură din nou.

Ziarele apărură în ediţii speciale. Chiar dacă Müller ar fi fost un celebru criminal căruia un grup de detectivi i-ar fi luat urma, senzaţia n-ar fi fost nici atunci mai mare.

De aci înainte lucrul mergea mai uşor. După paisprezece zile erau siguri că Müller este dedesubtul lor. Mac îi telefonă să se „urce la deal" şi Müller îndreptă maşina de forat în sus. Peste alte paisprezece zile erau atât de aproape unul de altul, încât aparatul semnala chiar trepidaţiile pricinuite de burghie. La trei luni după aceea se putea auzi bubuitul exploziei: profund şi stins, ca un tunet depărtat. După alte treizeci de zile se auzea maşina de forat. Veni apoi marea zi când o gaură de sfredel împreună cele două ganguri.

Lucrătorii şi inginerii aclamau.

— Unde e Mac? întrebă Müller cel gras.

— Aici sunt! răspunse Mac.

— *How do you do, Mac?* întrebă Müller, râzând cu râsul lui gras.

— *We are all right!* răspunse Allan.

Această conversaţie fu publicată în aceeaşi seară în toate ediţiile speciale ale ziarelor care căzură ca o ploaie peste New York, Chicago, Berlin, Paris şi Londra.

Lucraseră douăzeci şi patru de ani – acesta era momentul cel mai important din viaţa lor – şi totuşi nu schimbaseră împreună un singur cuvânt. La un ceas după aceea Müller putu trimite lui Allan o sticlă de bere de Münich, de la gheaţă, iar ziua următoare putură trece printr-o strungă – toţi istoviţi, picurând de sudoare, goi şi murdari – la o adâncime de şase mii de metri sub nivelul mării.

Întoarcerea lui Allan în lungul gangurilor fu un marş triumfal. Batalioanele de lucrători care scormoneau pământul aci în întunerec, strigau şi aclamau:

Când va trece Mac, scoate-ţi pălăria,
Mac e omul nostru...

Pe urma lui Allan însă maşinile de forat urlau din nou, repezindu-se împotriva peretelui de stâncă.

VI.

Ethel era din altă plămădeală decât Maud şi nu se lăsă să fie dată la o parte din calea muncii, ci voia să-şi aibă şi ea partea ei. În timpul acesta făcu un curs de inginerie în toată regula, *to also be able to talk about it.* (ca să aibă şi ea cuvânt).

Din momentul când se căsătorise cu Allan, începu să-şi apere drepturile cu toată demnitatea.

Credea că e de ajuns, dacă-i acordă libertate în timpul amiezii. La orele cinci însă – exact la orele cinci – îşi făcea apariţia, indiferent dacă Allan era la New York sau la Mac City, şi începea liniştită să prepare ceaiul, fără să spună un singur cuvânt. Dacă Allan discuta cu un inginer sau un arhitect, pe Ethel n-o interesa câtuşi de puţin.

Îşi vedea de treabă în colţişorul ei, sau în camera da alături, şi când ceaiul era gata, îl striga:

— Mac, te aşteaptă ceaiul.

Şi Allan trebuia să vină, singur sau cu mosafiri, căci şi amănuntul acesta era indiferent pentru Ethel.

La orele nouă îl aştepta cu automobilul în faţa uşii, până când cobora. Putea aduce cu el şi prieteni sau un grup de ingineri, cum îl trăgea inima. Ethel avea o casă ospitalieră. Lumea putea să vină şi să plece, când poftea. Avea la dispoziţie un parc de cincisprezece automobile care transportau mosafirii, la orice oră din zi sau din noapte, oriunde ar fi dorit. În câte o duminică venea şi Hobby de la ferma lui din Maine. Hobby recolta în fiecare an douăzeci de mii de pui şi nenumărate ouă. Lumea nu-l mai interesa.

Devenise religios şi frecventa casele de rugăciuni. Câteodată se uita foarte serios în ochii lui Allan şi-i spunea:

— Gândeşte-te Mac, la mântuirea sufletului!

Când Allan pleca într-o călătorie, Ethel pleca şi ea împreună cu el. Fuseseră în mai multe rânduri în Europa, în Azore şi Bermude.

Bătrânul Lloyd cumpărase o porţiune de teren la Rowley, la patruzeci de kilometri de Mac City, spre miazănoapte, şi clădise o casă uriaşă, un fel de castel, pentru Ethel. Proprietatea era pe ţărmul mării şi avea un parc de copaci bătrâni, care fuseseră preparaţi de grădinari japonezi şi pe urmă transplantaţi la Rowley, din ordinul lui Lloyd.

Lloyd venea în fiecare zi să-i vadă şi uneori petrecea săptămâni întregi împreună cu fiică-sa pe care o idolatriza.

La trei ani după căsătorie Ethel născu un băiat. Pe acest băiat îl păzea ca lumina ochilor. Era băiatul lui Mac, al lui Mac pe care ea îl adora, fără să facă prea multă paradă de vorbe, şi peste douăzeci de ani acesta trebuia să ia în primire şi să desăvârşească opera tatălui său. Îl alăptă singură şi ea îl învăţă să pronunţe primele vorbe şi să facă primii paşii.

La început micul Mac era delicat şi susceptibil. Ethel spunea că e „de rasă aristocratică". În al treilea an însă începu să se lăţească în spete, capul îi crescu şi făcu pistrui pe obraz. Părul lui blond, deveni roşcat: era un adevărat pogăniciu în miniatură. Ethel era fericită. Copiii slabi şi delicaţi nu-i plăceau; trebuia să fie puternici şi viguroşi şi să zbiere zdravăn, ca să le crească plămânii, exact cum făcea micul Mac. Ea, care nu se temuse niciodată de nimic, învăţă acum să se teamă. Tremura în fiecare ceas pentru copilul ei. Închipuirea ei era îmbibată de poveşti despre răpirea copiilor de miliardari pe care hoţii i-au desfigurat şi i-au orbit. Dete ordin ca să-i facă la nivelul solului o cameră de oţel – ca tezaurul unei bănci – şi în camera aceasta trebuia să doarmă micul Mac împreună cu guvernanta. Fără guvernantă nu avea voie să iasă niciodată în parc. Doi câini de poliţie, dresaţi la om, îl însoţeau întotdeauna şi un agent secret explora mereu regiunea, într-o circumferinţă de cinci kilometri împrejur. Când îl lua cu ea, în maşină erau întotdeauna doi agenţi secreţi, înarmaţi până în dinţi. Şoferul trebuia să conducă încet, şi într-un rând la New York, Ethel îl pălmui în plină stradă, pentru că mânase *„hundred miles an hour"*.

În fiecare zi un medic trebuia să viziteze băiatul, care de altfel mergea admirabil. Când se întâmpla să aibă un uşor guturai, telegrafia imediat unui specialist.

Ethel vedea pretutindeni numai primejdii pentru copilul ei. Criminalii puteau ieşi din mare sau puteau coborî din aer, ca să răpească pe micul Mac.

În parc era o livadă mare care, cum spunea Ethel, „invită anume avioanele să aterizeze”. Ethel dete ordin s-o planteze cu copaci, astfel că orice avion care ar fi încercat să coboare, s-ar fi făcut puzderii.

Donă o sumă fabuloasă pentru îmbunătăţirea spitalului pe care-l numi „Spitalul Maud Allan”. Înfiinţă în toate cele cinci oraşe ale tunelului cele mai bune căminuri pentru copii. În cele din urmă ajunse aproape în stare de faliment şi bătrânul Lloyd îi spuse:

— Ethel, va trebui să faci economii!

Dete ordin, fără să spună lui Allan nicio vorbă, să închidă cu grilaj şi să facă un strat de flori pe locul unde greviştii uciseseră pe Maud şi mica Edith. Ştia foarte bine că Allan n-a uitat încă pe Maud şi pe Edith. Se întâmpla uneori ca noaptea să-l audă ceasuri întregi plimbându-se şi vorbind singur. Ştia de asemenea că în biroul său păstrează cu toată grija un carnet, cetit de foarte multe ori: „Viaţa fiicei mele Edith şi ceea ce a spus ea”.

Morţii îşi aveau drepturile lor şi Ethel nu se gândea câtuşi de puţin să le îngrădească aceste drepturi.

ÎNCHEIERE

Maşinile de forat măcinau stânca gangurilor atlantice şi capetele tunelului se apropiau cu fiecare zi tot mai mult. Ultimii treizeci de kilometri fură o muncă de ocnaş. Allan fu obligat să plătească zece dolari pentru două ore de muncă, deoarece nimenea nu voia să intre în „crater". Interiorul acestei porţiuni de gang trebui căptuşit cu o reţea de răcitoare. După un an de muncă înfricoşătoare, terminară şi gangul acesta.

Tunelul era acum gata. Oamenii îl începuseră şi tot oamenii îl terminaseră. Era făcut din sudoare şi sânge, înghiţise nouă mii de vieţi omeneşti şi pricinuise dezastre nebănuite în lume, dar acum era gata. De mirat însă, nimenea nu se mira!

La patru săptămâni după aceea poşta pneumatică submarină fu pusă în funcţiune.

Un editor oferi lui Allan un milion de dolari, ca să scrie istoria tunelului. Allan însă refuză şi scrise cu totul două coloane pentru *Herald*.

Allan nu ţinea să treacă drept un om mai modest decât era în realitate. Dar repetă de mai multe ori, că n-ar fi putut termina lucrările, decât cu ajutorul unor colaboratori atât de străluciţi ca Strom, Müller, Olin-Mühlenberg, Hobby, Harriman, Bärmann şi alte câteva sute.

„Trebuie să recunosc, scria el, că timpul mi-a luat-o înainte. Toate maşinile mele de pe pământ şi cele de sub pământ sunt învechite şi mă voi strădui ca în cursul vremii să le înlocuiesc cu altele. Burghiele mele de care odinioară eram atât de mândru, sunt demodate. Rocky Mountains au fost perforaţi într-un interval mult mai scurt, decât aş fi fost eu în stare să-i perforez. Bărcile cu motor fac drumul din Anglia până la New York în două zile şi jumătate, uriaşele dirijabile germane zboară peste Atlantic în treizeci şi şase de ore. Deocamdată eu sunt mai repede decât ele, şi pe măsură ce vor deveni mai repezi dirijabilele şi bărcile cu motor, în aceeaşi măsură voi deveni şi eu mai repede. Pot urca foarte uşor viteza la 300–400 kilometri pe oră. Afară de asta bărcile cu motor cer preţuri pe care nu le pot plăti decât oamenii bogaţi. Preţurile mele sunt populare. Tunelul aparţine poporului, negustorilor, emigranţilor. Azi pot transporta zilnic patruzeci de mii de oameni. Peste zece ani, când toate gangurile vor fi dublate, voi putea transporta optzeci până la o sută de mii. Peste o sută de ani tunelul nu va mai fi în stare să satisfacă cererile publicului. Va fi deci datoria Syndicatului să construiască galerii paralele care pot fi executate relativ destul de ieftin".

Şi Allan anunţă în articolul acesta simplu şi stângaci, că primul tren va pleca spre Europa exact peste şase luni, la întâi iunie, în anul al douăzeci şi şaselea de la începerea lucrărilor.

Pentru a se putea ţine de acest termen, Allan îşi împintenă inginerii şi lucrătorii într-un *finish* nebunesc. Luni de-a-rândul trenurile ieşeau zburând din tunel, încărcate cu şine şi traverse vechi. Se puseră la punct liniile pentru *tunnel-trains* şi se făcură drumuri de probă prin ganguri! Se formă un batalion de conducători pentru care Allan recrută numai oameni obişnuiţi cu vitezele mari: şoferi de automobile şi motociclete şi piloţi de avioane.

În staţiile Biskaya şi Mac City în ultimii ani apăruseră hale fantastic de uriaşe: fabricile din care ieşeau *tunnel-cars*. Aceste vagoane fură o nouă senzaţie. Erau ceva mai înalte decât cele Pullman, dar aproape de două ori atât de lungi şi dublu de late. Un fel de cuirasate care mergeau pe axe puternice cu câte patru perechi de roţi uriaşe şi în pântece aveau răcitoare, rezervoare, cabluri, ţevi, un întreg organism. Vagoanele-restaurant erau săli somptuoase. (Reprezentaţii cinematografice şi audiţii muzicale contribuiau la scurtarea călătoriei).

Întregul New York asediase staţiunea Hoboken, pentru a face un drum cel puţin până la Mac City cu aceste vagoane. Biletele în *tunnel-trais* erau însă dinainte vândute pe vreme de trei luni, până la ultimul loc.

Astfel întâi iunie se apropia...

Oraşul New York fu pavoazat, tot aşa Londra, Paris, Roma, Berlin, Viena, Peking, Tokio şi Sidney. Întreaga lume civilizată sărbătorea prima călătorie a lui Allan ca pe un eveniment universal.

Allan intenţiona să plece la miezul nopţii şi să ajungă în Biscaya la miezul nopţii în ziua de două iunie (meridianul american).

Cu câteva zile înainte, din Berlin, Londra şi Paris plecară trenuri speciale spre staţiunea Biscaya, şi tot aşa din toate oraşele Uniunii spre Mac City. Flotile întregi de vapoare ieşiră în larg şi se îndreptară spre Azore şi Bermude. În ziua de întâi iunie spre Mac City zburau la fiecare oră câte douăzeci de trenuri supraîncărcate de curioşi care voiau să vadă cum va intra în tunel primul *America-Europe-Flyer*. Marile hoteluri din New York, Chicago, San Francisco, Paris, Berlin şi Londra organizară banchete care începeau la zece şi trebuiau să dureze douăzeci şi opt de ore. Edison Pictures intenţiona să ruleze în toate aceste hoteluri uriaşul său film care dura şase ore întregi. În varieteuri cântară coruri formate din foştii lucrători ai tunelului care-şi debitară cântecele lor. Pe străzi se vândură milioane de cărţi poştale cu portretul lui Allan şi milioane de *„tunnel-charms”,* sfărâmături de piatră din gangurile tunelului, încrustate în metal.

Exact la orele douăsprezece Allan era la start. Uriaşa hală a gării din Hoboken, cea mai mare gară din lume, era ocupată până la ultimul centimetru pătrat de oamenii care se frământau şi întindeau gâturile, ca să poată arunca o singură privire asupra uriaşului *tunnel-train* care aştepta

gata de plecare. Trenul era de culoare cenuşie şi făcut pe de-a-ntregul din oţel.

Garnitura, inclusiv tenderul, era formată din şase vagoane, şi fericiţii care erau destul de aproape puteau vedea interiorul saloanelor strălucitor luminate. Toate erau vagoane salon. Se credea că Ethel va pleca şi ea în această primă călătorie, deoarece cu toate ofertele fantastice făcute de amatori, aceştia fuseseră refuzaţi. La douăsprezece fără un sfert se traseră obloanele de fier. Emoţia lumii creştea din minut în minut. La douăsprezece fără zece, patru ingineri se urcară pe locomotiva care semăna cu un torpilor şi avea doi ochi mari rotunzi pe ambele părţi ale prorei. Allan trebuia acum să apară din moment în moment.

Sosi la cinci minute înainte de miezul nopţii. Când ieşi pe peron, în hală erupse un strigăt atât de puternic, încât îţi făcea impresia că gara Hoboken se dărâmă.

Începuse lucrările pe vremea când era bărbat tânăr şi acum părul lui era alb ca zăpada; părea uzat, cu obrajii palizi puţin buhăiţi şi cu ochi albaştri şi blânzi, ca ai unui copil. Alături de el apăru Ethel, cu micul Mac de mână. În dosul ei un omuleţ gârbovit, cu gulerul mantalei ridicat şi cu o şapcă largă care-i cădea peste ochi. Abia era ceva mai răsărit decât micul Mac şi toată lumea îşi închipui că este un groom negru.

Mumia aceasta de un metru înălţime întinse mâna lui Ethel şi micului Mac şi se urcă în vagon, cu toată băgarea de seamă: vasăzică singurul călător era Lloyd.

Nu un împărat sau rege, nu Preşedintele Republicii, ci marea putere Lloyd: banul era singurul călător.

Ethel rămase pe peron împreună cu băiatul. Pe micul Mac îl adusese din Rowley, ca să fie şi el de faţă la această clipă solemnă. Allan îşi luă rămas bun de la fiul său şi de la soţie, iar Ethel strigă: *„Well, good bye Mac. I hope you will have a nice trip!"*

Elicele începură să se învârtească şi umplură hala cu un susur şuierător. Când ajunseră numărul corespunzător de rotaţii, proptelele vagoanelor se ridicară în mod automat şi trenul ieşi din hală, petrecut de aclamaţiile uriaşe ale publicului. Reflectoarele îşi tremurau lumina peste New York, Hoboken şi Brooklyn; sirenele vapoarelor din docuri, de pe Hudson, din golf şi de pe East-River începură să mugească; telefoanele sunau, telegraful ţăcănea ritmic... New York, San Francisco, Chicago se cutremurară; în prima sa călătorie Allan era petrecut de aclamaţiile lumii întregi. În aceeaşi clipă se opriră pentru cinci minute toate întreprinderile tehnice ale lumii, toate elicele vapoarelor care se găseau în larg şi în acelaşi minut începură să sune

toate semnalele şi sirenele trenurilor şi vapoarelor care se găseau în drum: un chiot brutal şi gigantic al muncii care-şi aclama opera.

Bătrânul Lloyd chemă servitorul să-l dezbrace şi se culcă.

Erau pe drum.

În hoteluri mii de oameni mâncară emoţionaţi şi vorbiră despre această plecare. Lumea se entuziasmă şi deveni elegiacă. Tunelul era numit „cea mai mare operă omenească" a tuturor timpurilor. „Mac Allan a scris epopeea fierului şi a electricităţii". Da, şi ţinând seama tocmai de nenorocirile şi vicisitudinile prin care a trecut în timpul celor douăzeci şi cinci de ani cât duraseră lucrările, Allan fu numit „un Odysseu al tehnicii moderne".

Zece minute înainte de orele douăsprezece ecranul cinematografului se lumină şi apăru inscripţia: „Linişte!"

Imediat se făcu tăcere şi tele-cinematograful începu să funcţioneze. În toate oraşele din lume se văzu în aceeaşi secundă gara Hoboken înţesată de lume. Se vedea trenul uriaş, Allan luându-şi rămas bun de la Ethel şi de la fiul său, spectatorii agitând pălăriile, trenul care părăseşte hala...

Publicul erupse în aplauze frenetice care durară minute întregi. Lumea se urcă pe mese şi călcă în picioare sute de pahare de şampanie. Orchestrele intonară cântecul: *„Three cheers and a tiger for him!..."* Dar gălăgia era atât de mare, încât nimenea nu putea înţelege nimic.

Puţin după aceea pe pânză apăru inscripţia: „Cele douăzeci şi cinci de capete". Allan, Allan când începuse lucrările şi Allan aşa cum era astăzi. O nouă furtună de aplauze. Hobby, Strom, Harriman, Bärmann, S. Woolf, Müller cel gras, Lloyd. Apoi începu filmul propriu zis, cu meetingul de pe terasa hotelului *Atlantic,* prima lovitură de cazma, şi cu mici întreruperi, toate fazele lucrărilor fură redate pe pânză, şi de câte ori apărea chipul lui Allan, izbucneau din nou strigăte entuziaste. Filmul arătă catastrofa şi din nou se văzu Allan, cu megafonul la gură, vorbind lucrătorilor (gramofonul reproduse câteva fragmente din cuvântarea lui), manifestaţia greviştilor, incendiul. Totul.

Peste o oră, la ceasul unu după miezul nopţii pe ecran apăru o telegramă: „Allan a intrat în tunel. Imens entuziasm în mijlocul asistenţei. Numeroşi oameni răniţi în timpul înghesuielii".

Filmul continuă să se desfăşoare, întrerupt tot din jumătate în jumătate de oră, de telegrame: „Allan trece pe lângă kilometrul o sută... două sute... Allan se opreşte un minut". Se făcură pariuri fantastice. Nimenea nu mai urmărea filmul. Toţi făceau socoteli, făceau pariuri şi strigau. Va ajunge Allan exact la oră în Bermude? Prima călătorie a lui Allan deveni un fel de alergare, o alergare a unui tren electric şi nimic altceva. Furia recordurilor făcea ravagii. În prima oră Allan bătu recordul stabilit de trenurile electrice

Berlin-Hamburg. În a doua ajunse din urmă recordul mondial al monoplanelor, în a treia îl bătu şi pe acesta.

La orele cinci, emoţia ajunse punctul culminant.

Pe ecran apăru gara Bermude, reprodusă pe cale telecinematografică. Gara era scăldată în lumina soarelui şi plină de lumea care se uita într-o singură direcţie. Din tunel apăru trenul cenuşiu şi intră în gară la orele cinci fără douăsprezece minute. Allan coboară şi schimbă câteva cuvinte cu Strom; Strom şi Allan se urcă din nou în tren. Peste cinci minute trenul se pune în mişcare. O telegramă: „Allan a ajuns în Bermude cu două minute întârziere".

O parte dintre cei care participaseră la banchet, se întoarseră acasă, dar majoritatea nu se mişcă. Steteră mai bine de douăzeci şi patru de ore treji, ca să poată urmări călătoria lui Allan, până la capăt. Mulţi îşi luaseră camere la hotel şi se culcară pentru câteva ceasuri, dar deteră ordin să fie treziţi imediat, „în cazul când se va întâmpla ceva". Asupra străzilor începuse să cadă ploaia ediţiilor speciale...

Allan era pe drum.

Trenul zbura în lungul gangurilor care răzbubuiau până la depărtări de kilometri înainte şi în urma lui. La curbe trenul se lăsa pe o coastă, ca o barcă de curse special echilibrată: trenul plutea. În sus pe pante când trebuia să urce, trenul mergea liniştit şi în acelaşi ritm, ca un avion: trenul zbura. Luminile din tunel păreau răni sfâşiate în întunerec, semnalizatoarele luminoase, un fel de stele care scăpărau, repezindu-se în ochii rotunzi ai torpilorului garniturii; luminile staţiunilor erau stoluri de meteori care zburau pe lângă tren. Funcţionarii din tunel, retranşaţi în dosul obloanelor de fier ale staţiunilor, băieţi voinici care trecuseră fără să clipească prin marea catastrofă din octombrie, începură să plângă de bucurie, când văzură pe „old Mac" zburând pe lângă ei.

Lloyd dase ordin să-l trezească la orele opt. Îşi făcu baia, dejună şi fumă o ţigară. Începu apoi să râdă, căci aci îi plăcea. În sfârşit, nu-l mai putea deranja nimeni, acum era departe de oameni şi într-un loc unde nu-l mai putea ajunge nimenea. Uneori se ridica şi începea să se plimbe prin apartamentul său inundat de lumină: douăsprezece camere pe care locomotiva le ducea cu ea şi care erau saturate de un aer plăcut şi ozonat. La orele nouă Ethel îl chemă la telefon şi timp de zece minute steteră împreună de vorbă. (*Don't smoke to much, Pa!* îi spuse Ethel). Pe urmă ceti telegramele. Trenul se opri din nou, în marea staţiune din „gangurile fierbinţi". Lloyd se uită printr-o ferestruică şi văzu un grup de oameni, în mijlocul cărora era Allan.

Lloyd îşi luă dineul, dormi şi trenul se opri din nou şi când se trezi, constată că fereştile salonului său erau deschise: un perete de sticlă îi permitea să vadă o mare albastră şi de cealaltă parte o mulţime imensă de oameni care strigau entuziasmaţi. Ajunseseră în Azore. Servitorul îi raportă că au o întârziere de patruzeci de minute, din cauză că o conductă de ulei începuse să curgă.

Fereştile se închiseră din nou. Trenul se prăvăli în adâncime şi bătrânul Lloyd începu să fluiere de plăcere, ceea ce nu mai făcuse de douăzeci de ani.

Începând din Azore trenul fu condus de Strom. Descărcă întreg curentul în motoare şi indicatorul de viteză sări la două sute nouăzeci şi cinci de kilometri pe oră. Inginerii începură să se neliniştească, dar Strom, căruia căldura „gangurilor fierbinţi" îi rosese părul, dar nu putuse să-i tocească şi nervii, nu admise ca cineva să se amestece în treburile lui.

— Ar fi mai mare ruşinea, să ajungem prea târziu, declară el.

Trenul mergea atât de repede, încât îţi făcea impresia că stă pe loc; luminile lămpilor roiau spre el ca nişte scântei.

Finisterre.

La New York se făcu din nou noapte. Hotelurile se populară. Entuziasmul nu mai cunoştea margini, când o telegramă anunţă înfricoşătorul *speed*. Oare vor putea să recâştige întârzierea? Pariurile începură să se urce nebuneşte.

Pe distanţa ultimilor cinzeci de kilometri conduse Allan.

Nu dormise de douăzeci şi patru de ore, dar emoţia îl ţinea în picioare. Părea palid şi epuizat, mai mult îngândurat decât mulţumit: prin minte i se învălmăşeau o mulţime de gânduri...

Peste câteva minute trebuiau să sosească şi începură să numere kilometrii şi secundele. Lămpile semnalizatoarelor zburau pe lângă ei şi trenul începu să urce...

Apoi cu totul pe neaşteptate, o lumină albă, înspăimântătoare, le luă vederile. Lumina zilei îi învălui din toate părţile. Allan opri.

Sosiseră în Europa cu douăsprezece minute întârziere.